

David K. Bernard

A keresztény tan története

A huszadik század

Kr.u. 1900-2000

III. Kötet

Tartalom

Előszó	3
1. A pünkösdi mozgalom	4
2. A Befejezett Munkáról szóló vita.....	17
3. A Jézus Neve vita	25
4. Egyetlenség-hívő pünkösdi szervezetek.....	38
5. A szentháromsághívő Pünkösdi szervezetek.....	54
6. Liberalizmus és neo-ortodoxia	71
7. Fundamentalizmus és evangelikalizmus	86
8. A római katolicizmus és a keleti ortodoxia	98
9. A Gyógyulási ébredés és a Késői eső mozgalom.....	108
11. A karizmatikus mozgalom	119
11. A kereszténység ma.....	138
A. Függelék	143
B. Függelék	145
D. Függelék	152
E. Függelék.....	158
E. Függelék.....	159
G. Függelék	160
Bibliográfia.....	161

Előszó

Ez a könyv 1900-tól 2000-ig tekinti át a keresztény tan történetét. Általában időrendi sorrendet követ, és számba veszi az egyháztörténet legjelentősebb eseményeit, a hangsúlyt azonban a tanfejlődés nyomon követésére helyezi. E cél érdekében egyes eseményeket inkább téma szerint tárgyal, nem pedig szigorú időrendi sorrendben.

Az *egyház* és a *keresztény* szavakat a legáltalánosabb értelemben fogjuk használni, figyelembe véve, hogy a látható egyházfelépítmény nem szükségszerűen az újszövetségi egyház, amint azt a tan és a tapasztalat mutatja. Számba vesszük azokat a főbb csoportokat, akik kereszténynek nevezték magukat, és betekintést nyújtunk a XX. századi kereszténységbe, megítélve különböző tanokat és mozgalmakat.

Különös figyelmet szentelünk a pünkösdi mozgalomnak, három okból: (1) Számbelileg és teológiailag kimagaslóan a legfontosabb fejlődés a XX. századi kereszténységben. (2) A leg-hitelesebb kifejeződését foglalja magában az apostoli kereszténységnek napjainkban. (3) E sorozat 1. és 2. kötete vizsgálta a többi főbb csoport alaptanításait.

E könyv anyaga némelykor összetettnek és oda nem vágónak tűnhet, de a részletek feltárása egyes esetekben szükséges a háttér megismertetéséhez, és ahhoz, hogy betekintés nyújtsa a jelentős kérdésekbe és problémákba. A fő cél, hogy bemutassuk a kereszténység vezető történelmi alakjait és mozgalmait, valamint elősegítsük tanaik alapszintű megértését.

Ez az ismeretanyag különböző nézőpontokat nyújt a bibliai kérdésekhez, és segítséget ad a különféle háttérű emberekkel való párbeszédhez. Az olvasó látni fogja, hogyan munkálkodott Isten, hogy helyreállítsa és felélessze azokat az igazságokat, melyeket széles körben elfelejtettek.

Ez a könyv a jacksoni Jackson College of Ministries öt éves egyháztörténeti anyagának két szemesztere alapján készült, valamint a doveri Kent Christian College (Delaware) kibővített előadássorozata alapján. Különös köszönet illeti Claire Borne-t, aki legépelte az anyagot a hangszalagokról, melyek vázlatul szolgáltak a könyv témájához.

Fontos szem előtt tartanunk, hogy a Biblia a kizárólagos tekintély a tanok megítélésében. Nem alapíthatunk szellemi igazságot történelemre, hagyományra, többségi véleményre, nagy vezetőkre vagy személyes tapasztalatra, hanem csak Isten Igéjére.

1. A pünkösdi mozgalom

A XX. század első napját tartják a kereszténység új mozgalma kezdetének, mely a következő száz év alatt végigsöpört a világon. A század végére több ember azonosult a pünkösdi mozgalommal, mint bármely másikkal a kereszténység története során, kivéve a Római Katolikus Egyházat.

Bár a pünkösdi mozgalom egy új történelmi fejlemény volt, szellemileg egyáltalán nem hozott újat, hanem az apostolok, és az első századi egyház tanait és élményeit akarta visszaállítani. Bár sok tekintetben sikerült, sok tekintetben viszont a hívők többsége nem töltötte be az eredeti ígéretet. De még nem ért véget.

A történet Charles F. Parhammal kezdődött, egy független szentség-prédikátorral, egy kis bibliaiskola alapítójával.

Ő és tanítványai tanulmányozni kezdték a Szent Lélek keresztséget az Újszövetségben. Ahhoz, hogy megértsük, mi motiválta őket, először meg kell értenünk a szentség-mozgalmat. *A Keresztény tan története* 2. kötetének 13. fejezete tárgyalja a szentség hívőket, és azt, hogyan készítették elő az utat a pünkösdiak számára; az alábbiakban rövid összefoglalást adunk ebből.

A szentség-mozgalom gyökerei

A szentség-mozgalom (vagy megszentelődési mozgalom – a ford.) a konzervatív protestantizmusból emelkedett ki Amerikában, a XIX. század második felében. A metodizmus alapelvének ébredése volt ez, mely John Wesley, egy XVIII. századi anglikán prédikátor szolgálata nyomán született.

A szentség-mozgalmat megkülönböztető tan Wesley teljes megszentelődés tana volt, melyet a metodisták erre az időre már széles körben elhagytak. Ennek a tannak az alapján, amikor egy bűnös először hisz Jézusban, megtér, megigazul, és bűnbocsánatot nyer minden bűnre. Ám még mindig a bűnös természete dominál, amíg nem részesül teljes megszentelődésben vagy a keresztény tökéletességben. Ez az isteni munka megtisztítja a szándékait, vágyait és gondolatait. Még mindig megvan a képessége a bűnre, de belső természete (az Ádám-tól örökölt bűnös természet), többé nem kísértés forrása. Wesley hangsúlyozta a megszentelődés állandó folyamatát, melynek célja a keresztény tökéletesség, de később a szentség-mozgalom döntő élménynek nevezte a megszentelődést. Lényegében a szentség-csoportok azt tanították, hogy mindenkinek két megkülönböztethető élményre kell törekednie Istennel, vagy a kegyelem két munkájára: megtérésre és megszentelődésre.

Ahogy a szentség-mozgalom hívei tanulmányozták a Bibliát, különösen az Apostolok cselekedeteinek könyvét, és megfigyelték, hogy a tanítványok „megkeresztelkedtek Szent Lélekkel”, kezdték az egész megszentelődést azonosítani a Szent Lélek keresztséggel. Nem szükségszerűen társították ezt az élményt nyelveken szólással, noha akadt néhány példa közöttük a nyelveken szólásra, és a metodisták között is korábban.

Számos szentség-felfogású ember a XIX. század végén a szentség egy másik nézetét kezdte hirdetni. A gyakorlati hatás nagy részben ugyanaz volt, de a megközelítés valahogy különbözött. Tagadták, hogy a belső bűnös természet eltöröltetik ebben az életben, de azt hirdették, hogy Isten erőt ad a keresztényeknek a bűnös természet befolyásának legyőzésére és elnyomására. Ezt a nézetet néha Keswick-szentségnek nevezik, egy angliai plébánia után, ahol összejöveteleket tartottak a tanítás előremozdítására.

Ennek az álláspontnak a követői arra buzdították a keresztényeket, hogy törekedjenek egy megkülönböztethető találkozásra Isten Szellemével, mely által erőt nyernek a keresztény szolgálatra, és arra, hogy szellemi gyümölcsöt teremjenek. Ez történhet a megtéréskor, vagy

utána. Ezt követően a „Szellem teljességében” kell élniük, hogy egy „magasabb szintű keresztény életet” éljenek. Ezek a tanítók használni kezdték a bibliai megfogalmazásokat is, mint „megkeresztelkedni Szent Lélekkel”, erre a döntő élményre.

Egy amerikai csoport, mely a Keswick-felfogáshoz csatlakozott, a Keresztény és Missziós Szövetség volt, egy evangélista szervezet, amit A. B. Simpson, egy presbiteriánus lelkipunkás alapított 1887-ben. Ő egy négyes evangéliumot hirdetett, mely szerint Jézus a Megváltó, a megszentelő, a gyógyító, és az eljövendő Úr. Ebből a szervezetből sok lelkipunkás lépett be a pünkösdi mozgalomban.

Összefoglalva, mind a wesleyánus tökéletesség, mind pedig a Keswick-szentség követői támogatták a szent életet, de míg az előzőek a bűnös természet eltörlését hangsúlyozták, addig az utóbbiak az erővel való felruházásra helyezték a hangsúlyt, mely által legázhatjuk a bűnös természetet. Mindkét csoport nagy részben ugyanazt a megfogalmazást használta, arra biztatva a megtért embereket, hogy törekedjenek az ez után következő Szent Szellem keresztségre, mely győzelmet ad nekik a bűn felett, és képessé teszi őket arra, hogy Isten akaratát tegyék.

Erős igény támadt arra, hogy visszatérjenek az újszövetségi egyház apostolainak tanaihoz és gyakorlataihoz. E vágy leírására a „pünkösdi” megnevezés vált ismertté, és végigzengett a kiáltás: „Vissza Pünkösdhöz!” Egyes vezetők sürgetni kezdték a szellemi ajándékok helyreállítását, köztük a prófétálást, a gyógyítást és a csodákat. A szentség-hívók közül néhányan, köztük a Tűzzel-keresztelt Szentség Egyház törekedni kezdett a „Szent Lélekkel és tűzzel való keresztségre”, mint a harmadik döntő élményre, de ebben az esetben sem kapcsolták azt a nyelveken szóláshoz.

Charles Parham és a topekai kitöltetés

Ebben a légkörben nyitotta meg Charles Fox Parham (1873-1929) a Bethel Bibliaiskolát a kansasi Topekában, 1900 október 15-én, huszonhét éves korában. Az első szemeszter végén Parham arra kérte a tanítványait, hogy keressenek bibliai bizonyítékokat a Szent Lélek keresztségre. Együtt arra a következtetésre jutottak, hogy a kezdeti bizonyíték a nyelveken szólás (idegen nyelveken való beszéd, melyet a beszélő nem ért), ahogy a Lélek adja szólni. (Lásd ApCsel. 2,4.; 10,45-46.; 19,6.)

Parham imaösszejevetelt rendezett a tanítványaival a XX. század hajnalán. 1901 január 1. éjszakáján Agnes Ozman (1870-1937), egy topekai „városi misszionárius”, a bibliaiskola növendéke, arra kérte Parhamet, tegye a rá a kezét, hogy ő vehesse a Szent Szellemet. Amikor Parham eleget tett a kérésének, Ozman nyelveken kezdett szólni. Január 3-án Parham és felesége, valamint tizenkét lelkipunkás tanítvány ugyancsak vette a Szent Szellemet a nyelveken szólás ajándékával.

Az új pünkösdiiek arra jutottak, hogy az élmény, amelyben részük volt, valami több, mint amit a szentség-mozgalom tanított. Parham úgy vélte, ez a harmadik döntő élmény, ahogy a korai pünkösdiiek közös bizonyágtételükben kifejezik: „Istennek hála, meg vagyok váltva, megszenteltetem, és betöltekeztem Szent Lélekkel.” Úgy vélte, hogy ez erővel való felruházás a szolgálatra, és először azt gondolta, hogy a nyelvek a külföldi misszióhoz kellenek.

Parham az új csoportját *Apostoli Hit* mozgalomnak nevezte, és kibocsátott egy kiadványt az *Apostoli Hit* címen. A csoport összejeveteleket tartott Kansasban és Missouriban, de eleinte nem növekedett gyorsan a számuk. Jelentős áttörés 1903 őszén következett be a kansasi Galenában. Egy városbeli asszony csaknem teljesen vak volt egy szembetegség következtében. Miután hirtelen meggyógyult Parham egyik szolgálatán a Missouri-i Eldorado Springsben, meghívta Parhamet, hogy tartson összejevetelt Galenában. Ott több mint nyolcszáz ember kereszttelkedett meg vízzel, több százan vették a Szent Lelket, és legalább ezer ember tett bizonyágot gyógyulásról.

Ennek az ébredésnek az egyik megterője, Howard Goss (1883-1964) lett, az Isten Gyülekezetinek alapítója, majd később az első általános szuperintendense az Egyesült Pünkösdi Egyháznak. Eleinte „hitetlen” volt (ateista), amikor ellátogatott Parham összejövetelére. Így számolt be erről: „Ez volt az első kapcsolat... a kereszténységgel... Úgy éreztem, megtéréssel tartozom a kereszténységnek, amikor hallottam az embereket más nyelveken szólni.”¹

Ennek az ébredésnek köszönhetően Parham számos gyülekezetet alapított Kansasban, Missouriban és Oklahomában. Megalapította mozgalmának központját a kansasi Baxter Springsben, egy kisvárosban Galena közelében.

1905-ben Parhamet meghívták, hogy tartson összejövetelt a texasi Orchardban, körülbelül negyven mérföldre, nyugatra Houstontól. Sokan megtértek. Az ébredés végigsöpört az ország-részen és eljutott Houstonba, ahol Parham összejöveteleket tartott egy belvárosi előadóterembe. A mozgalom nagy sikernek örvendett ott, miután egy közismert asszony meggyógyult, és felállt a tolószékéből. A fergeteges reakciónak köszönhetően Parham hamarosan nyitott egy rövid szemeszteres bibliaiskolát Houstonban.

Goss Houstonba érkezett, mint tanítvány lelkimunkás, noha még nem töltekezett be Szent Lélekkel. 1906 áprilisában tizenhat másik társával együtt vette a Szent Lelket, miközben vonaton utazott Orchardból a texasi Alvinba. Goss egy héten át szólt nyelveken; ez két héttel azelőtt történt, hogy angolul kezdett prédikálni. Az ébredés folytatódott Houston környékén is, és mindenhol az államban. Parham hamarosan Gosst jelölte ki a texasi munka területi felügyelőjének.

1907-ben vita támadt néhány újabb texasi lelkimunkás között azon, hogy a nyelveken szó-lás kivétel nélkül mindig a Szellem keresztség kezdeti bizonyítéka, vagy egyszerűen az egyik a Szellem kilenc ajándéka közül. Egy Wacóban tartott vita után a csoport megállapodott abban, hogy a nyelvek elsődleges bizonyíték. Néhányan azonban úgy döntöttek, hogy megerősítést keresnek a San Antoniói ébredésnél.

A Pünkösöd még nem jött el abba a városba; senki sem hirdette ott a nyelveket, mint kezde-ti bizonyítékot. A csoport a Szent Lélek keresztség hirdetésével vezette az ébredést, de egy-szer sem említette a nyelveket, vagy bármilyen más „bizonyítékot”. Goss beszámolt az ered-ményről: „Egyetlen kereső sem számított semmiféle szokatlan megnyilvánulásra. De ez nem okozott különbséget. Ők is hasonlóképpen nyelveken kezdtek szólni, ahogy a Szellem adta nekik, amikor vették a Szent Lelket. Ez kielégítő válasz volt még a legszkeptikusabb számára is közöttünk.”²

1906-ban Parham elvitte a pünkösdi üzenetet az illionisi Zion Citybe. Ez a város egy val-lási közösség volt Chicagóhoz közel, melyet John Alexander Dowie alapított, egy kiemelkedő gyógyító evangélista és egy szentség-csoport szervezője, amit Keresztény Katolikus Egyház-nak nevezett. Dowie akkoriban hitelét veszítette az anyagiak rossz kezelése, önkényeskedés, és egyre különcebb viselkedése miatt, így elvesztette irányítását a mozgalma felett. Parham Dowie sok követőjét megérintette a pünkösdi üzenettel, köztük számos lelkimunkást is. Az új vezetők azonban mereven elutasították őt.

Parham kansasi és texasi ébredési összejöveteleitől az Apostoli Hit mozgalom körülbelül 13 000 főre növekedett 1906-ban³. 1908-ra a számuk 25 000 körül volt Parham vezetése alatt.⁴

Parham tanítása

Charles Parham fenntartotta a konzervatív protestantizmus legtöbb tanítását, köztük a Szentírás ihletettségét és tévedhetetlenségét, a szentháromság-tant, az angyalok és démonok létezését, az emberiség teremtését és bukását, a Megtestesülést és a Kiengesztelést, a kegye-lemből való üdvösséget a Jézus Krisztus nevében való hit által, és Jézus második eljövetelét.

A wesleyánus és az arminianus nézetet fogadta el a kegyelemről, elvetve a feltétel nélküli kiválasztás és a feltétel nélküli örök biztonság tanát.

Akárcsak a szentség-mozgalom, a megszentelődést a kegyelem második munkájának tartotta, és hangsúlyozta a szent élet szükségességét. A szentségről szóló tanítása részeként pacifizmust hirdetett, azt tartva, hogy rossz dolog kioltani egy emberi életet még háborúban is.

A fundamentalistákhoz hasonlóan Parham is erősen hitt Jézus Krisztus közeli visszatérésében a földre, a millennium előtt. Felfogása szerint az utolsó idők eseményei a következő sorrendben történnek. Nagy nyomorúság, Elragadtatás, Második eljövétel, Millennium, és az Utolsó ítélet. A Biblia szó szerinti magyarázatát alkalmazta.

A Szent Lélek keresztség mellett a nyelveken szólás jelével Parham hitt a Szellem természetfeletti ajándékaiban is. Fiatal prédikátorként drámai gyógyulást élt át, és olyan erősen hitt az isteni gyógyulásban, hogy nem szedett gyógyszert. Még a halálos ágyán is visszautasította, hogy a nővér fájdalomcsillapítót adjon neki.

Néhány területen Parham olyan tanokat képviselt, amik nem voltak általánosan elfogadottak a protestantizmusban vagy a pünkösdi mozgalomban. Brit-izraelizmust tanított: a britek és leszármazottaik voltak Izrael elveszett törzsei, és szó szerinti örökösei Isten Izraelnek adott ígéreteinek. Tanította a megsemmisülést is: az elveszettek nem léteznek örökké a tűz tavában, hanem teljesen megsemmisülnek. Amikor azzal vádolták, hogy nem hisz a pokolban, azt válaszolta, jobban hisz, mint bármelyik kritikusa; azt tartotta, a pokol olyan forró, hogy teljesen elégeti azokat, akik odajutnak. Azt is gondolta, hogy néhányan a pogányok közül is öröklük az életet az új földön, és nem vettetnek a tűznek tavába, ha jó életet éltek saját ismeretük szerint.

Parham rendkívüli jelentőséget tulajdonított a Szent Szellem keresztségnek. Jóel késői esőről szóló prófécijára beteljesedésének tartotta, az Úr közeli visszajövetele jelének, olyan keresztségnek, mely teljes belépést enged az egyházba, létfontosságú felruházás erővel, mely képessé teszi az egyházat a világ evangélizálására az Úr visszatérése előtt, és az oltalom pecsétje a Nagy Nyomorúság alatt. Ez a „teljes evangélium” és a „teljes üdvösség”.⁵

Huszonegy nappal a Szent Lélek kitöltése után Parham a missouri-i Kansas Cityben prédikált, melynek során így magyarázta nézeteit:⁶

Amikor Pünkösöd ereje eljön, rátalálunk a valóságra, és mindenki, aki Szent Szellem keresztséget vett, nyelveken is szól...

Keresztények ezrei vallották meg... a Szent Szellem keresztséget, a bibliai bizonyíték mégis hiányzik az életükből...

Ha személyes Szent Lélek keresztségre vágysz, az elpecsételő erőre, megmenekülésre a csapásoktól, és bele szeretnél kerülni a Testbe, a Menyasszonyba vagy Isten gyermekévé szeretnél válni, törekedj a Szent Lélekre.

A Szent Szellem keresztség ígérete az, amely elpecsételi a Menyasszonyt, és ugyanez a keresztség helyez el minket a Testbe (az egyházba)...

A nyelveken szólás elválaszthatatlan része a Szent Szellem keresztségnek, megkülönböztetve azt minden korábbi élménytől; és... többé senki sem vette a Szent Szellem keresztséget, aki nem tudja annak bibliai bizonyítékát bemutatni...

Az új nyelveken szólás... a bibliai jel, mely a Szent Lélek keresztség bizonyítéka.

Parham „az ígéret Szent Szellemének pecsétjét (melynek bizonyítéka a nyelveken szólás)” azonosította a „Szent Lélek belekeresztelésével a Testbe, a dicsőségesen megváltott egyházba”.⁷ Azok, akik hisznek Jézusban, megmenekülhetnek e tapasztalat nélkül is, de nehéz sors vár rájuk a Nagy Nyomorúság alatt. Ha veszik a „Szent Lélek pecsétjét”, „megmenekülnek az antikrisztus hatalmától, csakúgy, mint a csapásoktól és a haragtól”. De ha „nem fogadod el személyes Pünkösödöt, kénytelen leszel a fenevad bélyegét magadra venni, vagy mártíromságot szenvedni.”⁸

Továbbá az örökkévalóságban azok a hívők, akik nem vették a Szellemet, csak az új földön fognak lakozni, az új égben nem. „Jézus ragadja (majd) el az embereket az Ő nevéért, megszentelődés által, megszületve víztől és Szellemtől meg fogják látni Isten országát: Krisztus odaadta magát az egyházért. Az egyház „örökkévaló szellemi életet és halhatatlanságot” kap az „új égben”. Ezzel szemben azok a keresztyények, akik „nem szentelődtek meg” csakúgy, mint „sok pogány”, csupán „örökkévaló emberi életet” nyernek el az „új földön”.⁹

1902-ben Parham kiadta a fenti tanításokat egy könyvben, melynek címe: *Kiáltó szó a pusztában* (*Voice Crying in the Wilderness*). Ugyanabban a könyvben Parham arról is írt, hogy évekkorábban Isten értésére adta a vízkeresztség fontosságát. A kvéker tanítások hatására nem gyakorolta a vízkeresztséget, de egy napon Isten szólt „hozzá, hogy engedelmeskedjen minden parancsolatának. Parham kifejezetten az ApCsel. 2,38. keresztkedési parancsára gondolt, és másnap megkeresztelkedett. Nem sokkal később azonban meggyőzték arról, hogy a „hármás bemeítés” – hármás bemeítés a szentháromság formula alapján – a helyes.

Miután megnyitotta a bibliaiskoláját, de nyilvánvalóan a Szent Szellem kitöltetése előtt, Parham felismerte, hogy a hármás bemeítés nem biblikus. Tehát egyszeri bemeítéssel kezdte keresztelni a megtérteket Jézus Krisztus nevében, és ezt a gyakorlatot Krisztus istenségének megvallásához kötötte, szemben a liberális teológiával. Íme Parham beszámolója:¹⁰

A szolgálat megkezdése után évekkor nem tanítottunk semmi különöset a vízkeresztségről, azt gondolva, hogy a Szent Szellem keresztség az egyetlen, ami lényeges; időről időre csodálatos kenettel, és bennünk lakozó kenettel félretettük a vízkeresztség kérdését.

Egy napon, miközben elvonulva elmékkedtünk az erdőben, a Szellem így szólt hozzánk: Minden parancsnak engedelmeskedtetek, amit Isten Igéjének tartotok?

Azt válaszoltuk: igen; a kérdés megismétkődött, és mi ismét ugyanúgy válaszoltunk. A harmadik alkalommal, amikor a kérdés elhangzott, azt válaszoltuk: nem – ekkor eltöltött minket az engedelmesség szükségességének meggyőző bizonyítéka, ahogy Péter mondta: Térjete meg és keresztelkedjete meg az Úr Jézus Krisztusnak nevében (ApCsel. 2,38.) Nem ez az egy keresztség volt?

És akkor jött a második: és veszitek a Szent Lélek ajándékát. Péter ugyancsak tovább lépett, és megkeresztelte Kornéliuszt házanépével együtt, akik már megkeresztelkedtek Szent Szellemmel, a nyelveken szólás bibliai bizonyítékával. Péter ezzel állított félre minden érvet:

Eltilthatja-e valaki a vizet, hogy ezek megkeresztelkedjenek, akik vették a Szent Szellemet, ahogyan mi is. (ApCsel. 10,47.)

Pál nem tekintette János keresztségét, mely a megtérésre szólt, kielégítőnek, hanem megkeresztelte őket (az efézusi tanítványokat ApCsel. 19,1-5. – a ford.) az Úr Jézus Krisztus nevében, mielőtt rájuk vetette a kezeit, hogy vegyék a Szent Szellem keresztségét.

Ezek és más igeversek annyira meggyőzőek voltak, hogy másnap megkeresztelkedtünk egyetlen bemeítéssel.

Évekkor később, miután sok érvet olvastam és hallottam a hármás bemeítéssel kapcsolatban, értelmileg meggyőztek (minket), hogy a hármás bemeítés helyes, és Isten sok gyermekét ezen a módon keresztelték meg, noha minket soha nem kereszteltek meg hármás bemeítéssel.

Úgy két évvel ezelőtt (1900) azonban megtaláltuk, amit kerestünk... a megtisztulást a nem biblikus tanításoktól... Jól emlékezzeteünk, amikor kerestük Istent ezért a megtisztulásért, hogy egyes tanításokat, melyeket oly biblikusnak tartottunk, és amelyeket annyira kedveltünk, óvtunk és hirdettünk, ki kellett törölnünk az elménkből.

Ezek közé tartozott a hármás bemeítés; noha akár egy órán át is vitatkoztunk erről a kérdéssről, egyetlen érvet sem fogunk találni mellette. Valójában hónapokon át se mellette,

sem ellene nem merültek fel érvek; míg egy napon a bibliaiskolában vártunk Isten kijelentésére, hogy megismerhessük a vízkereszttség bibliai tanítását. Végül Isten Szelleme így szólt: „A kereszttség által az Ő halálába temettettünk bele.” Ezt már évek óta tudtuk; a Szellem újra szólt: „Isten, az Atya, és Isten a Szent Lélek sosem halt meg.”

Ekkor hirtelen felismertük aényt, hogy nem temettethetünk el az Atya és a Szent Lélek nevében való kereszttség által, mivel ez értelmetlen, hisz ők sosem haltak meg és támadtak fel...

Tehát ha nyilvánosan bizonytságot szeretnél tenni a tiszta lelkiismeretről Isten és az emberek felé, a hitről Jézus Krisztus istenségében, akkor egyetlen bemeítkezéssel keresztelkedsz meg, kifejezve a halált, az eltemettetést és a feltámadást; megkeresztelkedni Jézus nevében, ugyanaz, mint az Atya, a Fiú és a Szent Lélek nevében; ezek egyek, amikor Krisztusban mindegyikkel egyé válsz.

Howard Goss bizonytságot tett arról, hogy Parham Jézus Krisztus nevében keresztelte meg őt 1903-ban.¹¹ Parham ismét kiadta a fenti beszámolót 1910-ben, jelezve, hogy akkor még mindig Jézus nevében keresztelt. Ahogy sok lelkimunkás belépett a növekvő mozgalomba, az egység kedvéért Parham visszatért a hagyományos szentháromság-formulához. Amikor a Jézus Nevében vita kitört, Parham a szentháromság teológia mellett állt ki, és megtagadta az egyetlenség-mozgalmat.

William Seymour és az Azusa Street-i ébredés

Parham egyik houstoni tanítványa William Joseph Seymour volt (1870-1922) egy fekete szentség-lelkimunkás, aki egyik szemére vak volt. Louisianában született, majd Houstonban élt. 1906 elején Seymour Los Angelesbe utazott, hogy eleget tegyen egy ottani kis szentség-gyülekezet meghívásának.

Seymour a pünkösdi üzenetet hirdette Los Angelesben, bár ő maga még nem vette a Szent Lelket. A gyülekezet vezetője elvetette ezt a tant és kizárta Seymourt az épületből. (Később azonban csatlakozott a mozgalomhoz.) Két rokonszenvező család otthonában tartott tovább összejöveteleket: először Edward Lee otthonában, ahol megszállt, majd pedig Asberry otthonában a Bonnie Brae Street-en.

Április 9-én Lee betöltekezett Szent Szellemmel az otthonában, miközben Seymourral és Lucy Farrow-val imádkozott. Farrow egy fekete szentség-pásztor volt Houstonban, aki Parham hatására csatlakozott a pünkösdi mozgalomhoz, és ő mutatta be Seymourt Parhamnek. Nagyon hatékony volt abban, hogy kézrátétellel imádkozzon emberekért, hogy azok Szent Lelket vegyenek, és azért jött Los Angelesbe, hogy segítsen Seymournak az áttörésben.

Azon az éjszakán a Bonni Brae utcai összejövetelen, amikor Seymour elmondta, mi történt Lee-vel, a Szent Lélek leszállt. Jennie Moore, aki később Seymour felesége lett, és mások is vették a Szent Lelket. Három nappal később Seymour és mások is betöltekeztek Szellemmel.

A kis csoport bérelt egy öreg, kétemeletes épületet az Asusa Street-en, Los Angeles belvárosában, és összejöveteleket kezdtek tartani április 14-én. Az Azusa Street-i Misszió naponta tartott összejöveteleket 1906-tól 1909-ig. Sok csoda és gyógyulás történt, és sokan betöltekeztek Szent Szellemmel. Olyan esetet is feljegyeztek, hogy halott feltámadt.¹² Az összejöveteleket a spontaneitás, a látványos imádat és a Szellem erős mozgása jellemezte. Vegyes bőrszínű csoport volt, ami bámulatos fejlemény volt abban az elkülönítő, előítéletekkel teli időkben. Frank Bartleman (1871-1936), egy szentség-evangélista és az ébredés korábbi krónikása azt írta: „A bőrszín elmosódott a vérben”.¹³ Feketék és fehérek, férfiak és nők szolgáltak nyilvánosan vezetői és lelkimunkás szerepben.

Bár Parham és tanítványai indították el a XX. századi pünkösdi mozgalmat, az Azusa Street-i ébredés volt az, amely elterjesztette a pünkösdi üzenetet az egész világon. 1906 szeptemberében Seymour elkezdett kiadni egy újságot az ébredésről, *Apostoli hit (Apostolic Faith)* címmel, melyet széles körben terjesztettek a Szentség mozgalomban és máshol. Misszionáriusok, lelkimunkások és laikus tagok az egész Egyesült Államokból és a világ más tájairól Los Angelesbe sereglettek, vették a Szent Szellemet, és elvitték az üzenetet mindenhová. Sokan, akik nem jutottak el oda, olvasták az újságot az ébredésről, törekedtek erre az élményre és megtapasztalták ugyanezt maguktól.

1960 április 18-án a *Los Angeles Times* megjelentette első riportját az ébredésről.¹⁴ A cikk címe „A nyelvek furcsa Bábele” volt, ezzel az alcímmel: „Fanatikuskok új szektája jelent meg. Vad jelenetek játszódtak le tegnap este az Azusa Street-en. Egy hívő értelmetlen szavakat gügyögött.” Az első bekezdés így szólt:

Különös szavakat leheltek és olyan hitvallásnak adtak hangot, melyet, úgy tűnik, egyetlen értelmes halandó sem tud megérteni a legújabb vallási szektában, Los Angelesben. Az összejevetelt egy dűledező épületben tartották az Azusa Street-en, a San Pedro Street-hez közel, és a különös tan hívei a legfanatikusabb rítust gyakorolták, a legvadabb teóriát hirdették, és örült izgalmi állapotba hajtották magukat sajátos buzgalmukban.

Ugyanazon a napon később megjelent egy rendkívüli kiadása is ennek az újságnak a nagy San Francisco-i földrengést hozva címlapon, melyben beszámoltak arról, hogy 452 ember halt meg. Ugyancsak az első oldalon állt az alábbi cikk is:

Sok különös jelenségnek volt szemtanúja e cikk szerzője az Azusa Street-i Misszióban tegnap, amikor részt vettem a vasárnap reggeli istentiszteleten.

Amikor beléptem a kis épületbe, jól ismert látvány fogadott. A deszkapadokban körülbelül húsz ember ült többségükben az alacsonyabb szociális osztályokból. Volt ott egy olyan pár is, akik felsőbb osztálybelinek tunktek.

Valamennyien egy fekete férfival ültek szemben, aki egy fából ácsolt szószék mögött állt.

Az istentisztelet imával kezdődött; olyan módon vezetett imával, ami nekem szokatlannak tűnt. Minden kéz a levegőbe emelkedett, és az egyháztagok hangosan mondani kezdték a kéréseiket, s közben „Ámen”, „halleluja” és „dicsőség az Úrnak” kiáltások hangzottak fel.

Az éneklés ugyancsak különbözött, mivel hangos, lármás énekeket zengtek a hagyományos himnuszok helyett, és megdöbrentett az én vasárnapi iskolás gyökereimmel, amikor felálltak a helyeikről, és ugrálni kezdtek fel-le, meg rohangálni össze-vissza a templomban.

Az istentisztelet egyik pillanatában elcsendesült a gyülekezet, és egy idősebb ember furcsa, gurgulázó hangot adott ki. Ez volt természetesen a sokat vitatott „glossolalia”, az állítólagos nyelveken szólás, a Szent Szellem bizonyítéka.

Meglepő módon az istentisztelet után az emberek teljesen normálisnak tunktek, társaságiaknak, és a mindennapi életről beszélgettek. Seymour testvért nagyon megnyerő embernek találtam.

Mi következik ebből szerintem?

Nos, az istentisztelet meghökkentő volt, semmihez sem hasonlított azok közül, amiket korábban láttam. Könnyű lenne azt mondani, hogy ezek maga a Sátán megnyilvánulásai. Az Azusa Street-i Misszióbeli eseményekről szóló riportok óta azonban a jelenség futótűzként terjed egész Dél-Kaliforniában, tehát várjuk ki a végét, mielőtt ítéletet mondunk.

Frank Bartleman, aki ugyancsak részt vett a Lee otthonában tartott alkalmakon, és Asberry-nél a Bonnie Brae Street-en, írt egy életszerű beszámolót az Azusa Street-i Misszióról. Később így írta le az istentiszteletet.¹⁵

A Szellem megszólaltatta a „mennyei kórust” a lelkemben. Egyszer csak azon kaptam magam, hogy csatlakozom a többiekhez, akik vették ezt az „ajándékot”. Ez spontán megnyilatkozás és elragadtatás volt, amit földi nyelv ki nem fejezhet... Ez valóban „új ének” volt a Szellemben... Néha szavak nélkül jött, máskor „nyelveken”. Csodálatos hatással volt az emberekre. Mennyei légkört teremtett...

Eleinte nem voltak az „Azusán” hangszereink. Nem éreztük szükségüket... Minden spontán történt. Minden régi ismert himnuszt emlékezetből énekeltünk, ahogy Isten Szelleme buzdított minket. Az „Eljött a Vigasztaló” volt valószínűleg az az ének, amit legtöbbször énekeltünk. Frissen és erőteljes szívvel énekeltük. Ó, mennyire betöltött és megborzongatott minket Isten ereje! Akkoriban a „vérről” szóló énekek nagyon népszerűek voltak... Az „új ének” teljesen különbözött, nem emberi szerzemény volt.

Seymour testvér általában két üres cipős doboz mögött ült, melyek egymásra voltak rakva. Rendszerint a felső dobozban tartotta a fejét az alkalom során, és imádkozott. Nem volt helye büszkeségnek. Az összejövetelek szinte folyamatosan zajlottak. Kereső lelkek csaknem minden órában érkeztek, nappal és éjjel is. A hely sosem volt zárva és sosem volt üres. Az emberek jöttek, hogy találkozzanak Istennel...

Semmilyen téma vagy alkalom nem volt előre bejelentve, sem az, ki fog prédikálni. Senki sem tudta, mi fog történni, mit készül tenni Isten. Minden spontán zajlott, ahogy a Szellem rendelte...

Amikor először léptünk ide, amennyire lehetett, kerültük az emberi érintkezést és az üdvözléseket. Először Istennel akartunk találkozni. Elrejtettük a fejünket valamelyik pad mögé egy sarokban, imádkoztunk, és csak a Szellemben akartunk találkozni az emberekkel, hogy többé senkit se ismerjünk „test szerint”. Az összejövetelek maguktól kezdődtek, spontán, bizonyágtételekben, dicsőítésben és imádatban...

Valaki beszélhetett. Váratlanul leszállt a szellem a gyülekezetre. Isten Maga hívta előre az embereket a szószékhez. Az emberek a földre estek a helységben, akár egy csatatéren, vagy tömegesen futottak ki a szószékhez Isten elé.

Az Apostoli Hit az alábbi leírást tartalmazta az 1906-os novemberi számban:¹⁶

Hatalmas pünkösdi ébredést lehet látni itt reggel tíz órától, körülbelül éjfélig...

Olyan hatalom van az Ige Szellemben való hirdetésében, hogy az embereket remegés járja át a padokon. A szószékhez jövet sokan földre esnek Isten ereje alatt, és közben gyakran nyelveken szólnak. Az erő néha leszáll az emberekre, és ők izgatottá válnak a Szellem által a bizonyágtétel vagy a prédikáció alatt, és bibliai élményeket élnek át...

A megnyilvánulások nem kiabálások, tapsolások vagy ugrálások, amiket gyakran lehetett látni sátoros összejöveteleken. Ők remegnek, mint a korai kvékerek, és az történik velük, amit a régi metodisták „rángatózás”-nak neveztek. Közben Isten Szelleme alatt kezeiket látsz felemelkedni, és nyelveken szólást hallasz. Mások énekeket énekelnek, melyet a mennytől tanultak, és az arcuk ragyog, más arcokon könnyek patakzanak végig. Sokan vesznek a Szellemet kézrátétel által...

Nyolc-tízéves kisgyerekek állnak a szószék padjain, és bizonyágot tesznek a Szent Lélek keresztségéről, és nyelveken szólnak. A gyermek-összejöveteleken tipegő kisgyerekek térdelnek és keresik az Urat.

Figyelemre méltó, milyen szabadnak érzi magát minden nemzetből való... Egyetlen „edény” sincs elutasítva, melyet Isten használni tud, sem bőrszín, sem öltözködés, sem iskolázottság hiánya alapján...

Az éneklést a szabadság jellemzi... Gyakran feláll valaki, és egy ismert éneket énekel új nyelven.

Az Azusa Street-i Misszió tanítása

1907 októberétől 1908 januárjáig az *Apostoli Hit* számai a következő hét tanítást közölték, mint „Krisztus alaptanításait”.¹⁷

1. Megtérés.
2. Hit Urunkban és Megváltónkban, Jézus Krisztusban.
3. Vízkereszttség.
4. Megszentelődés.
5. Szent Szellem kereszttség.
6. Az Úr Jézus Krisztus második eljövétele.
7. Utolsó ítélet.

Az eredeti hitvallás, melyet a misszió tett közzé, hat pontot sorolt fel és tárgyalt: hit, megigazulás, megszentelődés, Szent Lélek kereszttség és gyógyulás. Ezek közül három megkülönböztethető, döntő élmény Istennel, és a teljes üdvösség része.¹⁸

Első munka – Megigazulás, Isten ingyen kegyelmének cselekedete, mely által bűnbocsánatot nyerünk. ApCsel. 10,42., 43., Róm. 3,25.

Második munka – Megszentelődés, a kegyelem második, és egyben utolsó munkája. A megszentelődés Isten ingyen kegyelmének a cselekedete, mely szentté tesz minket... A megszentelődés megtisztítás a szentségre...

A Szent Lélek kereszttség az erő ajándéka a megszentelt élet számára; tehát amikor megkapjuk, ugyanazzal a bizonyítékkal kapjuk meg, amivel az apostolok kapták Pünkösd napján (ApCsel. 2,3.; 4.), az új nyelveken való szólással.

Bár az Azusa Street-i hívők azt vallották, hogy az ember üdvözülni a kegyelem „első munkája” által, a megszentelődést és a Szent Lélek keresztséget megelőzően, mindhárom élményt a „bibliai üdvösség” részének tartották. Az *Apostol Hit* első száma az első oldalon ezt a főcímet és alcímet írta: „Pünkösd eljött: Los Angeles a Biblia Üdvösség ébredése látogatta meg és a Pünkösd, ahogy az Apostolok cselekedeteinek könyvében olvassuk.”¹⁹ Az *Apostoli Hit* 1906-os novemberi száma úgy írja le a Szent Lélek keresztséget, „mint valóságos bibliai üdvösséget”, „a Krisztus Jézusban való felső elhívás árának jelét,” és a „mennyet a lelkünkben”.²⁰ 1908-ban William Seymour azt írta: „Ha megszentelődöttél és megkeresztelkedted Szent Lélekkel és tűzzel, az Ő házastársa vagy. Istennek van egy olyan népe, akik megfelelnek a Bibliai elvárásoknak ebben a hatalmas üdvösségben. Áldott legyen az Ő szent neve. Ámen!”²¹

Parhamot követve Seymour gyakran idézte a tíz szűz példázatát, hogy a Szent Lélek kereszttség fontosságát hangsúlyozza. Ebben az alkalmazásban az öt szűz olaja a Szent Lélek. Tehát csak azok, akik megkeresztelkedtek Szent Lélekkel, lesznek részesei az elragadtatásnak, és részesülnek a Bárány menyegzői vacsorájából. Azok a keresztyének, akik nem vették a Szent Lelket, el fogják szenvedni a Nagy Nyomorúságot, és mártírhálált fognak halni. Így magyarázta ezt.²²

Azok, akik engedély kapnak a belépésre (a Bárány menyegzői vacsorájára), azok, akik megigazultak, megszentelődtek és megkeresztelkedtek Szent Lélekkel – elpecsételve a megváltás napjára... Mindenek felett meg akarjuk szerezni az olajat, magát a Szent Lelket... Most van az ideje, hogy vegyünk olajat: ez az Úr Jézus lábainál való tartózkodás és a Szent Szellem keresztsége vétele...

Azok, akik kimaradnak az elragadtatásból, de továbbra is hűségesek Istenhez és nem vették magukra a fenevad bélyegét, bár mártírhálált fognak halni, fel fognak támadni, hogy uralkodjanak Krisztussal... De mi, akik elragadtatunk a Bárány menyegzőjére, megmenekülünk a csapások elől, melyek elkövetkeznek a földre...

Drága szeretteim, csak a bölcs szüzek fognak találkozni a mi Urunkkal és Megváltó Jézus Krisztusunkkal, és mennek vele a Bárány menyegzői vacsorájára – nem elég megváltottnak lenni és megszentelődni, tiszta és szeplőtelen szívvel, hanem meg kell keresztelkedni Szent Lélekkel.

Az *Apostoli Hit* cikkei megerősítik, hogy azok, akik folyamatosan Istennel járnak, megértik a Szent Lélek üzenetét és megtapasztalását, és figyelmeztetik azokat, akik elutasítják ezt az üzenetet és megtapasztalást, hogy elveszhetnek.²³

- Barátaim, ha megvalljátok, hogy tudtok Isten Szelleméről, és nem ismeritek fel, amikor eljön, van okotok az aggodalomra szellemi állapototok miatt.
- Férfiak és nők, akik világosságban járnak, hamar meglátják, hogy ez Istentől van.
- Sok egyháztag kifizeti az útját a pokolba. Prédikátoroknak fizetnek azért, hogy a Szent Lélek keresztség ellen prédikáljanak. Megmérgezik őket az igazság ellen, és ez elátkozza a lelküket. Az embereknek szükségük van a Szent Lélek keresztségre, hogy ismerhessék Istent.
- Az utolsó ítélet után látni fogunk férfiakat és nőket, akik megvetették ez a szentséget és keresztséget, a tüzes pokolba vettetni... Ő fogadjátok el ezt az üdvösséget!
- Hogyan kerülheted el a poklot, ha megütközöl ezen a drága evangéliumon, ha figyelmen kívül hagyod ezt az evangéliumot, melyben Isten megígérte, hogy jelek és csodák követnek?

Az Azusa Street-i hívők úgy beszéltek a Szent Lélek keresztségről, mint döntő fordulópontról az életükben. Bár azonosították a megtérés és a megszentelődés korábbi élményeit, bizonyágtételük sajátosan úgy írta le a Szent Lélek keresztséget, mint azt a pillanatot, amikor megtapasztalták Jézus Krisztus teljes megmentő erejét.²⁴

- Adolph Rosa (Portugál metodista lelkimunkás a Cape Verde Island-ről): „Minden büszkeség és egó és önteltség eltűnt, és valóban meghaltam a világnak, mert Krisztus volt bennem az Ő teljességében.”
- William Durham (neves chicagói pásztor): Olyan erő szállt le rám, mint soha aze-lőtt. Végül, de nem kevésbé, mély szeretet és boldogságot éreztem a lelkemben, amiről soha nem is álmodtam, és egy szent nyugalom töltött el, egy szent öröm és békesség, mely mélyebb és édesebb volt mindennél, amit valaha átéltem, még megszentelt életemben is. És ó! Micsoda győzelmet ad minden nap!”
- Maggie Geddis: „Ó, a szeretet, öröm és békesség úgy elárasztotta egész lényemet, amikor felkeltem a földről. Valóban új teremtettem lettem.”
- C. H. Mason (az Isten Egyháza Krisztusban alapítója): „Ez házasság volt Krisztussal... Teljesen uralma alá kerültem... Teljes halál volt a számomra... Isten di-csősége betöltötte a templomot.”

Amikor Mason ellátogatott az Azusa Street-re, előrement a szószékhez, amikor a bűnösöket megigazulásra hívták, noha vezető volt saját szentség-felekezetében. Így beszélt akkori gondolatairól: „Lehet, hogy nem vagyok megtérve, és ha nem, Isten tudja, és megtéríthet engem.”²⁵

Az Azusa Street-i misszió megerősítette, hogy a Szent Lélekkel való keresztség „bibliai bizonyítéka” a nyelveken szólás. Seymour azt írta 1907-ben: „Szeretteim, amikor megkeresztelkedtünk Szent Lélekkel és tüsszel, biztos, hogy nyelveken szóltunk, ahogy a Szellem adta szólnunk. Nem törekedtünk a nyelvekre, de kerestük a keresztséget Szent Lélekkel és tüsszel.”²⁶ Sokan, akik más országokból érkeztek az Azusa Street-re, beszámoltak arról, hogy saját anyanyelvükön hallották szólani azokat, akik vették a Szent Lelket. Arról is beszámoltak némelyek, hogy látták a dicsőség lángnyelveit és felhőit.

Az Azusa Street-i Misszió nem hitt a keresztségi megújulásban, de hangsúlyozta a vízkereszttség szükségességét, mint az Úr parancsát, és a vízkeresztiséget a „teljes evangélium” részének tekintették.²⁷

A keresztség nem megmentő rendelkezés, de lényeges, mivel az Urunk parancsa. Márk 16,16. és az ApCsel. 2,38... Ez engedelmisség Jézus parancsának, a megmentő hitet követően. Hisszük, hogy minden igaz hívő gyakorolja...

Olyan tanítványnak kell kiszolgáltatnia, aki meg van keresztelve Szent Lélekkel és tüsszel, az Atya a Fiú és a Szent Lélek nevében. Mát. 28,19-20...

Hisszük, hogy tanítanunk kell Isten népének minden dolog figyelembevételét, amit Urunk parancsolt nekünk (Máté 28,20.), megtartva minden parancsot és minden szó alapján élve, mely Isten szájából származik. Ez a teljes evangélium.

A fenti állásfoglalásból kiderül, hogy a szentháromság formulát használták a keresztkelésnél. Legalább néhány megtérő azonban Jézus nevében keresztkelődött meg az Azusa Streeten. 1907 márciusában egy Joshua Sykes nevű lelkimunkás megalapította a Pünkösdi Egyházat Los Angelesben, mely Krisztus nevében írta elő a keresztséget, és nem a szentháromság formula szerint.²⁸ A Jézus Krisztusban Való Hit Apostoli Gyülekezete hivatalos története szerint egy mexikói-amerikai egyetlenség-hívő pünkösdi szervezet azt állítja, hogy egy Luis Lopez nevű ember vette a Szent Szellemet az Azusa Streeten, és megkeresztelkedett Jézus nevében 1909-ben.²⁹ Amikor azonban később vita támadt a keresztkelési formula körül, Seymour a szentháromság-tan és a szentháromság formula mellett állt ki, de továbbra is fenntartott bizonyos közösséget a Jézus Neve hívekkel.³⁰

Szentség-örökségükhöz híven az új pünkösdiek hangsúlyozták a szent életet mind belsőleg, mind külsőleg. Az egyik cikk azt írta: „(Jézus) visszatart a hazugságtól, a szerencsejátéktól, a kártyától, a lóversenytől, a whisky és sörivástól, a csalástól, és mindentől, ami bűnös vagy démonikus. Az Úr Jézus Krisztus megtisztít téged, és minden tekintetben egészségessé tesz.”³¹ Egy másik cikk bizonyosságot tesz arról, hogy két nő letette az ékszereit, miután a Szellem meggyőzte őket, és így fejezi be: „A Szellem tehát az Igével összhangban munkálkodik, arra tanítva a népét, hogyan öltözködjön a Biblia szerint. Az arany órákat, gyűrűket, stb. levetették, és az evangélium hirdetésére adták oda.”³² Seymour így buzdította őket: „Ő szeretteim, miután világosságot kaptatok, ez szentség vagy pokol. Isten arra hív el férfiakat és nőket ezekben a napokban, hogy éljenek a bűntől szabad, szent életet.”³³

Parham és Seymour hanyatlása

Miután Parham Zion City-ben szolgált, ellátogatott az Azusa Street-i Misszióba 1906 végén, Seymour meghívására, aki kezdetben elismerte őt, mint a mozgalom elindítóját.³⁴ Parham azonban az istenimádat megnyilvánulásait túlzónak érezte, és túlságosan nagy hatású-

aknak a feketéket. Bár elismerte, hogy sokan őszintén vették a Szent Szellemet az Azusán, kijelentette, hogy a missziót „szélsőséges vad tűz, fanatizmus,” és hamis megnyilvánulások jellemzik.³⁵ Nyilvánvaló, hogy faji előítéletek befolyásolták, és neheztelt is azért, mert az ébredés nem az ő irányítása alatt volt. Ekkor Seymour teljesen elvetette Parham vezetését.

A következő évben, 1907 júliusában Parhamet letartóztatták a texasi San Antonióban erkölcsi bűn vádjával.³⁶ Bár a vádat hamarosan ejtették, az ellenfelei nyilvánosságra hozták az incidenst, különösen Zion vezetése. Parham rövidesen elveszítette követői nagy részét, és a befolyását. Otthonából folytatta tovább evangélizációs szolgálatát a kansasi Baxter Springsben. 1929-ben bekövetkezett haláláig Parham csupán a perifériáján volt a mozgalom vezetésének, melyet ő indított el. Egy kis csoport maradt hű hozzá, mely ma is létezik Apostoli Hit néven, a Baxter Springs-i bibliaiskola köré összpontosulva.

Talán, hogy távolságot tartsanak Parhamtól, más vezetők inkább pünkösdiként írták le magukat, semmint apostoliként. Végül az „Apostoli” kifejezést elsősorban az egyetlenség-hívó pünkösdiek használták. Különösen a túlnyomórészt fekete vagy spanyolajkú egyetlenség csoportok között használatos ez a kifejezés.

Florence Crawford (1872-1936), egy Azusa Street-i tag 1906-ból, elindított egy Apostoli Hit mozgalmat az oregoni Portlandben 1908-ban, mint Seymour szervezetének riválisát. Nem fogadta el Seymour házasságát Jennie Moore-ral, és úgy érezte, Seymour nem hangsúlyozza úgy a megszentelődés tanát, ahogy kellene. Elvitte Seymour címlistáját, ily módon leállította az újságját, és saját újságot indított, amelyet szintén *Az Apostoli Hit*-nek nevezett. Csoportja ma is létezik, mint kis szervezet. Tanításainak követői éveken át úgy voltak ismeretesek, mint szigorú szentség-követők viselkedésben, öltözködésben, és elkülönülésben azoktól, akik nem így tettek.

Seymour küzdött Parhammal, Crawforddal és William Durhammal (lásd a 2. fejezetben) a vezető szerepért. Az Azusa Street-i ébredés 1909-ben lanyhulni kezdett, 1911-ben ismét meg-elevenedett Durham prédikációja nyomán, majd újra mérséklődött 1912-ben. A fehérek nagy része elhagyta a missziót, és 1905-ben Seymour megváltoztatta a gyülekezet alapszabályát, megszabva, hogy a vezető mindig a „szín embere” legyen. Elvetette a nyelvek tanából azt is, hogy ez a Szent Szellem kezdeti bizonyítéka, azt tartva, hogy a nyelvek nem jönnek mindig azonnal, noha még mindig elvárható, mint jel, mely a Szent Szellem keresztséget követi. Seymour 1922-ben bekövetkezett halála után a felesége folytatta a pásztor szolgálatot, míg az egészsége meg nem romlott. Az épületet 1931-ben lebontották.

Szembenállás és üldözés

A korai pünkösdiek különféle szembenállással és üldözéssel találkoztak. A fennálló felekezetek – különösen a szentség-csoportok és a fundamentalisták – kifejezetten ki akarták őket szorítani, megbélyegezték őket, „szenthenger”-nek csúfolták őket, és azt mondták, az ördögtől valók. Neves szentség-vezetők állították, hogy a pünkösd mozgalom a „Sátán utolsó hányadéka”, „határozottan nem Istentől való”, „gonosz és hitehagyó”, „keresztényellenes”, „testi és ördögi”.³⁷ Mások „eretnekségnek” tartották a mozgalmat, és „szektának”.³⁸ A pünkösd munkásokat megfenyegették, megverték, rájuk lőttek, kátrányba és tollba hempergették. Megdobálták őket kövel, rohadt gyümölcsökkel, zöldségekkel, és tojással. A sátrak köteleit elvágták; a sátrakat és az épületeket felgyújtották. Howard Goss ezt így magyarázta:³⁹

Sohasem lehetünk biztosak abban, hogy minket nem ér támadás. Egyes munkásokat megtámadtak, másokat megverték, másoknak csontját törték, másokat bebörtönöztek, másokat a város elhagyására kényszerítettek, volt, akit tojással dobáltak meg, volt, akit meg-lőttek. Megköveztettünk, de legalább nem „fűrészelttünk ketté”.

Az istentiszteleteinket éveken át huligánok zavarták meg. Sátrakat, épületeket, és gyakran rezidenciákat gyújtottak fel; az ivóvizet megmérgezték, az ablakokat betörték. Néha feldühödött csöcselék fenyegetett minket vagy dühöngő személyek, ha valamelyik családtagjuk megtért. Gyakran semmilyen védelmünk nem volt. Voltak idők, amikor a rendőrség inkább becsukta a szemét, mert idegenek voltunk, ők pedig a várostól kapták a fizetésüket.

A korai pünkösdi prédikátorok közül sokan rendkívüli áldozatokat hoztak az evangélium hirdetéséért. Hit által éltek, és gyülekezeteket indítottak el sátrakban, kerteket gondoztak, kirakatüvegeket mostak és termeket béreltek. Egy nem pünkösdi történész, Robert Mapes így írt a nehézségeikről:⁴⁰

Gyakran rendkívüli szegénységben éltek, csak kevés pénzből vagy teljesen pénztelenül, ritkán tudták, hol fogják tölteni az éjszakát, vagy miből fognak enni, pajtákbán, sátrakban és parkokban aludtak, vagy a missziós épület fapadján, és néha börtönben. A munkások csoportja összeadta csekély pénzét, vettek egy sátrat, vagy béreltek egy termet, és közösségben éltek az összejövetelek helyén, időnként lisztet és vizet, vagy rizst, szardíniát és kolbászt hoztak... A pünkösdiiek legfőbb értéküket az áldozathozatal szellemében találták meg, és vezetőik rendkívüli buzgalmában.

Összefoglalás

Charles Parham szolgálata és tanítása közvetlen elindítója volt a pünkösdi mozgalomnak. Az üzenet különbözösége, melyet ő és tanítványai hirdettek, *a Szent Lélek keresztség volt a nyelveken szólás kezdeti bizonyítékával*.

Ahogy e sorozat 1. és 2. kötete feltárta, semmi esetre sem ez volt az első eset a bibliai idők óta, amikor valaki Szent Szellemet vett a nyelveken szólás bizonyítékával. Ez volt azonban az első feljegyzett időszak a modern egyháztörténetben, amikor az emberek Szent Szellemet vettek a nyelveken szólás *elvárásával*. A nyelvek bibliai ismerete és bizonyító szerepének elvárása az, ami ezt a mozgalmat megkülönbözteti a Szellem korábbi kitöltetésétől, és vezet közvetlenül a pünkösdizmushoz, mint megkülönböztethető mozgalomhoz. A pünkösdiiek azoktól a hívőktől is különböznek, akik korábbi időkben hirdették ezt az élményt, mint *normát*, és biztattak mindenkit az elfogadására. E tanítás nélkül, mely szerint a nyelvek a Szent Lélek vételeinek kezdeti bizonyítéka, a modern pünkösdi mozgalom sosem indult volna útjára.

William Seymour ugyanolyan jelentős a mozgalom történetében. Az Azusa Street-i ébredés, melyet ő vezetett, lett a lendítőereje a *pünkösdizmus világszerte való elterjedésének*. Bár Seymour hatása 1911 után gyorsan csökkent, a világon minden pünkösdi szervezet közvetlenül vagy közvetve Seymour Los Angeles-i Azusa Street-i Missziójának köszönheti létét.

A pünkösdi mozgalom logikus és biblikus továbbfejlődése volt az 1500-as évek protestáns reformációjának, az 1700-as évek metodista ébredésének, és az 1800-as évek szentségmozgalmának. Ez volt a következő lépés az apostoli tan és tapasztalat helyreállításában a gyakorló kereszténység körében.

A modern pünkösdizmus nem vezethető vissza szigorúan egyetlen személyre, és gyorsan terjedt túl minden egyszemélyű vezetésen. Parham és Seymour alapvető szerepet játszottak a kifejlődés éveiben, de a bibliai tan és tapasztalat helyreállítása csoportos eredmény volt. Érdekessé, hogy sem Parham, sem Seymour nem az első személyek voltak a csoportjukban, akik Szent Szellemet vettek. Sok vezető hirtelen felbukkant, a mozgalom spontán szellemi izzás nyomán terjedt, és egyetlen középponti emberi tekintély sem volt képes formálni, irányítani vagy ellenőrizni. Nem egy személy hozta létre, hanem Isten szuverén mozgása válaszul a szellemi éhségre, és az őszinte hívők ezreinek keresésére.

2. A Befejezett Munkáról szóló vita

Az első tanbeli megosztottság a pünkösdi mozgalomban a megszentelődés körül támadt. Parham és Seymour egyaránt a wesleyánus szentség-álláspontot vallotta, mely szerint a megszentelődés a kegyelem második munkája, és a Szent Szellem keresztséget harmadik megtapasztalásként tették hozzá. Azt tanították, hogy az embernek először meg kell térnie vagy megigazulnia. Ezután megszentelődésre van szüksége, amikor azonnal megtisztul a belső bűntől. Akkor és csak akkor keresztkedhet meg Szent Szellemmel. Mielőtt rátérnék a tanbeli megosztottság tárgyalására, kövessük nyomon számos más fontos pünkösdi csoport megalakulását, melyek elfogadták ezt a tanítást.

G. B. Cashwell, ébredés keleten, és a Pünkösdi Szentség Egyház

A pünkösdzizmus terjedésének az Azusa Street-i ébredéstől az egyik legkiemelkedőbb példája Gaston Barnabas Cashwell története (1862-1916), neves lelkimunkása volt az Észak-Karolinai Szentség Egyháznak, mely Pünkösdi Szentség Egyház néven vált ismertté. Miután Cashwell vette a Szent Szellemet az Azusa Street-en 1906 végén, visszatért Észak-Karolinába, és hirdetni kezdte a pünkösdi üzenetet szülővárosában, Dunnban.

Egy nagy ébredés indult el, melyet sok lelkimunkás meglátogatott, és egészen 1907 januárjáig tartott. Számos lelkimunkás, felekezeti vezető és laikus vette a Szent Lelket. Ennek eredményeként négy kis szentség-szervezet délen pünkösdi lett: a Pünkösdi Szentség Egyház, a Szent Sátor Pünkösdi Egyház, és a Szabad Akarat Baptista Egyház. Az első három hamarosan egyesült, és az így létrejött szervezetet jelenleg Nemzetközi Pünkösdi Szentség Egyháznak nevezik. A negyedik csoport Pünkösdi Szabad Akarat Baptista Egyház néven vált ismertté.

Az egyik férfi, aki vette a Szent Szellemet Cashwell vezetése alatt, Joseph H. King volt (1869-1946), általános felügyelője a Tűzzel-Keresztelt Szentség Egyháznak (mely 1900-ban alakult), és később a Pünkösdi Szentség Egyház püspöke lett haláláig. Korábban a Tűzzel-Keresztelt Szentség egyház, melyet Benjamin Irwin alapított 1895-ben, azt tanította, hogy a „harmadik áldás”, a megigazulás és a megszentelődés után, a „tűzkereszttség”. Most ezt azonosították a Szent Lélek keresztséggel a nyelveken szólással együtt, harmadik áldásként.

Az Isten Gyülekezetei későbbi alapítói, M. M. Pinson és H. G. Rodgers ugyancsak Cashwell szolgálata alatt vették a Szent Lelket. Messzire terjedő hatása nyomán Cashwell úgy vált ismertté, mint a Pünkösdi déli apostola. Később azonban politikai konfliktusok miatt elhagyta a Pünkösdi Szentség Egyházat, és szolgálatát korábbi szervezetében, a Metodista Egyházban folytatta.

A. J. Tomlinson és az Isten Egyháza

1908 januárjában Ambrose Jessup Tomlinson (1865-1943), az Isten Egyházának általános felügyelője meghívta Cashwellt, hogy beszéljen a szervezet vezetői előtt a Tennessee-beli Clevelandben. Miközben Cashwell prédikált, Tomlinson vette a Szent Szellemet, a földre esett, és nyelveken szólt. Ezek után ez a csoport is pünkösdi lett.

Az Isten Egyházát 1886-ban alapította R. G. Spurling, mint szentség-szervezetet, melyet eredetileg Keresztény Uniónak, később pedig Szentség Egyháznak neveztek. 1896-ban nagy ébredés söpört végig a Shearer Schoolhouse-on, az Észak-Karolinai Cherokee megyében. Körülbelül 130 ember vette a Szent Szellemet nyelvekkel, és sok gyógyulás történt. Ez az eredmény azonban nem vált tanná, sem a csoport, mint egész, nem törekedett rá. Amikor 1906-

ban a pünkösdi mozgalom széles körben ismert lett, az Isten Egyházában sokan törekedni kezdtek a Szent Szellem keresztségére a nyelvekkel, és hirdetni is kezdték.

1907-ben a szervezet hivatalosan Isten Egyháza néven vált ismertté, de ezt a nevet már viselte egy másik szentség-szervezet, mely soha nem fogadta el a pünkösdi üzenetet. A keveredés elkerülése végett a két csoport a központjuk alapján lett megkülönböztetve. A pünkösdi csoport lett Isten Egyháza (Cleveland Tennessee), míg a nem pünkösdi lett Isten Egyháza (Anderson, Indiana).

1904-ben Tomlisont életre szólóan megválasztották általános felügyelőnek, de mivel elégedetlenek voltak tekintélyelvű vezetésével, 1923-ban elvették tőle a tisztséget. Nem fogadta el az elmozdítását, és elszakadt a szervezettől egy csoport élén, melyet az igazi egyháznak tekintett. Végül ez a Prófécia Istenének Egyháza néven lett ismert, melynek a központja ugyancsak Cleveland, Tennessee-ben volt.

B. H. Mason és az Isten Egyháza Krisztusban

Röviddel az Azusa Street-i nagy ébredés után egy neves lelkész, William H. Durham (1873-1912) kezdte megkérdőjelezni, hogy a megszentelődés valóban különálló tapasztalat-e. Durham baptista volt, akinek megtérési élményben volt része 1898-ban. A szentség-tanítás hatása nyomán, három éven kutatta a megszentelődés egy meghatározott élményét. Végül 1901-ben átértékelte valamit, amit megszentelődésnek nevezett, és úgy kezdte tanítani a megszentelődést, mint a kegyelem második munkáját.

Durham hamarosan szolgálatba kezdett Chicagóban, melyet North Avenue Misszióknak neveztek Charles Parham hatására, aki a közeli Zionban prédikált, Durham missziójának sok tagja vette a Szent Lelket. Durham meg volt győződve arról, hogy ez a tapasztalat valódi. 1907 elején ellátogatott az Azusa Street-i ébredéshez Los Angelesbe, és március 2-án betöltkezett Szent Lélekkel.

Saját bizonyágtétele szerint Durham három fontos következtetésre jutott ebben az időben.⁴¹ Először, a Szent Lélek keresztség különbözik azoktól az élményektől, melyet megtérésként és megszentelődésként azonosított. „Első alkalommal láttam tisztán a különbséget a Szellem hatása és a közöttünk való jelenléte, valamint a bennünk való, személyes lakozása között.”

Másodszor felismerte, hogy nem lehet egyszerűen „igényelni” a Szent Lélek keresztséget, ahogy a szentség-hívők teszik, akik a teljes megszenteléssel azonosítják. „Nem térdelhettem az oltárnál, igényelhettem a Szent Lelket, aztán tovább állok. Ez egy valóságos tapasztalat volt. Várom kellett, amíg eljött.”

Harmadszor, a nyelveken szólás változatlanul a kezdeti bizonyítéka ennek a tapasztalatnak. „Drága olvasóim, nem biztos, hogy a Szellem ugyanúgy viselkedik veletek, mint velem; de amikor lakozást vesz bennetek, nyelveken fog szólani, és magasztalja Istent.”

Durham Szent Szellem keresztsége dicsőséges volt. Elterülve feküdt a földön három órán át, hol egyik testrésze, hol másik reszketett, és végül hosszú időn át nyelveken szólt. Ez a tapasztalat teljesen felülmúlta az 1901-ben kapott áldását. Arra jutott, hogy a megszentelődés, nem elkülönült munkája a kegyelemnek a megtérés után, hanem ez a Szent Lélek keresztség a nyelveken szólás jelével, mely valóságos tapasztalat, amire a megtért személynek törekednie kell. Az 1901-es tapasztalatát átértékelte az 1898-as megtérésének a megújulásává.

Attól a naptól, hogy vette a Szent Lelket, Durham többé nem a kegyelem különálló munkájának hirdette a megszentelődést. Helyette azt írta: „a Szellem kezdte feltárni a szívemben Krisztus befejezett munkáját a Golgota keresztjén... A Szellem folyamatosan megmutatta a szívemben a drága evangéliumot, ahogy az apostolok hirdették; az azonosulást Jézus Krisztussal a halálában, eltemetetésében és feltámadásában.”⁴²

1910-ben Durham hirdetni kezdte, amit úgy nevezett: „befejezett munka a Golgotán”. Azt tanította, hogy nincs második munka, amit megszentelődésként ismerünk. Ehelyett a megszentelődés a megtérés szerves része, és egy állandó folyamat. Ahhoz, hogy szentek legyünk, nem kell a kegyelem második munkájára törekednünk, hanem egyszerűen csak alkalmaznunk kell a Golgotán befejezett munka áldásait. Azonnal megszentelt életet kezdhünk annak felismerése által, hogy Jézus vére megszerzett számunkra mindent, amire szükségünk van. Azt magyarázta: „Az élő hit, mely megigazítja az embert, bevonja őt Krisztusba, a megszentelőbe, Akiben teljes, nem csak a megszentelődés tekintetében, hanem minden tekintetben, ami az üdvösségéhez tartozik.”⁴³

Durham azzal érvelt, hogy a „kegyelem második munkájának elmélete jobban elvakította az embereket az evangélium egyszerű igazságára, mint bármely más elmélet”, mert sok „igazán megtért embert” vezetett arra a hitre, hogy nem üdvözülni addig, amíg el nem nyerte a második munkát. „Azt mondták nekik, hogy amikor Isten bűnbocsánatát elnyerték, Isten bűnbán és romlottságban hagyta őket, ami a kegyelem egy második munkáját teszi szükségszerűvé, hogy megmeneküljenek a pokoltól.” Valójában, amikor valaki megtér és hisz, „megszabadul a bűntől, a haláltól, és a pokoltól, Isten igazi gyermekévé válik, örök életet kap, és nincs szüksége a kegyelem egy másik munkájára, hanem arra van szüksége, hogy Krisztusban legyen, Szellemben járjon, ragaszkodjon a hithez, növekedjen a kegyelemben, valamint Isten és Krisztus ismeretében.”⁴⁴

A megtéréskor a hívő nem csak megigazul (bűnbocsánatot nyer), hanem meg is szentelődik (megtisztul a szíve). „Isten a megtérésben bevonja az embert Krisztusba, és szentté teszi, lemosva minden bűnét, külsőleg és belsőleg, és egy új, tiszta szívet ad neki, így új teremtményé teszi.”⁴⁵

Durham szerint a kegyelem második munkájának tana levon az evangéliumból és a Kiengesztelésből, arra utalva, hogy Krisztus kiengesztelő áldozatának nem elegendő az ereje ahhoz, hogy teljesen megszabadítsa az embert a bűntől, amikor megtér és hisz. Ezért ragaszkodott ahhoz. „a befejezett munka messze a legfontosabb tanítás a Bibliában.”⁴⁶

A vita kitör

Durham a befejezett munka üzenetét először egy pünkösdi összejövetelen hirdette Chicagóban, 1910-ben. Ugyancsak 1910-ben vezetett egy sátoros összejövetelt az arkansasi Malvernban, ahol akkoriban Howard Goss volt a pásztor. Meggyőzte Gosst és Parham számos korábbi követőjét üzenetének igazságáról. A vita azonnal kirobbant.

1911-ben Durham visszatért Los Angelesbe. Az ébredés középpontja az Azusa Street-i Misszióból az Elmer Fisher Upper Room Misszióba tevődött át. Durham szeretett volna prédikálni ott, de a vita miatt Fisher nem engedte. Akkor Durham elment az Azusa Street-i Misszióba. Seymour távol volt egy körutazáson, és Durhamnek megengedték, hogy prédikáljon.

Nagy ébredés tört ki, ami emlékeztette a résztvevőket az Azusa Street 1906-09-es aranykorára. Sokan a második Azusa-i kitöltetésnek nevezték. Frank Bartleman azt írta, hogy ez volt a késő eső második zápora. Kevesebb, mint három hónap alatt több, mint 150-en töltöttek be Szellemmel, sok visszaeső megújult, és jelentős gyógyulások történtek. Durham a sikert a nyelvekre, mint a Szent Lélek kezdeti bizonyítékára helyezett hangsúlynak tulajdonította (melyet Seymour többé nem hangsúlyozott) és a befejezett munka üzenetének.⁴⁷

Amikor azonban Seymour visszatért, szembe fordult Durham tanával, és saját tapasztalataira hivatkozva lelakatolta a misszió ajtaját, így Durham nem folytathatta ott a szolgálatát. Durham ugyanúgy válaszolt, ahogy Seymour öt évvel korábban. Saját szolgálatot hozott létre a 7. Streeten és a Los Angeles Streeten, és az ébredés folytatódott. Ebben az időben Harry Van Loon és Frank J. Ewart voltak a segítőtársai. Néhány hónappal később Durham visszatért Chicagóba, saját útjára bocsátva új Los Angeles-i misszióját.

A befejezett munka üzenete gyorsan terjedt az ébredési szolgálatok nyomán, és egy időszaksos folyóiratnak köszönhetően, melyet Durham adott ki, és *Pünkösdi bizonyágtétel*-nek (*Pentecostal Testimony*) nevezett. Durham prédikációja erőteljes volt, és az üzenete nagy hitet ébresztett. Négyszáz ember vette a Szent Szellemet személyes szolgálata során 1911-ben, és kétszáz 1912 első három hónapjában.⁴⁸

A pünkösdi mozgalom akkori főbb vezetői azonban valamennyien szemben álltak Durhammal, köztük Parham, Seymour, Cashwell, Mason és Tomlison is. Ők úgy tartották, hogy a Szellem nem szállhat le egy megszentetlen életre, azaz szerintük az embernek először meg kell szentelődnie, ami határozott, azonnali, második munkája a kegyelemnek. Általános felfogás volt, hogy a Szent Lélek nem tölt be egy tisztátalan edényt (melyet sokan tévesen bibliai idézetnek gondoltak), nem a megtérésre, hanem az egész megszentelődésre utalva ezzel.

Florence Crawford Durham tanítását „a pokol mélyéből jövő ördögi elméletnek” bélyegezte. Parham azzal vádolta Durhamet, hogy „úgy beszél a szövetség véréről, mint szentségtelen dologról”, és elköveti a „halálos bűnt”. Megprófétálta Durham halálát hat hónapon belül, azt mondván, hogy ha valaki hamis tanítást hirdet, az Isten meg fogja ölni.⁴⁹

Durham elszántan védte üzenetét, mindenhol prédikálva azt, kevés pihenést tartva, így az egészségét is veszélyeztetve. Harminckilenc éves korában tüdőgyulladást kapott, és meghalt Los Angelesben, 1912 július 7-én, hat hónapon belül, ahogy Parham kijelentette. Amikor meghallotta, hogy Durham meghalt, Parham megjegyezte: „Milyen feltűnően válaszolt Isten.”

Az ellenfelei jellegzetesen azzal vádolták Durhamet, hogy elhagyta a szentség üzenetét, de E. N. Bell, aki később az Isten Gyülekezetei első elnöke lett, azt írta a védelmében nem sokkal Durham halála után: „Teljesen félreértették őt. Senki sem hitt jobban közöttünk a bibliai szentségben, mint ő, és senki sem ragaszkodott jobban ahhoz, hogy szentség nélkül senki sem látja meg az Urat, fenntartva, hogy Isten az egyetlen mércéje a hívők számára.”⁵⁰

Durham maga hangsúlyozta, hogy „Isten egyetlen mércéje a teljes megszentelődés”. Megerősítette „a megtérés utáni növekedés” és a „szent, elkülönült élet” fontosságát. Tanítása szerint Isten a Szellemmel betöltött hívőtől azt várja, hogy „tiszt, szent elkülönült életet éljen, fessítse meg a testet, és járjon Szellemben.”⁵¹

Durham tanítása a teljes üdvösségről

A befejezett munka tana ugyanúgy utal a Szent Szellem keresztségre, mint a megszentelődésre. Ha a megszentelődés nem a kegyelem második munkája, hanem a megtéréskor kezdődik, amikor a hívő elfogadja a kereszti áldásait, akkor mi van a Szent Szellem keresztséggel? A kegyelem második munkája-e vagy szintén a megtéréshez kapcsolódik?

Durham továbbra is úgy tekintett a Szent Szellem keresztségre, mint második döntő élményre a megtérés után. Mivel a megszentelődésnek nincs kezdeti objektív jele, könnyű volt számára visszaszorolni a korábbi találkozásához Istennel a megtérésekor. De a Szellem keresztség egy túláradozó érzelm és szellemi tapasztalat volt, ami a nyelveken szólás kezdeti jelével jár együtt. Durham tudta, hogy ez több, mint amit korábban átélt, amit már megtérésként azonosított, és nem tette azonosná a két élményt.

Ennek ellenére Durham úgy kezdett beszélni a Szent Lélek keresztségről, mint Isten üdvtervének szerves részéről, melynek azonnal követnie kell a megtérést és a hitet. Mivel minden hívőnek el kell fogadnia a Golgotán befejezett munkát, késlekedés nélkül veheti a Szellemet.

Durham személyes bizonyágtételéből kiderül, hogy az embereket megmentettnek tekintette a pokoltól abban a pillanatban, ahogy hittek, bár az Isten terve számukra az, hogy a megtérésüket a vízkeresztséggel és a Szent Szellem keresztséggel tegye teljessé.⁵²

A hit azonnal felfakadt a szívemben, hogy elfogadjam Őt, mint tökéletes Megváltómat, és abban a percben, ahogy megtettem, éreztem a Szellem megelevenítő erejét, mely új teremtéssé tett Krisztusban, és kimondhatatlan öröm töltötte be a lelkem...

Senki sem volt, aki megmondja, hogy a következő lépés az eltemetkezés Azzal együtt, Akiben meghaltam, és Akiben megelevenedtem. Úgy tanítottam az igazságra, ahogy az apostolok, megkeresztelkedtem és kézrátétellel azonnal vettem a Szent Lelket...

A legnagyobb nehézséget az okozta, hogy az élményemet összhangba hozzam az Apostolok cselekedeteivel. A nehézség forrása abban rejlett, hogy összetévesztettem a lélek nyugalmát és békességét, az üdvösség édes szent örömét, a tanúságtételt, és a Szellem hatását a Szellem ajándékával...

Durham számára „Isten dicsőséges üzenete a teljes üdvösségről” a „teljes evangélium” és Isten „üdvterve” magában foglalja a Szent Lélek keresztséget.⁵³ Valójában Durham elég határozottan ragaszkodott ahhoz, hogy csak akkor tartozhatott valaki az újszövetségi egyházhoz, ha megkeresztelkedett Szent Szellemmel a nyelveken szólás bizonyítékával.⁵⁴

A Szent Szellem keresztség pecsét a befejezett üdvösségen Jézus Krisztusban...

A Szent Szellem keresztség isteni mércéje az ApCsel. 2,4-ben található, és csak egyetlen mércé van.

Jézus Krisztus egyháza pünkösdi emberekből áll...

Napjainkban abnormális kereszténység van a világon (azokra vonatkozik ez, akiket keresztényeknek kell tekintenünk, de akik nincsenek betöltekezve Szent Szellemmel), amire lehetetlen bármilyen bibliai alátámasztást találni. Más szavakkal, csak a Szellemmel betöltött emberek tekinthetjük abban a helyzetben, ami tetszik Istennek. Akárhol megtérőt találunk az Újszövetségben, akik nem töltöttek be Szent Szellemmel, azt látjuk, hogy az apostolok elvezették őket erre a megtapasztalásra.

Ebből azt vonhatjuk le, hogy egy egyház, bibliai szempontból olyan emberek közössége, akiket kihívtak a világból, új teremtéssé tettek Krisztus Jézusban, eltemettek Vele a keresztség által a halálba, és betöltekeztek Szent Szellemmel...

A mai felekezeti egyházak pusztán emberi eredetűek. Egyiküknek sincs bibliai létjogosultsága... Ahogy fentebb áll, az emberek akkor válnak Krisztus igaz, szent és bibliai egyházává, amikor megszületnek a Szellemről, betöltekeznek Szellemmel, mely az egyetlen normális bibliai megtapasztalás.

Durham úgy tekintette az ApCsel. 2,38-at, mint az újszövetségi üdvösség kifejezését. Ezt a verset idézte a *Pentecostal Testimony* címoldalán. Egy széles körben elterjedt szórólapon, melynek címe *Üdvösség Krisztusban mindenkinek*, azt írta:

Ha a Biblia tanít valamit, akkor az a kegyelemből való üdvösség hit által...

A kérdés tehát az: Hogyan veheti valaki a hatalmas áldását ennek a teljes szabadításnak Krisztusban? Az ApCsel. 2,38-39. elmondja nekünk: (idézet)... Ez egy csodálatos igazság! Az embereknek nem kellene csatlakozniuk egyetlen speciális egyházhoz sem, és nem kellene vallaniuk egyetlen emberi hitvallást sem, hanem üdvösséget nyerhetnének örökre pusztán megtérés és az Úr Jézus Krisztusban való hit által* és akkor vehetnék a Szent Lélek ajándékát az azt követő jelekkel, akárcsak az apostolok idejében.

Azt mondta az ApCsel. 2,38. három lépése – megtérés, vízkeresztség, és a Szent Lélek keresztség – Isten mércéje az üdvösségre. Ezekkel a lépésekkel az ember azonosulhat Jézus Krisztus halálával, eltemetetésével és feltámadásával.⁵⁵

Ha megnézzük a Bibliát, látjuk, hogy azt tanítja, térjünk meg, keresztkeljük meg, és vegyük a Szent Lélek ajándékát. ApCsel. 2,38-39. Az egész Apostolok cselekedetein és Pál levelein keresztül megtaláljuk ennek a parancsnak a tanítását. Egyetlen bibliai vers sem tesz említést a kegyelem második munkájáról. De a szabályt, amelyet Péter fektetett le Pünkösdi napján, folyamatosan követik mind tanításban, mind gyakorlatban...

A Leveleket azoknak szánták útmutatásul, akik vették a Szent Szellemet Isten mércéje szerint, melyet az ApCsel. 2,4-ben látunk...

Azonosultunk Vele hit által az Ő halálában a kereszten, és az eltemetésében a vízbe való bemelegítésünkkel, és dicsőséges feltámadásával a Szent Szellem áldása által, Aki leszáll ránk, amikor kijövünk a vízből. És Istennek hála, megéltük, hogy lássuk az áldott napot, amikor helyreállítja a dolgok bibliai rendjét, és a Szellem leszáll ezrekre, és más nyelveken szólnak, ahogyan kezdetben.

Egy kiemelkedő fundamentalista prédikátor, A. C. Dixon egyszer találkozott Durhammal, és megkérdezte tőle, mi az ő megkülönböztető tanítása. Durham azt mondta neki, hogy a nyelveken szólás, mint a Szent Lélek kezdeti bizonyítéka. Dixon felkiáltott, hogy ezzel a tanítással az egész kereszténységet megvádolja, mire Durham ünnepélyesen azt felelte: „Uram, megérdemlik, hogy vádolják őket.”⁵⁶

Durham meghalt, mielőtt az egyetlenség-mozgalom elkezdődött, de Ewart úgy vélte, ha élt volna, elfogadta volna a Jézus nevére szóló üzenetet.⁵⁷ Szentháromság-hívő volt, de egy beszámoló szerint legalább egyszer Jézus nevében keresztkelt.⁵⁸

- Krisztus minden mindenben. Ahogy meghódolunk a Szent Léleknek, többet fogunk látni belőle, és kevesebbet minden másból. Ha nincs más név a mennyben, amely által üdvözülhetnénk, folyamatosan hirdetnünk és áldanunk kell ezt a nevet az egész földön.
- Az Újszövetségben egyetlen olyan hely sincs, amely azt tanítaná, hogy más módja is van az üdvösségnek, Jézus Krisztuson kívül. Újra és újra kijelenti, hogy nincs más út, nincs más név az Ő hatalmas nevére kívül, melyben üdvösség lenne.

A vita kimenetele

A befejezett munka tana kettéosztotta a pünkösdi mozgalmat. Általában azok a szervezetek, amelyek 1910 előtt alakultak, elvetették Durham üzenetét, míg az 1910 után létrejött szervezetek elfogadták azt.

Az alábbiak tartoztak azok közé a csoportok közé, akik elvetették a Befejezett Munka üzenetét, és továbbra is tanították a három döntő tapasztalatot: Charles Parham, William Seymour, és Florence Crawford Apostoli Hit csoportja is; a Pünkösdi Szentség Egyház; az Isten Egyháza (Cleveland, Tennessee) és későbbi oldalágai, a Prófécia Isten Egyháza; és Isten Egyháza Krisztusban.

Azon pünkösdi csoportok közé tartozott, melyek elfogadták a Befejezett Munka nézetét, az Isten Gyülekezetei és a Négyes Evangélium Nemzetközi Egyháza. Az egyetlenség csoportok, köztük a Nemzetközi Egyesült Pünkösdi Egyház és a Pünkösdi Gyülekezetek ugyancsak elfogadták a Befejezett Munkát. Valóban, ahogy a 4. fejezetben látni fogjuk, az újjászületésről szóló tanuk logikus fejleménynek látszik azokból az előzményekből, melyeket Durham hirdetett.

Néhány kisebb egyetlenség-csoport, a Szentség mozgalom elágazásai vagy az Isten Egyháza Krisztusban a megszentelődést a kegyelem második munkájaként tanítja. A legnagyobb egyetlenség-szervezet, amely ezt tanítja, az Isten Apostoli Győzelmes Szent Egyháza, amelyet

1917-ben William T. Phillips (1893-1974) alapított, egy alabamai fekete szentség-lelкимunkás.

A szentháromság-hívők körében jelentős gyakorlati különbség támadt a század közepe táján a Második Munkát és a Befejezett Munkát valló egyházat között. Eredetileg minden Pünkösdi hangsúlyozta a szent életet, köztük az öltözködési szabályokat. Az 1940-es évektől az 1960-as évekig az Isten Gyülekezetei kezdett alább adni álláspontjából ezen a területen, de a Második Munkát valló csoportok lassabban hagyták el ezeket a szabályokat. Például az Isten Egyháza (Cleveland Tennessee) egészen 1988-ig nem törölte el hivatalosan a smink, az ékszerek, a mozi és a nők hajvágásának tiltását.

Ma az Egyesült Államokban a pünkösdi fele a Befejezett Munkát valló csoportokhoz tartozik. A világ többi részén a pünkösdi túlnyomó többsége a Befejezett Munka tanát vallja. Napjainkban még a Második Munkát valló csoportok között is csak ritkán van hangsúlyozva a kegyelem második munkájaként a megszentelődés, mivel többnyire beárnyékolja a Szent Lélek keresztség.⁵⁹ Durham nézete tehát mindenhol nagy mértékben túlsúlyba került.

Miért fogadták el a Befejezett Munka üzenetét ilyen széles körben? Miért vált a jövő hülámává? Három fő okot találunk erre.

Először, ahogy a pünkösdi ébredés kirobbant, sok megtérő közvetlenül a bűnös életéből tért meg, anélkül, hogy ismerte volna a megszentelődés korábbi élményét. Míg egyesek, mint Parham és Seymour kerestek és megtapasztaltak egy határozott élményt Istennel évekkal a Szent Lélek kitöltetése előtt, addig sok hívő nem élt át ilyet. Az Azusa Street-en például a bűnösök a megtérés után gyakran azonnal vették a Szent Lelket. Némelyek azonnal betöltekeztek Szellemmel, amint kiűzték belőlük a démonokat. Az *Apostoli Hit* beszámolt olyanokról, akik megtértek, megszentelődtek, és betöltekeztek Szent Lélekkel egyetlen szolgálat alatt. Egyre többen voltak, akik számára a három döntő élmény felfogása nem egyezett azzal, ami a valóságban történt velük.

Másodszor sokan, akik vezetőkké váltak a Pünkösdi mozgalomban 1910 után, nem a Wesley-Szentség háttérből érkeztek. Durham, Ewart és Bell például korábban baptisták voltak. A protestáns felfogást tanították nekik a megszentelődésről, mint amely egy fokozatos, állandó folyamat a keresztyén élete során.

Harmadszor a Befejezett Munka nézetének erős bibliai alátámasztása van. A szentség-hívők az egész megszentelődést a Szent Szellem keresztséggel azonosították, de amikor a korai pünkösdi megkülönböztették a kettőt, nem találtak egyértelmű példát az Újszövetségben arra, hogy az emberek a megszentelődést különválasztható, pillanatnyi élményként tapasztalták volna meg. Továbbá a Levelek úgy mutatják be a megszentelődést, mint a megtérés (az újjászületés) kezdetét, és mint amely folytatódik a keresztyén életén át.

Pál például azt írta, hogy megtérésünkkel megmosatunk, megszenteltetünk, és megigazulunk az Úr Jézus nevében az Isten Szelleme által (I. Kor. 6,11.). Az egyházban már mindenki „megszenteltetett a Krisztus Jézusban”, tehát „szenteknek” azaz megszentelteknek nevez bennünket az Ige. (I. Kor. 1,2.). Ez arra utal, hogy a megszentelődés életünkön át tartó jellemzőnk, elhívásunk és törekvésünk, mint keresztyéneknek.

A megszentelődés az újjászületés pillanatában megy végbe, amikor azonnal megtisztulunk, elválasztatunk a bűntől és szent természetet kapunk. A régi természet azonban még mindig bennünk van. Ezért a megszentelődésnek ugyancsak fokozatosnak kell lennie. Folyamatosan törekednünk kell a szentségre (megszentelődésre), az Úr eljöveteleig (Zsid. 12,14.). Ahogy Szellemben járunk, egyre inkább hasonlók leszünk Krisztushoz, és egyre kevésbé hasonlítunk a világhoz. „Mi pedig az Úrnak dicsőségét mindnyájan fedetlen arczczal szemlélvén, ugyanazon ábrázatra elváltozunk, dicsőségről dicsőségre, úgy mint az Úrnak Lelkétől.” (II. Kor. 3,18.). A megszentelődés folyamatának végső célja a tökéletesség az Úr eljövetelekor: „Maga pedig a békességnek Istene szenteljen meg titeket mindenestől; és a ti egész való-

tok, mind lelketek, mind testetek feddhetetlenül őriztessék meg a mi Urunk Jézus Krisztus eljövételére.” (I. Tessz. 5,23.).

Összefoglalás

William Durham, rövid, öt éves pünkösdi szolgálata alatt erőteljes, egyedülálló kenettel rendelkező prédikátor volt, aki rendkívüli és hosszan tartó hatást gyakorolt a pünkösdi mozgalom fejlődésére. A Befejezett Munka tana természetesen nem csak az ő nevéhez fűződik. Általános értelemben jellemezte a protestáns teológia fő vonalát. Egy évszázaddal korábban a legtöbb metodista teológus elvetette, hogy a megszentelődést a kegyelem második munkájaként fogja fel, és Durham néhány nem pünkösdi kortársa a szentség-mozgalomban lényegében ugyanazt a tant fogalmazta meg a maga módján. Mégis Durham csaknem egyedül vezette be ezt az üzenetet a pünkösdieknek, átrendezte a mozgalom sorait, és kiszélesítette teológiai határait. Ennek eredményeként a pünkösdiek többsége alapján véve elfogadta a két élmény Keswick-féle álláspontját – megtérés és Szent Szellem keresztség, mint erővel való felruházás – de a nyelveken szólás, mint a Szellem elsődleges bizonyítékának megkülönböztetésével.

Ugyanilyen fontossággal bír az a hatás, amelyet Durham a Jézus Neve mozgalomra gyakorolt. Noha alig több mint egy évvel azelőtt meghalt, hogy a mozgalom elindult, előkészítette a talajt az egyetlenség-hívó pünkösdi teológia számára számos fontos tekintetben:

1. Azt tanította, hogy a Kiengesztelés minden áldása a miénk lehet megtérés és hit által, nem kell várnunk egy ezt követő élményre. Bár fenntartotta a két tapasztalat felfogását (megtérés és Szellem keresztség), elismerte, hogy teljes bibliai megértés és hit esetén a Szellem keresztséget azonnal megtapasztaljuk.

2. Bár néhány pünkösdi Durham idejében és utána is a Szent Lélek keresztség egy megkülönböztetett tanának a módosítására törekedett, Durham szilárdan ragaszkodott Parham és Seymour eredeti tanításához, mely szerint a Szent Lélek szükséges az újszövetségi egyházba való belépéséhez, és hogy a nyelveken szólás a kezdeti bizonyítéka.

3. Lefektette, hogy az ApCsel. 2,38. az újszövetségi üdvösség megfogalmazása, és annak három lépését, a megtérést, a vízkeresztséget és a Szent Lélek keresztséget Jézus Krisztus halálával, eltemetésével és feltámadásával azonosította.

4. Kihangsúlyozta a vízkeresztség fontosságát, és felmagasztalta Jézus nevét.

5. Nagy hatás gyakorolt az egyetlenség-mozgalom későbbi vezetőire. Számos lelkimunkás társa hamarosan megkeresztelkedett Jézus nevében, köztük Harry Van Loon, R. E. McAlister, és A. H. Argue. Ahogy a 3. fejezet tárgyalja, az egyetlenség-üzenet legkiemelkedőbb korai képviselőre Durham társa és utódja, Frank J. Ewart volt.

3. A Jézus Neve vita

A második tanbeli megosztottság a pünkösdi mozgalomban a Jézus Krisztus nevében való vízkeresztség, és Isten egyetlensége körül támadt. Az egyetlenség-tan megerősíti, hogy Isten egyetlen személyes lény, nem személyek háromsága, és hogy Jézus Krisztus Isten teljességének a megtestesülése, nem csak három személy egyike. (Lásd V. Móz. 6,4.; Kol. 2,9.; I. Tim. 3,16.)

A szentháromság-hívők ezt a felfogást „Új Nézet”-nek vagy „Csak Jézus”-nak nevezik, ez utóbbinak azért, mert támogatói csak Jézus nevében keresztkeltek meg, nem pedig a hagyományos szentháromság formula szerint. Egyes szentháromság-hívők azonban ezt a megnevezést vádként kezdték használni az egyetlenség-hívőkkel szemben, azt állítva, hogy tagadják az Atyát és a Szent Szellemet. Ezért az egyetlenség-hívők végül elutasították a „Csak Jézus” megnevezést, és ma általában helytelen jellemzésnek tekintik. Helyette apostolinak, Jézus Neve-hívőknek vagy egyetlenség-hívő pünkösdieknek nevezték magukat.

Történelmi gyökerek

Az egyetlenség-tan nem egy vákumban jött létre. Ahogy a Keresztény tan történetének 1. és 2. kötetében tárgyaltuk, a történelem során sok keresztény keresztkeltek meg Jézus nevében, és sokan támogattak olyan nézetet Istenről, amely lényegében azonos az egyetlenség-felfogással. Nincs azonban történelmi kapcsolat e korábbi csoportok, és az egyetlenség-hívő pünkösdiel között.

Megtaláljuk az egyetlenség-gondolkodás gyökereit az XVIII. századi amerikai ébredésekben, és a XIX. századi szentség-mozgalomban. Ezeket a mozgalmakat a Jézus Krisztusnak való teljes odaszánás jellemezte, és Jézus nevének gyakori használata az imában, a dicsőítésekben, a bizonyágtételekben és dalokban. Bizonyos tekintetben, ahogy egy episzkopális pap, David Reed érvelt, az egyetlenség-tan teológiai kifejeződése az amerikai ébredés, a szentség-csoportok és a korai pünkösdiel gyakorlati vallásosságának.⁶⁰

Ezekben a mozgalmakban ugyancsak erős volt a késztetés a helyreállításra, azaz az apostolok, és az első századi egyház üzenetének és tapasztalatainak a helyreállítására. Valójában az egész pünkösdi mozgalom helyreállító gondolkodáson alapul. Ennek a középpontba helyezésével csak idő kérdése volt annak felismerése, hogy az apostolok mindig Jézus nevében keresztkeltek meg, és sosem beszéltek Istenről a IV. századi szentháromság ortodoxia fogalmaival, továbbá, hogy megértsék ezeknek a tanoknak a fontosságát.

Ebből a szempontból írta meg Edith Blumhofer, az Isten Gyülekezeteinek egyik tudósa, egyházának hivatalos történelmét.⁶¹

A tanbeli elhajlástól eltekintve, ha valaki elfogadja a következetes helyreállítási törekvést, mint a pünkösdzizmus központi meghatározását, az egyetlenség-tan támogatói lelkeesebb helyreállítók, még kitartóbb kongregacionalisták, és még krisztusorientáltabb szellemiségűek – röviden, néhány fontos szempontból még inkább pünkösdiel, mint a fő vonal.

Walter Hollenweger, az Egyházak Világtanácsának evangelizációs titkára hasonlóan vélekedett arról, hogy az egyetlenség-tan „nagyobb összhangban van a vallásos érzülettel és a pünkösdzizmus gyakorlatával, mint a szentháromság-tan, melyet megértés nélkül vettek át a hagyományos egyházaktól.”⁶²

Egy másik fontos tényező volt a Szent Szellem keresztsége. Amikor a korai pünkösdiel megkeresztkeltek Szent Lélekkel, többé nem volt teoretikus nézetük Istenről, hanem egy

közvetlen személyes tapasztalattal rendelkeztek. Nem három isteni szellemet fogadtak be, hanem egyetlen Szellemet. Nem különböző isteni személyekkel találkoztak, sem nem többféle kapcsolatuk lett az istenséggel, hanem egy átható személyes kapcsolatba kerültek Istennel.

Továbbá a Szent Szellem úgy szállt le rájuk, hogy Jézus Krisztust és a Kiengesztelést dicsőítette. Például az Azusa Street-i ébredés során az egyik legnépszerűbb ének ez volt: „Erő van a vérben” (There is Power in the Blood), és a „Vér alatt” (Under the Blood). A résztvevőket nem csak arra buzdították, hogy hirdessék a „Szent Szellem keresztségét”, hanem arra, hogy hirdessék „Krisztust a keresztség erejében”.⁶³ A Szent Szellem keresztség valójában fokozta összpontosításukat Jézus Krisztusra.

Végül a Szent Szellem világosságot hozott a számukra. Jézus megígérte: „Ama vigasztaló pedig, a Szent Lélek, a kit az én nevemben küld az Atya, az mindenre megtanít majd titeket, és eszetekbe juttatja mindazokat, a miket mondtam néktek.... De mikor eljő amaz, az igazságnak Lelke, elvezérel majd titeket minden igazságra... Az engem dicsőít majd, mert az enyémből vesz, és megjelenti néktek.” (Ján. 14,26.; 16,13-14.). A bennük lakozó Szellem létfontosságú szerepet játszott abban, hogy segítse nekik megérteni és felfedezni a bibliai igazságokat Isten egyetlenségéről, és Jézus Krisztus teljes istenségéről.

Nem meglepő tehát, hogy Charles Parham, az egész pünkösdi mozgalom katalizátora Jézus nevében kezdett keresztelni az Apostolok cselekedetei alapján. Azt is láttuk, hogy Los Angelesben néhányan Jézus nevében keresztek meg az Azusa Street-i ébredés során és talán egyes emberek Durham szolgálata alatt is Chicagóban. Gary McGee, az Isten Gyülekezetei egyik tudósa felfedezte, hogy a Latin Amerikai misszionáriusok Jézus nevében keresztek meg 1904-ben.⁶⁴

Egy másik korai példa Andrew D. Urshan (1884-1967), egy bevándorló Perzsiából (Irán), aki betöltökezett Szent Lélekkel 1908-ban Chicagóban. Megalapította ott a perzsa missziót, és William Durham szentelte fel 1910-ben. Ugyanebben az évben az igazság egy új felismerésére jutott, és feltette a kérdést: Miért keresztek az apostolok mindig Jézus nevében az Apostolok cselekedeteiben, holott a Mát. 28,19-ben Jézus Maga utasította őket arra, hogy keresztek az Atyának, a Fiúnak és a Szent Léleknek nevében? Miközben ezen gondolkodott, felfigyelt az ApCsel. 4,12-re, és arra jutott, hogy az Úr Jézus Krisztus az „Atya, a Fiú és a Szent Lélek egyetlen neve”:

Az áldott Úr megmutatta nekem, akkor és ott, hogy az „Úr Jézus Krisztus” az EGYETLEN NEVE Istennek, az evangéliumnak ebben a korszakában; mert Ő Benne, Jézus Krisztusban, Urunkban az Isten teljessége lakozik; és Neki adatott Övé minden hatalom mennyen és földön; hogy a megtérést és a bűnök bocsánatát kell prédikálni mindenhol KIZÁRÓLAG Jézus Nevében (Lásd Kol. 2,9.; Mát. 28,18.; Luk. 24,47.)

Az új felismerést „a Szentháromság csodálatos kinyilatkoztatásának” nevezte „Jézus Krisztusban”, és „Krisztus abszolút istensége áldott kinyilatkoztatásának”. Ez alatt azonban nem egy biblián kívüli kinyilatkoztatást értett, hanem, ahogy magyarázta, amikor először vette a Szent Lelket, a „Biblia megvilágosodott a lelkem előtt, úgy, mint soha azelőtt az Áldott Szent Szellem által, aki hűségesen emlékezetembe hozta, új jelentéstartalommal megtöltve mindazt, amit évekkal ezelőtt olvastam, és frissé tette, akár reggeli harmat.” Tanulmányozása eredményeként 1910-ben Urshan felírta a keresztkelési medencéje oldalára az ApCsel. 2,38-at, és az új megtérőket „az Úr Jézus Krisztus nevében” kezdte keresztelni.⁶⁵

Világgra kiterjedő sátoros összejövétel Arroyo Seco, 1913

Ezek a korai példák a Jézus nevében való keresztelkedésre azonban nem vezettek az egyetlenség-mozgalom megalakulásához. Azok az események, amelyek végül vitát és megosztottságot eredményeztek, a Világra Kiterjedő Apostoli Hit Sátoros Összejövetelével kezdődött, melyet R. J. Scott és George Studd szervezett, és az Arroyo Seco-nál tartottak Los Angeles közelében, egy sátoros táborhelyen, melyet az Azusa Street-i misszió használt. Az egy hónapig tartó összejövetel 1913 április 15-én kezdődött, és talán kétezer ember vett rajta részt.

Az fő felszólaló Maria Woodworth-Etter volt (1844-1924), egy ismert szentség-evangelista, aki elfogadta a pünkösdi üzenetet. Az elvárások nagyok voltak, és be is teljeselek, mert 364 ember töltekezett be Szent Szellemmel. Sok csodálatos gyógyulás történt, miközben Woodworth-Etter „Jézus nevében” imádkozott.

Különös jelentőséggel bírt a későbbi egyetlenség-hívő pünkösdi mozgalomra nézve Robert E. McAlister üzenete (1880-1953), egy kanadai prédikátoré, aki betöltekezett Szent Szellemmel az Azusa Street-en 1906-ban. Egy keresztelkedési szolgálaton elmagyarázta, hogy az egyszeri bemeztkezés a keresztelkedés helyes módja, és nem a hármas bemeztítés, ahogy némelyek gyakorolták. Bizonyítékul idézte az Apostolok cselekedeteinek keresztelkedési eseményeit. Az apostolok az Úr Jézus Krisztus nevében keresztelkedtek; sosem keresztelkedtek e három szókimondásával: „Atya, Fiú, Szent Lélek”, ahogy a hármas bemeztítés megköveteli.

Ekkor egy „csendes remegés” futott át a gyülekezeten, és McAlister egy pillanatra elhallgatott.⁶⁶ Egy Kínából érkezett misszionárius, Frank Denny fellépett az emelvényre, és félrevonva McAlistert megkérte, hogy ne hirdesse ezt a tant, mivel ez érint egy bizonyos lelkimunkást, Sykes-t, aki akkoriban ilyen módon kereszelt. (Lásd 1. fejezet.) McAlister ekkor elmagyarázta, hogy nem helytelen a Máté 28,19. szavait használva keresztelni.

McAlister megfigyelése, hogy az apostolok mindig Jézus nevében kereszteltek, számos ember elméjébe elvetette a magot azokban a napokban. Egy emberre, akit John Schaepe-nek hívtak (1870-1939), olyan nagy hatást gyakorolt ez a gondolat, hogy az egész éjszakát imában töltötte. Másnap kora reggel futni kezdett keresztül a sátoron, és azt kiáltotta, hogy kijelentést vett a Jézus nevében rejlő erőről. Néhány ott lévő nagy izgalomba jött, amikor Schape lelkesen elmagyarázta új megértését.

Bírálok néha azt állítják, hogy Schaepe alapította az egyetlenség-mozgalmat, és hogy ezt egy Biblián kívüli kijelentésből vette. Valójában keveset tudunk Schaepe-ről (ejtsd „Seppi”, néha helytelenül betűzve: „Schepe”). 1919-ben lelkimunkás lett a Világ Pünkösdi Gyülekezeteiben, egy egyetlenség-hívő szervezetben, de nem játszott jelentős szerepet a mozgalomban 1913 után.

Ahogy ebben a fejezetben az Andrew Urshantól, Frank Ewartól és Frank Smalltól származó idézetek mutatják, a korai pünkösdiek használták a „kijelentés” szót a Szent Szellem megvilágosításának a kifejezésére a Bibliára vonatkozóan. David Reed pontosításul megjegyezte: „A 'kijelentés' elsősorban egy olyan kifejezés, melyet az egyetlenség-hit magyarázóí használ, szubjektív megerősítéssel írva le az objektíven kijelentett igazságot a Bibliában.”⁶⁷ Az egyetlenség hívők kezdettől fogva a Bibliára hivatkoztak, mint tanításuk tekintélyére, és elvetették a Biblián kívüli kinyilatkoztatás gondolatát. Hitték, hogy a Szent Szellem segített nekik felfedezni és megérteni a bibliai igazságot, mely sokáig mellőzve volt.

Frank Ewart és az Isten egyetlensége

Egy másik ember, akire nagy hatást gyakorolt McAlister üzenete, Frank J. Ewart (ejtsd „Juert”) volt (1876-1947). Egy baptista utazómisszionárius volt Ausztráliában, majd áttelepült Kanadába 1903-ban, és ott pásztor lett. A baptisták kizárták őt, miután betöltekezett Szent Szellemmel 1908-ban, Florence Crawford alatt az oregoni Portlandben. 1911-ben William

Durham missziójának segédpásztora lett Los Angelesben, majd Durham halála után, 1912-ben Ewart lett a pásztor.

Ewart korábban tanulmányozta Isten nevét és egyetlenségét, így McAllister magyarázata különös érdeklődést keltett benne. Ewart meghívta őt az otthonába, és beszélgetett vele Jézus nevének használatáról a vízkeresztségben. McAlister azon az állásponton volt, hogy az „Úr” (jelentése mester), „Jézus” és „Krisztus” (jelentése: felkent) szavak képviselik az „Atya, Fiú, Szent Lélek” szavakat egyenként. Ezért amikor az apostolok az Úr Jézus Krisztus nevében kereszteltek, betöltötték a Máté 28,19. parancsát.

A sátoros összejövetel után Ewart lemondott gyülekezete pasztorálásáról, és új munkába kezdett McAlisterrel és Glenn Cook-kal (1867-1948). Cook teljes idejű gazdasági vezető volt az Azusa Street-i misszióban Seymour alatt. Ebben az időben neves evangelista volt, aki elvitte a pünkösdi üzenetet Indanapolisba, és az Isten Egyáza Krisztusban-hoz Memphisbe. Ugyancsak sikeres evangélizációkat vezetett Olkahomában, Missouriban és Arkansasban.

Ewart és McAlister tovább tanulmányozta Jézus nevét és az Istenről szóló tant, és bele-vonták Cook-ot is a beszélgetésbe. Néhány hónap után McAlister visszatért Kanadába, és megosztotta gondolatait az ottani lelkimunkásokkal, különösen Franklin Small-lal (1873-1961). Small egyike volt az első embereknek a manitobai Winnipegben, aki betölte Szent Szellemmel 1907-ben. Winnipegben segédpásztora lett A.H. Argue-nek, aki Durham alatt vette a Szent Szellemet.

Los Angelesben Ewart összevonta munkáját Elmer Fisherével, és továbbra is Fisherrel és munkatársával, dolgozott, A. G. Garr-ral. (Garr volt az első fehér pásztor, aki vette a Szent Szellemet az Azusa Street-en, és ő volt az első pünkösdi misszionárius Indiában és Hong Kongban.) Ewart időnként prédikált Jézus nevének erejéről, és megdöbbsentette az óriási eredmény a gyógyulásokban és a Szellem keresztségben. Fisher és Garr buzdította Ewartot, hogy továbbra is hirdesse Jézus nevét, de nem voltak hajlandók Jézus nevében keresztelni.

1913 novemberében a nyolcadik évenkénti Pünkösdi konferencián Winnipegben McAlister prédikált az első alkalmon Jézus nevének kizárólagos használatáról a vízkeresztségben. Frank Small megkérte, hogy szolgáljon a vízkeresztségnél, és ő megkeresztelt har-minc új megtérőt Jézus Krisztus nevében. Ez volt az első Jézus nevében kiszolgáltatót kereszttség az Arroyo Seco sátoros találkozó eredményeként.

Ewart végül elhatározta, hogy világos álláspontot foglal el a Jézus Krisztus nevében való vízkeresztségről. Arra a következtetésre jutott, hogy az elengedhetetlen név, amelyet a vízkeresztségben használni kell Jézus, és hozzámehető az Úr és a Krisztus címek.⁶⁸ Továbbá arra jutott, hogy ennek a gyakorlatnak nagy jelentősége van az Istenről szóló tan szempontjából. Az apostolok Jézus nevében kereszteltek, mert az Atya, a Fiú, és a Szent Lélek nem három különböző személy, hanem Isten három manifesztálódása, és Jézus az Atya, a Fiú és a Szent Lélek kinyilatkoztatása. Azért tapasztalható ekkora erő, amikor a hívők Jézus nevében prédikálnak, imádkoznak és keresztelnek, mert az Istenség teljessége Jézusban lakozik.

Új meggyőződése miatt Ewart különvált Fishertől és Garrtól. Felállított egy sátrat (melyet Fisher segített beszerezni), és összejöveleteket tartott a kaliforniai Belvedere-ben, nem messze Los Angeles-től. Glenn Cook egyetértett Ewart üzenetével, és elhatározták, hogy együtt fog-nak dolgozni. 1914 április 15-én – pontosan egy évvel az Arroyo Seco-i sátoros összejövetel után – Ewart elmondta első prédikációját az ApCsel. 2,38-ról. Azt hirdette, hogy az üdvösség teljes üzenete magában foglalja a megtérést, a vízkeresztséget Jézus nevében, és a Szent Lélek keresztséget. Kapcsolatba hozta a Jézus nevében való keresztséget Isten egyetlenségével Krisztusban. Ezután Ewart megkeresztelte Cook-ot Jézus nevében, és Cook megkeresztelte Ewartot. Ez az esemény – az első újrakeresztelkedés Jézus Krisztus nevében – meghatározó lépés volt az egyetlenség-hívő pünkösdzizmus önálló mozgalomként való elindulásában.

Frank Small, akit Ewart idézett az ő jóvahagyásával, később megmagyarázta a Jézus nevében való újrakeresztelkedés jelentőségét.⁶⁹

A Biblia megvilágításában az új üzenet magától vezetett az Isten teljességéhez Krisztusban (II. Kor. 5,19.; I. Tessz. 5,18.; I. Tim. 3,16). Ez a tanítás Los Angelesben fejlődött ki. Megállapíthatjuk, hogy eddig az ideig a Jézus nevében való vízkereszttség üzenete csak feljegyzéseken alapult. Kétség nélkül tudjuk, hogy az apostolok Jézus nevében kereszteltek, de még nem értjük teljesen, hogy *miért*. De megfelelő időben, amikor a teljes bibliai kinyilatkoztatás megtörtént, Isten abszolút teljessége Krisztusban bebizonyosodott. Ennek az igazságnak a következtében a megtértek, akik korábban az Atya a Fiú és Szent Lélek címekben keresztelkedtek meg, újra megkeresztelkedtek.

A Jézus nevéről szóló üzenet elterjedése

Nagy ébredés indult el Ewart és Cook nyomán Los Angeles környékén. Ewart így számolt be erről:⁷⁰

Mindenféle gyógyíthatatlan betegség meggyógyult Jézus Nevében, és az emberek betöltekeztek Szent Lélekkel, és más nyelveken szóltak.

Az egyik legnagyobb és legelképesztőbb jellemvonása ennek a hatalmas ébredésnek, hogy az új megtérők nagy többsége töltekezett be Szent Lélekkel, miután kijött a vízből. Nyelveken szólva jöttek ki medencéből. Sokan meggyógyultak, amikor megkeresztelkedtek.

Sok misszionárius és prédikátor eljött a találkozóra, és megkeresztelkedett Jézus nevében. Még lényegesebb Ewart folyóirata, a *Meat in Due Season*, mely a Jézus Neve üzenettel foglalkozott, és beszámolókat közölt az ébredésről a világ minden táján. Még több embert érintett meg a folyóirat által, és még többen tértek meg, mint az ébredés során. Kínai, japán és indiai misszionáriusok hamarosan Jézus nevében kereszteltek.

Az ébredés során Ewart számos ellenállásba ütközött saját helyi gyülekezetében, csakúgy, mint a huligánoktól az utcán. Ez utóbbiak számos esetben megfenyegették őt és a feleségét, „bűzbombákat” robbantottak az alkalmakon, sőt felgyújtották a sátrat. A városi rendőr semmit sem tett a védelmükre, de a zaklatások megszűntek, amikor a bandavezér megtért. Ewartnak sokszor kellett megjelennie a bíróságon a nyugalom megzavarásáért, amivel a baptisták vádolták az összejöveteleit.

1919-ben Ewart állandó gyülekezetet alapított Los Angelesben, és néha ötven embert is megkeresztelt egyetlen összejövetel alatt. Kétezer nevet jegyzett fel a keresztelkedési listájára, mielőtt abbahagyta a számolást, attól tartva, hogy ez Istennek nem tetsző dolog.⁷¹

Cook elindított egy evangélizáció-sorozatot 1914 tavaszán, hogy a Jézus Neve üzenetet elvigye középnnyugatra, ahová korábban a pünkösdi üzenetet vitte. St Louise-ban megkeresztelte Mary Moise „Anyát”, aki egy otthont vezetett hajléktalanoknak; munkatársát, Barnes „Anyát”; és Ben Pembertont, egy fiatal lelkimunkást, aki mellette szolgált. Indianapolisban Cook megkeresztelt két befolyásos pásztor, L V. Roberts és Garfield T. Haywood, ők pedig megkeresztelték a gyülekezeteiket. Indianapolisban összesen 465 ember keresztelkedett meg Jézus nevében az első ilyen eseményen a Mississippi folyótól keletre.

Haywood (1883-1931) megkeresztelkedése különösen jelentős. Egy nagy, vegyes bőrszínű gyülekezet fekete pásztor volt, egy rendkívül befolyásos tanító, és egy széles körben olvasott folyóirat kiadója, melynek címe: *Voice in the Wilderness*. Ő volt kétségkívül a Befejezett Munka legkiemelkedőbb fekete vezetője, de ajándékait a tanításra, idehirdetésre, írásra és dalszerzésre fektették és fehérek egyaránt elismerték.

1911-ban Haywood megszerezte a lelkimunkási megbízást egy kicsi, ismeretlen szervezetben, melynek a neve az Ige Pünkösdi Gyülekezetei, és 1906 vagy 1907-ben alakult Los

Angelesben. Ebben az időben ennek a felügyelője a portlandi J. J. Frazee volt, aki Florence Crawford gyülekezetéből jött oda. 1913-ra Haywood rábeszélte Ewart-et, Cook-ot és McAlistert, hogy csatlakozzanak ehhez a csoporthoz.⁷² Újrakeresztelkedésének ebben az idejében azonban szoros kapcsolatot tartott fenn az Isten Gyülekezeteivel.

Isten Gyülekezetei

Az Isten Gyülekezeteit egy konvenció alapján hozták létre, amelyre 1914. április 2-12-én került sor az arkansasi Hot Springs-ben. (A konferencia három nappal az előtt ért véget, hogy Ewart és Cook újra megkeresztelték egymást. A fő javaslattevők Howard Goss és Eudorus N. Bell voltak. E szervezet életre hívásának a szükségessége két tényezéből fakadt: Parham szervezetének örökségét szerették volna folytatni, különösen délen, és hiányzott egy olyan szervezet, amely elfogadja a Befejezett Munka tanát.

Úgy tűnik, hogy az új szervezet megalakulásának első számú katalizátora Howard Goss volt, aki akkoriban Hot Springben volt pásztor. Korábban Parham munkatársa volt Texasban, de ő, és a legtöbb texasi és arkansasi lelkimunkás szakított Parhammal, amikor Parhamet perbe fogták, majd pedig elfogadták Durham befejezett Munkáról szóló tanítását.

1910-ben Goss engedélyt kapott C. H. Masontól, hogy használja szervezetének a nevét – Isten Egyháza Krisztusban – megbízások kiadására fehér lelkimunkásoknak, és hogy kedvezményes vasúti jegyet szerezzen. Mason nem gyakorolt tekintélyt felettük, és ők nem ragaszkodtak a kegyelem második munkájaként vallott megszentelődéshez. Továbbá nyilvánvalóan nem volt sok közös dolguk egymással.

Egy másik kötetlen szolgálati kapcsolat 1909-ben, az alabamai Dothan-ben alakult ki, H. G. Rodgers vezetése alatt. Az Isten Egyháza nevet választották, és nem vették észre, hogy már létezik egy pünkösdi szervezet, amely ugyanezt a nevet használja. 1913-ban csatlakoztak Goss csoportjához. Egyesítettek 352 lelkimunkást, de a csoport nem működött úgy, mint egy igazi szervezet.

Goss lassan felismerte egy tevékeny szervezet szükségességét, amely megvizsgálja a szolgálati képesítéseket, tiltakozik a szélhámosok és bajkeverők ellen az egyházban, és támogatja a missziós erőfeszítéseket. Felkeresték E. N. Bellt (1866-1923) az elképzeléseikkel. Bell egy idősebb lelkimunkás volt, aki eljött a szemináriumra, és aki baptista gyülekezetek pásztora volt tizenhét évig, mielőtt Durham alatt a pünkösdi mozgalomhoz csatlakozott. Az arkansasi Malvernben volt pásztor, valamint egy befolyásos havi lap a *Word and Witness* szerkesztője. A déli lelkimunkások többsége, akik elpártoltak Parhamtól, még elég fiatal volt – Goss maga is csak harminc körül járt – és elfogadták Durham tanítását, tehát természetes volt számukra, hogy Bellt kérjék fel a vezetésre.

Bell ugyancsak látta egy szervezet szükségességét, és a lapjában meghirdetett egy „általános zsinatot”, hogy elősegítsenek öt meghatározott célt: egység, stabilizáció, missziós törekvések, törvényes meghatározás, valamint iskolák és publikációk. Bell és Goss aláírt egy kezdeti felhívást egy szervezetre. Hamarosan csatlakozott hozzájuk Daniel C. O. Opperman (1872-1926), Mack M. Pinson és Arch P. Collins. Opperman lett a zioni középiskolai rendszer felügyelője. Miután vette a Szent Lelket Parham szolgálata alatt, vezető pünkösdi pedagógus lett, és rövidtávú bibliaiskolákat szervezett lelkimunkások számára. Mind az öt férfi, akik kiadták a felhívást az új szervezetre, társult az Isten Egyháza Krisztusban autonóm fehér szárnyával.

Több, mint háromszáz ember volt jelen az első találkozón, köztük 128 úgy regisztrálta magát, mint lelkimunkás és misszionárius. Megszavazták, hogy alakítanak egy szervezetet, és hogy a hivatalos nevük Isten Gyülekezeteinek Általános Zsinata legyen. Bellt választották meg általános elnöknek, amely címet később módosítottak általános fegyűlelőre. J. Roswell Flower (1888-1970) lett az első titkár-pénztáros. Kanadában született, egy keresztény és

misszionárius szövetségben tért meg, és egy kis indianapolisi gyülekezet pásztorja volt. Hetilapot adott ki *The Christian Evangel* címmel. Bell és Flower újságjai hivatalos orgánusok lettek és Bell lett a szerkesztője.

Az első ügyvezető presbiterek – egyeseket kineveztek, másokat később jelöltek ki azok, akiket megválasztottak – Bell, Collins, R. L. Erockson, Flower, Cyrus B. Fockler, Goss, Daniel W. Kerr, Thomas K. Leonard, Opperman, Pinson, John C. Sinclair, és John W. Welch voltak. Az összegyűlt lelkimunkások egyetértettek abban, hogy nem lesz semmilyen más hitvallásuk, csak a Biblia, de a céljuk az volt, hogy létrehozzanak egy szervezetet a Befejezett Munkát valló pünkösdielők számára.

1914 őszén az új szervezet összehívta első rendszerinti összejövetelét, mely a második általános zsinatuk volt. Collins visszahelyezte Bellt az elnökségbe. Opperman lett az első alelnök, és Bennett F. Lawrence (1890-?) lett az első titkárhelyettes.

A vezetők újrapokresztelése

Az új szervezet csaknem azonnal szembesült a Jézus Krisztusban való vízpokreszttség kérdésével. Sok kiemelkedő lelkimunkás Jézus nevében volt megpokresztelve. Az Isten Gyülekezeleinek vezetői először ellenezték ezt a tanítást, nevezetesen Bell, Goss, és Flower.

1915 júliusában drámai esemény következett be az Isten Gyülekezeleinek harmadik államközi táborozása alatt a Tennessee-beli Jacksonban. A vendéglátó pásztor H. G. Rodgers és Bell voltak, ők vezették az összejövetelt. Az indianapolisi L. V. Robertset választották fő előadónak. Miután elmondta az első prédikációját, mely az ApCsel. 2,38-ról szólt, Rodgers és Bell is megpokresztelkedtek Jézus nevében.

1915 augusztusában L. C. Hall (1867-?) prédikált egy sátoros összejövetelen, az arkansasi Little Rockban. A Dowie Zion City-jéből jött Hall korábban megpokresztelkedett Jézus nevében, és hirdette ezt az üzenetet. Bell végezte a pokresztelést, és megpokresztelte Gosst. Noha Parham megpokresztelte Gosst Jézus nevében tizenkét évvel korábban, egyikük sem tulajdonított jelentőséget ennek a tanbeli formulának, Goss pedig világosan azonosulni akart a Jézus Neve tannal. Hall ugyancsak elvitte a Jézus Nevében való pokreszttséget Texas keleti részére, és megpokresztelte Harvey-t, Shearert, és másokat.

Körülbelül ebben az időben két másik Isten Gyülekezeleinek-beli tisztviselő, Lawrence és Opperman is megpokresztelkedett Jézus nevében. Opperman kezdte támogatni az üzenetet a *The Blessed Truth* c. folyóiratában.

Hall ezután meghirdetett egy kampányt George Chambers-szel a kanadai Ontarióban 1915 novemberében, melynek során több százan pokresztelkedtek meg újra Jézus nevében.

Nagyjából ugyanakkor G. T. Haywood prédikált R. E. McAlisternek Ottawában, és másokkal együtt újra pokresztelte őt. Csaknem valamennyi kanadai pünkösdi vezető elfogadta a Jézus Neve üzenetet, köztük A. H. Argue, George Chambers, R. E. McAlister, és Frank Small.

Egy harmincnapos bibliakonferencián, mely 1915. december 15-én kezdődött a Louisianai Eltonban, Harvey Shearer, (a konferencia elnöke) és Howard Goss hirdették az egyetlenség-tanítást abban az államban. A hallgatóságból egy kivétellel minden lelkimunkás elfogadta a Jézus nevében való pokreszttséget, köztük Robert LaFleur és Oliver Fauss. Fauss feljegyzése szerint a konferencia vezetői „isten egyetlenségét tanították Krisztusban” a „Három személy az istenségben) felfogása helyett, és azt hirdették, hogy az „ApCsel. 2,38 Isten terve” az üdvösségre.⁷³ Az Isten Gyülekezeleinek mind a tizenkét lelkimunkása Louisianában elfogadta a Jézus Neve üzenetet.

Röviden, két éven belül Ewart és Cook újra megpokresztelték egymást, és sok korai pünkösdi vezető megpokresztelkedett Jézus nevében. Néhányan egyszerűen csak engedelmeskedtek az apostoli mintának, de nem teljesen fogadták el az egyetlenség tanát, vagy csupán rövid

ideig tették magukévá. Sokan azonban elfogadták a Jézus nevében való keresztséget, és az ehhez kapcsolódó egyetlenség-tant. Ezek között volt Argue, Barnes Anya, Bell, Chambers, Cook, Ewart, Goss, Hall, Haywood, Lawrence, Mcalister, Moise Anya, Opperman, Roberts, Rodgers, Shearer és Small, korai pünkösdi vezetők, akik elfogadták a Jézus nevében való keresztséget, köztük Frank Bartleman, William Booth-Clibborn (az Üdvhadsereg alapítójának unokája), Frank és Elizabeth Gray (misszionáriusok Japánban), Elmer K. Fisher, Thoro Harris (dalszerző), S. C. McCain, Aimee Semple McPherson, C. H. Mason (nem fogadta el 1930-ig), Harry Morse, F. S. Ramsay (misszionárius Kínában), R. J. Scott, George B. Studd, Harry Van Loon és Maria Woodworth-Etter.⁷⁴ (Lásd a B. függelék e vezetők többségének felsorolásáról.) Ahogy a szentháromság-hívő történészek rámutattak, a Jézus Neve üzenet nagyon közel állt ahhoz, hogy végigsöpörjön az Isten Gyülekezetein.

Vita az Isten Gyülekezeteiben

Közben összehívták az Isten Gyülekezeteinek harmadik általános zsinatát 1915 októberében, St. Louise-ban. Néhány adminisztrátor presbiter jóváhagyásával J. R. Flower a titkárpénztáros összehívta a találkozót, főként abból a célból, hogy visszaszorítsa az úgynevezett Új Kérdést. Collins, az elnök, és Opperman, az alelnök nem így akarta, és később érkeztek. Távollétükben Flower vette kezébe a vezetést, és felkérte J. W. Welch-et (1858-1939), hogy elnökölje az összejövetelt.

Körülbelül száz lelkimunkás volt jelen, és megszervezték a vitát. E. N. Bell és G. T. Haywood mutatta be a Jézus nevében való keresztség témáját. A hagyományos szentháromság formula támogatására Collins és Jacob Miller szólalt fel. Eredetileg William Schell beszélt volna Miller helyett, de ő az egyháztörténetről készült beszélni. Amikor megtudta, hogy a vita a Bibliához kötődik, visszalépett.⁷⁵ A következő napon azonban két órán át szót kapott, hogy beszéljen a „keresztségi formuláról, melyet az apostolok utáni atyák hagytak ránk”.⁷⁶

A konferencia úgy döntött, hogy mindkét keresztelkedési formula elfogadható, de további ima és tanulmányozás szükséges a témában. Ezután felajánlott egy kompromisszumos formulát: „Jézus Krisztus nevének a „Fiú” szóval való behelyettesítése (Máté 28,19.) jobban összhangba hozza a Mát. 28,19-et az Apostolok Cselekedeteinek könyvével (ApCsel 2,38.; 8,16.; 10,48.; 19,15.) és mint formula, kívánatosabb, mint egyetlen ígeverset használni más ígevers kizárásával.”⁷⁷

Bár igény volt a téma további megvitatására és megfontolására, a konferencia minden tisztségre megbízható szentháromság-hívőket választott, és leváltott mindenkit, aki a Jézus nevében való keresztséget fogadta el, vagy hajlott az ezzel való kiegyezésre. Bell, Collins, Goss, Lawrence és Oppermann mindnyájan elvesztették a tisztségüket. Welch visszahelyezte Collinst az elnökségbe.

1916-ban az Isten Gyülekezeteinek vezetése heves küzdelmet folytatott az egyetlenség-üzenettel szemben. Flower szembenállása volt a legmeghatározóbb. Az egyháztörténet tanulmányozása során arra jutott, hogy az egyetlenség-tanítás alapvetően egy modalista monarchianista vagy seballánus ébredés volt, melyet a harmadik és negyedik századi egyház fő vonala eretnekségnek bélyegzett. Azzal érvelt, hogy ha az Isten Gyülekezetei elfogadja ezt az álláspontot, akkor megszakadna a közössége a történelmi és a jelenkori keresztyénséggel. Bár mindkét fél a Bibliára hivatkozott, sokak számára a végső szót a hagyomány mondta ki.

Flower egyik legjelentősebb teljesítménye az volt, hogy rábeszélte Bellt, váltson nézetet, és hagyja ismét jóvá a szentháromság-formulás keresztelkedést. Bell sosem tagadta meg a Jézus nevében való keresztséget, de háttérbe szorította a Jézus nevében való keresztség gyakorlatát az egység és a közösség fenntartása érdekében az Isten Gyülekezeteivel. Végül megtagadta az egyetlenség-tant.

Welch 1916-ban általános zsinatot hirdetett, hogy eldöntsék a kérdést. Az Isten Gyülekezeteinek negyedik általános zsinatát 1916. október 1-7-ig hívták össze St. Louise-ban. A vezetés kijelölt egy bizottságot, hogy írjon egy tanbeli hitvallást, noha a szervező konferencia két évvel korábban megszavazta, hogy nem fogadnak el ilyen hitvallást. A bizottság D. W. Kerrből, T. K. Leonardból, S. A. Jamesonból, Stanley H. Frodshamból és E. N. Bellből állt. Bell volt az egyetlen, aki korábban Jézus nevében keresztelt; mások elkötelezett szentháromság-hívók voltak. Bellt nyilvánvalóan azért tették be a bizottságba, mert nagy tekintélye volt, és mert így erősítették meg a visszahelyezését a szentháromság-hívók táborába.

Kerr (1856-1927), egy korábbi lelkimunkás a Keresztény és Misszionárius Szövetségből volt a legfelkészültebb, és rendelkezett a legnagyobb befolyással a bizottság felett. Alaposan tanulmányozta a kérdést, és már voltak cáfolatai az egyetlenség-tannal szemben. Elsőszámú szerzője volt annak a dokumentumnak, amelyet a bizottság fogalmazott meg: „Alapigazságok ismertetése” címmel, mely tizenhét pontból állt. A nyilatkozat erősen támogatta a szentháromság-tant – egyesek szerint már-már a triteizmust – és határozottan elutasította az egyetlenség-tant az egyik pontban. (Lásd 5. fejezet).

Élénk vita alakult ki. Egy személyes beszélgetésben Carl M. O'Guin, az utolsó élő résztvevő adta a következő leírását az összejövetelnek. O'Guin ekkor húsz éves volt. Welch-csel lakott, és a szentháromság álláspontot támogatta. Később ő lett az Isten Gyülekezetei szuperintendense.⁷⁸

O'Guin szerint akkoriban az Isten gyülekezeteinek legbefolyásosabb vezetői Bell, Goss, Kerr, Opperman és Welch voltak. Bell kiemelkedően a legelismertebb volt. A Jézus Neve kérdésben az ő véleménye különösen sokat számított, mivel a másik négy említett vezető egyformán megosztott volt a következő szentháromság-hit (Kerr, Welch) és az elkötelezett egyetlenség-hívók (Goss, Oppermann) között.

A vita során a szentháromság-tan fő támogatói Kerr, Leonard, Pinson és Welch voltak, míg az egyetlenség-tan legfőbb védelmezői Ewart, Goss és Haywood voltak. Ewart és Haywood hivatalosan nem voltak tagjai az Isten Gyülekezeteinek, de lehetőséget kaptak a beszédre, szoros kapcsolatuk és jelentős befolyásuk miatt. J. R. Flower tevékenysége inkább háttérben maradt, ő ekkor csupán huszonnyolc éves volt.

O'Guin becslése szerint körülbelül nyolcvan lelkimunkás vett részt az összejövetelen, és körülbelül tizenötven vagy húszan keresztkeltek meg Jézus nevében.⁷⁹ Néhány vezető kivételével ezeknek az embereknek a többsége meglehetősen fiatal volt. Sok prédikátor még nem döntötte el, melyik oldalon álljon a vitában, és sokak számára a vezetők tisztsége volt a döntő tényező. Többségük nem tekintette a Jézus Neve üzenetet eretnekségnek.

O'Guin véleménye szerint Kerr „hajlíthatatlan volt, szigorú és türelmetlen”, és Leonard érvelt a leghatékonyabban. Leonard (1861-1964) volt az, aki javasolta az Isten Gyülekezetei nevet kezdetben, és ő volt az elsőszámú szerzője az első alapszabálynak, melyet Istentől ihletettnek tartott. O'Guin azt mondta róla, „egy okos, öntörvényű ír ember volt”, és senki sem irányíthatta. Lecövekelte egy állásponton, és semmiképp sem volt hajlandó kompromisszumot kötni, csak ultimátumot akart intézni a Jézus Neve-hívókhöz, hogy vagy elfogadják a szentháromságot vagy elmennek. O'Guin úgy emlékezett, hogy a lelkimunkások többsége nem igazán értett egyet ilyen keményvonalas hozzáállással, de nem mertek szembeszegülni Leonarddal. O'Guin arra következtetett, hogy a döntést túl gyorsan hozták meg. Azt mondta: „Ha alázatosabban álltunk volna a kérdéshez, és vártunk volna az Úrra, hiszem, hogy az Úr megoldotta volna a problémát megosztás nélkül”.

O'Guin úgy emlékezett, hogy Leonard különösen Haywoodot nem kedvelte, és örült a lehetőségnek, hogy „lekicsinyelheti”. Feljegyzésekben olvasható, hogy a vita alatt Leonard úgy nevezte az egyetlenség-hívókat, hogy „széna (hay), fa (wood) és pozdorja”, mellyel nyilvánvalóan az I. Kor 3,12. alapján célzott G. T. Haywoodra. Azt is mondta, hogy a pusztában vannak, és „szót hallanak a pusztában”, utalva Haywood újságjára a „*Szó a pusztában*”-ra.⁸⁰

Végül a konferencia elfogadta a szentháromság-álláspontot. Azt is megszavazták, hogy a Máté 28,19. szavait kell alkalmazni a keresztkeresztelés során. Az egyetlenség-hívő lelkipunkásoknak nem volt választásuk, mint elhagyni a szervezetet. Miután elhagyták a konferencia helyszínét, megbeszélték a lehetőségeiket, és közben hallották, amint a gyülekezet azt énekli: „Szent, szent, Szent az Úr Isten, áldott Szentháromság!”

A konferencia következtében 585 lelkipunkásból 156 hagyta el az Isten Gyülekezeteit – körülbelül a lelkipunkások negyede. Feltételezhetően csaknem valamennyien egyetlenség-hívők voltak, noha néhányan azért mentek el, mert tiltakoztak a hitvallás elfogadása ellen, és úgy érezték, a vita túlságosan eldurvult.

Robert Mapes Anderson, egy nem pünkösdi történész arra a következtetésre jutott, hogy nem a tan volt az egyetlen tényező, amely drámaian felrázta a fiatal Isten Gyülekezeteit 1915-ben és 16-ban, hanem hatalmi harcok is folytak.⁸¹ Megjegyezte, hogy 1914-ben a hat legbefolyásosabb férfi az Isten Gyülekezeteiben Bell, Goss, Opperman, Collins Pinson és Rodgers voltak. Valamennyien délről származtak, és az Isten Egyháza Krisztusban fehér szárnyához tartoztak. Mindnyájan elvesztették a tisztségeiket. Azok az emberek, akik ebben az időben vezető pozícióba jutottak – Flower, Wwelc, Kerr és Leonard – a felső közép-keleti régióból és észak-keletről származtak. Flower, Welch és Kerr korábban a Keresztény és Missziós Szövetséghez tartoztak (Welch és Kerr korábban tisztséget töltöttek ott be), Leonard pedig a Keresztény Egyházhoz tartozott.

Anderson szintén feltette a kérdést, vajon a rasszizmus szerepet játszott-e, különösen Leonard ellenségeskedésének fényében Haywooddal szemben. A Befejezett munka támogatói közül gyakorlatilag minden fekete Haywood-ot akarta vezetőnek, tehát az 1916-os döntés következtében az Isten Gyülekezetei egy „teljesen 'hófehér' felekezet” lett, míg az egyetlenség-hívő pünkösdieliek lettek a legvegyesebb bőrszínűek az egész pünkösdi mozgalomban.⁸²

Azok, akik maradtak

Néhány lelkipunkás azok közül, akik megkeresztelkedtek Jézus nevében, egyszerűen csak engedelmeskedtek az apostoli mintának, de nem fogadták el igazán az egyetlenség álláspontot. Ahogy Frank Small és Oliver Fauss megjegyzése jelezte, az Elton Biblia Konferencián azonban a legtöbben elfogadták az újrakeresztelkedést Jézus Krisztus teljes istenségének és Isten egyetlenségének egy új értelmezésével, szemben a hagyományos szentháromság-tannal. Közülük egyesek visszaléptek ettől az új felfogástól és gyakorlattól, amikor szembenállásba ütköztek. Voltak olyan lelkipunkások, akik sosem fogadták el a szentháromság-tant, vagy akik végül visszatértek ahhoz, ezek közé tartoztak A. H. Argue, E. N. Bell, George Chambers, Elmer Fisher, R. E. McAlister, Aimee Semple McPherson, L. V. Roberts és Maria Woodworth-Etter.

Később ezek az emberek igyekeztek jelentéktelenné tenni, hogy egykor elfogadták az egyetlenség-tant. Többségük bizonyágtétele azonban mély szellemi és teológiai ébredésre utal, amikor megkeresztelkedtek Jézus nevében.

R. E. McAlister például később elszánt ellenfele lett az egyetlenség-üzenetnek Kanadában. Amikor azonban megkeresztelkedett, azt írta: „Kijelentést kaptam a lelkemben az egy Istenről három megnyilvánulásban. Hogy megolvadt a szívem a jelenlétében! Csak sírni és könnyezni tudtam!”⁸³

A legjelentősebb átpártolás a Jézus nevében való keresztségről a szentháromság-keresztséghez E. N. Bellé volt. A szentháromság-hívő történészek általában azt állították, hogy Bell sohasem fogadta el az egyetlenség-üzenetet, pusztán csak megkeresztelkedett az Apostolok cselekedetei alapján. Némelyek a Jézus nevében való keresztségét pszichikai nyomásnak tulajdonítják, a fáradságnak, a túlhajszoltságnak és a kudarctól való félelemnek. Bizonyágtételének gondos tanulmányozása azonban felfedi, hogy klasszikus egyetlenség-

felfogást hangsúlyozott, noha valóban megtartott bizonyos szentháromság-fogalmakat. Ha hűségesen megmaradt volna az új felfogásánál, kétségkívül következetes egyetlenség-nézőpontra jutott volna.

1915-ben Bell három okot nevezett meg, miért kereszttelkedett meg Jézus nevében.⁸⁴ Először kétséget kezdett táplálni korábbi vízkereszttségével kapcsolatban, attól kezdve, hogy vette a Szent Szellemet, és hitte, hogy „tetszett Istennek eltemetkezniem Vele együtt a kereszttségben.” Ez lelkiismeret kérdése volt, és azon alapult, hogyan alakult a kapcsolata Istennel hosszú időn keresztül.

Másodszor, az összejövetel előtt, melyen megkeresztelkedett, Isten különleges módon bánt vele. Nem prédikálhatott semmi másról: „Isten elvett minden üzenetet, amíg nem engedelmeskedtem.”

Harmadszor, felismerte, hogy az apostolok Jézus Krisztus nevében tanítottak és kereszteltek. Ez volt az apostoli minta: tehát követnie kellett.

Miután megkeresztelkedett Jézus nevében, első cikkében, 1915 augusztusában Bell beszámolt új szellemi tapasztalatáról és teológiai felfogásáról. A cikk, melynek címe az volt, „Kicsoda Jézus?”, a következőképpen kezdődött:⁸⁵

Az elveszett Krisztust újra felfedeztük, mint az ószövetségi Jehovát és az Újszövetség Igazi Istenét. Krisztus felismerését, mint hatalmas Istenét, kaptuk meg.

Megköszönöm ma Istennek, a Jézus Krisztus nevében való keresztsegről szóló beszélgetést, mert rámutatott annak eszközére, hogyan fedezhetek fel egy hatalmasabb Krisztust, mint amilyet valaha ismertem. A vízkereszttség témája Krisztus nevében, önmagában viszonylag kicsi és szolid téma. Pontosan így tűnt nekem is először, és rajtam kívül sokaknak, és némelyeknek még most is, mert nem látják, mit foglal magába, és nem rendelkeznek a teljes apostoli látással Jézus Krisztusról mint Úrról és Jehováról. A keresztsegi kérdés csupán egyetlen mozaik abban a képben, mely elképesztő és örömteli látást tár eléd a legdicsőségesebb Krisztusról, akit valaha ismertél, ha engedsz neki azzal, hogy világosságban és engedelmisségben jársz.

Elmondhatom ma, Isten és emberek előtt, hogy az Ő öröme úgy árad át a lelkemen, mint soha azelőtt. Ahogy írok, az Ő dicsősége megrázza az egész fizikai valómat, és néha meg kell állnom, és azt mondanom: „Dicsőség!” vagy „Ó dicsőség”, míg átjár és elhagy. Két nappal ezelőtt éjszaka, ahogy az ágyamban feküdtem, hallottam a Szellem legédesebb, legborzongatóbb dalát Jézus csodálatos nevére, amit valaha hallottam, mióta megszülettem. Ha az emberek tudnák, mit helyezett Isten a lelkembe, a Jézusról való új látás által és a csodák által, melyeket elrejtett az Ő hatalmas és dicsőséges nevében, nem szána-koznának többé rajtam, amiért megkeresztelkedtem az Úr Jézus Krisztus nevében, és velem kiáltanak és együtt dicsérnek a Bárányt, aki megöletett, és aki most kezd venni tisztességet és dicsőséget, de aki végülis teremtette az egész világmindenséget – tengert, földet és eget, visszhangozzák az Ő nevének egyetemes dicséretét és tisztességét. Hallelujah az Ő nevének örökké!

A cikk további részeinek fejezet címei: „Jézus Jehovah. Ő az örök Isten és Teremtő. Ő a Hatalmas Isten. Jézus az Igaz Isten. Ő Immánuel – Velünk az Isten. Ő az Urak Ura. Ő egy az Atyával. Szentháromság vagy Istenség, minden Krisztusban. Az Atya neve Jézusnak adott. Az igazi látás Jézusról elveszett.”

A cikkben Bell idézte és tárgyalta a Kol. 2,9-et, majd a szentháromsággal foglalkozott, és a következőkre jutott:

Nos, ez egy csoda, hogyan lehet (Jézus) Isten, vagy hogyan lakozhat Isten Benne. Még nagyobb csoda, hogy az egész „Istenség” Benne lakozik. Ennél is hatalmasabb csoda,

hogy az Istenség *teljessége* Benne lakozik; és a csodák csodája, hogyan lehet az *egész* teljesség Jézusban. De mindez, ami dicsőséges Krisztusunkról van kijelentve.

Ne félj attól, hogy az Atya és a Szent Lélek kimarad. Mi mindnyájan hiszünk Istenben, az Atyában, és az áldott Szent Lélekben. Továbbra is mindkettőről beszélünk, ahogyan az apostolok is az Újszövetségben, amikor az alkalom úgy kívánja, és amikor ez a témánk; de most a témánk a *csodák Krisztusban*.

Ésszerűtlen lenne, ha Jézusnak, mint Úrnak magasztalását félbehagyva megtévesztenénk olvasóinkat a görög misztériummal a Szentháromságról. Mellesleg néhányan még a szentháromság több éves tanulmányozása után sem tudtak többet róla, mint amikor a elkezdték... Tehát ne hagyd, hogy bárki is hisztériába kergessen a Szentháromság misztériumával, elterelve a figyelmet Jézus Krisztus felmagasztalásáról. Sosem ismertem senkit, aki a Szentháromság tanulmányozása közben jutott volna megtérésre, csak aki Jézus Krisztus, mint mindenható Úr felmagasztalása hoz hatalmas üdvösséget ezrek és ezrek számára...

Az egész Istenség az Ő teljességével Jézusban van.

Mostantól fogva a Jézus nevében való keresztség az apostoli minta mindenhol...

Aki úgy érzi, keresztkedjen meg a Máté 28,19. szavaival, és én ugyanúgy fogom szeretni, és közösségben leszek vele, de személyesen a saját jelenlegi ismeretemmel, nem tudnék lelkiismeretem szerint így tenni. Inkább használok a valódi nevét mind az Atyának, és a Fiúnak, ahogy az Úr megparancsolta, hogy kereszteljünk a „Nevé”-ben, nem egy kapcsolat kifejezésében, amely nem egy név. Uram, segíts drága testvéreimet, hogy meglassák, az Atya és a Fiú semmi esetre sem a megfelelő nevek.

Felismerve, hogy az egész Istenség mindig jelen van Jézusban, az apostolok megkeresztelkedtek a teljes nevében, vagy nevének egy részében; néha Jézus Krisztus nevében; máskor az Úr vagy az Úr Jézus nevében. (Lásd ApCsel. 2,38.; 8,16.; 10,44.; 19,15.). De soha nem történt egy utalás az első pünkösdi prédikációtól az utolsó apostol haláláig arra, hogy úgy értették volna Jézust, a Máté 28,19. kifejezéseiben kereszteljének, a *név* helyett. De amikor az egyház elvesztette az Ő *névének* titkát, a liberalizmus és a formalizmus irányába kezdett elhajlani az igazi értelmezés ismerete nélkül, és a külsőségekre törekedtek. Most Isten helyreállítja a szellemi látást a hatalmas Jehova-Krisztusról, a nevében való csodákról, és Krisztus napról napra hatalmasabb és dicsőségesebb lesz a szemünkben.

Ó, hála Neked Istenem örökké! Nos, be kell fejeznünk, de csak most kezdtük el ezt a témát arról, *kicsoda Jézus Krisztus*.

Megdöbbenő, hogy valaki ilyen látással elnyomjon egy ilyen dicsőséges üzenetet és tapasztalatot a közösség kedvéért. Bell mégis ezt tette. 1920-ban másodszor is megválasztották az Isten Gyülekezetei általános elnökének, és ezt a tisztséget haláláig, 1923-ig betöltötte.

Azt is meg kell jegyeznünk, hogy egyes lelkimunkások végül elhagyták az egyetlenség-hívó köröket, hogy visszatérjenek a közösség és a szolgálat egy szélesebb bázisához. Fenntartották, vagy felújították kapcsolataikat a szentháromság-hívókkal, és a későbbi szolgálatukat főleg közöttük végezték, de sohasem tagadták meg egyetlenség-nézetüket. Ilyenek voltak például William Booth-Clibborn, L. C. Hall, és H. G. Rodgers.

Összefoglalás

Az egyetlenség üzenet nem egy elhajlás, hanem logikus, bibliai fejlemény a korai pünkösdi körében, melyet a helyreállítási törekvés, a Bibliára helyezett hangsúly, és a tanbeli hagyomány újraértékelésének és elhagyásának a készsége eredményezett. A pünkösdi mozgalom kezdetétől voltak, akik Jézus nevében keresztkedtek meg, köztük maga Charles Parham is. Mások hamarosan újra átgondolták az Istenről való felfogásukat, köztük Andrew Urshan és

Frank Ewart. Parham és William Seymour, különösen William Durham előkészítette az utat a Jézus Neve üzenet számára. Ez a korszak még nyilvánvalóbb lesz, amikor a 4. fejezetben, az üdvösségről szó tannál tárgyaljuk. Amint látni fogjuk, hitelveik megszövegezése és kifejtése közben az egyetlenség-hívók olyan kulcsfogalmakat, kifejezéseket és ígeverseket alkalmaztak, melyek már használatban voltak. A korai prédikátorok, mint például Parham és Durham már ráirányították a figyelmet az ApCsel. 2,38-ra, és az egyetlenség mozgalom ennek kihangsúlyozása nyomán terjedt.

Ahogy a pünkösdi mozgalommal kapcsolatban általában, úgy az egyetlenség-hívó mozgalom esetében sem lehet megnevezni egyetlen személyt, mint alapítót. Frank Ewart mindenki másnál jobban felelős az Isten egyetlenség-nézetének teológiai megformálásáért. Nem hagyhatjuk azonban figyelmen kívül azt a jelentős szerepet, melyet mások játszottak a kezdeteknél. R. E. McAlister hozzásegített ahhoz a döntő látáshoz, hogy az apostolok mindig Jézus nevében kereszteltek, és Ewarttal hónapokon át beszéltek az idevonatkozó tanbeli kérdésekről. John Schaepe katalizátor volt a Jézus nevében rejlő hatalom felismerésében. Frank Small volt az első, aki az új felfogás szerint cselekedett, Jézus nevében keresztelve meg a megtérőket. Glenn Cooknak közreműködő szerepe volt az Ewarttal folytatott beszélgetésével a tanról, és közösen tették meg az újrakeresztelkedés döntő lépését, valamint átadták az üzenetet a vezetőknek. Sokan mások is hozzájárultak jelentős látásukkal csaknem azonnal, nevezetesen G. T. Haywood, és néhány éven belül Andrew Urshan.

Az egyetlenség-üzenet támogatói a pünkösdi vezetők első soraiból kerültek ki, köztük voltak Parham legkorábbi megtérői és közeli munkatársai (Howard Goss), Seymour egyik teljes idejű munkatársa az Azusa Streeten (Cook), és Durham segédpásztora és követője (Ewart). Az Isten Gyülekezetei és a Kanadai Pünkösdi Gyülekezetek alapítói közül sokan elfogadták az egyetlenség-üzenetet teljességében vagy részben. Valójában a négy főbb szentháromság-hívó pünkösdi szervezet első általános szuperintendensei (vagy ennek megfelelői) Jézus nevében keresztelkedtek meg: Isten Gyülekezetei, (E. N. Bell), a Kanadai Pünkösdi Gyülekezetek (George Chambers), A Négy Evangélium Nemzetközi Egyháza (Aimee Semple McPherson), és az Isten Egyháza Krisztusban (C. H. Mason). Egyértelmű, hogy az egyetlenség-hívó Pünkösdiel eredetileg is pünkösdiel voltak, és nem későbbi elágazás.

A megszentelődésről és az Isten egyetlenségéről szóló vita következtében a pünkösdi mozgalom 1916-ban három részre szakadt. A 4. és 5. fejezetben nyomon követjük a továbbfejleményeket az elterjedéséről és szerveződéséről, megvizsgáljuk a tanításokat és levonjuk a következtetéseket, különös figyelmet szentelve az egyetlenség-hívó pünkösdi mozgalomnak a 4. fejezetben.

4. Egyetlenség-hívő pünkösdi szervezetek

Amikor az Isten Gyülekezetei elfogadták a szentháromság-hit nyilatkozatát 1916. októberében, az egyetlenség-hívő lelkimunkások elhagyták a szervezetet, és nem volt gyülekezetük. A többi főbb pünkösdi szervezetek mind Második Munka-hívő pünkösdiiek voltak, akik visszatértek a szentháromság-tanhoz, mint teológiai rendszerük részéhez. Az egyetlenség-üzenet a Befejezett Munkát valló pünkösdi mozgalom körében jelent meg, melynek legfőbb képviselője az Isten Gyülekezetei volt.

A legtöbb egyetlenség-hívő lelkimunkásnak el kellett hagynia a két szervezetet: először, amikor betöltek Szent Szellemmel, és másodszor, amikor megkeresztelkedtek Jézus nevében. Sok pünkösdi szerette volna megkérdőjelezni a szervezet szükségességét és értékét; maga Parham valójában ellenezte a szervezetet ebben az időben. Sok egyetlenség-hívő pünkösdi érthető módon úgy érezte, hogy a szervezetek túl gyakran emberi hagyományokat támoogatnak, és megoltják a Szellem mozgását. Ennek következtében sok független egyetlenség-hívő pünkösdi van mind a mai napig.

A világ pünkösdi gyülekezetei

Ennek ellenére a többség szükségét látta egy egyetlenség-hívő pünkösdi szervezetnek. E cél előmozdítása érdekében egyetlenség-hívő lelkimunkások egy nagy csoportja találkozott az arkansasi Eureka Springsben, 1917. januárjában. Megválasztották D. C. D. Oppermant elnöknek, Lee Floydot titkárnak, és Howard Gosst pénztárosnak. Opperman, Goss és H. G. Rodgers voltak jelölve, mint meghatalmazott bizottság. A csoport az Apostoli Gyülekezetek Általános Gyülekezetének nevezte magát (GAAA). A csatlakozott lelkimunkások közé tartoztak Booth-Clibborn, Ewart, Fauss, Hall, Lafleur, Pemberton és Schaepe.

Ez a szervezet csupán egy évig állt fenn két tényező miatt: Először is, mert Amerika Belépett az első világháborúba 1917. április 1-én, és mivel a szervezet még új volt, a lelkimunkásai nem kaphattak felmentést a katonai szolgálat alól. Másodszor nem kaphattak vasúti kedvezményt, mely csaknem elengedhetetlen volt abban az időben, mivel csak kevés lelkimunkásnak volt autója.

Közben egy kis szervezet, mely a Világ Pünkösdi Gyülekezetei (PAW) néven volt ismert, és 1906-ban vagy 1907-ben alakult Los Angelesben, egyetlenség-hívő szervezetté vált G. T. Haywood hatására, aki 1911-től lett a tagja. Ez a szervezet kaphatott felmentést a katonai szolgálat alól a lelkimunkásai számára, tehát 1917-ben vagy 1918 elején a GAAA egybeolvadt a PAW-val.

Ez a szervezet vegyes bőrszínű volt. E. W. Doak (fehér) lett megválasztva elnökének. G. T. Haywood (fekete) lett az általános titkár, és Opperman (fehér) lett az általános presbiter. Ma a legtöbb egyetlenség-hívő csoport közvetlenül vagy közvetetten a PAW-tól ered.

A PAW legkorábbi listája a lelkimunkásairól 1919-20-ból maradt fenn.⁸⁶ Rajta vannak néhányan azok közül, akikről már korábban szóltunk: Booth-Clibborn, Chambers, Denny, Doak, Ewart, Fauss, Floryd, Goss, Gray, Hall, Haywood, LaFleur, Morse, Opperman, Pemberton, Ramsey, Schaepe, Shrearer, Small, és Studd. Mások, akik később fontos vezetőkké lettek S. N. Hancock, B. H. Hite, W. E. Kidson, R. C. Lawson, S. C. McCain, L. R. Ooton, G. B. Rowe, A. R. Schooler, Wesley Steelburg (Elmer Fisher veje, és az Isten Gyülekezeteinek későbbi szuperintendense), J. M. Turpin, S. L. Wise, és W. T. Witherspoon.

Összesen 704 lelkimunkás neve van a listán (kivéve két nevet, amelyek nyilvánvalóan ismétlődnek). Ebből 203 (29%) volt nő, köztük sokan lelkimunkások feleségei, mint Gossnak, Hallnak és Lawsonnak. A lelkimunkások a 48 állam közül 36-ban éltek, Columbia tarto-

mányban, Kanada négy államában (17 lelkimunkás), és négy másik országban (legalább 30 külföldi misszionárius vagy nemzetközi munkás Kínában, Japánban, Perzsiában, Dél-Afrikában, és meghatározatlan helyekről).⁸⁷ A lelkimunkások 80%-a három területről származott – a nyugati partról, a közép-nyugatról, és délről – a legtöbben három államból, Kaliforniából (15 %) Indianából (14 %) és Texasból (8 %) valók voltak. Sokan három városból, Indianapolisból, Los Angelesből és Oaklandból valók voltak. 25-30 %-uk fekete volt⁸⁸, és három spanyol családnév szerepel a listán.

Szervezeti erőfeszítések Kanadában

Kanadában a legtöbb korai pünkösdi vezető elfogadta a Jézus neve üzenetét. Egyes vezetők – köztük R. E. McAlister, George A. Chambers, R. E. Sternall, Frank Small és Howard Goss – elkezdett egy összejövetet 1917-ben egy kanadai szervezet eltervezéséhez. (Goss az ontariobeli Pictonban volt pásztor ebben az időben.) Az volt a céljuk, hogy szorosan együttműködjenek a Világ Pünkösdi Gyülekezeteivel (PAOC).⁸⁹ Chambers és Goss neve valójában szerepelt a PAW listáján a lelkimunkások között 1919-20-ban. A két legbefolyásosabb szervező Chambers, az első általános elnök (szuperintendens) és McAlister, az első titkárgazdasági vezető volt. A csoport nem kapott hivatalos működési engedélyt 1919-ig.

Akárcsak az Isten Gyülekezetei 1914-ben, a megbízottak első találkozásán a PAOC megszavazta, hogy nem fogadnak el tanbeli hitvallást a közösség alapjaként. 1917 és 1920 között azonban elmozdulás történt az egyetlenség-állásponttól, melynek során Chambers és McAlister is megtagadta a tant.

Az első általános összejövetet 1919. novemberében tartották, melyen 31 lelkimunkás és laikus képviseltette magát, és a következő hitvallást fogalmazta meg: „Felismerjük, hogy az Atya, Fiú és Szent Lélek hármasságát világosan tanítja az Újszövetség... Ami a keresztséget illeti, a formula kérdését rábizzuk az egyénekre.”⁹⁰ 1919. végén egyes független pünkösdi gyülekezetek Kanada nyugati részén csatlakoztak az Isten Gyülekezeteihez. 1920-ban maga a PAOC is az Isten Gyülekezetei tagjává vált. Habár a hivatalos társulás rövid életű volt (1925-ig) jelzi az átmenetet egy határozott szentháromság-szervezet felé.

Frank Small, a PAOC egyik alapítója árulásnak érezte ezt a tanbeli változást és a csatlakozást. 1921-ben tíz egyetlenség-hívő lelkimunkással együtt kilépett a PAOC-ból, és megalapította a *Kanadai Pünkösdi Apostoli Egyházat* (ACPC), mint egyetlenség-hívő szervezetet. Ez egyedülálló a történelmi egyetlenség-szervezetek között, melyben a feltétel nélküli örök biztonságot tanították, amit Strong határozottan képviselt. 1953-ban az ACPC csatlakozott a Pünkösdi Evangéliumi Egyházakhoz, egy olyan csoporthoz, ahol sokan tanították „az Istenség hármasságát” (megkülönböztetésül a szentháromság-tannal szemben). Következésképpen jelentős hangsúly volt az Istenről szóló tanon, de az azonosság kulcstényezői a pünkösdi tapasztalat, a Jézus nevében való keresztség, és az örökkévaló biztonság voltak. 1998-ban Kanadában a jegyzett tagtestület létszáma 14 000 volt, világszerte pedig 42 000.

A tengerparti tartományokban csaknem minden pünkösdi elfogadta az egyetlenség-üzenetet. Többségük az ACPC-hez csatlakozott, majd később az Egyesült Pünkösdi Egyházhoz, mely ma a legnagyobb egyetlenség-hívő csoport Kanadában. Számos egyetlenség-hívő lelkimunkás, különösen Ontarióban, megmaradt a PAOC-ban, amíg a vezetés távozásra nem kényszerítette őket 1940-ben. Ezek többsége végül szintén az Egyesült Pünkösdi Egyházhoz csatlakozott.

Faji megosztottság

Visszatérve az Egyesült Államokra, a déli szegregációs törvények rendkívüli nyomást gyakoroltak a PAW-ra. A legtöbb fekete lelkimunkás északon élt, és minden konferenciát

északon kellett tartani a déli szegregációhoz való alkalmazkodás miatt. A déli lelkimunkások többsége azonban nem engedhette meg magának az utazás költségeit északra, így nem tudtak részt venni a konferenciákon. A hatékony munka érdekében úgy érezték, részt kell venniük a szervezetben, ezért az ország különböző pontjain tartottak konferenciákat, köztük délen is.

1922-ben déli lelkimunkások csoportja megszervezett egy közösségi konferenciát az arkansasi Little Rock-ban, amelyre sokan elmentek. A Szellem hatalmasan kitöltődött a lelkimunkásoknak tartott úrvacsorai közösség alatt, mely hajnal 3 óráig tartott. Ez a déli bibliakonferencia mély benyomást tett a fehér lelkimunkásokra, akik megérezték, milyen nagy szükség van hasonló összejövetelekre saját területükön, de aggodalom támadt a fekete lelkimunkások körében, hogy őket szándékosan kizárják.

Ennek a nyomásnak az eredménye faji megosztottság lett 1924-ben. A fehér lelkimunkások többsége elhagyta a PAW-t, csupán néhányan maradtak. Bár a PAW most először csaknem teljesen fekete gyülekezet lett, a fehéreknek is adtak vezető tisztségeket, hogy megőrizzék az integráció eszményét.

Bár bizonyos faji előítéletek kétségkívül szerepet játszottak a szakadásban, úgy tűnik, hogy a fehér lelkimunkások többsége nem faji előítéletek miatt távozott, hanem a szervezeti működés és a növekedés törvényi és társadalmi korlátai miatt. S. C. McClain, egy déli fehér lelkimunkás elmagyarázta, hogyan vetette el a gyülekezet az előítéleteket, miközben a társadalmi akadályokkal küzdött.⁹¹

Én, aki délen születtem, csodának gondolom, hogy Isten egy fekete szentje mellett tudok ülni és együtt imádkozni vagy együtt enni vele a sátor nagy asztalánál, és eszembe sem jut, hogy egy fekete szent mellett eszem, hanem szellemben és igazságban imádjuk Istent szeretetben és harmóniában...

Bár minden Szellemmel betöltött lelkimunkás egyetért abban, hogy Istennél nincs bőrszín szerinti megkülönböztetés, és az Isten embereinek szívében sincs, de a délen szolgáló lelkimunkások kénytelen alkalmazkodni a törvényekhez és a szokásokhoz.

James Tyson, egy kortárs fekete történész a PAW-val kapcsolatban a következő elemzést írta:⁹²

A faji előítélet a korai pünkösdzizmus fejlődésének egyik tényezője volt... Csupán két generáció telt ez azóta, hogy eltörölték a rabszolgaságot, és a gondolkodásban továbbra is benne maradt a fehér/fehér, felsőbbrendű/alsóbbrendű felfogás. Ez a mélyen berögzült gondolkodásmód sajnos bekerült sok pünkösdi szervezetbe is, ahogy ezt abból a tényből is látjuk, hogy 1918-ig a legtöbb csoport vagy teljesen fehér vagy teljesen fekete volt.

Ezért a magatartásért nem csak a fehér testvérek okolhatók, mivel sok fekete sem bízott a fehérekben... Sok gyanakvás, és fordított megkülönböztetés miatt voltak vitái a feketéknek fehér testvéreikkel. Amikor az ajtók megnyíltak a feketék számára, hogy csatlakozhatnak a hasonló fehér szellemi meggyőződésűekhez, sokan visszautasították a lehetőséget attól tartva, hogy csupán másodlagos szerephez jutnak majd...

Az Apostoli Egyházak Általános Gyülekezeteinek és a Világ Pünkösdi Gyülekezeteinek összeolvadása bátor lépés volt. Az új csoport egyike lett az első pünkösdi szervezeteknek, amely valóban megkísérelte a fehérek és feketék közötti összhangot megteremteni, és eleinte ez a lépés több volt, mint szimbolikus. Noha 1918-ban 70 vagy 75%-a a tagoknak fehér volt, látszott a határozott törekvés a testvéri szeretet előmozdítására és Krisztusnak, mint minden ember teremtetőjének magasztalására.

Ennek ellenére nem sokáig tartott ez a nemes erőfeszítés. A faji megkülönböztetés néhány éven belül ismét a felszínre került...

Talán ha a PAW az 1970-es vagy 1980-as években alakult volna meg, a büszkeség, a hagyomány és a neveltetés nem játszott volna ilyen döntő szerepet, és a szervezet története drasztikusan más lett volna. Kétségtelen, hogy a nagy külső nyomás hatott a testvérekre, úgy a fehérekre, mint a feketékre, az ország akkori uralkodó gondolkodásmódja miatt.

1925-ben azok a fehér lelkimunkások, akik elhagyták a PAW-t, három szervezetet hoztak létre, elsősorban vallási vonalon. Ezek: (1) Pünkösdi Szolgálati Szövetség, később átnevezték Pünkösdi Egyházi Egyesülésnek (PCI), a Tennessee-beli Jacksonban; (2) Jézus Krisztus Apostoli Egyháza St. Louise-ban; és (3) Emmanuel Gyülekezet Krisztus Jézusban, Houstonban. Az utóbbi kettő hamarosan egyesült Jézus Krisztus Apostoli Egyháza név alatt. A PAW közben elfogadott egy módosított episzkopális vezetési formát, és megválasztotta G. T. Haywood-ot első elnöklő püspökének. A fajok közötti egység iránti vágy azonban olyan erős volt, hogy 1931-ben a Világ Pünkösdi Gyülekezetei és a Jézus Krisztus Apostoli Egyháza egyesült ismét egy vegyes bőrszínű szervezetté, melyet Jézus Krisztus Pünkösdi Gyülekezeteinek neveztek (PAJC). Habár a lelkimunkás tagság 80%-a fehér volt, a felhatalmazott presbiterek 50%-a volt fekete.⁹³ Néhány fekete nem hitte, hogy ez az egyesülés sikeres lesz, ezért egy vezető fekete lelkimunkás, Samuel Grimes felújította a PAW alapszabályát, mielőtt az megszűnt. Ő és más lelkimunkások tovább működtették azt, mint különálló szervezetet, kevés taglétszámmal.

Sajnos ugyanaz a nyomás, mely korábban is hatás gyakorolt, tovább munkálkodott a vegyes bőrszínű testben. 1936-ban a konferencia megszavazta, hogy a presbiteri tanács faji összetétele ugyanolyan arányú legyen, mint a lelkimunkás tagoké, hogy konferenciákat az ország minden részében tartani kell. Ekkor a PAW 87 gyülekezetből állt (fekete), a tíz évvel korábbi 126-tal szemben, (melyek fekete-fehérek voltak), a PCI pedig 168-ból állt (fehér).⁹⁴

1937-ben a PAJC vezetése végül beleegyezett a déli lelkimunkások kívánságába, hogy tartsanak konferenciákat az otthonukhoz közelebb, ezért tartottak egyet az oklahomai Tulsában. Mivel Tulsa szegregált volt, a feketék nem vehettek részt rajta. Ennek következtében semmilyen jelentős témáról nem tárgyaltak, hanem a konferencia megszavazta, hogy a következő évben északon rendeznek összejövetelt. De már túl késő volt. 1938-ra csaknem valamennyi megmaradt fekete lelkimunkás elhagyta a PAJC-t, és visszatért a PAW-ba.

1998-ra a PAW 1760 gyülekezeetről és 450 ezer tagról számolt be az Egyesült Államokban, világszerte pedig 4141 gyülekezetet és egymillió tagot számlált.

Az évek során a létrejött szervezet tovább osztódott szerkezetében és feladatai szerint, de sok lelkimunkás fenntartott bizonyos szintű kapcsolatot. Következésképpen mindig nagyobb volt a bőrszínek közötti kölcsönhatás az egyetlenség-hívők soraiban, mint a pünkösdizmus és a protestantizmus más ágaiban.

Összefoglalva az egyetlenség-hívő pünkösdiek, mint csoport, elutasították a faji előítéletet, keményebben és kitartóbban próbáltak felülkerekedni a rasszista társadalmi nyomáson, mint bármely más csoport. Az ok, amiért a fehérek távoztak 1924-ben, és amiért a feketék távoztak 1938-ban nem volt jelentéktelen, és nem lehet egyszerűen csak előítélettel indokolni. Mindazonáltal sajnos jobb magyarázatot nem lehet találni – csak olyat, amely szembe állította a kultúrát az evangélium alapvető igényével. A PAW és később a PAJC volt talán a legvegyesebb test ekkor Amerikában, és talán maga az amerikai történelem hatott a lelkimunkásokra abban, hogy képesek legyen felülemelni látásukat a kor nehézségein, és felismerjék Isten tervét a fajok közötti kibékítésre.

A Nemzetközi Egyesült Pünkösdi Egyház

Röviden, 1938-ra két nagy fehér egyetlenség-hívő szervezet volt, amelyek felépítésükben tanaikban, és gyakorlataikban csaknem azonosak voltak: a Pünkösdi Egyházi Egyesülés

(PCI), és a Jézus Krisztus Pünkösdi Gyülekezetei (PAJC). Néhány sikertelen kísérlet után 1945-ben egyesültek Egyesült Pünkösdi Egyház néven, mely azonnal a világ legnagyobb egyetlenség-hívő pünkösdi szervezetévé vált. A PCI általános szuperintendense, Howard Goss lett az első általános szuperintendense az új szervezetnek. A PAJC általános szuperintendense, W. T. Witherspoon lett a helyettes általános szuperintendens. Az egyesülés idején 521 bejegyzett gyülekezetük volt az Egyesült Államokban és Kanadában. (Az 1945-ös vezetésük a PCI-ben 175, a PAJC pedig 346 gyülekezetet számlált. Az első UPC egyházvezetés 1947-ben 617 gyülekezetet tartott nyilván)⁹⁵.

1946-ban a Teljes Evangéliumi Pünkösdi Egyház csatlakozott az új szervezethez. Ez New Brunswick-i, Nova Scotia-i, és Prince Edward Island-i lelkimunkásokból állt, akik elhagyták a Kanadai Pünkösdi Apostoli Egyházat, mert nem hittek a feltétel nélküli örök biztonságban.

1972-ben a szervezet hivatalosan Nemzetközi Egyesült Pünkösdi Egyház néven lett ismert. Az Egyházszervezet munkája a következő területekre oszlik: szerkesztőség, nevelés, külmisziók, Aratás (rádió), belmiszió, asszonyórák, Vasárnapi iskolák, és ifjúsági terület.

Az UPCI működteti a Pentecostal Pünkösdi Ház kiadót. Ez könyveket és szórólapokat ad ki Word Aflame Press név alatt, folyamatosan 150 könyv nyomtatása folyik egyidejűleg. Word Aflame Press Publications név alatt előállít egy több éves tananyagot is a vasárnapi iskola számára (óvodás kortól felnőtt korig), köztük különböző, kortól független felnőtt anyagokat, és gyermekoktatási kézikönyveket. Az UPCI az egyedüli egyetlenség-hívő szervezet, melynek saját kiadója és vasárnapi iskola anyagai vannak; így fontos szerepet játszik az irodalmi anyagok megjelentetésében az egyetlenség-hívő mozgalom többi tagja számára. Vásárlóinak fele valójában egyházon kívüliekből tevődik össze.

1998 június 30-án a UPCI-nek 3861 gyülekezete és 8219 lelkimunkása volt az Egyesült Államokban és Kanadában, összesen 51 kerületben. A világ többi részén 21 407 gyülekezetet jegyeznek 136 országban.⁹⁶ Az összes gyülekezet száma tehát világszerte 25 268 volt.

1999 februárjában körülbelül 4000 gyülekezet volt az Egyesült Államokban és Kanadában.⁹⁷ Az 1998-ban 416 807 látogatója volt a Húsvéti Vasárnapnak az Egyesült Államokban és Kanadában (csaknem 110 fő/gyülekezet), de ha ideszámítjuk a nem jelentett gyülekezetek számát, összesen 500 000 a becsült szám (130 fő/gyülekezet).⁹⁸

Ahhoz, hogy összehasonlítsuk ezeket a számokat más felekezetekével, a tagok számát kell néznünk, mivel a főbb felekezetek sokkal több támogatót jelentenek, mint amennyi a rendszeres látogató. Jellegzetesen mindazokat ideszámítják, akik megkeresztelkedtek, vagy aki odatarthatónak vallja magát. Még az Isten gyülekezetei (AG) is jellemzően több támogatót tart számon, mint ahányan ténylegesen átlagban látogatják a gyülekezeteket. 1997-ben például átlag 132 látogatót jelentett a vasárnap reggeli istentiszteletekről, de a támogatók száma átlagban 208 volt gyülekezetenként, csaknem 60%-kal több.⁹⁹

Ilyen becslés alapján a UPCI teljes taglétszáma az Egyesült Államokban és Kanadában csaknem 800 000 fő lenne, a világ többi részén pedig további 3 200 000 fő, így összesen 4 millió tag.¹⁰⁰

A legjobb összehasonlítás valószínűleg az, ha a gyülekezetek számát hasonlítjuk össze. A UPCI 1997-ben például 3821 gyülekezetet jelentett be az Egyesült Államokban és Kanadában, míg az AG 11 884-et az Egyesült Államokban és Puerto Ricóban. Ez az arány körülbelül egy háromhoz, nagyjából ugyanilyen arányban hagyták el a lelkimunkások 1916-ban az AG-t, azokhoz viszonyítva, akik maradtak (420). Az UPCI növekedése tehát párhuzamos volt az AG növekedésével. A gyülekezetek számát összehasonlítva azt látjuk, hogy 1958 és 1992 között azt mutatja, hogy az UPCI 123 %-kal, az AG 40%-kal az Isten Gyülekezetei (Cleveland TN) 54 %-kal növekedett.¹⁰¹ 1988-tól 1998-ig az UPCI gyülekezetei az Egyesült Államokban és Kanadában 9 %-kal növekedtek, és 27 %-kal növekedett a Húsvéti látogatottság.¹⁰²

A UPCI meglehetősen gyorsan növekszik mindenhol a világon. 1988-tól 1998-ig 154 %-kal növekedett a teljes tagság számát tekintve, azaz 10 %-kal évente. A gyülekezetek növekedése 118 %-os volt.¹⁰³

A legnagyobb nemzetközi UPCI missziós terület az Etióp Apostoli Egyház, melyet az UPCI misszionáriusai indítottak el. Az Etióp Ortodox Egyház kemény üldözése és a kommunista rendszer elnyomása ellenére a gyülekezet gyorsan növekedett, és jelenleg egymillió tagot számlál. Egy évente megrendezésre kerülő Warai evangélizáció százezreket vonz oda. Az első ilyen evangélizáció 1992-ben volt, melyen a becslések szerint 130 000 ember vett részt, ezek közül 20 000 gyógyulásról számolt be, és 25 000 betöltekezett Szent Lélekkel.¹⁰⁴ 1999-ben becslések szerint 700 000 résztvevő volt, és 50 000 ember vette a Szent Lelket.¹⁰⁵ Az etióp gyülekezet vezetői azt a szokatlan nézetet vallják, hogy Mária nem biológiai anyja volt Jézusnak, hanem az ő emberi mivolta közvetlenül Isten teremtménye útján jött létre Isten Igéje lényegéből.

Más missziós területeken – köztük a Fülöp Szigeteken, El Salvadorban és Pápua Új Guineában – ezrek vették a Szent Lelket egyetlen alkalom vagy egy egyhetes evangélizáció során. 1999 áprilisában például egyetlen alkalom alatt 4700-an vették a Szent Szellemet a Fülöp Szigeteken.¹⁰⁶

A UPCI az egyetlen egyetlenség-hívő szervezet, melynek kiterjedt missziós programja van a világ minden területén. Az UPCI több mint 10 000 tagot számláló nemzetközi gyülekezeinek és misszióterületeinek felsorolását lásd a G. függelékben.

A történelmi események következtében, melyeket megemlégtünk, az UPCI jellegzetesen fehér szervezetnek számít, de ez a megjelölés ma már nem igaz. Ha figyelembe vesszük a nemzetközi tagságot, az UPCI körülbelül 75 %-ban nem fehér.

Ha csak az Egyesült Államokat és Kanadát vesszük figyelembe, a UPCI megközelítőleg 20%-ban nem fehér. Ebben a két országban a UPCI 42 nyelven tart istentiszteleteket. Körülbelül 300 spanyol nyelvű gyülekezet van, ehhez járul 200 spanyol nyelvű társgyülekezet, és egy összesen 70 ezres spanyol tagság (angol nyelvű gyülekezetekben is). A fekete bőrű tagság összlétszáma mind a többségében fekete, mind a többségében fehér gyülekezetekben becslések szerint 75 ezer fő.¹⁰⁷

A feketék ma területi hivatalokat tartanak fenn – területi testületi tagokat, ágazati igazgatókat vagy ágazati titkárokat – nyolc területben (15 %), és öt területi testületet képviselnek. A spanyolok hét területen tartanak fenn területi hivatalt (13 %), köztük 3-ban képviseltetik magukat. Két területnek van ázsiai/óceániai és őslakos amerikai tisztviselője. A teljes tizennégy területnek (24 %) legalább egy fő képviselője van ezekből a kisebbségi csoportokból. Ezek a területek nyugaton (6), délen (3), északon (2), és Kanadában (3) vannak.

Hat területnek van egy nemzeti bizottsága, melyben a tagok mindegyik területről képviseltetik magukat, és némelyiknek területnek helyi vezetője is van. Mind a hat területnek van egy vagy több kisebbségi képviselője, mint bizottsági tagok, vagy helyi vezetők. Az Általános Bizottságnak kisebbségi képviselői is voltak néhány évig, de nem törvényileg, hanem választás alapján. Sok fejlődés történt ezen a téren, de világos, hogy még sokra van szükség.

Az Egyesült Pünkösdiel legnagyobb számban a következő helyeken találhatók:¹⁰⁸

Ország, Állam, Tartomány	UPCI Tagság	Általános népesség	UPCI %
Mizoram, India	65000	730 000	8,9%
Etiópia	1 millió	55 millió	1,8 %
Louisiana, USA	68 000	4 500 000	1,5 %
New Brunswick, Canada	8 000	725 000	1,1 %

Más egyetlenség-hívó szervezetek Amerikában

Számos más egyetlenség-hívó szervezet az Egyesült Államokból származik. Ebben a részben azokról szólnunk, amelyek szerte a világon 20 000 vagy annál több támogatót mondhatnak magukénak, a Talmadge French 1998-as jelentése szerint. (A jelentett támogatói létszám a világ összes tájáról zárójelben szerepel a név után.)

1919-ben R. C. Lawson, Haywood egyik megtérője, egy korai fekete vezető a vegyes bőrszínű PAW-ban megalapította a Menekültek Templomát, egy nagy és erőteljes egyházat New Yorkban. Ebből az alaphól alakította meg saját szervezetét, az Apostoli Hit Urunk Jézus Krisztusának Egyházát (*Church of Our Lord Jesus Christ of Apostolic Faith*) (COOLJC) (140 000). Két fő kérdésben nem értett egyet a PAW-val: elutasította, hogy a nők is pásztorok lehessenek, és elutasította az újraházasodást a válást után, bármi volt is a válás oka. Egy teljesen fekete csoport, a COOLJC visszatért egy viszonylag konzervatív állásponthoz az életmód és öltözködés kérdésében, és erős vezetése volt. A század végén William Bonner vezette a csoportot, Lawson tanítványainak egyike.

1930-ban Sherrod C. Johnson kivált a COOLJC-ből, és megalapította az Apostoli Hit Jézus Krisztusának Egyházát, (*Church of The Lord Jesus Christ of the Apostolic Faith*) (24 700). A különбözőség főbb okai a személyes vezetés volt, és Johnson szigorúbb felfogása az öltözködéssel kapcsolatban, valamint szokatlan látása arról, hogy a Fiúság véget ért Jézus halálával.

1933-ban Henry Brooks vált ki a COOLJC-ből, és megalapította a Kereszt Útja Krisztus Nemzetközi Egyházát (*The Way of the Cross Church of Christ International*) (31 000 tag). Nagy egyházat alapított Washingtonban.

1957-ben egy másik szakadás is történt a COOLJC-ben, Smallwood William névvel fémjelvezve. A nézeteltérés fő oka ismét a tekintélyelvű vezetés volt. Az új csoport ugyancsak lazított az öltözködési szabályokon. Úgy lett ismert, mint az Úr Jézus Krisztusunk Világméretű Bibliai Egyháza (*Bible Way Church of Our Lord Jesus Christ Worldwide*) (101 000). Williams megalapított egy nagy, befolyásos egyházat Washingtonban. Aktív szerepet töltött be az 1960-as polgárjogi mozgalmakban, és a Déli Keresztény Vezetés Tanácsának az elnökeként szolgált. Közele munkatársa volt Martin Luther Kingnek, és számos szövetségi tisztségviselővel találkozott, köztük Lyndon Johnson elnökkel.

1957-ben S. N. Hancock kivált a PAW-ból, és megalapította az Apostoli Hit Pünkösdi Egyházainak Szövetségét (*Pentecostal Churches of the Apostolic Faith Association*) (25 000). Hancock Haywoodnál tért meg, és vezető püspök lett a PAW-ban, később pedig feleségül vette Haywood özvegyét. A szakadás elsősorban vezetési viszályok miatt következett be. Hancock azonban kezdett elhajlani az egyetlenség-hittől, és egy adopcionista krisztológiát kezdett vallani, amely alább helyezte a Fiút az Atyánál, és alább az igaz Istennél. A szervezet azonban elvetette ezt a nézetet.

Egy másik csoport, mely a PAW-ban gyökerezett a Jézus Krisztus Egyesült Egyháza (*United Church of Jesus Christ (Apostolic)*) (32 300) volt.

Számos spanyol apostoli gyülekezet van Amerikában. A legnagyobb csoport a Jézus Krisztusba Vetett Hit Apostoli Gyülekezete (116 700); ez a legnagyobb spanyol pünkösdi gyülekezet az Egyesült Államokban. Sok spanyol lelkimunkás korábban a PAW tagja volt, de amikor a szakadás bekövetkezett, 1924-ben megjelentek a faji határok, és a legtöbb spanyol kivált.

1925-ben megalapították saját szervezetüket, hogy a szolgálatokat spanyol nyelvterületre összpontosíthassák. 1926-ban megválasztották a nevüket, és megválasztották elnöküknek Antonio Navát. Az apostoliak megkövetelték a nőktől, hogy fedjék be a fejüket a gyülekezetben, és nem engedték a nőket prédikálni.

Az UPCI után a legismertebb túlnyomórészt fehér csoport Amerikában az Úr Jézus Krisztus Gyülekezetei (*Assemblies of the Lord Jesus Christ*) (48 500). Ez 1952-ben alakult három kis egyetlenség-hívő csoport összeolvadásával, melyek viszont azokból a fehérek közül alakultak, akik elhagyták a PAW-t 1924-ben.

Egy másik többségében fehér csoport a Jézus Krisztus Egyháza (*Church of Jesus Christ*) (37 000), egy konzervatív, laza szövetségű társaság korábbi független lelkimunkásokból.

Az *International Ministerial Association* (63 000) elfogadta az 1950-es Késői Eső tanítását, és kivált a UPCI-ből (Lásd a 9. fejezetet.) W. E. Kidson, a kiemelkedő egyesült pünkösdi lelkimunkás nevéhez fűződik ez a szakadás 1954-ben.

Az évek során több kiválás is történt a UPCI-ből, és annak előd-szervezeteiből. Egyesek még szigorúbb üdvösségtanra és szentségtanra törekedtek, és még szigorúbb öltözködési szabályokra, mint a fő csoport, mások pedig a szabályok lazítására törekedtek ezeken a területeken. Azonban egyikük sem érte el azt a méretet, amelyet az itt felsorolt gyülekezetek.

Mint láttuk, az egyetlenség-hívő csoportok a Befejezett Munka táborához sorakoztak fel. Számos fekete közösség azonban a szentség-mozgalomból származott, és a megszentelődést a kegyelem második munkájaként tanították. A legnagyobb, az Isten Apostoli Győzedelmes Egyháza (35 000), melynek alapítója William Philips, azt is tanította, hogy a feketék a zsidók leszármazottai.

Az Isten Gyülekezetei (*Church of God (Apostolic)*) (31 000) ugyancsak tanította a második áldást. Szentség-egyházként kezdte 1897-ben, 1915-ben és elfogadta az egyetlenség-hívő pünkösdi nézetet. Számos más kis egyetlenség-gyülekezet, melyek többsége az Isten Egyháza Krisztusban egyházból szakadt ki, szintén második kegyelemként tanította a megszentelődést. A legnagyobb ilyen csoport, melynek nyilvánvalóan ilyen gyökere volt, az Isten Eredeti Dicsőséges Gyülekezetei a Krisztusban - Apostoli Hit (*Original Glorious Churches of God in Christ Apostolic Faith*) (30 000).

A legnagyobb egyetlenség-hívő szervezetek mellett több száz kisebb csoport és független szolgálat működik. Vannak egyetlenség-hívő szombatista csoportok, és megszentelt név (Yahweh) hívők.

A kis csoportok és a független lelkimunkások közül sokan az *Apostolic World Christian Fellowship* (AWCF) tagjai, egy védelmi szövetségé, mely azokat tömöríti, akik az üdvtervet az ApCsel. 2,38-cal azonosítják. Nem foglalkozik jelöléssel, sem a tagok fegyelmezésével, hanem hovatarozást és közösséget nyújt. Alapítója, Worthy Rowe az egyetlenség-hívő pionír, G. B. Rowe fia, aki elhagyta a UPCI-t az „Ádám doktrína” miatt. Azt tartotta, hogy emberi mivoltában Jézus Ádám reinkarnációja volt. Ezért a UPCI nem vállalt közösséget az AWFC-vel, de személyes kapcsolatra törekedett más főbb egyetlenség-hívő szervezetekkel.

Más egyetlenség-hívő szervezetek világszerte

A pünkösdi mozgalmat Mexikóra az amerikai spanyolajkú pünkösdielk terjesztették át. Legkorábban 1914-ből tudunk mexikóiakról, akik Szent Szellemet vettek és megkeresztelkedtek Jézus nevében. Az Egyesült Államokbeli kapcsolatokról és egy mexikói egyházból jött létre az *Apostolic Church of the Faith in Christ Jesus* (302 200 taggal világszerte), mely az egyik legnagyobb egyház az országban a Római Katolikus Egyházon kívül.

Ebből az egyházból alakul két személyiség-alapú csoport, a *Christian Gospel Spiritual Church* (20 000), és a *Light of the World* (600 000). Ez utóbbi csoportot Aaronistáknak is nevezték az alapítója után, Eusebio Joaquin után, aki felvette az Áron nevet, és különleges prófétának tartotta magát. Meglehetősen kirekesztő és tekintélyelvű teológiát hirdetett. Úrvacsorát csak az egyház központjában, Guadalajarában lehetett venni (a legnagyobb protestáns épület Mexikóban), és a hűséges hívek minden évben egyszer elzarándokoltak oda. Ez a csoport ma a legnagyobb Jézus Neve pünkösdi egyház Mexikóban és Közép-Amerikában.

A UPCI kanadai, brit és amerikai misszionáriusai alakították meg az *Egyesült Kolumbiai Pünkösdi Egyházat* (*United Pentecostal Church of Colombia* (1 000 000). 1936-ban indult, sok üldözést szenvedett el, köztük mártíromságot is a Római Katolikus Egyháztól. Teljesen hazai 1967-ben lett. Ma ez a legnagyobb protestáns felekezet Kolumbiában, és alanya volt két kiadott gyülekezetnövekedési tanulmánynak is.¹⁰⁹

Chilében a *Szó a Pusztában Apostoli Egyház* (*Voice in the desert Apostolic Church*) (70 000) az Úr Jézus Krisztus Gyülekezetei (*Assemblies of Lord Jesus Christ*) misszionáriusainak erőfeszítésére jött létre. Kapcsolatban volt ezzel az amerikai csoporttal.

Az egyik legkorábbi kínai pünkösdi misszionárius F. S. Ramsey elfogadta a Jézus nevében való keresztséget 1915-ben Ewart *Meat in Due Season* c. könyvének hatására. Nagy ébredés támadt Ramsey nyomán Ta Fung Fu-ban, Shansi tartományban, észak-Kínában. 1917-re egy kínai pünkösdi elfogadta az egyetlenség üzenetét, és megalapította a Valódi Jézus Egyházat (*True Jesus Church*) Tianjin-ban és Pekingben, szülővárosában. 1918-ra csatlakozott Chang Ling Sheng-hez és Barnabas Changhoz. Sheng megkeresztelkedett Jézus nevében Ramsey által, és elvállalta a True Jesus Church vezetését, miután Wei 1919-ben meghalt. A True Jesus Church ma a legnagyobb egyház Kínában, és a legnagyobb Taiwanban. 12 000 gyülekezetet, és 3 millió 300 ezer tagot jegyez világszerte, amiből 3 millió Kína területén, 100 ezer Taiwanban található.¹¹⁰

Ahogy a neve is jelzi, a True Jesus Church a legerősebb egyetlenség-hívő szervezet. A Jézus nevében való keresztséget tanítja, és a Szent Lélek keresztséget, mint újjászületést. Ugyancsak hirdeti a szentséget az életmódban és az öltözködésben. Tanít azonban két olyan tant is, amelyek idegenek a pünkösdzizmustól: kifejezetten a szombati istentiszteletekhez ragaszkodik, és megengedi a csecsemőkeresztséget.¹¹¹ Továbbá a keresztséget teljes bemerítéssel kell kiszolgáltatni élő (folyó) vízben... a keresztkelő arccal lefelé legyen.”¹¹²

A True Jesus Church a második legnagyobb egyetlenség-hívő pünkösdi szervezet a világon. Ha a gyülekezetek és a lelkimunkások teljes számát vesszük tekintetbe, csakúgy, mint a becslésünket, akkor világosan látszik, hogy a UPCI a világon a legnagyobb.

A mozgalom korai éveiben több egyetlenség-hívő misszionárius működött Kínában, mint bármely más országban. Minden misszionáriust kiutasítottak, amikor a kommunista rezsim 1949-ben uralomra került. A korábbi erőfeszítéseknek köszönhetően, csakúgy, mint a jelenkorinak, Talmadge French becslése szerint talán egymillió független Jézus Neve hívő van Kínában.¹¹³

Japánban B. S. Moore, Frank és Elizabeth Gray elfogadta a Jézus Neve üzenetét 1915-ben. Leonard Coote, egy brit üzletember vette a Szent Lelket a Grey házaspár szolgálata alatt, és átvette a munkájukat. Coote-tal és a másokkal való kapcsolata során egy pünkösdi pásztor, Jun Murai 1930-ban elfogadta a Jézus Neve üzenetét. Megalapította a *Jézus Szelleme Egyházat* (*Spirit of Jesus Church*), amely a legnagyobb keresztény felekezet ma Japánban, 256 gyülekezettel, 520 házicsoporttal, és 420 ezer taggal. Jelentős sikertörténet ez, egy olyan területen, amely nagyon nehéznek számít a keresztény misszionáriusok számára.¹¹⁴

Talán a True Jesus Church hatására, a Spirit of Jesus Christ is szombatista. A legszokatlanabb tanítása a halottakért való megkeresztelkedés.

Indonéziában van egy nagy „szentháromság-hívő” csoport, amely Jézus nevében kereszttel, az *Indonéziai Pünkösdi Egyház* (*Pentecostal Church of Indonesia*) (egy millió tag). Ez az egyház egybeolvasztotta az istenségről való különféle nézeteket. A Seattle-i Bethel Temple missziós erőfeszítéseinek köszönhetően jött létre, W. H. Offiler alapította. Glenn Cook keresztelte meg Offilert Jézust nevében 1915-ben. Offiler nem fogadta el a teljes egyetlenség-álláspontot, de egy módosított „szentháromság-tant” tanított.

Napjainkban a Fülöp-szigetek bizonyult termékeny területnek az egyetlenség-hívő pünkösdi missziók számára. Számos szervezet alakult ott, melyek közül egyesek különváltak a

UPCI-től. A csoport, amelyiket a UPCI mellett a legnagyobb létszámúnak tartanak a *Jézus Egyház (Jesus Church)*, mely öt egyházat, és 40 000 tagot tömörít magába.

John G. Lake, egy Zion City-ből való megtért, elvitte a pünkösdi üzenetet Dél-Afrikába. Lake egyik megtérője C. J. Beetge, elfogadta az egyetlenség-hitet 1944-ben. Megalapította a Krisztus Gyülekezeteit (*Assemblies of Christ*), mely jelenleg a *Reformed Christian Church of South Africa* nevet viseli. Ennek a csoportnak 200 gyülekezete van, és 200 ezer tagot számlál, amely magasan számít a gyülekezetek számához viszonyítva.

A *Shiloh United Church of Christ Apostolic (Worldwide)* az Egyesült Királyságban gyökeresedik, 130 gyülekezete van, és kétségesen magas, 101 000 tagot tart számon csaknem egész Afrikában.

A pünkösdi missziók 1915-16-ban jutottak el Oroszországba és a korábbi Szovjetunió országaiba Andrew Urshan vezetésével. Jézus nevében keresztelte meg a megtérőket, és ő maga is megkeresztelkedett újra Jézus nevében az egyikük által. Urshan megalapított egy erős egyetlenség-hívő egyházat, melyet N. P. Smorodin vezetett, és amelyet *Evangelical Christians in the Spirit of the Apostles*. Ezeket a hívőket keményen üldözték, Smorodin börtönben halt meg 1953-ban. Ma ezeknek a gyülekezeteknek a többsége független. Egyesek Szentpétervárom hoztak létre szervezetet, mások egy kazahsztáni szervezet részei, és voltak, akik a UPCI-hez csatlakoztak. Az UPCI-n kívüli ismert gyülekezetek teljes taglétszáma 28 000.

A világon található főbb Jézus Neve pünkösdi szervezetek felsorolását lásd az F. Függelékben.

Az egyetlenség-hívő pünkösdi hitvallás összefoglalása

A világ főbb egyetlenség-hívő szervezeteinek áttekintésekor megemlítettük a hitvallás különbözőségeit és gyakorlatait. Valamennyien a konzervatív protestantizmus alaphittételeit vallják, köztük az egy igaz Isten létezését; azt, hogy a világegyetemet Isten teremtette; vallják a Biblia ihletettségét és tekintélyét; az angyalok, az ördög és a démonok létezését; az emberiség bukását és bűnösségét; a megtestesülést (Jézus Krisztus Isten kinyilatkoztatása testben, és Isten Fia); a Kiengesztelést (Jézus Krisztus halálát, eltemetését és feltámadását); a kegyelemből való üdvösséget a Jézus Krisztusban való hit által; az újszövetségi egyházat, mint Isten népét; a hívők papságát; Jézus Krisztus második eljöveteletét a földre; a Millenniumot; az utolsó ítéletet; a bűnösök örök kárhozatát; és az igazak örök életét. Egy kis amerikai „szellemi Úrvacsora” közösség kivételével, melyet Associated Brotherhood of Christians-nek neveznek, az Úrvacsorát, és a többségükben gyakorolt lábmosást rendelkezésnek tekintik.

Ákárcsak más pünkösdi csoportok valamennyien tanítják a Szent Szellem keresztséget a nyelveken szólás kezdeti ajándékával, és az isteni gyógyulással.

Mindemellett ezekben a csoportokban közös három fő jellegzetesség: (1) az Istenség egyetlenség-nézete, (2) az üdvösség terve az ApCsel. 2,38 alapján és (3) a szent életmód és öltözködés (legalább bizonyos mértékig). Már megvizsgáltuk az Istenségről szóló tant a 3. fejezetben, és a továbbiakban tanulmányozni fogjuk az üdvösségről szóló tant is. A szentségről szóló tanítása nem egyedi az egyetlenség-hívő pünkösdi körében, de általánosan jellemzi a Szentség és a Pünkösdi mozgalmakat, köztük a szentháromság-hívő pünkösdieket is, egészen a XX. század második feléig. Ezt a pontot tehát az 5. fejezetben fogjuk tanulmányozni, bár napjainkban az egyetlenség-hívő pünkösdi körében a legfőbb támogatói ezeknek a tanoknak.

A UPCI Hitcikkelyeiben a következő fejezetcímeket találjuk:

Bevezetés (A Biblia tekintélye), Az Egy Igaz Isten, Az Isten Fia, A Név (Jézus), Az ember teremtése és bukása, Megtérés, Vízkeresztség, A Szent Szellem keresztsége, Alaptanítás (az üdvterv az ApCsel. 2,38. alapján), Isteni gyógyulás (a kiengesztelésben), Szent-

ség vagy Úrvacsora, Lábmosás, Szentség, Isten kegyelme (a feltétel nélküli örök biztonsággal szemben), Minden helyreállítása (az univerzalizmussal szemben), Lelkiismereti aggályok), Titkos társaságok, stb. (szemben állás), A szentek elválása (az elragadtatás), Házasság és elválás (az újraházasodás megengedett a „vétlen félnek” házasságtörés esetén). Tizedadás, Jézus második eljövetele, Millennium, Utolsó ítélet, Nyilvános iskolákban való szolgálat, (ellentétben a világ képviselővel, akik szemben állnak a szentség-alapelvekkel), Vallási ünnep (azoknak kijelölése, akik segítői az általános konferencia látogatóinak).

Az üdvösség tana

Az egyetlenség-hívő pünkösdierek egyik megkülönböztető álláspontja, hogy Isten mércéje a teljes üdvösséghez az újszövetségi egyház számára a megtérés, a Jézus Krisztus nevében való vízkereszttség, és a Szent Szellem kereszttség a nyelveken szólás ajándékával. A főbb egyetlenség-hívő csoportok ezt az élményt tartják az „újászületésnek”, bár vannak viták ebben a kérdésben. Noha vannak különbségek a csoportok között, még az olyan csoportok között is, amelyek helyesen értelmezik teológiailag a hitnek ezt a három lépését, mégis mindannyian megegyeznek abban, hogy Isten parancsa mindenkit engedelmességre szólít fel. Ugyancsak egyetértenek abban, hogy ezek a lépések nem jelentenek cselekedetektől való üdvösséget. Inkább Isten kegyelmének elfogadását, melyet Jézus Krisztus vére által közölt velünk, és ezek az Istenbe vetett hit kifejezései.

Az üdvösségnek ez a felfogása nem közvetlenül az egyetlenség-hívő pünkösdiektől ered. A tanítások és a terminológia alapjai John Wesley-től és más metodistáktól, majd pedig a korai pünkösdiektől származnak, köztük Charles Parhamtól, William Seymourtól, különösen pedig William Durhamtól.

A „teljes üdvösség” fogalma John Wesley írásaiban tűnik fel, és más wesleyánus és szentség-hívő szerzőknél.¹¹⁵ Ahogy az első fejezetben láttuk, Wesley a kegyelem két megkülönböztethető munkájában hisz: megigazulás és teljes megszentelődés (keresztény tökéletesség). Mind John Wesley, mind pedig a kijelölt utódai, John Fletcher, úgy beszélt a megszentelődésről, mint „Szent Szellemben való kereszttségről.”¹¹⁶

Egy kiadatlan kéziratban Fletcher felidézi Wesley tekintélyét, mellyel azonossá tette a „víztől és Szellemtől való újászületést” a „vízzel és Szellemmel való kereszttséggel”. Kifejezetten összekapcsolta a Ján 3,3-at és 5-öt az ApCsel 2,38-cal, ugyanabban a bekezdésben idézve őket. Fletcher a továbbiakban úgy szólt Wesleyről, mint aki „határozottan a teljes keresztény megújulást vallotta a Szent Szellem teljes vagy pünkösdi kitöltetése alapján.” Fletcher lehetségesnek tartotta „Isten gyermekeinek két osztályba sorolását”: „a nem tökéletes hívők Krisztusban” és „azok, akik tökéletessé lettek a Szent Lélek teljes kereszttsége által.” Vitatta azonban, hogy a keresztény egyház Pünkösd napján kezdődött volna, hogy a „keresztény egyház sajátos dicsősége tartalmazza a Szellem pünkösdi teljességét”, és hogy „meg kell keresztelkednünk (Szent Szellemmel) és tisztító tűzzel, mielőtt beépülhetnénk az igaz (mondhatnám teljes vagy valódi szellemi) tagokként Krisztus misztikus testébe.”¹¹⁷

A korai pünkösdierek, köztük Parham, Seymour és Durham használta a „teljes üdvösség” és „teljes evangélium” kifejezéseket a Szent Szellem kereszttségre a nyelveken szólás kezdeti jelével (lásd az 1. és 2. fejezetet). Parham azt tanította, hogy az embernek meg kell keresztelkednie Szent Szellemmel ahhoz, hogy igazán része legyen az egyháznak, hogy megmeneküljön a Nagy Nyomorúságtól, és örökölje az új eget és földet. Egy helyen még az „újászületés víztől és Szellemtől” kifejezéseket is használta, így utalva az egyházba való belépés teljes élményére, szemben a hit kezdeti megvallásával.

Seymour hasonló módon beszélt a Szellem keresztségéről, mint elengedhetetlenről ahhoz, hogy az egyház része legyünk, és megmeneküljünk a Nagy Nyomorúságból. Az *Apostoli Hit* c. újságja kihangsúlyozta, a „világosságban járás” szükségességét, és ennek a „Bibliai üdvösségnek” az elfogadását. Azokat, akik ezt elutasítják, a pokol veszélye fenyegeti.

Durham kifejezetten azonosította a megtérést, a vízkeresztséget és a Szellem keresztséget, mint Isten „tervét az üdvösségre”, idézve az ApCsel. 2,38-at. A Szent Szellemmel való keresztség szükséges ahhoz, hogy az egyház részévé váljunk; azok, akik nem veszik át ezt az élményt, legjobb esetben is „abnormális keresztények”.

Amikor tehát a korai egyetlenség-hívő pionírok a Jézus Krisztus nevében való vízkeresztséget hirdették, csak egy kis előrelépésnek számított, hogy azt mondták, az ApCsel. 2,38. mind a három eleme szükséges az újszövetségi egyházba való belépéshez. A legkorábbi és legjelentősebb egyetlenség-hívő vezetők számára az ApCsel. 2,38-ban való hit, mint az „újjászületés” és „teljes üdvösség” csaknem egyszerre jelent meg az Isten egyetlenségéről szóló tanban.

Frank Ewart kezdettől fogva egyenlővé tette az „újjászületést” a Jézus nevében való keresztséggel és a Szent Lélek keresztséggel.¹¹⁸ A következő bizonyágtételt tette, nyilvánvalóan 1914 és 1915 között: „E. D. Yeoman testvér kijelentette, hogy ő nem volt megváltva, amíg alá nem vetette magát Krisztusnak, meg nem keresztkedett Jézus nevében, és nem vette a Szent Lélek ajándékát.”¹¹⁹

George Farrow, aki Ewart gyülekezetét látogatta Los Angelesben, és az „All in Him” szerzője, azt írta 1915 januárjában:¹²⁰

Itt sok szent látja és a világosságban jár. Ez az igazság a Jézus Krisztus nevében való vízkeresztség... Első pillantásra nem tűnik lényegesnek... De Isten biztosan megáldotta ezt az igazságot, és sokaknak nagyon határozottan beszélt ennek a fontosságáról... A jelenlegi világosságban, amivel rendelkezünk, én is azt látom, hogy nincs semmi a Szent Lélek keresztségen kívül, mely igazán üdvösséget jelent a szó legmagasabb értelmében.

G. T. Haywood azt tanította, hogy az újjászületés a Jézus nevében való vízkeresztség, és a Szent Szellem keresztség a nyelvekkel.¹²¹ 1913-ban, még a Jézus nevében való megkeresztelkedése előtt, megfogalmazott egy szórólapot arról, hogy a vízkeresztség és a Szent Lélek keresztség szükségesek az Isten országába való belépéshez.¹²² 1914-ben megírta a „Baptized into the Body” c. éneket:¹²³

1. versszak: Belekeresztelkedtél-e a testbe? Megkeresztelkedni Szent Lélekkel; Csak egyetlen út van a belépéshez. Ahogy pünkösdkor történt.

Kórus: Benne vagy-e a győzedelmes egyházban? Benne vagy-e a Megváltó menyasszonyába? Jöjj, és keresztelkedj bele a testbe! És lakozz benne örökké!

2. versszak: Csak egyetlen Egyház, Menyasszony vagy Test van. És mindenki ebbe keresztelkedik bele. Az egyetlen, igaz, megígért Szent Szellem által; noha az ige szerint mi mindnyájan gyalázatosak vagyunk.

3. versszak: Mindegyik hitvallás a Testnek vallja magát, de a „mérce” szerint hamisnak bizonyulnak. Minden elgondolásuk; mivel Isten elhatározta, hogy kijelenti, ki a Fiának igazi menyasszonya.

4. versszak: Sokan azt gondolják, benne vannak a testben, Míg a Szent Lélek eljövend; Amikor Isten Igéje megnyílik a számukra, Belépnek, és még mindig van hely.

5. versszak: Azok, akik a Szent Lélek előtt haltak meg, eljönnek az égből, hogy a régi szentekkel együtt Találkozzanak Vele az égben.

6. versszak: Amikor eljön a vőlegény, készen állasz-e; És az edényed fényes lesz-e? A bolond szüzek közé kerülsz, ha nem a világosságban jársz.

Oliver Fauss a következő megjegyzést tette az 1915-ös Elton Bibliakonferencián:¹²⁴

Isten visszavisz minket az ApCsel. 2,38-hoz, az Ő tervéhez... Isten mintája az ApCsel. 2,38., ez nyilvánvaló... Nincs feljegyzésünk arról, hogy Isten ezekben az emberekben lakozott volna Pünkösd napjáig (Kol. 1,27.; Ján. 3,3.) Kornélius egy igaz ember volt, mégsem volt megváltva (ApCsel. 10,22.; 11,14-18.; Máté 28,19.; Márk 16,15.; Luk. 24,47.; ApCsel. 2,38.).

Howard Goss szembeállította a „Szellemmel betöltekezett keresztényt a névleges gyülekezetbe járóval”. Azt mondta: „Ez utóbbiak olyanok, mintha Megváltó nélkül lennének, és nincs bibliai ígéretük arra, hogy valaha is meglátják mennyet, mivel nem lettek tényleges tagjai Isten családjának, nem váltak törvényesen Isten gyermekeivé, és ezt nem is várhatják el jogosan.”¹²⁵

A Jézus nevében való keresztség körüli vita során az Isten Gyülekezetei az 1915-ös és 16-os általános találkozóikon felülvizsgálták azt a nézetet, mely szerint a Szent Szellem keresztség az újjászületés.¹²⁶ 1917-ben E. N. Bell megszüntette azt a nézetet, hogy a vízkeresztség az üdvösség része.¹²⁷ Nyilvánvalóan azokhoz a lelkimunkásokhoz szólt, akik azt tanították, hogy a víztől és Lélektől születés azonos a Vízkeresztséggel és a Szellem keresztségével.

Andrew Urshan hasonlóképpen azt tanította, hogy az ApCsel 2,38. tartalmazza az „újonnan születést víztől és Lélektől”. Kijelentette: „Újonnan kell születnetek, vagy elvesztek!”¹²⁸

A GAAA (1917) Hitcikkelyei kijelenti, hogy csak egyetlen belépési mód van az igazi egyházba, Krisztus testébe, nevezetesen „a víz és Szellem keresztség.” Továbbá „Isten elvárása az üdvösséghez” magában foglalja a „szent és Szellemmel betöltött életet, melyet jelek követnek.”¹²⁹

A PAW eredeti tanbeli álláspontja, mint egyetlenség-hívó test, megismételte a következő kijelentést a GAAA-ból, és ugyancsak kijelentette, valószínűleg a GAAA alapján: „Annak érdekében, hogy megmeneküljünk Isten ítéletétől, és reményünk legyen az örök élet dicsőségére, az embernek megváltást kell nyernie a bűneitől, teljesen oda kell szentelnie magát Istennek, és be kell töltekeznie Szent Lélekkel.” A PAW 1919-es konferenciáján a többségi szavazat megerősítette: „Az újjászületés (újonnan születés) magában foglalja az őszinte megtérést, a vízkeresztséget Jézus nevében, és a Szent Lélek keresztséget a nyelveken szólás bizonyítékával, ahogy a Szellem adja szólani.”¹³⁰

Térjünk át arra a két szervezetre, mely UPCI néven egyesült: a PCI-re és a PAJC-re. Az PMA, később PCI, első tanmeghatározása kimondja: „A bibliai üdvösségi mód megtérés Istenhez, hit az Úr Jézus Krisztusban, engedelmesség Isten Igéjének a vízkeresztséggel (Jézus nevében), és venni Szent Lélek ajándékát, ahogy az ApCsel. 2,4-ben és 38-ban áll.”¹³¹ Az *Apostolic Herald* 1929-es szeptemberi kiadásában, a PMA hangjában, Goss kijelentette: ahhoz, hogy valaki a keresztény egyház tagja legyen, „meg kell keresztelkednie Szent Szellemmel”, de úgy érezte, hogy a bűnök megbocsátást nyernek a vízkeresztség előtt.¹³² Az *Apostolic Herald* 1930-as augusztusi számában Farrow azt írta, hogy az ApCsel. 2,38. az újjászületés.¹³³

1936-ban, amikor felmerült egy lehetséges egyesülés lehetősége a PCI és a PAJC között, megállapodás történt, hogy az egyesülés alapja legyen a következő: „a vízkeresztség Jézus nevében és a Szent Lélek keresztség a nyelveken szólás kezdeti bizonyítékával az újjászületés alapjainak tekintendők, és alaptanításként elfogadandók.” A PCI vezetők egyik bizottsága azonban így válaszolt erre: „az újjászületés kérdését hagyjuk nyitva a személyes meggyőződés számára.”¹³⁴

E két csoport 1945-ös egyesülésénél még mindig voltak bizonyos véleménykülönbségek, de a nagy többség azt vallotta, hogy a teljes ApCsel. 2,38. átélése elengedhetetlen az üdvös-

séghez. S. W. Chambers, akit az egyesüléskor általános titkárnak választottak meg, azt állította, hogy a lelkimunkások többsége hitt mind a vízkeresztség, mind a Szent Szellem keresztség szükségességében. A különbségeket elsősorban fogalombelieknek tekintette, nem annyira hitvalláson alapulóknak.¹³⁵ E. J. McClintock, a PCI idaoi pásztor a egyesülés idején, és a UPCI későbbi igazgatója, valamint az UPCI Általános Vasárnapi Iskolájának későbbi vezetője ugyanezt a magyarázatot adja függetlenül az előzőtől, csaknem ugyanazokkal a szavakkal. Azt mondta, a lelkimunkások egyetértének az ApCsel. 2,38. három lépésének szükségességében, de nem osztják a terminológiát.¹³⁶ Natahaniel Urshan, Andrew Urshan fia, aki a UPCI általános szuperintendense volt évekig, egyetértett Chambers és McClintock értékelésével, és kijelentette, hogy a többség szerint az ApCsel. 2,38. az újjászületés.¹³⁷ Egy elemzés valóban feltárta, hogy körülbelül 85-90 %-s azoknak, akik részt vettek az egyesülésben, azt vallják, hogy az ApCsel. 2,38. tapasztalata lényeges az üdvösséghez.¹³⁸

A UPCI két fő történésze, Arthur Clanton és Fred Foster szerint a legjelentősebb véleménykülönbség a vízkeresztség szükségessége körül támadt.¹³⁹ Clanton úgy magyarázta, hogy a PCI nagyobb mozgásteret engedett az újjászületés üzenetében, mint a PAJC. A PCI-hez tartozó David Gray, aki az első ifjúsági elnöke lett a UPC-nek, megerősítette ezt az állítást.¹⁴⁰ Röviden, nem mindenki értett egyet azzal, hogy az ApCsel. 2,38. az „újonnan születés” és különösen azt nem vallotta egy jelentős kisebbség, hogy a „bűnök bocsánata” szükségszerűen bekövetkezik a vízkeresztségkor. Amit azonban Chambers, McClintock, és Urshan és Gray egyaránt kiemelték, hogy a különböző magyarázatok ellenére az ApCsel. 2,38. élménye Isten terve az újszövetségi üdvösségre, bármi legyen is a pontos teológiai megfogalmazása, hogy valaki lépésről lépésre jut el oda, vagy egészében tapasztalja meg az élményt.

J. I. Hall az UPCI szerkesztője, a UPCI történelmi Bizottságának elnöke, és kiemelkedő pünkösdi történész az alaptanítás következő magyarázatát adta:¹⁴¹

Nem merült fel tanbeli különbség a két csoport között, mivel a PAJC és a PCI legtöbb lelkimunkása szükségesnek tartotta az ApCsel. 2,38. élményét. Néhány lelkimunkás azonban mindkét csoportból – a PCI-ből többen, mint a PAJC-ből – úgy tartotta, hogy az ember a megtéréskor üdvösséget nyer. A közös megegyezés tartalmazta az „Alaptanítást”, amely megerősítette, hogy az üdvösség magában foglalja a vízkeresztséget és a Szent Lélek ajándékát – amit mind a PAJC, mind a PCI túlnyomó többsége hitt. Annak érdekében, hogy toleranciát mutassanak azok felé a lelkimunkások felé, akik gyakorolták az ApCsel. 2,38-at, de akik fenntartották a nézetet – legalábbis részben – hogy az üdvösség a hittel és a megtéréssel jelenik meg, és az „Alaptanítás” ugyancsak magában foglalja a második cikkelyt, amely egységre szólít fel Szellemben, amíg mindnyájan ugyanarra a nézetre nem jutunk. Nincs engedmény az ApCsel 2,38. üdvösség-üzenetéből, mert az világosan fogalmaz. Csak azok felé van engedményt, akiknek időre van szükségük ahhoz, hogy elfogadják az első cikkely szerint megfogalmazott kijelentést.

A UPCI Alaptanítása kijelenti:¹⁴²

Ennek a szervezetnek az alap és alapvető tanítása lesz a teljes üdvösség bibliai standardja, mely a megtérés, a vízkeresztség az Úr Jézus nevében való bemerítéssel a bűnök bocsánatára, és a Szent Lélek keresztség a nyelveken szólás kezdeti jelével, ahogy a Lélek adja szólani.

Arra törekszünk, hogy fenntartsuk a Szellem egységét, amíg el nem jutunk a hit egységére, ugyanakkor biztassuk a testvéreket arra, hogy ne vitázzanak különböző nézeteikről, mellyel megbontják a test egységét.

Az első cikkely az ApCsel 2,38-cal foglalkozik. Már szoltunk a korábbiakban a „teljes üdvösségről, és az ApCsel. 2,38. mintaként való alkalmazásáról.

A második cikkely az Eféz. 4,3-on és 13-on alapul. Sok korai pünkösdi ugyanazt a kérést fogalmazta meg „a Szellem egységének fenntartására, amíg mindnyájan el nem jutunk a hitnek egységére.” 1913-ban ez a kijelentés megjelent Frank Ewart, D. W. Kerr és Andrew Urshan írásaiban, és a *The Christian Evangel* címlapján (J. R. Flower újságja, mely később az Isten Gyülekezeteinek hivatalos lapja lett).¹⁴³ 1914-ben a kijelentés megjelent az Isten Gyülekezeteinek eredeti alapszabályában, és 1919-ben megjelent a Kanadai Pünkösdi Gyülekezetek eredeti alapszabályában is.¹⁴⁴

Az utóbbi években számos szentháromság-hívő teológus azonosította mintaként az ApCsel. 2,38-at az újszövetségi üdvösségre, köztük Frederick Bruner (evangélikus), James Dunn (evangélikus), Leighton Ford (evangélikus), David Pawson (karizmatikus), és Kilian McDonnell és George Montague (katolikus karizmatikus).¹⁴⁵ Gordon Fee, az Isten Gyülekezeteinek egyik teológusa hasonlóképpen érvelt, hogy a Szellem keresztség nem egy különálló élmény az újjászületést követően.¹⁴⁶ Jellemző azonban, hogy nem tanítják a nyelveken szólást, mint a Szellem keresztség kezdeti bizonyítékát, vagy megemlítenek néhány kivételt.

Ennél a pontnál fontos megjegyeznünk, hogy az egyetlenség-hívő pionírok, akiktől idéztünk, nem hirdették dogmatikusan, hogy mindenki, aki nem tapasztalta meg az ApCsel. 2,38-at, a tűz tavába vették. Ahogy Parham, Seymour és Durham, a többség úgy érezte, hogy kell még lennie az újszövetségi egyházon kívül egyfajta üdvösségnek, az ószövetségi szentekéhez hasonlóan, különösen azok számára, akik abban a „világosságban” járnak, amit elnyertek. Láttunk már példákat erre a gondolkodásmódra a Farrow-tól vett idézetekből, és Haywood „Belekeresztelkedve a testbe” c. énekéből.

Ezért mondhatta Ewart: „Durham Pásztor fiatalon távozott az Úr dicsőségébe”, noha úgy halt meg, hogy nem keresztelkedett meg Jézus nevében. Ewart „Isten nagy emberének” nevezte A. G. Garrt is, miközben azt is megjegyezte, hogy „világosan elvetette” az egyetlenség üzenetét.¹⁴⁷

G. T. Haywood megkülönböztetést tett a megfogant és a született között, ahogy korábban Parham tanította. Azok a keresztyének, akik hittek, de nem születtek újonnan az ApCsel. 2,38. szerint, még lehettek „nemzettek” az Ige által, noha még nem „születtek meg Szellemtől”. Az *Apostoli Hit*-re (Azusa Street) emlékezve azzal a kérdéssel foglalkozott, vajon minden ilyen ember elvesz-e?¹⁴⁸

Az egyik kérdés, amelyet gyakran feltesznek, „Mindazok az emberek elvesznek, akik azt hiszik, újonnan születtek a Szellemtől, miközben nem?” Nem, semmiképpen sem. Örök életet fognak kapni a feltámadáskor, ha abban a világosságban jártak, ami adatott nekik, mialatt éltek.

Andrew Urshan hasonlóképpen különbséget tett a fogantatás és a születés között. A megteréskor úgy írta le az állapotát, mint „egy boldog, vérrel megmosott, újonnan nemzett gyermekét a Királynak.” Beszért olyan emberekről, akik üdvösséget nyertek, mielőtt újonnan születtek volna, és olyanokról, akik meghaltak a Jézus nevében való keresztség előtt. Ennek ellenére azt tanította, hogy a Jézus nevében való keresztség a bűnök lemosására való. Szükséges ahhoz, hogy benne legyünk az elragadtatásban, és megmeneküljünk a Nagy Nyomorúság elől. Arról is meg volt győződve, hogy a Szent Szellem keresztség szükséges.¹⁴⁹ Azok, akik hisznek Istenben és igaz életet élnek, „anélkül, hogy valaha eljutottak volna az újjászületés világosságára az ApCsel 2,38. szerint”, a második feltámadáskor fognak feltámadni, valószínűleg az új földön való élet előtt.¹⁵⁰

Összefoglalás

Az 5. fejezetben a szentháromság-hívő pünkösdiekről fogunk szólni, a pünkösdiek teológiáját átfogóan összehasonlítva és összefoglalva.

5. A szentháromság-hívő Pünkösdi szervezetek

Ebben a fejezetben áttekintjük a pünkösdi mozgalom két megmaradt ágát, – a Második Munka Szentháromság-hívőket, és a Befejezett Munka Szentháromság-hívőket – és levonjuk az általános következtetést a pünkösdi tanról. Röviden megnevezzük a főbb csoportokat, és minden csoporthoz zárójelben hozzáfűzzük a tagság jelentett létszámát.¹⁵¹

A Második munka szentháromság-hívő pünkösdiel

A Második munka szentháromság-hívő pünkösdiel három megkülönböztetett döntő élményt társítanak Isten üdvösségtervével: (1) megtérés (ez egyúttal a megigazulás és a megújulás pillanata is), (2) megszentelődés, és (3) a Szent Szellem keresztség a nyelveken szólás kezdeti bizonyítékával. A mozgalomnak ez a szárnya megmaradt a korábbi szentségmozgalomnak annak a tanánál, mely szerint a megszentelődés a kegyelem második munkája.

Az utóbbi években azonban a megszentelődésre, mint a kegyelem második munkájára helyezett hangsúly jelentősen csökkent. Erre a következtetésre jutott James Browsers, az Isten Egyháza scottsboroi-i (Alabama) lelkimunkása az istentiszteletek, cikkek, szövegkönyvek és más publikációk tanulmányozása során:¹⁵²

A megszentelődés szembenőően hiányzik az Isten Egyháza pásztorainak prédikációiból és tanításaiból... Bármilyen tanítást is kaptak az Isten Egyháza tagjai a megszentelődésről és a szentségről, az valószínűleg más forrásból jutott hozzájuk, és nem a helyi gyülekezetükből... A megszentelődést széles körben elhanyagolták a felekezetek által, mind a laikusok, mind a lelkimunkások számára szervezett képzési alkalmakon... Az Isten Egyháza tagjai sem kaptak határozott útmutatást a megszentelődésről a kiemelkedő szerzőiktől (az utóbbi években). Néhány kivételtől eltekintve a megszentelődés általánosságban, vagy homályos nyelvezettel lett megfogalmazva... Az Isten Egyházának sok szerzője nem volt welseyanus, félreérthető volt, vagy hallgatott, ha a megszentelődésről volt szó.

A legtöbb Második Munka szentháromság-hívő pünkösdi szervezet olyan működő szentség-hívő felekezet része volt, amely csatlakozott a pünkösdi mozgalomhoz. (Lásd 2. fejezet.) A túlnyomórészt fehér csoportok folyamatosan növekedtek, noha nem olyan gyorsan, mint az AG és a UPCI, a pünkösdimizmus két másik ágának főbb képviselői. A legnagyobb fekete csoport szintén gyorsan növekedett.

A *Church of God in Christ* (COGIC) (6 500 000) messze a legnagyobb szentség-pünkösdi felekezet az Egyesült Államokban. Valójában ez a legnagyobb pünkösdi felekezet az országban, az egyik legnagyobb fekete felekezet, és az egyik leggyorsabban növekvő szervezet. Az Egyesült Államokban az 1926-ban jelentett 733 gyülekezetéről és 30 263 taglétszámáról 1991-re 15 300 gyülekezetre és 5 499 875 tagszámra növekedett. Meg kell jegyeznünk azonban, hogy a gyülekezetnövekedés kutatója, C. Peter Wagner és mások úgy vélik, hogy a napjainkban jelentett létszám jelentősen túlzó – több, mint 350 fő gyülekezetenként –, és körülbelül felét kell figyelembe venni a más felekezetekkel való összehasonlításakor.¹⁵³

Az egyház hivatalosan hét fő tant hangsúlyoz: a Bibliát, a szentháromságot, az elragadtatást, az üdvösséget, a gyógyulást, a Szent Lélek keresztséget, és a megszentelődést. Az üdvösségről szóló álláspont a megtérés, a hit, a vízkeresztség és a Szent Lélek fontosságát hangsúlyozza: „Hisszük, hogy a bűntől való megtisztuláshoz kizárólag megtérésen, hiten, és Jézus Krisztus drága Véréen át vezet az út, valamint a vízkeresztségen keresztül. Hisszük, hogy a Szent Lélek általi megújulás elengedhetetlen a személyes üdvösséghez.” Az egyház hangsúlyozza a megszentelődést, de a hivatalos álláspontja nem egyértelműen azonosítja második

munkaként. „Hangsúlyozzuk a megszentelődést vagy szentséget, mint elengedhetetlent az emberiség üdvösségéhez.... Hiszünk a Szent Szellem megszentelő hatalmában, mely benne lakozik a keresztyénben, aki így képes szent és elkülönült életet élni a jelen világtól.”¹⁵⁴

Eredetileg a COGIC „szigorú öltözködési és viselkedési szabályokat állított fel”, de az alapító C. H. Mason 1961-ben bekövetkezett halála után „a tanbeli és a fegyelembeli különbözőség elmosódott”.¹⁵⁵

Más fekete felekezetektől eltérően a COGIC kereste a kapcsolatot a karizmatikus mozgalommal.¹⁵⁶

Az Isten Egyháza (*Church of God, Cleveland, Tennessee*) (CG) (4 000 000) a legnagyobb, túlnyomórészt fehér szervezet a Második Munka pünkösdiéi között. Külföldi missziós erőfeszítései javarészt számos nagy helyi pünkösdi gyülekezettel való egyesülés során kap támogatást. Az Egyesült Államokban az 1916-os 202 gyülekezetről és 7 784 taglétszámról 1996-ra 6060 gyülekezetre és 753 230 tagra növekedett.

A CG-nek sok fekete tagja volt. 1936-ban az 1081 gyülekezetből 42 volt feketeként számon tartva. 1920-tól 1966-ig a fekete és fehér gyülekezeteket külön voltak a hivatalos struktúrában. Ma azonban nincsenek ilyen korlátok, és a Tizennyolcak Tanácsának (nemzetközi irányító testület) mindig van fekete tagsága is.

R. G. Spurling, a Keresztény Unió alapítója (mely később a CG lett), 1886-ban szemben állt mindenfajta hitvallással. 1910-re azonban az egyház szükségesnek látta, hogy nyilvánosságra hozza alapvető hitelveit. A bizottság jelentése, ami a hivatalos tanítás lett, kijelentette: „Isten Egyháza kiáll a teljes Biblia helyes felosztása mellett. Az Újszövetség az egyetlen szabályzat az irányításra és a fegyelemre.” Ezután felsorol huszonöt fontos tanítást, az alábbiakat (igei idézetek nélkül):

- (1) Megtérés. (2) Megigazulás. (3) Megújulás. (4) Újjászületés. (5) Megszentelődés a megigazulás után. (6) Szentség. (7) Vízkereszttség bemeztetéssel. (8) Szent Lélek keresztség a megtisztulás után: Felruházás erővel a szolgálatra. (9) Nyelveken szólás, mint a Szent Lélek keresztség bizonyítéka. (10) Az ajándékok teljes helyreállítása az egyházban. (11) Hívők, akiket jelek követnek. (12) A Szellem gyümölcsei. (13) Isteni gyógyulás mindenki számára a Kiengesztelésben. (14) Az Úr vacsorája. (15) Szentek lábának megmosása. (16) Tized és adakozás. (17) Helyreállítás, ahol lehetséges. (18) Jézus második visszatérése az ezeréves királyság előtt: Először a holt szentek támadnak fel, és elragadtatnak az élő szentekkel együtt, hogy találkozzanak Vele a levegőben. Másodszor uralkodnak a földön ezer évig. (19) Feltámadás. (20) Örök élet az igazak számára. (21) Örök büntetés a gonoszoknak. Ebből nem szabadulhatnak meg, és nem semmisülnek meg. (22) Teljes tartózkodás minden szeszes italtól vagy erős italoktól. (23) A dohányzás és minden formájának, ópium, morfium stb. ellenzése. (24) Ételek és italok (bibliai idézetek, melyek szabadságot biztosítanak). (25) A Szombat (bibliai idézetek, melyek szabadságot biztosítanak).

1940-ben ellentét támadt a megszentelődés, mint a kegyelem második munkájának a kérdésében. Válaszul az egyház elfogadta az első hivatalos Hitnyilatkozatot, mely változatlan maradt. Ez tizennégy pontot foglal magába, melyek megerősítik a Biblia szóbeli inspirációját; a Szentháromságot; Jézus Krisztus istenségét, emberi voltát, halálát, eltemetetését, feltámadását, mennybemenetelét és felmagasztalását; az emberiség bűnösségét, és a megtérés szükségességét; a megigazulást, a megújulást, és a Jézus vérében való hit általi újjászületést; „a megszentelődést, mely a Jézus vérében való hit általi újjászületést követi; az Ige és a Szent Lélek által”; a szentséget, mint „Isten életszabályát az Ő népe számára”; „a Szent Lélek keresztségét, mely a tiszta szívet követi”; a nyelveken szólást, mint a Szellem keresztség kezdeti bizonyítékát; a vízkeresztiséget bemeztetéssel a szentháromság-formula szerint; az isteni gyógyulást a kiengesztelésben; az Úrvacsorát és a lábmosást; Jézus Krisztus második eljövételét

az ezeréves királyság előtt; a testben való feltámadást örök életre az igazak számára és az örök büntetést a gonoszok számára.¹⁵⁷ A megszentelődésről való állásfoglalás kompromisszum volt, mivel nem lett világosan a kegyelem második munkájaként meghatározva, de így el lehetett kerülni az egyházszakadást.

Ahogy a 2. fejezetben megjegyeztük, amikor a CG eltávolította A. J. Tomlison a vezetésből, szakadás jött létre, és Tomlison új egyházat alapított 1923-ban, melyet az igazi egyháznak tekintett. A pereskedés miatt arra kényszerült, hogy egyháza megkülönböztethető legális nevet vegyen fel. Évekig úgy nevezték, mint Isten Tomlison Egyházát, de 1952-től a Prófécia Istenének Egyháza *Church of God of Prophecy* (CGP) nevet kaptak (286 848) a „világi ügyek” során. Az Egyesült Államokban az 1936-os 441 gyülekezetéről és 18 351 taglétszámról 1996-ra 1961 gyülekezetre és 18 351 tagra növekedett.

A CGP-nek megkülönböztetett eklézsia-felfogása volt. Abban hitt, hogy az igazi egyház, mint szervezet eltűnt Kr. u. 325-ben, amikor Konstantin római császár lényegében egyesítette az egyházat és az államot. Az igazi egyházat A. J. Tomlison állította helyre 1903-ban. Bár más gyülekezetek tagjai is üdvözülhetnek, végül a megváltott emberek fel fogják ismerni, hogy a CGP az igazi egyház.

Hogy megemlékezzenek arról a helyről, ahol Tomlison a kijelentést kapta Istentől, hogy állítsa helyre az egyházat, a CGP megalapította a Fields of Wood-ot, egy találkozóhelyet, melyet a Zsoltárok 132,6. beteljesítéseként neveztek el. Az egyház különféle vallási emlékhelyeket állított, melyeket a Church of Prophecy Marker Association tartott fenn.

A Nemzetközi Pünkösdi Szentség-Egyház *International Pentecostal Holiness Church* (IPHC) (378 583) három szentség-felekezet egybeolvadásából jött létre, melyek vallották a pünkösdi élményt: a Tűzkeresztség Szentség Egyház *Fire-Baptized Holiness Church* (alapítva 1895-ben), az Észak-Carolinai Szentség Egyház *Holiness Church of North Carolina* (alapítva 1898-ban), és a Szent Sátor Pünkösdi Egyház *Tabernacle Pentecostal Church* (alapítva 1898-ban). A Tűzkeresztség Szentség Egyház különösen szigorú szentség-szabályokat tanított, még a disznóhús evését és a nyakkendő viselését is tiltotta.

Az egyház öt „sarkalatos tanítása” a hit általi megigazulás, a megszentelődés, mint a kegyelem második munkája, a Szent Szellem keresztség a nyelveken szólás bizonyítékával, az isteni gyógyulás a Kiengesztelésben, és Jézus Krisztus közeli visszatérése.¹⁵⁸ A metodista gyökerekkel összhangban az IPHC megengedte a meghintéssel való keresztséget.

Az IPHC felülvizsgálta a megszentelődésről szóló állásfoglalását 1997-ben, és elismerte a megszentelődés fejlődő természetét, ahelyett, hogy az „egész megszentelődést” az idő egyetlen pontjába helyezte volna, de ez az állásfoglalás is „a kegyelem egy határozott, pillanatnyi munkájának” vallotta a megszentelődést. A Hittanulmányok most a következőképpen magyarázzák a megszentelődést:¹⁵⁹

Jézus Krisztus kiontotta a véré, hogy a megigazult hívőt teljesen megtisztítsa minden benne lakozó bűntől és annak szennyétől, a megigazulást követően...

Bár a megszentelődés a megújulással kezdődik és a megdicsőülésben fejeződik be, hiszszük, hogy magában foglalja a kegyelemnek egy határozott, azonnali munkáját, mely hit által nyerhető el a megújulás után.

Az Egyesült Államokban az IPHC az 1916-os 192 gyülekezetéről és 5352 taglétszámról 1996-ra 1653 gyülekezetre és 157 163 létszámra növekedett. Ezek mellett világszerte rendelkezik tagsággal, két nagy más nemzetbeli gyülekezete van, mint társgyülekezetek – a Chilei Pünkösdi Metodista Egyház (*Pentecostal Methodist Church of Chile*), és a Brazil Wesleyánus Metodista Egyház (*Wesleyan Methodist Church of Brazil*).

Az évek során az IPHC mérsékelte szentség és pünkösdi megkülönböztetését, és az evangéliumi mozgalomhoz hasonlóként azonosította magát. Sok tag átment nem-pünkösdi feleke-

zetekhez, miközben nem tagadták meg pünkösdi hitvallásukat. A legjelentősebb példa erre Oral Roberts, aki metodista lelkimunkás lett. Sok esetben a társadalmi ranglétrán való fel-emelkedés, vagy állásváltozás volt a változás kiváltója. David Barrett kutató 1988-as becslése szerint az Egyesült Államokban 150 000 IPCH tag volt, de további 450 000 korábbi tag volt más felekezeteknél.¹⁶⁰

Egy kis fekete szervezetet, melyet 1886-ban alapítottak, az Amerikai Egyesült Szent Egyház (*United Holy Church of America*) (50 000), ugyancsak elfogadta a pünkösdi élményt. Azt tanítja, hogy a nyelveken szólás a szellemi ajándékok egyike, de nem szükségszerűen a Szent Szellem keresztség kezdeti bizonyítéka.

Számos kisebb csoport tartozik a pünkösdizmusnak ehhez az ágához, többségük abból ágazik ki, amelyet említettünk. Ebbe a csoportba tartozik még az *Apostolic Faith* (Baxter Springs, KS) (4000) alapította Charles Parham, és az *Apostolic Faith Mission* (Portland, OR) (4100), alapította Frances Crawford.

Befejezett Munka szentháromság-hívó pünkösdiek

A pünkösdizmus második ága elfogadta William Durham tanát, mely szerint a megszentelődés nem a kegyelem második munkája, hanem egy folyamat, mely a megtéréssel kezdődik. Az egyetlenség mozgalom ebből az ágból emelkedett ki, de az a csoport, amelyikről szólunk, elvetette ezt a tant, és megmaradt a szentháromság-tannál.

A legnagyobb pünkösdi felekezet a világon az Isten Gyülekezetei (*Assemblies of God*, AG) 30 000 000). 1914-ben alapították, mint az első Befejezett Munka csoportot. (Lásd a 3. fejezetet.) Az AG azonban nem zárta ki egyértelműen azokat, akik a megszentelődést a kegyelem második munkájának vallották.

Az Isten Gyülekezetei az első, vagy a legnagyobb protestáns egyház, mely körülbelül harminc országban van jelen. Brazíliában a teljes tagsága 16 000 000. Az ottani egyház teljesen nemzeti egyház, melyet 1911-ben alapítottak, ami később társult az AG-vel, de visszatért saját kormányzásához.

Az Egyesült Államokban 1916-ban az AG-nek 118 gyülekezete és 6703 tagja volt. 1996-ra az AG 11823 gyülekezetet jelentett, 32 314 lelkimunkással, 1 573 108 vasárnapi látogatóval, és 1 407 941 taggal, és becslések szerint 2 467 588 támogatóval („mindenféle korú személyek, akik valamelyik AG gyülekezethez tartozónak vallják magukat”). A teljes egyházból 14,7 % vallja magát spanyolnak, és 1,4% feketének. Évente átlag 15,2% keresztkedik meg vízzel, és 12,2% Szellemmel.¹⁶¹ 1916-ban az egyetlenség vitára válaszul az AG elfogadta az Alapigazságok Nyilatkozatát. A bevezetőjében ez áll:¹⁶²

Ez az Alapigazságok Nyilatkozata nem szándékozik az Egyház hitvallása lenni, sem alapjául szolgálni a keresztények közötti közösségnek, csupán a szolgálat egységének alapját képezi... Emberi kifejezésmóddal megfogalmazva az ilyen nyilatkozat nem inspirált, sem nem vitatkozik, csupán előtárja az igazságot olyan fogalmazásban, melyet alapvetőnek tartunk a teljes evangélium szolgálatában. Nem áll fenn az az igény, hogy ez a Biblia minden igazságát tartalmazza, csak a jelen szükségnek kíván megfelelni, ami az alapvető kérdéseket illeti.

A nyilatkozat tizenhét pontból áll a következő címszavakkal:

(1) A Szentírás ihletett. (2) Az egy igaz Isten. (3) Az ember, bukása és megváltása. (4) Az ember üdvössége. (5) Az Atya ígérete. (6) A Szent Lélek keresztség beteljesedése. (7) Teljes megszentelődés, minden hívő célja. (8) Az Egyház, egy élő szervezet. (9) Szolgálat és evangélizáció. (10) Úrvacsora. (11) Vízkeresztség. (12) Isteni gyógyulás. (13) Alapvető

ismeretek az Istenségről (14) Áldott reménység. (15) Jézus közelgő eljövetele és Ezeréves uralma. (15) A tűznek tava. (17) Új egek és új föld.

A 2. fejezet azt állítja, hogy Isten „kinyilatkoztatta Magát, mint a kapcsolat és közösség alapelvének megtestesülése, azaz mint Atya, Fiú és Szent Lélek.” A 13. fejezet, mely körülbelül olyan hosszú, mint az összes többi fejezet együttvéve, kifejezetten a szentháromság tant tanítja, és elutasítja az egyetlenség tant. Azt mondja, hogy Isten „háromság” vagy „egy Lény három személyben”. A személyek megkülönböztetése „örökkévaló tény, de ami a módját illeti, kifürkészhetetlen és felfoghatatlan, mivel megmagyarázhatatlan. (Ez azt jelenti, hogy nem lehet megmagyarázni, hogyan lehet három személy az istenségben.)”

Ez a fejezet kemény megfogalmazással tagadja az egyetlenség tant:

Krisztus tanának megsértése az az állítás, hogy Jézus Krisztus az Isten Fia címet akár a megtestesülés tényéből, akár a Megváltáshoz való viszonyából származtatja... Annak tagadása, hogy az Atya valódi és örökkévaló Atya, és hogy a Fiú egy valódi, örökkévaló Fiú, az Atya és a fiú tagadása; és annak az igazságnak a félresöprése, hogy Jézus Krisztus testben jön el.

Néhány bibliai ígét idéznek ennek alátámasztására, az I. Ján. 2,22-23-at és a II. Ján. 9-et, melyek az antikrisztus szelleméről, a hamis prófétákról beszélnek, és azokról, akikben nincs meg Isten.

Az 5. és a 6. fejezet azt magyarázza, hogy a Szent Lélek keresztség „szokásos tapasztalata volt mindenkinek a korai keresztény egyházban” és „a beteljesülését... a nyelveken szólás kezdeti jele mutatja, ahogy a Isten Szellem adja szólni.” Ez a csodálatos tapasztalat azonban különbözik az újjászületés élményétől, és követi azt.”

A 7. fejezet „a szent élet” fontosságát hirdeti, „mely nélkül senki sem látja meg az Urat”, és a „teljes megszentelődés Isten akarata minden hívő számára.” A „teljes megszentelődés” wesleyánus kifejezés; így elvben egy Második munka-hívő aláírhatta ezt a nyilatkozatot.

A 12. fejezet azt tanítja, hogy az isteni gyógyulás benne van a Kiengesztelésben. Míg az irat megerősíti az Úrvacsorát és vízkeresztséget, nem tesz említést a lábmosásról, sem a megkívánt kereszttelkedési formuláról.

Az Alapigazságok Nyilatkozatát 1983-ban felülvizsgálták. Most tizenhat pontból áll. A nyelvezet nagy része ugyanaz maradt, mint 1916-ban, egy jelentős kivétellel: az egész fejezet, melynek címe: „Alapvető ismeretek az Istenségről” volt, törlésre került. Helyette egy rövid állásfoglalást találunk, mely szerint Jézus „Isten örökkévaló Fia”. Más jelentős átirások a következők: (1) A jelenlegi állásfoglalás eltörli a „teljes megszentelődés” kifejezést. (2) Kifejti, hogy a nyelveken szólás „a Szent Lélek keresztség kezdeti fizikai bizonyítéka” és „a kezdeti fizikai jel”. (3) Azt mondja, hogy az elragadtatás „közelgő és áldott reménysége az egyháznak” utalva a Nagy Nyomorság előtti elragadtatásra.¹⁶³

Az 1970-es években az 1990-es évekig az állásfoglalási újságokban az AG meghatározta nézetét számos vitás témában.¹⁶⁴ Az újságok megerősítik a Biblia tévedhetetlenségét, a nyelveken szólást, mint a Szent Lélek kezdeti bizonyítékát és mint valódi nyelveken való beszédet, ahogy a Szellem adja szólni, a pásztori tekintélyt, a test szolgálatát, a nőket a szolgálatban, a Nagy Nyomorság előtti elragadtatást, a válást és újracházasodást kizárólag házastársi hűtlenség esetén, Az egyik újság tiltja az olyan lelkimunkások felszentelését, akik elváltak és újracházasodtak (októl függetlenül). Más újságok elutasítják a feltétel nélküli örök biztonság tanát, a gonoszok megsemmisülését vagy megszabadulását az örökkévalóságban, az isteni gyógyulás hit alapon való automatikus bekövetkezését, vagy összeegyeztethetlenségét az orvosi kezeléssel, és különféle olyan tanokat, melyek a karizmatikus mozgalom jellegzetességei. (Lásd a 10. fejezetet.) Végül néhány állásfoglalási újságban az AG szembe helyezkedett

az abortusszal, a szeszes italokkal, a szerencsejátékkal, a homoszexualitással, és a transzcendentális meditációval.

Röviddel az egyetlenség-vita után az AG szembekerült a nyelvek, mint a Szent Szellem kezdeti bizonyítéka tanának kihívásával. F. F. Bosworth, az egyik 1914-es eredeti megbízott és későbbi ügyvezető elnök azt kezdte tanítani, hogy a nyelvek csak egyik a Szellem keresztség számos lehetséges jele közül. Az AG újra megerősítette azt az álláspontot, hogy a nyelvek az egyetlen kezdeti jel. Következésképp Bosworth kilépett az AG-ből 1918-ban.

Csatlakozott a Keresztény és Missziós Szövetséghez (CMA), amelynek sok lelkimunkása és tagja ment át a pünkösdi mozgalomba, közülük sokan az AG-hez. A CMA megengedte a nyelveken szólást és más természetfeletti ajándékot, de nem támogatta azokat. A későbbi években azonban eltávolította magát a pünkösdi megnyilatkozásoktól. Bosworth számos gyógyító evangélizációt tartott, és fontos befolyást gyakorolt a II. Világháború utáni gyógyulási ébredésben. Csatlakozott William Branhamhoz sok evangélizáció során.

Az évek során számos más nagy befolyású lelkimunkás, aki az AG-hez tartozott, távozott más szervezetekhez vagy szolgálatba. Példák erre Aimee Semple McPherson, Finis Dake (a *Dake's Annotated Reference Bible* szerzője), Kenneth Hagin, A. A. Allen, Jim Bakker, Jimmy Swaggart, and Paul Crouch.

A Négyes Evangélium Nemzetközi Egyházát (*International Church of the Foursquare Gospel*) (ICFG) (2 500 000) Aimee Semple McPherson alapította (1890-1944). A kanadai Ontarióban született, és egy pünkösdi evangélistához, Robert Semple-hez ment férjhez. Őt William Durham szentelte fel Chicagóban, és egy ideig együtt is szolgált vele. Aimee és Robert missziót vezettek Kínába, de Robert hamarosan meghalt maláriában. Aimee 1910-ben visszatért az Egyesült Államokba. Egy évvel később hozzáment Harold McPhersonhoz, de ez a házasság válással végződött 1921-ben.

A „Nővér”, ahogy ismertté vált, csatlakozott az Isten Gyülekezeteihez 1919-ben. Gyülekezetet alapított Los Angelesben Angelus Temple néven, amely gyorsan növekedett. Amikor gyülekezeti épületet kezdett építeni, a legnagyobb istentiszteleti helyet akkoriban Amerikában, az AG biztosítékot kért tőle arra nézve, hogy az ingatlan nem az ő neve alatt fog működni. Ő azonban elutasította ezt, és önként elhagyta az AG-t 1922, majd saját szervezetet alapított 1923-ban.

A szervezete nevét Jézus négy címének kihangsúlyozásával választotta meg: Jézus a Megváltó, Aki megkeresztel Szent Szellemmel, gyógyító és eljövendő király. Ez az üzenet hasonlított A. B. Simpson korábbi tanításához, aki a CMA alapítója volt, azzal a kivétellel, hogy ahol Simpson Jézusról, mint megszentelőről beszélt, ott Aimee Jézust a Szent Szellemmel kereszteselőnek nevezte.

Aimee McPherson ékesen szóló prédikátor volt, aki színpadias technikát alkalmazott. Egy alkalommal például motorbiciklin ment a gyülekezetbe, úgy öltözött fel, mint egy rendőr, és így kiabált: „Álljatok meg, a pokol felé haladtok!” Ő lett az egyik legismertebb prédikátor Amerikában, „az első pünkösdi, aki széles körben jól ismert volt.”¹⁶⁵ A gazdasági válság idején az ICFG 1 500 000 embert látott el élelemmel, ruházattal, és más szükségletekkel.

McPherson meglehetősen vitatott személyiség is volt. 1926-ban váratlanul eltűnt, látszólag belefulladt a tengerbe fürdőzés közben. Egy hónappal később felismerték őt Mexikóban, és azt mondta, hogy elrabolták. Bírálói azt állították, hogy viszonya volt egy korábbi alkalmazottjával, amit ő következetesen tagadott. 1930-ban ideösszeomlást kapott, és 1931-ben feleségül ment David Huttonhoz. (A házasság válással végződött.) 1944-ben halt meg valószínűleg véletlen gyógyszer túladagolásban.

Aimee McPherson „élethosszig tartó” elnöke volt az ICFG-nek. Halála után fia, Rolf McPherson vezetőként szolgált visszavonulásáig.

Napjainkban az IFCG túlnőtte vitatott múltját. Népes tengerentúli tagsággal rendelkezik a helyi csoportokkal való egybeolvadásoknak köszönhetően. Az Egyesült Államokban 1996-ban a gyülekezeteinek száma 1742-re gyarapodott, tagjainak létszáma pedig 227 307-re nőtt.

Más pünkösdi szervezetekkel összehasonlítva történetileg az IFCG-ben magasabb arányban szolgáltak női lelkimunkások, kevésbé törődött a külső szentséggel, és elfogadóbb volt a karizmatikus mozgalommal szemben. Bár az egyház hivatalosan hirdette, hogy a nyelveken szólás a Szent Szellem keresztség kezdeti bizonyítéka, nem vallották ezt a tant általánosan. Az elmúlt évek egyik legismertebb IFCG pásztorja Jack Hayford.

Az Isten Pünkösdi Gyülekezetét (*Pentecostal Church of God*) (PCG) (301 786) 1919-ben alapította néhány szentháromság-hívő lelkimunkás az AG-ből, akik nem akarták azt a Hitnyilatkozatot elfogadni, amelyet az AG elfogadott 1916-ban. Első vezetője John C. Sinclair volt (1863-1936), az AG egyik ügyintéző presbitere 1914-ből. Később azonban kilépett a PCG-ből, és független lett.

1933-ban a PCG elfogadott egy, az AG-jéhez hasonló hitnyilatkozatot. Az évek során ezt engedékenyebbnek tekintették, mint az AG-jét olyan területeken, mint a szentség és a válás, valamint az újracházasodás. Az Egyesült államokban a PCG az 1936-os 81 gyülekezeetről és 4296 taglétszámról 1996-ra 1224 gyülekezetre és 119 200 tagra növekedett.

Az *Open Bible Standard Churches* (46 000) két csoport egybeolvadásából jött létre 1935-ben. Az egyik csoport Florence Crawford Apostolic Faith Mission-jából lépett ki 1919-ben, amiért túl szigorú követelményeket állított fel a szentség, a közösség, és az egyházvezetés területén. A másik csoport a Forsquare Gospelből távozott 1932-ben, miután Aimee McPerson elváltként újracházasodott.

Egy kis csoport, mely meglehetősen hasonló az AG-hez, a *Christian Church of North America* (13 500), eredetileg olasz-amerikaiakból állt. Az első gyülekezetet Luigi Francescon alapította 1907-ben, egy bevándorló, aki betöltökezett Szent Lélekkel William Durhamnál Chicagóban, és a barátja, Pietro Ottoloni.

A *A Lelkimunkások és Egyházak Nemzetközi Teljes Evangéliumi Közössége (Full Gospel Fellowship of Churches and Ministers International* (195 000) egy lazán szervezett közösség, mely felhatalmazásokat ad független lelkimunkásoknak és gyülekezeteknek. 1962-ben alakult azzal a (be nem teljesedett) reménnyel, hogy vezetést biztosítanak a karizmatikus mozgalomnak. Az első szervezők között volt Gordon Lindsay (1906-73) és W. A. Raiford. Lindsay Charles Parham megtérője volt, és egy ideig William Branham gyógyító evangélizációinak ügyvezetője, a *Voice of Healing* kiadója, (később *Christ for the Nation*), és a Krisztus a Nemzetekért Intézet megalapítója Dallasban.

Az évek során az Egyesült Államokbeli és Kanadai szentháromság-hívő pünkösdi szervezetei kapcsolatot tartottak fenn egymással, létrehozva az Észak-Amerikai Pünkösdi Közösséget (PFNA). Ám egyetlen fekete szervezet sem tartozott ide. 1994-ben a „Memphis Miracle” jelentős lépés volt a faji megbékélés felé. A pünkösdi vezetők találkozója Memphisben feloszlatta a PFNA-t, és megalakította az Észak-Amerikai Pünkösdi/Karizmatikus Egyházakat, amelybe fekete szervezetek is tartoztak. Egyetlen egyetlenség-hívő szervezetet sem hívtak meg.

Szentháromság-hívő pünkösdielk világszerte

A Los Angeles-i Azusa Street-i Missziótól a pünkösdi mozgalom gyorsan terjedt el az egész világon. Az 1907 februárjában és márciusában megjelent a *The Apostolic Faith*, melyet a misszió adott ki, beszámolt a Szent Szellem londoni, stockholmi, oslói és calcuttai kitöltetéséről. A későbbi kiadványok szóltak Afrikáról, Ausztráliáról, Kanadáról, Kínáról, Dániáról, Jeruzsálemről és más helyekről.

Az Azusa Street legkorábbi lelkimunkásai A. G. Garr és felesége voltak, akik Indiában és Hong Kongban szolgáltak. Amerikai misszionáriusok a világ különféle részein megtapasztalták a pünkösdi élményt, miután meglátogatták az Azusa Streetet vagy olvastak róla, és a Szent Szellem kezdett leszállni a szolgálatukra. Ennek eredményeként jelentős ébredés indult el Indiában, Kínában és Japánban.

A pünkösdizmus kulcsembere Európában Thomas Ball Barratt volt (1862-1940) Norvégiából, egy metodista pásztor. Miközben az Egyesült Államokban tartózkodott, hallott az Azusa Street-i ébredésről, levelezett a misszióval, és betöltekezett Szent Szellemmel New Yorkban. Visszatért Oslóba, ahol ő vezette az első modern pünkösdi találkozót Európában, és megalapította a Filadelfia Egyházat.

A pásztorok Európa minden részéből meglátogatták Barratt istentiszteleteit Oslóban, és betöltekeztek Szent Szellemmel. Jelentős megtérők voltak, akik ugyancsak megalapították pünkösdi mozgalmukat a saját országukban: Alexander Boddy, egy sunderlandi anglikán pásztor Angliában; Jonathan Paul, egy szentség-vezető Németországban; és Lewi Pethrus, egy baptista pásztor Stockholmban. Pethrus stockholmi Filadelfia Egyháza lett a legnagyobb pünkösdi gyülekezet a világon.

A kanadai pünkösdi mozgalom az ontarióbeli Torontóban kezdődött, amikor egy angliai független Szentség-evangélista, Ellen Hebden betöltekezett Szent Szellemmel. Nem sokkal később a férje, James, aki szintén prédikátor volt, ugyancsak betöltekezett Szellemmel. Késéskívül nem volt korábban kapcsolatuk a pünkösdiekkel. Ellen Hebden a bizonyágtételében elmondta, hogy akkor vette a Szellemet, amikor imában Istent kereste, anélkül, hogy elvárta volna ennek bekövetkezését. Nyelveken kezdett szólni, és három órán át nyelveken énekelt. A Hebden házaspár hamarosan megismerte az Azusa Street-i Missziót, és küldött egy beszámolót, ami megjelent a *The Apostolic Faith*-ben. Bár a Hebden házaspár kezdetben rendkívüli hatást gyakorolt, nem hittek a szervezetekben, ezért más lelkimunkások végül nagyobb befolyással bírtak.

Az Azusa Street-i ébredés csúcspontja után (1906-09), a világszerte zajló ébredés középpontja áttevődött William Durham chicagói szolgálatára. A. H. Argue ott vette a Szent Szellemet 1907-ben, és elterjesztette a pünkösdi üzenetet Nyugat-Kanadában.

A *Canadai Pünkösdi Gyülekezetek (Pentecostal Assemblies of Canada)* (218 782) 1919-ben alakult. (Lásd 4. fejezetet) Rövid ideig az Isten Gyülekezeteihez tartozott (1920-25), de hamarosan különálló szervezetté vált. Nagy veszteséget szenvedett el 1947-48-ban a Késői Eső mozgalom idején, mely a soraiból indult el.

Az Újfoundlandi Pünkösdi Gyülekezetek (*Pentecostal Assemblies of Newfoundland*) (30 992) különálló szervezetté fejlődött, mivel 1949-ig Újfoundland Kanadától független terület volt Brit fennhatóság alatt. Alapítója Alice Belle Garrigus volt (1858-1949), egy bostoni evangélista, aki St. John's-ban kezdte misszióját 1911-ben és első vezetőként szolgált.

Két olasz emigráns, Luigi Francescon és Giacomo Lombardi vette a Szent Szellemet William Durham szolgálata alatt. 1908-ban Lombardi megtartotta az első pünkösdi istentiszteletet Olaszországban. Időnkénti olaszországi útja során Francesconnal együtt megalapítottak ott egy erős pünkösdi gyülekezetet; ma ez a legnagyobb protestáns csoport abban az országban. Körülbelül 200 000 ember van az AG-ben és 200 000 más pünkösdi szervezetekben. Francescon ugyancsak megalapított egy nagy olasz pünkösdi gyülekezetet Argentínában (1909) és Brazíliában (1910).

Két svéd amerikai bevándorló, Daniel Berg (1884-1936) és Gunnar Vingren betöltekezett Szent Szellemmel az indianabeli South Bendben, Chicagóhoz közel. William Durham misszionáriusi megbízást adott nekik, és elmentek Brazíliába, ahol nemzeti egyházat alapított 1919-ben, melyet Isten Gyülekezeteinek (*Assemblies of God*) neveztek. Ez azelőtt történt, hogy az azonos nevű amerikai szervezet megalakulása előtt történt, a megkülönböztetés céljából, de később csatlakozott az amerikai AG-hez, miközben megmaradt független irányításúnak. Ez a

legnagyobb protestáns egyház Braziliában, és a legnagyobb az AG egyházon belül, valameny-nyi országot tekintetbe véve. 16 000 000 tagról számolt be, de egyes kutatók szerint a 8 000 000 pontosabb.¹⁶⁶

Chilében, egy metodista misszionárius, Willis C. Hoover (1856-1936) vette a Szent Lelket 1919-ben, miután olvasott az indiai misszióban bekövetkezett pünkösdi ébredésről. Megszervezte a Chilei Pünkösdi Metodista Egyházat (*Pentecostal Methodist Church of Chile*) majd később a Chilei Evangéliumi Pünkösdi Egyházat (*Evangelical Pentecostal Church of Chile*), a két legnagyobb protestáns felekezetet az országban. 1975-ben a felnőtt tagságuk létszáma együttesen 350 000 fő volt.¹⁶⁷ Ezek az egyházak nem tanítják azt, hogy a nyelveken szólás a kizárólagos kezdeti jele a Szent Szellem keresztségnek.

John G. Lake (1870-1935), egy Zion City-beli megtért és jeles gyógyító evangélista 1908-ban Dél-Afrikába ment, és megalapított ott két nagy pünkösdi egyházat: az Apostoli Hit Misziót (*Apostolic Faith Mission*) (fehér) (440 000) és a Sion Keresztény Egyházat (*Zion Christian Church*) (fekete) (5 250 000). Az utóbbi az ország legnagyobb keresztény felekezete.

Szentség és keresztény életmód

Minden pünkösdinek nagy történelmi öröksége az erős vágy a szent életmódra, mind belsőleg, mind külsőleg. Steven Land az Isten Egyházának teológusa helyesen magyarázza ezt a felfogást.¹⁶⁸

Az üdvösség és a mindennapi szentségben, hitben és cselekedetekben járás tekintetében a „beszéd és cselekedetek”, szeretet és engedelmesség, evangélium és törvény együtt járnak. A szeretet engedelmeskedik.... A hit egyedül kegyelem által igazít meg. De a hit, amely megigazít, sosem jár egyedül; ez mindig Szellemben, szeretet által munkálkodó hit. Hitben lenni, azt jelenti, hűségesnek lenni. Aki hűtlen, az házasságtörő, aki elhagyta Isten szeretetét.

A pünkösdi hiszi, hogy a keresztények hibázhatnak és hibáznak vagy „visszaesnek”... Segítségül hívják azokat, akik megfeszítettek Krisztussal együtt, hogy megfeszíthessék a „testet és a vágyakat”.... Ezt nem igazság-cselekedetnek tartják...

Ennek a hangsúlynak az eredményeként a pünkösdiek gyakran nagyon szigorú fegyelmet gyakorolnak, melyben csak kevés közömbös terület van... A szentség tiltások a táncsal, a mozi és színház látogatással (világi szórakozások), ékszerviseléssel (világi fényűzés és díszítés, vagy kérkedő viselkedés) stb-vel szemben a közösségi kapcsolat próbái lettek... Amikor az apokaliptikus várakozások élénkeek voltak, természetesen a legtöbb ember örömmel vetette alá magát ezeknek a szabályoknak vagy szentség gyakorlatoknak. Amikor azonban ez a buzgalom lohadni kezdett, és a bevételek emelkedtek, több dolog lett megengedhető; és ennek következtében sokan a harmadik és negyedik generáció hívei közül átmertek engedékenyebb gyülekezetekbe. A legtöbb korai hívők számára azonban ezek a gyakorlatok az állhatatosságot jelentették.... A teljes elkötelezettséget Isten felé, aki olyan embereket keres, akik szentek és feddhetetlenek előtte szeretet által. Ezek a gyakorlatok a szociális azonosság meghatározására is szolgáltak, és megkülönböztették az egyházat a világtól... A tiszta, egyszerű, áldozatos élet, az odaszentelés és a bizonyágtétel egybehangzott Isten országának elképzelésével, melynek fényesen kell ragyognia egy figyelő világból nézve.

A Szellem gyümölcse és ajándékai összeolvadtak akárcsak a megújulás, megszentelődés és a Szellem keresztség tapasztalata... Az üdvösség teljességéhez (tartozott) a megújulás, megszentelődés, és a Szellem keresztség....

A világban lenni azt jelenítette, hogy a szem kívánsága, a test kívánsága, és az élet kérése motiválja az embert. A világiasság és az istenesség kölcsönösen kizárták egymást.

Kereszténnyé lenni azt jelenti, befogadni Isten Szellemét, és elutasítani a világ szellemét. A férfiakat és nőket kihívták a világból, hogy megszabaduljanak minden bilincses bűntől, elhagyják a világi fényűzést, a részegítő italoktól, ártalmas szokásoktól (mint pl. a dohányzás) és abbahagyják a világi szórakozásokat, ahol erkölcstelenség nyilvánul meg, szemben a szentség Szellemével...

Különbözőségük a beszédben, öltözködésben, imádatban, bizonyágtételben stb. fontos volt azonosságuk és hovatartozásuk szempontjából. A nagyfokú érzékük Isten másféleségéről és eljövendő királyságáról arra indította őket, hogy megtalálják a bizonyágtevés módjait a mindennapi életükben...

Drámai megtérések és szabadulások voltak az elvárások. Mozgalmas volt az éles megkülönböztetés és az ár miatt, mellyel számolni kellett. De ha könnyekbe és verítékbe került is, míg valaki megszületett az új „világra” a tökéletesség útján, ugyanakkor nagy öröm is volt.... A bizonyágtétel meghúzta a határt az egyház és a világ között, és meghívást intézett a világhoz, hogy lépje át ezt a határt.

Korai pünkösdi szolgálata idején Charles Parham elhatározta, hogy hit által fog élni, nem vesz fel kölcsönöket, nem kér senkitől pénzt, megoszt mindent a munkatársaival és a szükségben lévő emberekkel, és szeretni fogja az ellenségeit is. Tanította a tizedadást. Ellenezte az olyan világi gyakorlatokat, mint a színházlátogatás, tánc, és hadviselés.¹⁶⁹ Nem igazán érvelt azonban a díszítés ellen, valamint az öltözködésről az írásaiban. Nyilvánvalóan nem ellenezte egyes ékszerek viselését,¹⁷⁰ bár a korai követők a régi fényképeken hagyományos, szolid öltözetet viselnek.

A szentség fontos téma volt az Azusa Street-en is. Seymour mérsékelt volt bizonyos kérdésekben, mivel nem akarta a prédikációt a szabályokra helyezett túlzott hangsúly irányába elterelni. A *The Apostolic Faith* azonban beszámolt olyan megtérőkről, akik felhagytak az ékszerviseléssel, és intett a különböző világi szórakozásoktól, mint a szerencsejáték, a kártyajáték, és a lóverseny. (Lásd az 1. fejezetet).

Florence Crawford, egy Azusa Street-i vezető, és saját szervezetének későbbi alapítója, szigorúan állást foglalt számos témában.¹⁷¹

A lelkimunkások nem kérhetnek pénzt és nem fogadhatnak el rendszeres adományt. Egy persely elegendő a gyülekezet bejáratánál. A tagoknak nem csak fel kell hagyniuk a táncsal, a kártyajátékkal, a színházlátogatással, a dohányzással és a szeszesital fogyasztással, hanem távol is kel tartaniuk magukat azoktól, akik ezeket művelik. Crawford elvetett minden fajta sminket és rövid haját a nőknél, és ragaszkodott ahhoz, hogy a kosztüm, a rövid szoknya és a rövid ruhaujjak nem megengedhetők a nők számára.

A Második Munka szentháromság-hívók állásfoglalása szigorú volt a szentségről a viselkedés és az öltözködés területén. Az utóbbi években többségük mérsékelte vagy elhagyta ezt a véleményét, bár a tagok némelyike még ma is ragaszkodik hozzájuk.

Az Isten Gyülekezete például korábban szemben állt az ékszerviseléssel. Az 1950-es években vita támadt az esküvői zene körül, és az egyház úgy döntött, hogy engedélyezi. Számottevő enyhülés mutatkozott meg a „gyakorlati elkötelezettség” terén, amíg 1988-ban az egyház hivatalosan eltörölte szabályait a mozi, a smink és az ékszerviselése és a nők hajának levágása ellen.¹⁷²

A Prófécia Istenének Egyháza egy még konzervatívabb álláspontot képviseltezekben a kérdésekben, mint a fő ág, melyből származott. Az 1950-es években ellenezte, hogy a tagjai televíziót tartsanak. A „Tanácsok a tagoknak” (*Advice to Members*) c. kiadványukban kifejezetten tiltja a rövid szoknyát nyilvánosan, a gyűrűt, a rúzszt, a mozit és a nyilvános úszást. A

nők nem vághatták le a hajukat, és nem viselhettek nadrágot. Senkit se fogadtak tagjaik közé, aki bármilyen ékszerrel viselt, akárcsak egy jegygyűrűt.¹⁷³

A Befejezett Munka szentháromság-hívők nem voltak olyan szigorúak, mint a Második Munka szentháromság-hívők, de az Isten Gyülekezetei meglehetősen konzervatív az életmód, az öltözködést és a szórakozásokat illetően, összehasonlítva a társadalom többi részével. Az évek során azonban elhagyták a szentség külső kifejezésének többségét, ahogy Edith Blumhofer, az AG történésze magyarázza:¹⁷⁴

1914-ben a pünkösdiel általában egyetértettek más fundamentalistákkal abban, mit jelent az elválás: erényes öltözet és megjelenés, akárcsak az alkoholtól, dohányzástól, szerencsejátéktól, táncról, színházlátogatástól és más szórakozásoktól való tartózkodás...

Míg egyes dolgokat rábíztak az egyén lelkiismeretére, általánosan megegyeztek abban, hogy mi az elfogadható és az elfogadhatatlan viselkedés.

Ám ahogy telt az idő, és a kulturális szabályok változtak, az Isten Gyülekezeteinek új generációja „törvényeskedésnek” tartotta az előző generáció álláspontját. Habár egy sor „elfogadható” viselkedés (földrajzi elhelyezkedéstől függően) ma is létezik, az Isten Gyülekezeteinek tagjai külsőleg kevésbé tűnnek ki a társadalomból, mint korábban.

Carl O’Guin, egy AG lelkimunkás 1915-ben azt mondta, hogy a lelkimunkások prédikáltak az embereknek az erényes öltözködésről, de az emberek „mindenképpen ragaszkodtak ahhoz; ez az ő elgondolásuk volt.” A nők hosszú ruhákat és hosszú ruhaujjakat viseltek, nem viseltek sminket, sem ékszereket. Egyetlen nő sem hordott nadrágot, és nem vágta le a haját. A prédikátorok „holtak” voltak a színháznak. Az AG nem volt olyan szigorú, mint néhány más csoport, mert engedélyezte az eljegyzési és az esküvői zenekart.¹⁷⁵

Az AG történeti központjában látható fényképek tanúsága szerint a külső megjelenésre vonatkozó szentség szabályok elhagyása az 1950-es, de különösen a 60-as évekre tehető. Ebben az időben számos lelkimunkás megpróbált gátat emelni ennek a folyamatnak. A *Felhívás a szentségre* (*Call to Holiness*) című kiadványban, mely az ohio-i Lorain-ben látott napvilágot egy AG tag által, tartalmazott egy cikket a televízió, a mozi, a dohányzás, a smink, és a túlzott ékszerviselés ellen (mint pl. a gyöngyök, karkötők és fülbevalók). 1961-ben újra kiadtak egy cikket a *Pentecostal Evangel*-ből, (hivatalos AG lap) – a címe: „Van szépség a szentségben”, írta Carl Brumback – amely tanította mind a belső, mind a külső szentséget, és elnevezte a sminket és az észereket.

1963-ban Ralph Riggs, aki általános szuperintendens volt 1953-tól 59-ig, megírta a *Felhívás a szentségre* című szórólapot, melyet cikként is kinyomtattak a *Felhívás a szentségre* c. újságban. Ebben arra szólította fel a keresztényeket, hogy járjanak moziba, ne dohányozzanak, ne igyanak alkoholt, ne viseljenek sminket és ne öltözzenek erkölcstelenül. Ugyancsak említést tesz az „esti labdajátékokról, a mozik filmhíradóiról, és a nyilvános görkorcsolya pályákról, ahol az ember bűnösök közé keveredik”, és azt javasolta, hogy kerüljék a hasonló elfoglaltságokat.

1961-ben az AG Rocky Mountain Körzete módosította a helyhatósági szabályait: „Együttesen elhatároljuk magunkat a világiasság minden formájától, mint a kosztüm és rövid szoknya viselése, rúzs, smink, fülbevaló és túlzott ékszerviselés. Továbbá elhatároljuk magunkat a közös fürdőtől, a dohányzástól és alkoholfogyasztástól.” 1963-ban az ohio-i körzet egyetlen ellenszavazat mellett megerősítette a szentség-szabályokat, ahogy alapszabályaiban és helyi szabályzatában le van fektetve: „Ellene állunk a gonosz minden megjelenési formájának.... Mint pl. az erkölcstelen öltözködés, hajbodorítás és a haj egyéb díszítése;... varieték látogatása, tánc, görkorcsolya ringek, közös fürdők látogatása, dohányzás, és olyan kozmetikumok használata, melyek megváltoztatják a természetes külsőt.” 1963-ban a Southern Missouri Körzetben (a Springfield-i vezetőség otthonában) kiegészítették egy állásfoglalással a smink ellen, és

az elvárások a felsorolásával az egyháztagokra nézve: „A jelentkezőnek el kell utasítania, és kerülnie kell minden részvételt a világi szórakozásokban, a színházak, mozik látogatását, a kártyajátékokat, és a smink használatát, stb.”¹⁷⁶

Az egyetlenség-hívó pünkösdiek maradtak a legkonzervatívabban a gyakorlati szentség területein, bár volt néhány eltérés a hitvallásokban a szabályzatok helyi végrehajtását tekintve. Hitcikkelyeiben a UPCI ellenezte a „színházakat (mozikat), a táncot, a közös fürdőt vagy úszást, a nők hajának levágását, a sminket, és minden olyan viseletet, amely fedetlenül hagyta a testet, minden világi sportot és szórakozást, ártalmas rádióműsorokat és zenét”, és tévéállomás birtoklását. Egy szentségről szóló kiadvány a továbbiakban megmagyarázza, mit ért erkölcsös öltözék alatt: a tagok ne viseljenek díszítő ékszert vagy díszes öltözetet, ami az ellenkező nemhez társul. Más kiadványok szemben álltak az abortusszal, a szerencsejátékkal, a homoszexualitással, a transzcendentális meditációval, és a számítógépek, az Internet, a videóberendezések és más technikák bűnös, világias használatával.¹⁷⁷

Más főbb egyetlenség-hívó csoportoknak is hasonló tanításaik voltak. 1963-ban például a PAW ellenzett „minden szükségtelen ékszerviselést, mint pl. a gyűrűket (nem a jegygyűrűt), karkötőt, fülbevalót, nyakkendőt, és csillogó mellőt... élénk ruhaszíneket, kihívó harisnyát, rövid ruhákat, mély dekoltázst, rövid ruhaujjakat (ami a könyök fölött van), és fényes nyakkendőt.”¹⁷⁸ Az utóbbi években azonban nagyobb különbségek voltak ezek között a csoportok között. A PAW-nak például sok olyan tagja van, akik ékszereket és sminket viselnek, és sok olyan is, akik nem. Bizonyos mértékig, ez a jelenség tanbeli okokra vezethető vissza, mivel néhány PAW lelkimunkás feltétel nélkül örök biztonságot hirdet, sőt a szentháromság-tan egyes elemeit is.

Sok korai pünkösd, különösen azok, akik a szentség mozgalomból jöttek, elleneztek minden újraházasodást a válás után. J. H. Kinget, aki az IPCH vezetője volt 1900-tól 1946-ig, a felesége elhagyta nem sokkal a házasság után 1890-ben. Válás és újraházasodás ellenes meggyőződése miatt nem házasodott meg újra felesége haláláig, és csak 1920-ban nősült meg újra. Bár az AG megengedi a válást és az újraházasodást házastársi hűtlenség esetén, nem szentel fel olyat, aki elvált és újraházasodott, a korábbi házastársa pedig még él. A UPCI megengedi az újraházasodást a „vétlen félnek”, és lehetővé teszi a lelkimunkási felhatalmazást ilyen esetekben, noha azt javasolja, hogy a lelkimunkások ne házasodjanak meg újra válás után.

A korai pünködsiek többsége pacifista volt. Az AG, a PAW, és a UPCI például elfogadott egy hivatalos álláspontot, mely szerint támogatja a kormányt, de ellenzi az emberi élet kioltását a háborúk során.¹⁷⁹ Az AG azonban végül elhagyta ezt az álláspontot. A UPCI visszatért ehhez a nézethez a Hitcikkelyeiben, de a kérdést a „lelkiismeretre” bízta, és ma sok lelkimunkás és tag nem pacifista.

A legtöbb pünkösd csoport azt tanítja, hogy a tized és az adományok Isten terve az egyház számára.

A pünkösd hitvallás összefoglalása

Összefoglalásul a klasszikus pünkösdizmus mind a három ága megerősíti a konzervatív protestantizmus alaptanításainak nagy részét, köztük az egyetlen igaz Istent; a világegyetemet Isten általi teremtettségét; a Biblia ihletettségét és tekintélyét; az angyalok, az ördög és a démonok létezését; az emberiség bukását és bűnösségét; a Megtestesülést; a Kiengesztelést; az üdvösséget Jézus Krisztusba vetett hit által; vízkeresztiséget; az Úrvacsorát; Az újszövetségi egyházat, mint Isten népét; a hívők papságát; az egyház elragadtatását; Jézus Krisztus második eljöveteletét a földre; az Ezeréves Királyságot; az utolsó ítéletet; az igaztalanok örök büntetését; és az örök életet az igazak számára.

Már szoltunk a pünkösdiel közötti legjelentősebb különbségekről, nevezetesen a megszentelődésről, a vízkeresztségről, az Istenségről, és az újjászületés tapasztalatáról.

Az egyedülálló tan, amit a pünkösdiel valamennyien hirdetnek, a *Szent Szellem keresztség* a nyelveken szólás kezdeti jelével (csodálatos nyelven való beszéd, mely a beszélő számára ismeretlen). Ugyancsak tanítják a Szellem csodáit és ajándékait, köztük a test gyógyulását, mely ma is elérhető az egyház számára.

A pünkösdiel egyik fő tantétele kezdettől *Jézus Krisztus közeli visszatérése* volt a földre. A Jóel 2-vel és az ApCsel 2-vel összhangban a Szent Szellem nagy kitöltését az utolsó napokkal társították. Azt tanították, hogy az Úr visszaállította az apostoli tant, élményt, és hatalmat annak érdekében, hogy világméretű ébredést hozzon létre, mely fel fogja készíteni az embereket az Ő eljövetelére. A pünkösdiel megerősítik, hogy a Második Eljövetel közeledik, és az Ezeréves Királyság előtt következik be. A többségük úgy tartja, hogy az elragadtatásra a Nagy nyomorúság előtt kerül sor, de némelyek úgy vélik, hogy a Nagy Nyomorúság alatt vagy a végén.

Ha ki kellene emelnünk a pünkösdzizmus, mint egész, legmegkülönböztetőbb tanait történelmileg, ezt a kettőt kellene megemlítenünk: a Szent Szellem keresztség a nyelvekkel, és az Úr Jézus Krisztus közeli eljövetele. Míg ez utóbbit más konzervatív keresztények is hirdetik, a pünkösdiel számára ez a két tan olyannyira egybefonódik, hogy lényeges része az azonosságuknak.

A pünkösdzizmus mindhárom ága megerősíti, hogy az *isteni gyógyulás* a kiengesztelés része. Más szavakkal Krisztus megváltó munkája elérhetővé tette a fizikai gyógyulást az egyház számára. Ennek következtében néhány korai pünkösdi elutasított minden orvosi kezelést, de az általános gyakorlat az volt, hogy bíztak Istenben gyógyításában, de azt is elfogadták, hogy Isten használhat orvosokat és gyógyszereket.

Némelyek azt tanították, hogy ha valakinek elegendő hite van, akkor mindig meggyógyul. Sőt, egyesek azt tanították, hogy hit által lehetséges tökéletes egészséggel bírni, és soha meg nem halni. Ez a tan önmagát tette semmissé, mivel minden követője végül meghalt. A pünkösdiel általában hangsúlyt helyeztek az Isten gyógyító erejébe vetett hitre, de nem állították, hogy a gyógyulás automatikus, vagy hogy ha valaki nem gyógyul meg, annak nincs hite. Elfogadták, hogy Isten szuverén, és hogy a Kiengesztelés bizonyos áldásait nem kaphatják meg a feltámadásig.

Néhány pünkösdi úgy magyarázta a Márk 16,17-18-at, mint amely szerint a keresztényeknek szándékosan meg kell fogniuk a kígyókat hitük ellenőrzésére, sőt némelyek odáig terjesztették ki a hitük tesztelését, hogy mérget ittak. Ez utóbbi azonban ritkán fordult elő, mivel rendszerint végzetes volt. Egy ideig A. J. Tomlison és a korai Isten Egyháza volt a fő hirdetője a kígyók felemelésének. Ez a gyakorlat ma már elsősorban néhány független egyházban létezik Appalachiában. A legtöbb pünkösdi számára a Márkban található igeversek egyszerűen az isteni oltalomról és szabadításról beszélnek véletlenül előállt veszély vagy sátáni támadás esetén.

A pünkösdiel megtartják az *Úrvacsorát*, jellegzetesen évente egyszer vagy néhányszor. Szimbolikusnak tartják, de úgy gondolják, az Úr különleges módon találkozik velük. Amikor Úrvacsorát vesznek, gyakorlják a hitüket a bűnök bocsánatában, a gyógyulásban és a szabadulásban. Gyakorlatilag a nézetük az Úrvacsoráról közel áll Kálvin tanításához Krisztus szellemi jelenlétéről a szentségben.

A Második Munka szentháromság-hívők és az egyetlenség-hívők hagyományos *lábmosást* is tartottak az Úrvacsorához kapcsolódóan, legalább egyszer egy évben. A legtöbb Befejezett Munka szentháromság-hívő, különösen az Isten Gyülekezetei azonban nem követte ezt a gyakorlatot.

A *látványos, spontán istentiszteletek* mindig jellemezték a pünkösdielket. A nyilvános istentisztelet fontos elemei a prédikáció, az éneklés, a bizonyágtétel és az ima. Az

evangélizációs szolgálat jellegzetesen megtérésre felszólítással, és előre hívással végződik, az egész gyülekezet imájával, és kézrátétellel. Általános kifejezése az istenimádatnak a sok éneklés, a dicsőítés szóbeli megnyilvánulása, a hangos imádkozás, a kezek felemelése, a tapsolás, a tánc („kiáltozás”), a rázkódás, a sírás, és a nyelveken szólás. Néha szökdécselnek, futkosnak, elesnek („eldőlnek a Szellemben” Isten hatalma által), jellemző a „szent nevetés”, és a nyelveken éneklés. A korai pünkösdiek az ilyen istentisztelet példáját az Újszövetségből vették, és nagymértékben örökölték az angol és amerikai ébredésekből, és az afro-amerikai egyházaktól.

Csaknem minden pünkösdi elfogadja a *nők szolgálatát*. A legtöbb esetben azonban a nők nem töltötték be vezetői pozíciót. A COGIC és a CG nem engedte, hogy nőket is felszenteljenek, vagy pásztorok legyenek, de az AG és az UPCI mindkettőt engedélyezte. A korai időszakkal összehasonlítva kevesebb női pásztor van, ahogy jelentősen több férfi lépett be a mozgalomba, és ahogy sok nő jelenleg a férjével közösen gyakorolja a szolgálatát.¹⁸⁰

A pünkösdiek *egyházvezetése* különböző. A Második Munka csoportok általában episzkopális vezetésűek, akárcsak metodista elődeik, ugyanígy a legtöbb fekete és spanyol csoport. Más főbb csoportok, nevezetesen az AG és UPCI többnyire kongregacionális vezetésűek bizonyos presbiteriánus elemekkel. A helyi gyülekezetek saját irányítás alatt vannak, erős pásztori vezetéssel; a területi szervezet végzi az engedélyezést, és a lelkimunkások felügyelést; és az általános szervezet felügyeli és támogatja a világmissziós törekvéseket.

Néhány kisebb csoport, nem az egyetlenség-hívők, sem a szentháromság-hívők, egy két-személyű nézetet vallottak, melyben a Fiú alá van rendelve az Atyának. Ezt néha „dualizmusnak” is nevezik, mely alapvető formája az *arianizmusnak*.¹⁸¹ A pünkösdzizmus három fő ága azonban határozottan elvetette ezt a nézetet.

A pünkösdi mozgalom, mint egész jellemzésében történelmi szempontból Steven Land azt írta: „A pietizmus, puritanizmus, wesleyanizmus, afro-amerikai kereszténység és XIX századi szentség-ébredés áramlatai egybefolytak, és napjainkban a pünkösdi hívők tengerét hozták létre... Talán a két legfontosabb szellemi áramlat, mely eredetileg a pünkösdzizmust formálta a wesleyanizmus és az afro-amerikai irányzat (volt).”¹⁸²

Jelentős változások

Az elmúlt évtizedekben a pünkösdi mozgalom jelentős változásokon ment át a gyökereitől kezdve, különösen a Második Munka Szentháromság-hívők és a Befejezett Munka Szentháromság-hívők körében. A legfontosabb változás a Szent Szellem keresztséget érintette.

Először is a kezdeti bizonyíték tana egyre erősebb támadás alatt van. Néhány európai és Latin-Amerikai hazai egyház elhagyta ezt a tanítást, és a karizmatikus mozgalom nem ragaszkodott hozzá általánosan. (Lásd a 10. fejezetet.) Még azokban a klasszikus pünkösdi felekezetekben is, amelyek megerősítették ezt a tant, sok teológus és lelkimunkás ma megkérdőjelezi vagy tagadja.

Ezzel összefüggő fejlemény, hogy azoknak a tagoknak a száma, akik veszik a Szent Szelmet a nyelveken szólás bizonyítékával, folyamatosan csökken. Teljességében becslések szerint a klasszikus pünkösdi felekezetek tagjainak csupán 35 %-a éli át ezt az élményt,¹⁸³ és a karizmatikus mozgalomban ez a szám még kevesebb. Az Isten Gyülekezeteiben 30 %-tól (egyes tudósok) 50 %-ig becsülik ezt a számot (felekezeti hivatalnokok). Az AG megalapított egy bizottságot ennek a problémának a kivizsgálására és javaslatokat is tesz.

Mint megjegyeztük, ugyancsak jelentős eltávolodás történt a gyakorlati szentség kifejeződésétől életmódban, öltözkézésben és szórakozásban. Számos ellenkultúrális hitvallás és gyakorlat, mint a pacifizmus és a lábmosás elmaradt egyes csoportoknál, és fokozatosan hanyatlik más csoportokban is, amelyek még vallják azokat. Az istentiszteletek visszafogottabbak és mérsékeltébbek, mint a régebbi időkben.

Miért jelentek meg ezek a változások? Legalább három fő tényezőt állapíthatunk meg.

Először is létezik egy *generációs hatás*.¹⁸⁴ Bármely ébredési mozgalomban az első generáció tapasztalatai drámai találkozást mutatnak Istennel, mely radikális változást hoz létre a hitvallásukban és az életmódjukban. Ez a generáció nagy mértékben elkötelezi magát a csoport megkülönböztető tanai mellett, mivel ők fedezték fel ezeket az igazságokat maguknak, védtek őket a legerősebb ellenállással szemben is bármilyen áron, és első kézből tapasztalták meg a szellemi áldásait az újonnan felfedezett állásfoglalásuknak.

Jellemző, hogy a második generáció ragaszkodik ugyanazokhoz a tanokhoz, mert bevonták őket az első generáció odaszentelésébe, szellemiségébe, áldozatába és őszinteségébe. Látták vagy legalább hallották elődeik átformálódásának bizonyosságtételeit, és első kézből figyelték meg a szellemi áldásokat, melyeket eredményezett. Sok esetben azonban már nem olyan hatékonyak az értékek átadásában a következő generáció számára.

Következésképpen a harmadik generáció gyakran hagyományokat örököl a teljes belső élmény nélkül, melyet a tradíció magába foglal. Sem nem látták, sem nem tapasztalták a régi élet újjá formálódását. Az első generáció élő valósága emlék lett az első generáció számára, és ereklje a harmadik számára. Ez a trend természetesen megfordulhat a személyes ébredés és megújulás során, és a megtérők folyamatos beáramlásának köszönhetően, akik magukévá teszik az eredeti szellemi valóságot.

A második hatás, amely felgyorsította a változásokat a pünkösdi mozgalomban az *emelkedő társadalmi mozgás*, mellyel együtt növekedett a *vágy a társadalmi elfogadottság* iránt. Akárcsak a legtöbb ébredési mozgalom, és ahogy kezdetben a keresztyénység, a pünkösdzizmus is az elsőként és legfőként az átlagemberekhez szólt, különösen azokhoz, akik társadalmilag hátrányos, kifosztott és elnyomott helyzetben voltak.¹⁸⁵ Ezeknek az embereknek volt a legkevesebb veszítenivalójuk, és ők nyerhettek a legtöbbet a hit lépésével.

Ahogy azonban a pünkösdi megtapasztalták Isten áldásait az életükön, kezdtek felfelé emelkedni a társadalmi ranglétrán, és lehetőségük lett nagyobb részesedére a társadalomból. Ahogy gyülekezetük növekedett, figyelmük az intézmény felé fordult, és képesek voltak bizonyos mértékig befolyásolni az intézményt. Ekkor már nagyobb érdekltséget szereztek meg a társadalomból, így több érdekük fűződött ahhoz, miként tekint rájuk a társadalom. Részt vettek a nagyobb vallási és világi közösségekben és befolyást gyakoroltak azokra, ám ennek az árához tartozott, hogy nagyobb nyomás alá kerültek, mely igazodásra készítette őket ezeknek a közösségeknek az elvárásaihoz.

Ezzel a folyamattal kapcsolatban a szentháromság-hívő pünkösdi különösen törekedtek a *konzervatív protestantizmussal – fundamentalizmussal és későbbi evangélikalizmussal – való azonosításra*, és ez a társítás viszonzásul a harmadik ösztönző lett a változásra. Amikor az Isten Gyülekezetei elutasították az egyetlenség-hívő mozgalmat 1916-ban, egyházi hagyományt választottak az apostoli példával szemben. Lényegében visszatértek a resztorációs elképzelés teljes alkalmazásához, mely a pünkösdzizmust elsődleges életrehívója volt. Ha minden pünkösdi éveket szentelt volna arra, hogy a témával kapcsolatosan tanulmányozza a Bibliát, beszélgesse és imádkozzon, akkor talán jelentősen más lett volna a fejlemény, de 1916-ban kialakult ez az álláspont, mely hatással volt a következő generációkra.

A szentháromság-hívő pünkösdi tehát lelkiismeretesen törekedtek arra, hogy inkább a fundamentalistákkal azonosuljanak, akik nem vették a Szellemet – és valójában tagadták a Szellem mozgását – mint pünkösdi társaikkal, akikkel közeli kapcsolatban álltak. Valójában a korai vezetők, mint az AG szerkesztője, Stanley Frodsham pünkösdi fundamentalistáknak nevezték magukat – fundamentalistáknak, akiket egyetlen fontos dolog különböztet meg a többiekétől, az, hogy nyelveken szólnak.¹⁸⁶ J. R. Flower – AG egyetlenség-ellenes szárnyának a zenésze és jelentős felekezeti vezető az 1914-es kezdettől 1959-es nyugalomba vonulásáig – kijelentette: „Fundamentalisták vagyunk, de többek vagyunk annál.” Amikor az AG 1943-ban meghívást kapott, hogy segítsen létrehozni az Evanéliumiak Nemzetközi Társaságát, Flower

beleegyezett, azzal a megjegyzéssel, hogy egyes pünkösdiel „csuriba (keresztbe) teszik az ujjukat”, nehogy elveszítsék a „jó szerencséjüket.”¹⁸⁷ Az 1940-es előre lépéstől az evangéliumiak hatása erősebb lett. Ahogy a 9. és a 10. fejezetben láttuk, az 50-es években a Késő Eső mozgalom, és az 1960-as illetve a későbbi években a karizmatikus mozgalom ugyancsak jelentős felhigító hatással volt a pünkösdzizmus egyedülállóságára.

Ennek következtében a szentháromság-hívő pünkösdiel fokozatosan elfogadták az evangéliumi álláspontot és metodológiát. Az egyik érvük például, mely bizonyos szentséggyakorlatok ellen irányult az volt, hogy más keresztények – köztük kiemelkedő lelkimunkások, akiktől a pünkösdiel is tanácsokat és vezetést vártak – nem tekintették azokat szükségesnek. Amikor 1947-ben megalakult az Észak-Amerikai Pünkösdi Közösség, egyszerűen elfogadta az Evangéliumiak Nemzeti Társaságának hitvallását, és hozzátett egy pünkösdi bekezdést.¹⁸⁸

Az elmúlt években mind a pünkösdi, mind pedig a nem pünkösdi tudósok ellenálltak mozgalmuk „evangelizálációjá”-val szemben, és helyette saját egyedülálló azonosságukból, tapasztalatukból és teológiájukból merítettek ösztönzést és útmutatást. Miközben egy „megkülönböztetett önértelmezés” mellett érveltek teológiában és spiritualitsában, Steven Land hangsúlyozta: „A pünkösdzizmust nem lehet és nem is kell egyszerűen egy racionalista vagy skolasztikus típusú evangelizálizmussal azonosítani. Továbbá alapvető változtatás és hozzáalkalmazás nélkül nem lehet beilleszteni egyetlen keresztény felekezetbe sem, hacsak nem hajtunk végre alapvető változtatásokat.”¹⁸⁹

Az egyetlenség-mozgalom nem volt mentes a változások ösztönzőitől, melyekről korábban szóltunk, bár teológiai elkülönülése a legkisebbre csökkentette a harmadik a tényezőt. Következésképpen az egyetlenség-hívő pünkösdiel több tanbeli megközelítést, tapasztalatot, istentiszteleti formát és életmódot őriztek meg a korai pünkösdielktől, mint a szentháromság-hívő pünkösdiel.

Először is, a tant tekintve, igaz, hogy az Istenről szóló egyetlenség-nézet és az újjászületés a pünkösdi mozgalom második évtizedének fejleménye volt. Ezek azonban logikus tovább lépései voltak a legkorábbi pünkösdi gondolatoknak, és sok esetben a gyakorlati hangsúly és hatás nagyon hasonló volt.

Például a szentháromság-hívő pünkösdiel ma elfogadják, hogy az üdvösségről szóló tanításuk ugyanaz, mint a korai pünkösdielké, de a gyakorlatban sokuk a baptista stílusú bűnösök imáját hangsúlyozzák a Szent Lélek keresztség helyett. Bár Parham, Seymour, és Durham arról beszéltek, hogy az ember megigazul a Szent Lélek vétele előtt, hangsúlyozták a Szent Lélek vételének szükségességét. A korai szentháromság-hívő pünkösdiel jellemzően azt mondták, hogy a hívők újjászületnek, mielőtt vennék a Szent Szellemet, de szükséges venni a Szellemet a teljes üdvösséghez, az újszövetségi egyházba való belépéshez, és az elragadtatásban való részvételhez. A korai egyetlenség-hívő pünkösdiel jellegzetesen azt mondták, hogy a hívőknek venniük kell a Szent Szellemet az újjászületéshez, az újszövetségi egyházba való belépéshez, és az elragadtatásban való részvételhez, de azok, akik még nem tudtak eljutni az üdvösség egy fokára (mint pl. az új földön való életre), az általuk megismert igazság szerint járnak. Bár a tanok különbözőek voltak, a prédikáció, a bizonyágtétel és az ima hatása ugyanaz volt, és napjainkban mindkettő szemben áll a szentháromság-hívő megközelítéssel.

Különösen az egyetlenség-hívő pünkösdielknél norma, hogy veszik a Szent Szellemet a nyelvekkel, és ez általános feltétele az egyháztagságnak. Egy becslés szerint 90%-a a tíz évesnél idősebbeknek, akik rendszeresen látogatják az Egyesült Pünkösdi Egyházat, szól nyelveken.¹⁹⁰ A UPCI egyházban tehát 100 felnőtt tag közül annyi a Szellemmel betöltött ember, mint az AG egyházban 300 tag közül. Az Egyesült Államokban a bejelentett AG tagok legalább 300 %-kal többen vannak, mint a UPCI, de az aktív, Szellemmel betöltött hívők száma valószínűleg midőssze 55 %-kal több.¹⁹¹

Világosnak látszik, hogy a tabneli hangsúly fontos tényezője a különbözőségnek. A UPCI sokkal nagyobb hangsúlyt helyez a Szent Szellem keresztségre. Ez középponti témája minden evangélizációs szolgálatnak, és Isten tervének minden hívő számára. A Jézus Krisztusban való Hit Apostoli Egyházában, egy egyetlenség-hívő gyülekezetben Mexikóban, melynek sokkal inkább különbözik a nézete a Szent Szellem lényegességéről, a tagoknak csak 72 %-a szól nyelveken – még mindig többen, mint a szentháromság-hívő gyülekezetekben, de nagyon kevesen az egyetlenség-hívő csoportokhoz képest. A Chilei Pünkösdi Metodista Egyházban, egy szentháromság-hívő csoportban, amelyik nem tanítja a nyelveken szólást, mint kezdeti bizonyítékot, a *lelkimunkásoknak* csak 50 %-a szól nyelveken.¹⁹²

A másodlagos tanbeli témák esetén a szentháromság-hívő pünkösdi felekezetek fokozatosan enyhítették állásfoglalásukat oly módon, hogy az összhangban legyen a fudamentalizmussal, míg az egyetlenség-hívő pünkösdié nagyobb különbözőséget mutattak, mely jobban jellemezte a korai pünkösdiéket. Az AG például hivatalosan tanítja a nagy nyomorúság előtti elragadtatást, míg a UPCI-nek nincs hivatalos állásfoglalása a témáról. Az AG hivatalosan ellenezte a megsemmisülés tanát, míg a UPCI általánosan az eszkatológia részének tekinti ezt a kérdést, ezért nyitva hagy különböző magyarázatokat. 1980-ban azonban a UPCI kiadott egy szabályzatot az olyan új lelkimunkások felszenteléséé ellen, akik ezt a tant tanítják, miközben továbbra is engedte szolgálni az ilyen nézetet vallókat.

Akik régóta tagjai a szentháromság-hívő pünkösdzimuszaknak, azt mondták a UPCI látogatóknak és lelkimunkásoknak, hogy a UPCI sátoros találkozók és konferenciák nagyon hasonlítanak a korai pünkösdi alkalmakhoz buzgó dicsőítésben, a látogatók vegyes faji összetételében, és a fizikai megnyilvánulásokban.¹⁹³ Néhányan azt állítják, hogy már nem tapasztalták a gyülekezetükben a Szellem mozgásának intenzitását úgy, mint a korábbi időkben.¹⁹⁴ Némelyek még buzdították is az egyetlenség-hívő pünkösdiéket, hogy őrizzék meg eredeti lelkesedésüket, odaszántságukat, imádatukat, a Szent Lélek hangsúlyozását, és ne kövessék az olyan csoportok példáját, mint az AG, és a CG, amelyek több szempontból sokkal inkább evangéliumiak, mint pünkösdié.¹⁹⁵ Azok az egyetlenség-hívő pünkösdié, akik ellátogattak szentháromság-hívő pünkösdi gyülekezetekbe, gyakran megjegyezték, hogy az ima, az imádat, és a Szellem mozgása kevésbé heves, látványos és intenzív, mint amit ők jellegzetesen tapasztaltak saját gyülekezetükben.

Összefoglalva a Második Munka szentháromság-hívő pünkösdié és a Befejezett Munka szentháromság-hívő pünkösdié ragaszkodnak a korai pünkösdzimusz alaptanításaihoz, de tanításaikban, prédikációikban, imádatukban és életstílusukban fokozatosan vesztek különbözőségükből, buzgalmukból, evangéliumibb keresztények lettek és jobban hasonlítottak a középosztálybeli amerikaikhoz. Az egyetlenség-hívő pünkösdié sokat megőriztek a pünkösdi mozgalom, mint egész, korai jellemzőiből, de megkülönböztető tanaik viszonylag elszigeteltek őket napjaink más pünkösdi és evangéliumi csoportjaitól.

6. Liberalizmus és neo-ortodoxia

Az 1-5. fejezetekben nyomon követtük a huszadik századi kereszténység legjelentősebb fejleményeit, mind a teológiai fejlődés (vagy helyreállítás) mind pedig a számbeli növekedés szempontjából. A század elején azonban a protestantizmusnak csupán egy kis részét alkották a pünkösdiak, mely a szentség-csoportokból indult el, és ugyanakkor különvált a metodistáktól. Ebben és a következő fejezetben áttekintjük a protestantizmus fő áramlatáinak a fejlődését. Helyszűke miatt csak röviden mutatjuk be a különböző teológiákat és idézünk néhány tipikus példát.

A legfontosabb fejlődés a protestantizmus fő áramlatán belül a liberalizmus volt, melyet modernizmusnak is neveztek, és az arra megjelenő reakciók. A liberalizmus egy folyamat eredménye volt, mely a korai századokban kezdődött, és a tizenkilencedik században meglehetősen felerősödött, de széles körben csak a huszadik században terjedt el a protestantizmusban. A liberalizmus lényegében megkérdőjelezte a Biblia igazságát, és aláasta annak tekintélyét. A tizenkilencedik és a huszadik század láthatta a kialakulását egy kereszténység-utáni gondolkodásmódnak, ahogy a nyugati világ hangsúlyozni kezdte a tudományos módszereket, a racionalizmust és a tapasztalati ismeretet. (Lásd 2. kötet, 12. fejezet.) Sok teológus és filozófus alkalmazni kezdte ezeket a módszereket a hagyományos vallásban, kizárva a természetfeletti elemeket, és azt tartva meg, amit ésszerűnek és emberileg felfoghatónak tekintettek.

Bizonyos módon mind a liberalizmust, mind pedig a szentség-pünkösdzizmust válasznak tekinthetjük a formális protestáns ortodoxiára, habár két ellenkező oldalról. A tizenhetedik századra a protestantizmus rivális teológiai táborokra szakadt, mindegyik saját jól meghatározott hitvallással, és mindegyik eretneknek bélyegezte a másikat. Úgy tűnik, jobban összpontosítottak a tanbeli azonosságra, mint a személyes hitre és a szellemi tapasztalatokra. A tizenkilencedik századra az európai pietisták és az angliai metodisták arra törekedtek, hogy a figyelmet ismét az Istennel való személyes kapcsolatra és a szent életmódra összpontosítsák. A huszadik századi szentség mozgalom (mely a metodizmusból indult el) és a huszadik századi pünkösdi mozgalom (mely a szentség-mozgalomból indult el) megőrizte ezt a hangsúlyt.

Liberalizmus

Míg a pietisták, a metodisták, a szentség-mozgalom és a pünkösdiak valamennyien még bensőségebb személyes kapcsolatra törekedtek Istennel a bibliai tanítások alapján, addig a liberalizmus még személyesebb teológiára törekedett a bibliai tanítások megkérdőjelezésével. Liberális teológusok a huszadik században úgy kezdtek tekinteni a Bibliára, mint emberi műre, mely isteni alapelveket tartalmaz. Számukra inkább más nagy szerzők ihlették a filozófia, költészet és az irodalom területéről. Más szavakkal az emberi elemek domináltak a Biblia megírásánál.

Nem tekintették tévedhetetlennek a Bibliát, sőt, úgy tartották, tele van hibával. Nem Isten közvetlen kijelentésének tekintették az emberiség számára, hanem helyette az emberi gondolkodás kifejeződésének Istentől. Nem volt Isten hiteles Igéje; egyszerűen csak az ember erőfeszítéseit írta le a végső valóság megértésére.

A liberális teológusok egymás után tagadni kezdték a Biblia természetfeletti elemeit, köztük a csodákat, Jézus istenségét, Jézus szűztől való születését (fogantatását), Jézus kiengesztelő szolgálatát, Jézus feltámadását, és Jézus második eljövetelét. Ezeket az állításokat mítikus, vagy tudomány előtti írásoknak tekintették, mely azoknak az embereknek a babonás termé-

szetéből fakadt, akik a könyvet írták. Most, hogy az emberi faj eljutott az univerzum ésszerű felfogásához, a csodák többé nem voltak elfogadható magyarázatok a valóságra.

Ezek a teológusok tehát arra törekedtek, hogy eltávolítsák a csodákat a kereszténységből, de közben megtartsák, amit annak szellemi és erkölcsi lényegének tekintettek. Ahogy a 2. kötetben szoltunk azokról a teológusokról, akik ezzel a feladattal próbálkoztak a tizenkilencedik században, köztük Friedrich Schleiermacherről, aki egy reform pásztor volt Németországban, és a liberalizmus kiinduló pontja; Søren Kierkegaard, egy dán egzisztencialista filozófus (az egzisztencializmus az egyén létével és az igazság felfedezésével foglalkozik); és Albrecht Ritschl, egy német professzor, egy lutheránus püspök fia. A huszadik század elejére a liberalizmus fokozatosan beszivárgott a papneveldekbe, az egyetemekre és a főbb felekezetekbe.

A liberalizmus általában tagadja, hogy az embernek bűnös természete van, helyette azt tartja, hogy az ember alapvetően jó. Ezért tagadta az üdvösség szükségességét, a kiengesztelést, a megváltást, a megigazulást és a megújulást a hagyományos keresztény értelmezése szerint. Helyette személyes szabadulást hirdetett a bűn büntetése alól, az üdvösséget átértelmezte az egyén magjavulásának és a társadalom megjobbításának fogalmaival. A menny és pokol inkább létállapotot vagy tudatállapotot jelentettek, semmint valóságos helyeket.

A liberalizmus megértéséhez vizsgáljunk meg röviden három kiemelkedő teológust a huszadik század elejéről. A német *Adolf von Harnack* (1851-1930) korának legkiemelkedőbb egyháztörténésze volt, és teológiai professzor volt Berlinben. 1901-ben kiadott egy nagyhatású könyvet *Mi a kereszténység?* címmel. Azt javasolta, hogy fejezzék ki a kereszténység lényegét három alapvető pontban: Isten atyasága, az ember testvérsége, és az emberi lélek végtelen értéke. Félresöpörte a többi elemet, különösen a csodákat. Hatásában lefokozta a kereszténységet egy filozófikus vallásra, olyasmire, ami mindenkire vonatkozhat, és senki számára nem bántó.

Az Egyesült Államokban *Walter Rauschenbusch* (1861-1918), egy német baptista pásztor volt a legkiemelkedőbb támogatója a *szociális evangéliumnak*, mely a társadalmi tevékenység fontosságát hangsúlyozza. Természetesen a konzervatív keresztény csoportok, köztük a metodisták és a szentség-hívők már régóta folytattak olyan tevékenységeket, mint az árvaházak fenntartása, a szegények étkeztetése, az alkoholisták rehabilitása, és így tovább. A tizenkilencedik századi rabszolgaság ellenes és az antialkoholista mozgalmak elsődleges ösztönzője a vallási meggyőződés volt.

A szociális evangélium azonban túllépett ezeken a tevékenységeken, és a kereszténység egy másféle meghatározását kínálta fel. Azt mondta, hogy a kereszténység célja nem az egyéni lélek szellemi megmenekülése a bűntől és a pokoltól, hanem a társadalom átformálása a földön. A kereszténységnek nem Krisztus fizikai visszatérését kell várnia a földre, nem Krisztus szó szerinti uralkodását ezer évig, vagy az örök életet egy helyen, amelyet mennynek hívnak. Az evangélium inkább arra szólít fel, hogy ezen a földön alapítsuk meg Isten királyságát – az igazság birodalmát – szociális és politikai eszközökkel. Az egyház elsődleges feladata az, hogy munkálkodjon az igazságért, a szabadságért, és egy jobb társadalomért.

Albert Schweitzer (1875-1965), egy német teológus és filozófus, híressé vált, mint afrikai misszionárius doktor. Így egy könyvet *Kutatás a történelmi Jézus után* címmel (1906). Ebben megpróbálta eltávolítani a mítoszokat Jézustól, és felfedezni, hogy Jézus valójában csak ember volt. Arra jutott, hogy Jézus tévesen vélte közelinek a világ végét az Ő korában, ezért hirdette, hogy Isten országa közel van. Annak érdekében, hogy jövenölését beteljesítse, Jézus sikertelenül megpróbálta előidézni a világ végét. Azt hitte, hogy siettetni kell minden dolgok végét, és a halála lesz a tetőpont. Schweitzer nézete szerint Jézus rosszul számított, és túl korán ölték meg ahhoz, hogy tervét kivitelezhesse. Küldetése lényegében kudarcot vallott. A korai kereszténység ezért megkísérelte újramagyarázni Jézus kudarcát, és szellemi sikerre változtatni.

A liberlizmushoz társult a Biblia egy erőteljesebb kritikája, melynek során a tudósok úgy tanulmányozták a Bibliát, mint nem ihletett művet.¹⁹⁶ Elemezték a bibliai könyvek teljes történelmi helyzetét, köztük a dátumokat, a hitelességet és a történelmi leírásokat (történeti kritizmus). Ugyancsak tanulmányozták a könyvek stílusát és szerkezetét (irodalmi kritizmus), és a könyv irodalmi forrásait és felépítését (forráskritika). Néhányan vizsgálták a feltételezett folyamatot, mely által a szájhagyomány fennmaradt, módosult, és végül belekerült a Bibliába (hagyománykritika).

Bár ezek közül bizonyos tanulmányozások szükségesek a bibliai szövegek megértéséhez, és pozitív, produktív eredményt hozott, sok tudós ezt olyan módon alkalmazta, mely aláasta a Biblia üzenetét. Jellemzően tagadta a bibliai csodákat, megkérdőjelezte a bibliai feljegyzések pontosságát, és ellene mondott annak, amit a Biblia állított magáról. A Bibliának ezt a romboló kritikáját a tizenkielencedik századi Németországban dolgozta ki F. C. Baur, David Strauss, Julius Wellhausen és a Tübingeni iskola, de teljességében a huszadik században bontakozott ki.

A konzervatív kereszténység szemében akkor és most a liberalizmus valójában kivágta a kereszténység szívét. Aláasta vagy lerombolta az olyan bibliai tanokat, mint Jézus Krisztus istensége, a Kiengesztelés, megigazulás a Jézus Krisztusban való hit által, és az újjászületés. Mindemellett kisebb nagyobb mértékben a liberalizmus nézetei uralkodóvá váltak az európai és amerikai protestantizmus fő áramlatában.

A liberalizmus heves ellenkezést váltott ki azokból az emberekből, akik a Bibliát Isten tévedhetetlen és csalhatatlan Igéjének fogadták el, köztük a csodáit is. Ezt a választ fundamentalizmusnak nevezték, melyről a 7. fejezetben fogunk beszélni. Megjelent egy mérsékelt reakció is a tudós világban, melyet neo-ortodoxiának hívtak. Erről fogunk beszélni a következőkben.

Karl Barth és a neo-ortodoxia

A neo-ortodoxia az 1920-tól az 1940-es évek között fejlődött ki, a liberalizmusra adott válaszként. Védte a történelmi keresztény tanokat a liberalizmussal szemben, de nem tért vissza teljesen a korábbi hitvalláshoz, mint pl. a Biblia tévedhetetlenségéhez minden tekintetben. Tehát egy középállást foglalt el a liberalizmus, és a hagyományos protestáns ortodoxia között, különböző teológusokkal, akik vagy az egyik, vagy a másik oldalhoz álltak közelebb. A konzervatívabb keresztények szemében ez a mozgalom nem tért ugyan vissza teljesen a tizenhatodik századi reformerek „ortodox” protestáns teológiához, mégis üdvözölték a kritikáját a liberális teológiával szemben, és hogy védtek sok bibliai felfogást.

A neo-ortodox teológusok felismerték, hogy a liberális irányzat csődbe jutott, mégis megpróbálták a modern társadalom racionalizmusát figyelembe venni. Arra törekedtek, hogy a bibliai természetfelettit ötvözzék a modern racionalizmussal, ezért az alapvető bibliai tanokat modern szövegösszefüggésbe helyezték. Az eredeti tanokat újrafogalmazták és új magyarázatot fűztek hozzá.

A neo-ortodoxia kezdetét Karl Barth *Magyarázat a Rómaibeliekhez írott levélhez* c. kiadványának megjelenésétől datálhatjuk. Barth (1886-1968) egy reformer pásztor volt Svájcban, és a huszadik század első felének kiemelkedő teológusa. Fő munkája az *Egyházdogmatika* (1932-64). Ez volt a század legátfogóbb teológiai műve, melynek huszonegy kötete jelent meg angolul.

Barth kihangsúlyozta Isten „másféleségét”, és a Biblia „különös új világát”. Más szavakkal, Isten annyira különbözik tőlünk, hogy sosem foghatjuk fel őt egyszerű emberi értelemmel. A racionalizmus alkalmatlan új vallás megalapítására. Ehelyett kinyilatkoztatás által kell megismernünk Istent, és Isten Igéje az Ő kinyilatkoztatása számunkra. A kereszténység alapja tehát a kinyilatkoztatás, és nem az emberi értelem.

Világos, hogy Barth elvetette a liberalizmus középponti tanát – azt a felfogást, hogy a megközelíthetjük Istent, és létrehozhatunk vallást a racionalizmus által. Bizonyos fokig elindult a korai protestáns ortodoxiához való teljes visszatérés útján, de mivel nem tartotta fenn teljesen a Biblia tévedhetetlenségét, a bibliakritika eszközet alkalmazta, és tagadta a Biblia szó szerinti pontosságát.

Kerülte a nyilvánvaló ellentétet a bibliai kinyilatkoztatásra helyezett hangsúly és a bibliai tévedhetetlenségének tagadása között annak nyomatékosításával, hogy Isten a Biblián keresztül szól hozzánk, amikor személyesen találkozunk Vele. Nem tekintette a Bibliát Isten abszolút Igéjének, helyette azt mondta, Isten Igéjévé „válík”, amikor az ember találkozik Istennel. A Biblia objektív állításai tehát nem olyan fontosak, mint amit szubjektíven mond nekünk. Ezen a ponton Kierkegaard egzisztencialista filozófiájára épített, miközben magát a liberalizmust továbbra is elvetette.

Barth Isten szuverenitását hirdette. Isten uralja a világot. Nem formálhatjuk Istent a saját képünkre, mert Isten az, Aki.

A liberalizmussal szemben Barth kihangsúlyozta az emberi természet bűnösségét. Bűnössége miatt az emberiségnek szükségük van Isten világosságára, hogy megértse az igazságot, és szüksége van Isten kegyelmére, hogy munkálkodjon az életében.

Barth jelentősen sokat merített Luthertől és Kálvintól, különösen az utóbbitól. Számos tant hirdetett a korai protestánsok tanai közül, de nem ugyanazzal az elkötelezettséggel a Biblia ihletettsége és tévedhetetlensége mellett, melyet amazok előfeltételeztek. Új és eredeti módon mutatta be tanításait, és vitára akarta hívni a hagyományos formulációkat. Végző elemzésben azonban nem kívánta megszegni az ökumenikus hagyományokat.

Az Istenről szóló tanban Barth nem kedvelte a hagyományos „három személy” megfogalmazást, mert túlságosan felosztotta az istenséget. Beszélt azonban örökkévaló „létformáról”, „Isten hármasságáról”, és a „Szentháromságról”. Istenről szóló tanításában fellelhetők az egyetlenség-hit gondolatai – olyannyira, hogy egyes kritikusai a modalista jelzővel illették.¹⁹⁷ „Barth számára Istennek csak egyetlen kinyilatkoztatása van – Jézus Krisztusban.”¹⁹⁸ Jézus Krisztus egyedülálló kinyilatkoztatása Magának Istennek testben, és Kiengesztelő áldozata Magának Istennek a munkája.¹⁹⁹

Isten az Egyetlen, akinek a nevét és célját Jézus Krisztus hordozta...

Ki és mi Isten, akit úgy ismerünk, mint akire a Szentírás ráirányítja figyelmünket és gondolatainkat?... A Biblia elejétől a végéig Jézus Krisztus nevéhez vezet minket... E név alatt Maga Isten lett emberré... Nincs nagyobb mélység Isten lényében és munkájában, mint amelyet kijelentett ebben a történetben és ez alatt a név alatt. Mert ezekben a történetekben és ez alatt a név alatt Önmagát jelentette ki... Amikor ennek a névnek a hordozója figyelmünk és gondolataink tárgya lett, amikor ezek Jézus Krisztusra irányultak, akkor meglátjuk Istent, és a gondolataink megmaradnak Rajta...

Isten nem tartotta vissza Magát az embertől, mint igaz lény... Nem kevesebbet, mint Önmagát adta az embernek, mint választ minden szükségletének betöltésére, mint világosságot a sötéttségben – Magát, mint Atyát a Fiában a Szent Szellem által...

Isten Maga, az Ő mély könyörületességében és annak nagy hatalmában emberi természetet és lényeket öltött Magára a Fiában... Magával Istennel kell találkozunk, ha ezzel az emberrel találkozunk... Isten felvette a mi emberi természetünket és megmutatta Magát a Fiában, mert Isten Maga a Fiában jött el erre a világra...

A Szent Szellem az ember Jézus eljövetele, aki Isten Fia, más emberek számára nem az, hanem csak azoknak, akikkel kapcsolatban van...

Az örökkévaló Isten Maga, aki odaadta Magát a Fiában, és emberré lett, és mint ember, magára vette ezeket az emberi érzelmeket... Egy emberi módon cselekvő és szenvedő

személlyé lett ebben az eseményben (a kereszten). Ő Maga az, aki saját szabadságában ennek az eseménynek a szereplője lett, aki cselekedett.

Ha igazán ismerjük Istent, mondta Barth, engedelmeskedünk Istennek. „Isten ismerete az Istennek való engedelmesség... Isten ismerete a hit ismerete önmagában, és az engedelmesség alapvető szükségessége... Ez az engedelmesség a hit engedelmessége.”²⁰⁰

Barth nagy jelentőséget tulajdonított a vízkeresztségnek. Azt mondta, hogy ez bevon minket „az üdvösség és a kijelentés egyetlen isteni cselekedetébe.” A hívők a következő remény-ségekbe keresztkednek bele:²⁰¹

(1) Isten országának és uralmának az elővetelése az életükben, (2) a Szent Szellemmel való keresztségbe és felruházásába, (3) Isten ítéletének végrehajtásba az életükben, (4) a bűnök bocsánatába, (5) az utolsó idők Istenének új népe közé való tagságba, és (6) a zsidókkal és pogányokkal való egységbe a közös ítéletben és áldásokban.

Reformer öröksége ellenére Barth ellenezte a csecsemő keresztséget, mivel a csecsemők nem képesek személyes kapcsolatba kerülni Istennel, amit a keresztség jelent.

Azonosította az üdvösség belső munkáját a Szent Szellem keresztséggel. Ez összefüggött, a vízkeresztséggel, de különbözött attól.

Az Apostolok cselekedetei és az apostoli levelek igéi alapján Barth azt tanította, hogy a keresztség Jézus megváltó munkájával való azonosulás. Nem akart semmilyen sajátos keresztkedési formulát mondani, ami egységes lett volna a korai egyházban. Elismerte, hogy teológiai szempontból egy egyszerű keresztkedési formula, mely Jézus nevét hívja segítségül, lenne a legelfogadhatóbb, de mivel a szentháromság formulát használták mindenhol, nem hagyhatjuk el azt, még ha nem is igazolhatjuk a szükségességét.²⁰²

A „Jézus” név az apostoli üzenet alapja és célja, és az apostoli keresztség azt mutatja, hogy egy isteni cselekedet megy végbe, és a Hatalmasabb (mint János) jön el... Jézus nevének hirdetése, melyben minden üdvösség van, és az Ő nevében való keresztség, megkülönböztető jegye az apostoli prédikációnak és keresztségnek, mely Pünkösd napján kezdődött...

Azt azonban nem feltételezhetjük, hogy mindjárt a legelején egy sajátos formulát használtak... és még kevésbé azt, hogy mindig mindenhol ugyanazt alkalmazták... Ha egy ilyen formula előírás volt, nehéz megérteni, hogy az egyszerű „Jézus Krisztusban” a Gal. 3,27. és a Róma 6,3. alapján miért nem tartalmazza mindazt, amire szükség van, vagy miért nem elég, amit az *onoma* (név) kifejezés magába foglal, ahogy az idevonatkozó igeversek többségében látjuk, pl. „a Jézus Krisztus nevébe” vagy az „Úr Jézus Krisztusnak”. Valamennyi között a legünnepélyesebb igeszakaszban azonban, a jelentés megváltoztatása nélkül, ez a rövid kijelentés tartalmazza az ismerős szentháromság-formulát (Máté 28,9), és ez a forma... megalapozta magát a kereszténység minden területén, mint eklézsiailag szabályszerű és kötelező formula... Megjegyezhetjük, hogy itt egy szokásról van szó, mely megfigyelhető az ökumenikus békesség kedvéért, bár exegétikai, dogmatikai és teológiai szükségessége nem mutatható fel... Az egyetlen dolog, mely feltétel nélkül szükséges teológiai álláspontból, hogy a keresztség vízzel való lemosással történjék... és bármit is mondjanak... egyértelműen úgy kell jellemeznünk, mint egy Jézus Krisztusban való mozgalmat, mint az ember megmosását, mely Benne megy végbe...

Jézus Krisztus neve, az üdvösség helye és minden ezzel összefüggő tevékenység eredete, itt van a keresztény cselekedetek tárgya és célja, mely Jézus Krisztus nevére utal és összpontosul, mint erre a célra. Hitben, szeretetben és keresztségben a keresztény hívő Jézus Krisztus nevében lép tovább, Magában Jézus Krisztusban...

Amikor egy közösség megkeresztelkedik, és amikor a jelöltjei megkeresztelkednek, akkor útban vannak abba az erős toronyba (Péld. 18,10.), útban Ahhoz, Aki belép Jeruzsálembe, az Úrhoz, a Teremtőjükhöz, a Kiengesztelőhöz és a Megváltóhoz. Azt is gondolhatjuk, hogy itt vannak azok a szüzek, akik mennek találkozni a Vőlegénnyel, a lámpásakkal.... A keresztség Jézus Krisztushoz való menet.

Barth elmagyarázta, hogy a Máté 28,19. szóhasználata tulajdonképpen Jézus Krisztusra, és az Ő megmentő munkájára mutat. Számára a három cím nem három névre utal, hanem Isten egyetlen nevére. Isten megváltó munkáját jelzik Jézus Krisztusban a múlt (üdvösségtörténet, Isten terve a korszakok során), a jelen (Krisztus kiengesztelő munkája, mely a hívőre vonatkozik) és a jövő (Isten folyamatban lévő munkája az egyénben és a világban) fényében:²⁰³

A Máté 28,19.... Az Apostolok cselekedetei és Pál levelei krisztológiájának kiterjesztése.

Az apostolok nem három névben kereszteltek, hanem egyetlen névben, mely három különböző módon van kifejtve.

Ha az Atyát, a Fiút és a Szent Lelket számszerű felsorolásnak tekintjük, akkor ez Isten egyetlen neve dimenzióinak felsorolása, pl. az Ő egyetlen munkájának és Igéjének, az Ő egyetlen üdvösségi cselekedetének, és kijelentésének, olyan nézettel, melyhez, ha van hit, szeretet, engedelmesség és szolgálat társul, így a népek tanítványokká lesznek, felhívást kapnak megtérésre, és vezetést Jézus Krisztus követésére. Az Atya, Fiú, Szent Lélek szavak elválaszthatatlanságukban és megkülönböztetésükben, együttesen jelzik Isten egyetlen nevének, munkájának és Igéjének kiterjesztését...

Az Atya az alapja Jézus Krisztus történetének, Izrael történetének és az egész világtörténelemnek... (Jézus) felruházott az Ő Nevének, munkájának és Igéjének dicsőségével, az Ő *exousiájával* (tekintélyével) a mennyben és a földön...

„és a Fiúnak”... Isten egyetlen munkája és Igéje, mely a keresztség célját alkotja, határozottan Isten Szolgájának, Jézus Krisztusnak a munkája és ígéje...

„és a Szent Léleknek” – ez, középpontból nézve, az előre kiterjesztés: Isten egyetlen üdvösség cselekedete és kinyilatkoztatása abban a dimenzióban, mely a jövőre mutat.... A Szent Szellem neve, munkája és ígéje ismét az egyetlen név, munka és íge – most jövőbeni és eszkatológiai szempontból – mely a keresztség célja.

Rudolf Bultmann és a forma kritika

Az évszázad közepe felé Barth hatását elhalványította Rudolph Bultmann (1884-1976), egy német ember, aki talán a legnagyobb befolyást gyakorolta a huszadik század teológiájára, mindenki mást megelőzve. A neo-ortodox hagyományt vallotta, de elhajlított a liberalizmus felé. Kritizálta a liberalizmust, így teológiai rendszere egyértelműen elfogadható maradt a konzervatívok számára.

Egy fontos kritikai eszköz, melyet Bultman alkalmazott és népszerűsített, a *forma kritika*. Ez a megközelítés azt feltételezi, hogy a bibliai anyagok nagy része eredetileg különböző szájhagyomány formájában létezett, és úgy igyekszik megérteni a szöveget, hogy ezeket a formákat vizsgálja. Bultmann különösen az evangéliumoknál alkalmazta ezt a módszert. Az volt az elgondolása, hogy Máté, Márk, Lukács és János nem csak egyszerűen leültek, és megírták az evangéliumaikat, hanem összegyűjtötték az információ különféle részleteit és darabjait, történeteket, példázatokat, mondásokat, tanításokat, igehirdetéseket és legendákat, melyek szájhagyomány útján maradtak fenn. Bár egyes anyagok eredetileg Magának Jézus Krisztusnak az életéből származnak, sok beszéd és cselekedet, melyeket az evangélium Jézusnak tulajdonít, valójában más forrásokból erednek, és történelmileg pontatlanok.

A kereszténység megértéséhez tehát nem olvashatjuk szó szerint az evangéliumot, hanem meg kell állapítanunk, hogy a történet különböző darabjai honnan származnak, majd értékelni kell viszonylagos jelentőségüket és céljukat. Néhány igeszakasz például zsidó rege és legenda, melyek talán Krisztus előttiak, de az evangéliumi szerzők felhasználták azokat saját céljuk érdekében, hogy dicsőítsék Krisztust. Nem tekinthetjük ezeket történelmi tényeknek, de betekintést nyújtanak abba, amiben a korai egyház hitt.

Bultmann arra a következtetésre jutott, hogy az evangéliumok nem nagyon megbízhatóak történelmileg, és hogy szinte semmit se tudhatunk a történelmi Jézusról. Az evangéliumok lényegében a korai teológiát tükrözik, nem pedig a tényleges történelmet. Azt mutatják be, amit a korai keresztények tanítottak Krisztusról, nem azt, ami valóban történt Jézus életében. Tehát nem szükséges, hogy higgyünk a csodás eseményekben; egyszerűen kivonathatjuk belőle az igazságot, amelyet tanítottak. A hit Krisztusára kell összpontosítanunk.

Bultmann számára tehát az volt fontos, amit a Biblia jelenlegi tapasztalatunkról mond Istennel. A bibliai időkben az emberek anygyalokban, démonokban és csodákban hittek, ezért természetesen ezekkel a fogalmakkal írtak. De napjainkban mi felismerjük, hogy ezek a dolgok irreálisak, tehát le kell fordítanunk a történeteket modern kifejezésekkel. El kell távolítanunk a mitológiai elemeket, és a kereszténység igazi üzenetére kell összpontosítanunk. Bultmann a Biblia „demitológizálásának” nevezte ezt a folyamatot.

Ez a módszer azonban rendkívüli problémát okozott: hol kell abbahagyni a demitológizálást? Ki mondja meg, mi igaz, mi hamis, mi történelmi, és mi nem, mi az igazi üzenet, és mi az, ami csupán elhagyható csomagolás az üzenet körül? Ki határozza meg, mi a lényeges mag? Végso soron nem lehetséges objekti ven meghatározni. Az olvasó az, aki egyéni le g eldönti.

Ennél a pontnál úgy tűnik, hogy csaknem visszajutottunk a régi liberalizmushoz és annak tévedéséhez. Ha a Biblia Isten kinyilatkoztatása az ember számára, hogyan ítékezhet felette az ember? Ismételen úgy tűnik, hogy a teológusok, míg a huszadik század racionalizmusához próbáltak igazodni, végzetesen elferdítették az evangéliumot. Bultmann valójában félredobta a Megtestesülés, a helyettesítő Kiengesztelés, a Feltámadás, és a második eljövétel történelmi realitását. Lényegében, amit megtartott, csak a „megigazulás, kizárólag /személyes egzisztenciális/ hit által, és nem történelmileg (ahogy a megtartó események fel vannak jegyezve az evangéliumban).²⁰⁴

Nem lehet azonban Bultmant egyszerűen félresöpörni, mint liberálist, mert hangsúlyozta a személyes hitet Jézus Krisztusban. Tanította egy határozott, személyes tapasztalat fontosságát Istennel. Nem törölte el teljesen a Keresztet, vagy Krisztus egyedülállóságát, hanem bemutatta, mit tekint a Kereszt kihívásának és botrányának a bűnös emberiség szempontjából. Világos azonban, hogy hibát vétett, amikor törölte a csodákat a Bibliából, kihúzta az alapvető tanokat, és a tapasztalatot, valamint az etikát hangsúlyozta a tan fölött.

Bultmann a liberalizmus és az evangélikalizmus között foglalt állást. Számos konzervatív teológus alkalmazta néhány módszerét, miközben elvetették szélsőséges következtetéseit. A pólus mindkét végén lévő emberek merítették a munkájából, elmélyítve annak hatását.

Más neo-ortodox teológusok

Karl Barth-hoz közel álló teológus volt *Emil Brunner* (1889-1965) ugyancsak Svájcából. Akárcsak Bultmann, a neo-ortodoxia liebrálisabb oldalát mutatta be. Például tanította az univerzalizmust, azt a tant, amely szerint végül mindenki üdvözü l. Ugyancsak kritika alá vette Jézus szüztöl való születését.

Az Egyesült Államokban kiemelkedő neo-ortodox teológus volt *Reinhold Niebuhr* (1893-1971). Akárcsak Barth, ő is szembeszállt a liberalizmussal, de úgy vélte, Barth túl messzire

ment a másik irányba, melyen már nem foglalkozik kellőképpen az etikával. Bár Niebuhr nem fogadta el a szociális evangéliumot, egy jellegzetes keresztény etikai rendszer kidolgozására törekedett. Például azt tanította, hogy a keresztényeknek tevékenyen ellen kell állni a kisebbségi csoportok kizsákmányolásának, és hogy a keresztényeknek kötelességük részt venni a politikában. Átvett a liberális teológusoktól pozitív elemeket, és igyekezett beépíteni azokat egy konzervatívabb teológiai rendszerbe.

Reinhold testvére, *H. Richard Niebuhr* (1894-1962) ugyancsak jelentős személyiség volt. Az ő leírása a liberalizmusról klasszikus kritikává vált: „Egy harag nélküli Isten vonja be a bűn nélküli embereket egy ítélet nélküli királyságba, egy kereszt nélküli Krisztus szolgálata során.”²⁰⁵ Ezzel a kijelentéssel rávilágított arra, hogy a liberalizmus nem hisz az örök büntetésben, az utolsó ítéletben, az emberiség bűnösségében, vagy Jézus Krisztus engesztelő áldozatában, és így megfosztja a kereszténységet a legjelentősebb, legmegkülönböztetőbb tételeitől.

Dietrich Bonhoeffer (1906-45), egy német pásztor és teológus írta a *A tanítványság ára* (*The Cost of Discipleship*) (1973) c. könyvet, melyben a hiten és az elkötelezett életen alapuló cselekedetek fontosságát hirdeti. Bár az üdvösség ingyen van, mint mondja, a tanítványság mindenünkbe kerül. Helyteleníti azt, amit úgy nevez, „olcsó kegyelem” – az embereknek azt a hamis felfogását, hogy elfogadhatják Isten kegyelmét, azután folytathatják az engedetlen, öncélú, bűnös életmódjukat.²⁰⁶

Olcsó kegyelem... magában foglalja a bűn eltörlését a megtérő bűnös megigazulás nélkül, aki elhagyja a bűnt, és akitől a bűn eltávozik.... Az olcsó kegyelem az a kegyelem, amelyet magunknak adományozunk...

Az olcsó kegyelem a bűnbocsánat hirdetése a megtérés elvárása nélkül... Az olcsó kegyelem a tanítványság nélküli kegyelem, kegyelem kereszt nélkül, kegyelem Jézus Krisztus nélkül.

A liberalizmus és az evangélikalizmus nagy részét érintő kritikája megfogalmazásában Bonhoeffer elmagyarázza, hogy az engedelmesség elengedhetetlen.²⁰⁷

A tanítvány válasza az engedelmesség, nem pedig a hit megvallása...

Csak aki hisz, az engedelmes, és csak aki engedelmes, az hisz...

A hit az, ami megigazít, nem pedig az engedelmesség... A megigazulás szempontjából szükséges tehát elválasztani őket, de sosem szabad szem elől veszítenünk az alapvető egységüket. Mert a hit csak akkor valódi, ha engedelmességgel jár, soha nincs nélküle, és a hit csak az engedelmességben válik hitté.

Teljesen félreértjük a kegyelem természetét, ha azt gondoljuk, hogy nem szükséges megtennünk az első lépést, mert a hit már megvan. Ezzel szemben bátran állíthatjuk, hogy az engedelmesség lépéseit az előtt kell megtennünk, mielőtt a hit lehetővé válna. Ha valaki nem engedelmeskedik, nem tud hinni.

Bonhoffer úgy is tett, ahogy prédikált. Németországban a náci uralom alatt a legtöbb keresztény, köztük pásztorok és teológusok Adolf Hitlert támogatták, nemzeti büszkeségből és a vele való szembekerülés miatti félelemből. Bonhoffer úgy érezte, szembe kell fordulnia Hitlerrel, amilyen eszközzel csak tud. Ezért csatlakozott a Hitler elleni összeesküvéshez, de az összeesküvésre fény derült, és őt letartóztatták. Himmler különleges parancsa alapján kivégezték, csupán néhány nappal az előtt, hogy a szövetségesek felszabadították a koncentrációs táborát.

Bonhoffer azt tanította, hogy másokért kell élnünk, és nem magunkért. Meg kell tanulnunk az Istenben való állandó bizalomban élnünk vigasztalásért és segítségért, ahelyett, hogy

saját életünkért felelősséget vállalnánk. Ahelyett, hogy csupán az Istennel való személyes tapasztalatunkra összpontosítanánk és egy önmagunkba zárt vallást alakítanánk ki, fejlesztenünk kell személyiségünket, és másokkal való kapcsolatainkat. Ezt a felfogást „vallástalan kereszténységnek” nevezte.

Paul Tillich (1886-1965), egy német lutheránus, aki Amerikába emigrált, megpróbált teológiai válaszokat adni világi kérdésekre. Teológiájának alapját úgy nevezte „a végső” – a végső valóság, a végső igazság. Azt mondta, ez Istenben nyugszik, aki „a lét alapja”, és akivel csak tapasztalat útján lehet találkozni. Az ember csak azért utasítja el Istent, mert sosem találkozott Vele igazán; ha valaha találkozna Istennel, akkor ezzel összhangban válaszolna.

Tillich teológiája egzisztencialista volt, amely a személyes tapasztalatra összpontosított, és a szubjektív hitvallásra. Megközelítése aláasta a Biblia tekintélyét, sőt megkérdőjelezte Isten személyét a „végső” kutatására való összpontosítással.

A neo-ortodox teológusok a magasabb kriticismus egy másik eszközét kezdték használni, a *redakciós kriticismust* (a „redakció” jelentése „szerkesztés”), a kriticismusnak egy újabb hajtását. E nézet szerint minden bibliai szerzőnek megvolt a maga oka, hogy az írásra, és ennek alapján válogatta és alakította azt. Az evangéliumi szerzők például nem csak egyszerűen leírták a történetet, hanem válogatták az anyagot saját teológiájuk vagy liturgiájuk szerint. A redakciós kriticismus megpróbálja kinyomozni a szerző gondolkodását, hogy meghatározza, miért vett be bizonyos elemeket, illetve másokat miért hagyott ki.

Az igaz, hogy az evangéliumi szerzők hangsúlyoztak egyes fontos témákat, de a konzervatív teológusok szerint erre Isten illette őket. A redakciós kriticismus azonban kihangsúlyozza a folyamat emberi oldalát. Ennek eredményeként jellegzetesen különböző – sőt versengő és szembenálló – teológiát lát magában az Újszövetségben.

A neo-ortodoxia értékelése

Összefoglalásul a neo-ortodoxia nem egy szervezett mozgalom, hanem teológusok csoportosulása, a liberalizmusra adott válaszul, noha a liberalizmus sok kritikai eszközét felhasználta. A kulcs-hitvallás Isten szuverenitása, Isten kegyelme, az emberiség bűnössége, az isteni kinyilatkoztatás szükségessége volt az emberek számára - hogy megismerjék Istent -, Isten kijelentése Krisztusban, a Biblia, mint amely tartalmazza Isten Igéjét (de nem azonos azzal), és a személyes találkozás szükségessége Istennel.

A neo-ortodox teológusok világosan rámutattak a liberalizmus hibáira. Ebben alátámasztotta őket az első és a második világháború, melyek miatt sok ember megingott a humanista felfogásban, hogy az ember alapvetően jó, tökéltessé teheti magát, és megalapíthatja Isten országát a földön.

Másfelől a neo-ortodox teológusok készek voltak megkérdőjelezni a hagyományos hitvallásokat és terminológiát. Inkább az érdekelte őket, hogy nézeteiket a Bibliára alapozzák, semmint a történelmi hitvallásokra. A szentháromság-tan sarkalatos pont. Egyesek bírálták a hagyományos terminológiát. Mások továbbra is használták, de új magyarázattal. Gyakran őszintébbek és éleslátóbbak, mint az evangéliumiak a szentháromság-tan történelmi fejlődésének elimserésében, mivel nem érezték kötelességüknek az összes hagyományos forma megvédését.²⁰⁸

Végső elemzésben azonban a neo-ortodox teológusok nem tértek vissza teljesen a bibliai igazságokhoz, mert nem fogadták el egészében a Biblia, mint Isten Igéjének tekintélyét. Bár elutasították a liberalizmus központi tanait és elvetették a nem biblikus hagyományok egyes szemléleteit, nem ismerték el a Biblia természetfeletti üzenetét. Hangsúlyozták a személyes találkozást Istennel, de elmulasztották felfedezni a Szent Szellem keresztség bibliai tapasztalatát.

Más filozófiai és teológiai fejlemények

Sigmund Freud (1856-1939), egy osztrák zsidó ember volt, akire rendkívüli hatást gyakoroltak a huszadik századi vallási nézetek. Megalapította a *pszichológia* modern iskoláját, és a *pszichoterápia* gyakorlatát. Freudnak sok gondolatát még ma is vitatják, nevezetesen azt, hogy a legtöbb pszichikai probléma gyermekkori tapasztalatokra vezethető vissza, és csaknem minden viselkedés motivációja a szexualitás (gyakran tudat alatt vagy elnyomva). Freud ateista volt, és a vallást neurotikusnak tartotta. Nézete szerint csak egy egészségtelen elme hisz Istenben, vagy függ vallási segítségtől.

A keresztyén felfogás jelentős erőt képviselt a *Polgárjogi Mozgalmakban* az Egyesült Államokban, a 60-as években, mely politikai és szociális jogokat biztosított a feketéknek. Ennek a mozgalomnak az erkölcsi vezetője Martin Luther King volt (1929-68), egy baptista lelkimunkás, aki erőszakmentes mozgalmat hirdetett az egyenlőségért és az integrációért. A Déli Keresztény Vezető Konferencián keresztül munkálkodott célja eléréséért. King tömegfelvonulást szervezett 1963 márciusában, Washingtonban, majd 1968-ban meggyilkolták.

A modern teológiára egy filozófiai fejlemény volt hatással, a *pozitívizmus*. Ez a filozófia a nyelv elemzését hangsúlyozza, és azt próbálja meghatározni, mely logikai tételnek van tényleges jelentése. Azt mondja, hogy minden megalapozott ismeret tudományos módszerrel szerzhető meg. Mivel a metafizikai nyelv nem ellenőrizhető tudományos módszerekkel, ezért értelmetlen.

Az 1960-as években néhány teológus a pozitívizmusból vette felfogását, és Bultmann következtetéseiből. Tillich és mások *világi teológiát* alakítottak ki. Teológiát akartak alkalmazni a világra, hogy a világi filozófia kérdéseire válaszokat adjanak. Szélsőségeivel együtt ez a mozgalom azt állította, hogy az Istenről szóló nyelv értelmetlen. Lehetetlen értelmesen beszélni Istenről, sőt lehetetlen Istenre, mint személyes lényre gondolni. Ezt a mozgalmat jellemezte az a mondat, hogy „Isten halott”. Ami maradt, az a teológia alkalmazása volt a társadalomra – a teológia lefokozása filozófiává.

Ebben a gondolatmenetben Joseph Fletcher lett a legkiemelkedőbb képviselője a *helyzeti etikának*. E nézet szerint nincs erkölcsi abszolútum. A helyzettől függ, hogy mi az igaz és a helyes. Ami az erkölcsös az egyik helyzetben, nem erkölcsös egy másikban. Fletcher odáig ment, hogy azt mondta, bizonyos esetekben az olyan dolgok, mint a prostitúció vagy a paráznaság lehet, hogy rossz. Ahhoz, hogy ilyen dolgokban erkölcsi döntés hozzunk, tekintetbe kell vennünk az emberek hátterét, a rájuk gyakorolt hatást, indítékaikat, céljaikat és a rendelkezésükre álló lehetőségeket.

A *liberációs teológia* Latin-Amerikából indult a római katolikusok körében, akikre hatást gyakorolt a marxizmus. Az üdvösséget túlnyomórészt politikai és gazdasági felszabadulásnak tekintette, mely sokkal inkább szociális evangéliumnak hangzik forradalmi megközelítésben. A liberáció teológusai szerint az egyház céljának egy igazságos társadalom megteremtésének kell lennie, ezért tevékenyen elő kell segítenie a politikai, gazdasági és szociális változásokat. Jellegzetesen úgy határozták meg a társadalmi igazságosságot, mint amely magában foglalja a javak és termelő eszközök újraelosztását, és némleyek, mint például a kommunisták, támadták a magántulajdon fogalmát. II. János Pál pápa szót emelt a liberációs teológia ellen, mégis meglehetősen befolyással bír mind katolikus, mind protestáns körökben.

Egy másik újkeletű fejlemény a *folyamat teológia*. A modern tudományos teóriából kiindulva azt állítja, hogy minden valóság, köztük Isten is, állandó változásban van, válik valamivé, vagy a fejlődés folyamatában van. Még Isten is változik, fejlődik, és „valamivé” lesz, ami most nem. Nem ismeri a jövőt, mert az még nem létezik, és nincs elhatározva.

A német *Wolfhart Pannenberg* (szül.: 1928) nevéhez fűződik a *történelmi teológia*. Barth-tal és Bultmann-nal szemben kijelentette, hogy Isten kinyilatkoztatása az emberi történelem során és nem azon kívül adatik. Szükséges Jézust történelmileg tanulmányoznunk, és nem

csak hit által elfogadni Krisztust. Különösen Jézus feltámadását kell történelmi eseményként elfogadnunk.

A német *Jürgen Moltmann* (szül.: 1926) nevéhez a *remény teológiája* fűződik. A neo-ortodoxiával és a világi teológiával szemben Moltmann az eszkatológiát hirdette (az utolsó dolgok teológiáját), és arra számított, hogy a jövő majd megadja a teológiai válaszokat. Kihangsúlyozta, hogy a hitnek szociális vonatkozásának kell lennie, és alkalmazni kell a modern szociális problémákhoz. Tanította a szentháromságnak egy szociális tanát is, nyomatékosítva Isten háromságát, és ezt a felfogást az emberi kapcsolatok alapjává tette.

Afrikában egyesek a megkülönböztető *afrikai teológiát* alakítottak ki, összekeverve a hagyományos afrikai vallás elemeit a kereszténységgel. Sok benszülött keresztény vagy látszólag keresztény szervezet van. A vallásos hitek egész skáláját gyakorolták a konzervatív kereszténységtől egészen a teljesen afrikai vallásig. Ezeknek a csoportoknak némelyike karakterében pünkösdi, buzdít a Szellem mozgására, a szellemi ajándékokra és a látványos istentiszteletekre. Ugyanakkor sok gyakorlatot és felfogást megőriztek a törzsi hagyományokból is, mint pl. az ősök tisztelete, spiritualizmus, áldozatok, és poligámia.

A *feminista teológia* azért alakul ki, hogy a férfiak és nők egyenjogúságát hangoztassa. A legmérsékeltebb formájában arra törekedett, hogy az istentisztelet nyelvezetét inkább átfogóvá tegye, semmint férfiassá. Sok feminista teológus megpróbált eltörölni minden utalást Isten hímnemű voltára. Vagy legalább kiegyenlíteni azokat olyan utalásokkal, melyek Isten nőnemű voltára utalnak. Az imákat például ezzel a megszólítással kezdték: „mennyei Szüleink” vagy „mennyei Atyánk és Anyánk”. Jézust „Isten gyermekének” lehet nevezni. Némelyek ilyen változtatásokra törekedtek a Bibliában és a hivatalos liturgiában. 1999-ben az angliai metodisták új imakönyvében például az első ima „Isten az Anya”.²⁰⁹ Radikális feminsták az „Istennőt” vagy „Sophiát”-t imádják (görögül „bölcesség”). A pogány istentiszteletek nőnemű istenségeiből merítették az ötletet. A női szexualitást hirdették, és támogatták a leszbikusizmust.

A feminista egyházra példaként említhetjük a San Francisco-i Weave of Faith-et, egy keresztény feminista közösséget, mely a következő módon írja le az istentiszteletüket:²¹⁰

Bár lehet, hogy a szertartásainkat női spiritualistákból és nem keresztény hagyományokból kölcsönöztük, az istenség, akit tisztelünk, a judeo-keresztény hagyományban gyökerezik, sokkal inkább női nevek alatt, és olyan tulajdonságokkal, melyek a Biblián alapulnak. Ugyanakkor el vagyunk kötelezve, hogy biztonságos körülményeket biztosítsunk teológiai kutatásokhoz és a nyitott szellemi tapasztalatokhoz: a mi közösségünkben nem létezik „eretnység”. Mi mindnyájan az isteninek, a világgal, egymással, és önmagunkkal való kapcsolatunk mélyebb megértését tárjuk fel, és azt, ami hatalmasabb nálunk (Aki lehet nőnemű, hímnemű vagy semleges, vagy többes számú): bármi is szolgál egy értelmes összefüggéssel.

A huszadik század tanúja volt az *ökumenikus mozgalom* létrejöttének is, mely megkísérelte egyesíteni a kereszténység különböző ágait közösségi, majd végül szervezeti formában. Az egész világra kiterjedő mozgalom a Világmissziós Konferenciával kezdődött 1910-ben, Edinborough-ban. Az ökumenizmus legkiemelkedőbb példája ma az Egyházak Világtanácsa (1948), melyről a következő részben fogunk szólni. Az Egyesült Államokbeli leányszervezet a Krisztus Egyházainak Nemzeti Tanácsa (NCCCC). Az NCCC az utódja a Krisztus Egyházainak Szövetségi Tanácsának, melyet 1908-ban alapítottak.

Ezek mellett más jelentős példákat is találunk az ökumenizmusra, melyekről a következő fejezetekben szólnunk, köztük az Evangéliumiak Nemzetközi Társulását, a katolikus-Protestáns párbeszédet, az Észak-Amerikai Pünkösdi/karizmatikus Egyházakat, és magát a karizmatikus mozgalmat.

Az Egyházak Világtanácsa

Az egyházak Világtanácsa (WCC) „olyan egyházak közössége, melyek az Úr Jézus Krisztust Istennek és Megváltónak vallják a Szentírás alapján, ezért arra törekszenek, hogy betöltésük közös elhívásukat az egyetlen Isten, az Atya, a Fiú és a Szent Lélek dicsőségére.”²¹¹ A legtöbb protestáns és ortodox egyház csatlakozott ehhez, de a Római Katolikus Egyház, az evangéluimi egyházak többsége, és a pümkösi egyházak nem. A vezetés és a liturgia kezdetől fogva egyik vagy a másik liberális teológia befolyása alatt állt. Túl liberális volt Karl Barth számára, aki beszédet mondott a nyitó konferencián, és élesen bírálta azt a keresztény hit lényegének elhagyása miatt.

A *Christianity Today*, egy vezető evangéliumi keresztény újság a következő kritikát jelentette meg a WCC-vel kapcsolatban, 1984-ben:²¹²

Az evangélium hamarosan elveszett a különféle politikai és társadalmi ügyekben, melyekkel a Világtanács azonosította magát... 1960-tól 1980-ig ez tűnt a Tanács folyamatos irányzatának.

A bibliaiközpontú evangéliumiak számára a legzavaróbb az volt, hogy; (1) Krisztus istenségét nem határozták meg, bár a tanácsi szervezet színleg tisztelte. Rendkívül különböző nézetek léteztek Krisztus személyéről és munkájáról a tanács vezetésén belül. (2) Az újszövetségi evangélium elveszett – az az evangélium, mely szerint Jézus Krisztus, az isteni Megváltó és Úr megtestesült, meghalt a kereszten, és feltámadt testben a halálból, hogy megváltsa az emberiséget a bűntől a Benne való hit által. (3) A Biblia egy megbecsült könyv volt, melyből szövegrészeket válogattak ki, hogy alátámasszák nézeteiket, melyeket más területekkel egybevágónak tartottak, de nem történt kísérlet komoly bibliai tanításokra. (4) Az univerzalizmus – az a nézet, mely szerint mindenki üdvözülni fog tekintet nélkül a hitére, vallására vagy erkölcsi állapotára, általános tan lett. (5) A világtörténelmet marxista fogalmakkal magyarázták, felszínesen átszöve a hagyományos keresztény szóhasználatat. (6) A baloldal emberi jogok, és emberi szabadság elleni tetteit csak ritkán vetették fel és ítélték el. Ellenben a jobboldal zsarnoksága fő téma volt; a tanács tevékenyen akadályozta azokat az erőfeszítéseket, amelyek az emberi jogok és a politikai demokrácia kiterjesztését szorgalmazták a marxista országokban.

1984-ben a hatodik Vancouveri összejövetelén a WCC megpróbálta megnyerni az evangéliumiakat. A *Christianity Today* újraértékelte a tanácsot abban az időben, és arra jutott, hogy a teológiája még mindig távol áll a bibliai igazságoktól öt fő területen:²¹³

1. *Álláspontja kétértelmű Krisztus istenségével kapcsolatban...*
2. *Nem állapítja meg az emberiség problémáját (az emberiség bűnössége)*
3. *A helytelen ténymegállapítás biztosan helytelen megoldáshoz vezet...* A WCC tanulmányában egy fejezet a Vancouveri összejövetellel foglalkozik. John Paulton az egyik *valószínűtlen* lehetőségnek nevezi, hogy „csak azok üdvözülnek, akik segítségül hívják Jézust, mint személyes megváltójukat.”...
4. *Csaknem kizárólagos törődése az üdvösség horizontális dimenziójával...* a társadalmi üdvösséggel, amely egy új emberiséget és a társadalom helyreállítását hirdeti a Jézus Krisztusban való személyes hit helyett, az Istennel való helyes kapcsolat és az újjászületés helyett...
5. *Vallásos pluralizmusa...* Hivatalos összejövetel előtti tanulmányozási útmutatója (kimondja): „Végül a hit nagy közösségei nem fognak eltűnni. Egyik sem fog győzelmet aratni a másik felett. A zsidók zsidók maradnak; a muszlimok muszlimok; és nagy keleti

vallások is megmaradnak buddhistának, hindunak, vagy taoistának. Afrika megmarad hagyományos életmódjánál; Kína az örökségénél. Az emberek keletről és nyugatról, északról és délről eljönnek, és leülnek Isten országában anélkül, hogy előtte „keresztényekké” lennének, mint mi... Szigorú figyelmeztetés hangzott el a világtanács hivatalnoka, D. C. Mulder részéről az evangelizálás *ellen*, mert az akadályt állít a más vallásokkal való párbeszéd elé.

Továbbá a Világtanács tanulmányozási útmutatóban ez áll a Bibliáról:²¹⁴

A bibliai írásokban különböző irodalmi hagyományokat látunk... E hagyományok némelyike ellentmondásos. Az egyház a Bibliából merített, de sok más forrásból is táplálkozott, annak fényében, mely bibliai állításokat tarthatunk elfogadhatatlannak, vagy hibásnak... A Bibliára elsősorban nem úgy kell tekintenünk, mint mércére, amelyhez az életünkben felmerülő minden kérdésben igazodnunk kell.

1998-ban a WCC megtartotta nyolcadik összefüvetelét a Zimbabwe-i Harare-ban. Szembesült a jelentős különbséggel az ortodox testületektől, amelyek közel 30 %-át tették ki a tagságnak, és amelyek aggódtak a szervezet növekvő liberális irányzata miatt. A *Christianity Today* azt írta? „Mind az ortodox, mind pedig az evangéliumiak fő áramlata általában elégedetlen a liberális protestáns felfogás, melyet elurakodni vélték a WCC vitáiban olyan témákban, mint a feminizmus, a bibliafordítások nyelvezete, egyneműek házasságkötése, homoszexuálisok felszentelése, abortusz, környezetiség, és népesség szabályozás.”²¹⁵

Érdekességképp a WCC vitatta a Jézus Krisztus nevében való vízkeresztséget. A vízkeresztségről szóló tanulmánya a hagyományos szentháromság formulát támogatta. Válaszul két tagszervezet – mindkettő azokról a területekről, ahol a Nemzetközi Egyesült Pünkösdi Egyháznak nagy nemzeti felkezetek vannak – felkérte a WCC-t hogy vegye figyelembe a Jézus nevében való formula érvényességét. Az Észak-Indiai Egyház kinyilvánította:²¹⁶

A témát tekintve alapos bibliai bizonyítékok vannak arra nézve, hogy a keresztséget Jézus/Jézus Krisztus nevében szolgáltatták ki/ vették, amiként tény az is, hogy bizonyos keresztény felekezetek még mindig Jézus nevében keresztelnek (ami sokkal *személyesebb*, és sokkal inkább felidézi a tanítványságot, mint a metafizikális szentháromság-formula), ezért az egyházakat arra ösztönözzük, hogy tekintsék érvényes keresztségnek a Jézus nevében való keresztséget.

Az Egyházak Nemzeti Tanácsa a Filippi Szigeteken hasonló javaslatot tett:²¹⁷

Vannak egyházak, akik a szentháromság-formulát alkalmazzák, ahogy a Máté 28,19-ben áll... Az NCCP tagegyházainak többsége ezt a formulát használja. Vannak, akik csak „Jézus nevében” keresztelnek. Mindkét gyakorlatnak van bibliai alátámasztása. Az NCCP tagjai között a keresztség érvényessége nem ezen a poton dől el. Más szektacsoportok ezt a kérdést életbevágónak tekintik a keresztség érvényessége szempontjából.

1999-re a WCC 339 protestáns és ortodox szervezetből állt, körülbelül 500 millió taggal a közel kétmilliárd gyakorló keresztény 25 %-ával. A fennmaradók többsége római katolikus és pünkösdi.²¹⁸ Az NCCC 35 feleketet tömörített 52 millió taggal.²¹⁹

A liberális irányzat

A század végére uralkodóvá váltak a liberális nézetek a Biblia tévedhetetlenségéről és más alaptanításokról a főbb protestáns felekezetekben, köztük a presbiteriánusok és reformátusok, a lutheránusok, a metodisták, az episzkopálisok, és az anglikánusok körében, Krisztus Egyesült Egyházában, a Kanadai egyesült Egyházban, és egyes baptisták között. Az Egyesült Államokban két fő kivétel a Déli Baptista Szövetség és a Lutheránus Egyház – Missouri Szinódus. Van néhány konzervatív szervezet a felekezeti csoportok között, akiket már említettünk, sőt még a liberális szervezetek között is akadnak konzervatív kisebbségek.

Jerrfey Hadden 10 000 proetestáns lelkimunkást érintő felmérése jelezte a liberális godnolkodás elterjedését a protestantizmus fő áramlatának vezetői közében 1982-ben. A következő eredményre jutott 7441 válasz alapján: ²²⁰

Jézus szűztől született?

A metodisták 60 %-a nem-mel felelt
A presbiteriánusok 49 %-a nem-mel felelt
Az episzkopálisok 44 %-a nem-nem felelt
Az amerikai lutheránusok 19 %-a nem-mel felelt

A Biblia –Isten ihletett Szava? (a Biblia tévedhetetlensége)

A metodisták 82 %-a nem-mel felelt
A presbiteriánusok 81 %-a nem-mel felelt
Az episzkopálisok 89 %-a nem-mel felelt
Az amerikai lutheránusok 57 %-a nem-mel felelt

Létezik-e Sátán (mint személy)?

A metodisták 62 %-a szerint nem
A presbiteriánusok 47 %-a szerint nem
Az episzkopálisok 37 %-a szerint nem
A baptisták 33 %-a szerint nem
Az amerikai lutheránusok 14 %-a szerint nem

Jézus fizikailag feltámadt?

A metodisták 51 %-a szerint nem
A presbiteriánusok 35 %-a szerint nem
Az episzkopálisok 30 %-a szerint nem
A baptisták 33 %-a szerint nem
Az amerikai lutheránusok 13 %-a szerint nem

Figyelemre méltó példa a liberális felfogásra, hogy a főbb felekezetekben növekvő elfogadásra talált a házasságon kívüli szex és a homoszexuális életmód, mint a kereszténységgel összeegyeztethető gyakorlatok, noha a Biblia ezekkel ellentétes tanítást hirdet. (Lásd III. Móz. 18,22.; Róma 1,26-27.; I. Kor. 6,9-11.)

1988-ban a Newarki (New Jersey-i) Episzkopális Egyházmegye megszavazott egy tizenöt lapos jelentést ezzel a címmel: „A szexualitás megváltozott mintája a családi életben”. A jelentésben ez állt: „Arra a következtetésre jutottunk, hogy szexualitásunk elnyomása és mindenféle szex elítélése által, melyek megjelennek a hagyományos házasságon kívül, az egyház akadályoz egy életbe vágóan fontos eszközt, mellyel a személy megismerheti és ünnepelheti Istennel való kapcsolatát.” Az Episzkopális Egyház elnöklő püspöke, Edmund Lee Browning dicsérte a Newarki Egyházmegyét, amiért „élére állt” az egyházi kérdéseknek, noha hivatalosan nem hagyta jóvá a jelentést. ²²¹

1989-ben John Spong, a Newarki Episzkopális Egyházmegye püspöke pappá szentelte a bevalottan homoszexuális J. Robert Williamst, aki ezt az életmódot is gyakorolta. Ekkor Williams már négy éve élt együtt egy férfivel. Spong azt mondta: „Őszintéknek kell lennünk. Vannak meleg papjaink minden egyházmegyénkben.”²²² Hat héttel felszentelése után Williams nyilvánosan kijelentette: „A monogámia épp olyan természetellenes, mint a cölibátus. Őrülség fenntartani ezt a nézetet.” Azt tanácsolta a neves római katolikus apácának, Teréz anyának, hogy legyen szeretője, és így fejlessze magát.²²³

1988-ban a Kanadai Egyesült Egyház, az ország legnagyobb protestáns felekezete beleegyezett gyakorló homoszexuálisok felszentelésébe. Megerősítette az egyháztagsághoz való jogot „szexuális irányultságra való tekintet nélkül”, és minden egyháztag jogosultságát arra, hogy „alkalmas tekinthető” a felszentelésre.²²⁴

1989-ben az amerikai Presbiteriánus Egyház szavazásán a pásztorok 50 %-a, és a szakosított papság 56 %-a szerint a Biblia azt tanítja, hogy összegyeztethető a keresztyénységgel a homoszexuális életmód.²²⁵

1989-ben és 1999-ben vita támadt a Metodista Egyházban, miután néhány lelkimunkás homoszexuálisoknak „házasságot” celebrált és „áldását adta” homoszexuálisokra. 1999. január 16-án 95 Egyesült Metodista „megáldott” egy lesbikus párt 1500 ember előtt a kaliforniai Sacramentóban. A két lesbikus laikus vezető volt, akik tizenöt éve együtt éltek.²²⁶

Összefoglalás

Két jelentős irányvonal jellemezte a protestantizmust a huszadik században. Először is túlnyomórészt és növekvő ütemben liberálissá vált teológiájában és etikájában. Ennek következtében a felekezeti vezetők, a papság és a laikusok többsége már nem fogadta el a keresztyénység egyes alaptanításait, mint pl. a Biblia tévedhetetlenségét, a bibliai csodákat, Jézus szűztől születését, Jézus valódi istenségét, Jézus helyettes engesztelő áldozatát az üdvösségünkért, Jézus fizikai feltámadását, és Jézus második eljövételét a földre.

Másodszor az egyháztagság létszáma ezekben a felekezetekben jelentősen csökkenni kezdett a század folyamán. 1965 és 1989 között például a Krisztus Egyesült Egyháza 20 %-kal fogyott, a Presbiteriánus Egyház 25 %-kal, az Episzkopális Egyház 28 %-kal, az Egyesült Metodista Egyház 18 %-kal, a Keresztyén Egyház (Krisztus Tanítványai) pedig 43 %-kal.²²⁷ A protestáns háttérű emberek növekvő számban maradtak távol a templomoktól, vagy nem neveztek magukat többé keresztyéneknek, hanem világiaknak. Emellett a főbb felekezetek vesztesége mérsékelt nyereséget jelentett az evangéliumi egyházak számára, és jelentős nyereséget az új vallási mozgalmaknak (mint a mormonok és a Jehova tanúi), a pünkösdi mozgalomnak és a karizmatikus mozgalomnak.

7. Fundamentalizmus és evangelikalizmus

A huszadik század elején a konzervatív protestantizmus kezdett erőre kapni a liberalizmussal (modernizmussal) és a bibliakritikával szemben. Védtek a hagyományos bibliai értelmezést, és megeőrsítették azokat az alaptanításokat, melyeket a kereszténység minden ága vallott évszázadok óta. Ugyankor szembefordult a darwinista evolúcióval és a marxista szocializmussal is.

A fundamentalisták

1910-től 1915-ig neves konzervatív protestáns tudósok írtak egy tizenkét füzetből álló sorozatot *Az alapok (The Fundamentals)* címen, melyben megvédték a támadás alatt álló kulcs-tanításokat. Az eredmény egy új mozgalom lett, melynek neve fundamentalizmus. Az alaptanítások természetesen nem voltak újak, csak maga a mozgalom volt új.

Az *Az alapok* szerkesztői között voltak A. C. Dixon és R. A. Torrey. A szerzők között találjuk Benjamin B. Warfield-et, H. G. Moule-t, James Orrt, Charles Erdmant és másokat. Az Egyesült Államokból és az Egyesült Királyságból jöttek, valamint sok felekezetből.

A fundamentalisták és a modernisták éveken át küzdöttek egymással a főbb protestáns felekezetek és szemináriumok feletti befolyásért. Végül a liberális és a neo-ortodox nézetek kerültek ki győztesen. Ennek következtében sok fundamentalista elhagyta felekezetét és intézményét, hogy sajátot hozzon létre. John Gresham Machen például, egy presbiteriánus professzor, elhagyta a Princeton Teológiai Szemináriumot, és megalapította a Westminster Teológiai Szemináriumot Philadelphiában. Ugyancsak közreműködött annak a közösségnek létrehozásában, mely Ortodox Presbiteriánus Egyház néven lett ismertté (1963). Más fundamentalista szervezetek, melyek létrejöttek: az Independent Fundamental Churches of Amerika (1930), a General Association of Regular Baptist Churches (1932), a Bible Presbyterian Church (1938), és a Conservative Baptist Association of America (1947).

Ezek a felekezetek kicsik maradtak. Ezek mellett számos független fundamentalista gyülekezet van, köztük a független Bible egyházak, és a baptista egyházak. A fundamentalista tanok legnagyobb védelmezői a Déli Baptista Szövetség lett, egyike azon főbb csoportoknak, amelyek megőrizték konzervatív teológiai azonosságukat.

Az első kísérlet a fundamentalisták szövetségbe tömörítésére a World's Christian Fundamentals Association volt (1919). 1941-ben Carl McIntire, egy buzgó rádió-prédikátor, megszervezte a Keresztény Egyházak Amerikai Tanácsát (American Council of Christian Churches (ACCC)). 1948-ban létrejött a Keresztény Egyházak Nemzetközi Tanácsa (ICCC) a World Council Of Churches ellensúlyozására. Napjainkban az ACCC egy másik nemzetközi szervezetet támogat az ICCC helyett – a Bibliai Egyházak Világtanácsát (World Council of Biblical Churches).

Az ACCC a történelmi fundamentalizmus legnagyobb tömörülése, de viszonylag kicsi. 1987-ben a tagszervezetei 1,5 millió tagot számláltak, összevetve a Krisztus Egyházainak Nemzeti Tanácsa 40 milliós, és az evangéliumiak Nemzeti Szövetségének 5 milliós tagságával.²²⁸

1925-ben a fundamentalisták nemzeti ismertségre tettek szert az úgynevezett majomper kapcsán. Tennessee akkoriban hozott egy törvényt, amely tiltotta az evolúció tanítását az állami iskolákban. John Scopest, egy középiskolai biológia tanárt Daytonban beperelték ennek a törvénynek a megsértése miatt. Scopest a bíró elítélte, de a tárgyalás valódi jelentősége Amerika két legnevesebb ügyvédjének a vitája volt, és az ezt követő sajtóvisszhang.

William Jennings Bryan, egy háromszoros demokrata elnökjelölt segítette az eljárást, és ragaszkodott a teremtésről szóló bibliai feljegyzéshez. Clarence Darrow, egy neves bűnügyi

védőügyvéd képviselte Scopest. Egy szokatlan húzással Darrow beleegyezett, hogy Bryant a védelem tanújaként idézzék be a tárgyalásra és kemény támadás és gúny céltáblájává tette. Olyan kérdéseket tett fel neki a tudomány és a bibliai magyarázatokkal kapcsolatban, melyek szakértelmet igényeltek, és Bryant afféle ostobának állította be, a teremtés támogatóit pedig „bigottaknak és tudatlanoknak” nevezte. A nemzeti sajtó egy torzított képet közölt Bryanról és szimpatizánsairól, bolondoknak mutatva be őket, „parasztoknak, bunkóknak, idiótáknak, suttyóknak” nevezve. Persze Darrowt és szimpatizánsait úgy írták le, mint művelt és felvilágosult személyeket.²²⁹

A Scopes Tárgyalás a fundamentalistákat igazságtalanul tudatlannak, ész-ellenesnek, tudomány-ellenesnek és oktatás-ellenesnek állította be a nemzeti közvélemény előtt. Ez a negatív vélemény létezik mind a mai napig, és a média erősen elfogult ebben a tekintetben.

Sajnos túl sok fundamentalista válaszolt az ilyen típusú gúnyolódásra védekező és ellenséges felállással. Ennek következtében csak még inkább szították az előítéletet.

A korábban említett szervezetek mellett fundamentalista meghatározással illették az évek során a Bob Jones Egyetemet, a Moody Bibliaintézetet, és a Dallas Teológiai Szemináriumot. Népszerű fundamentalista evangélista volt Billy Sunday (1863-1935), egy korábbi profi baseball játékos és presbiteriánis lelkipunkás. Vezető fundamentalista szerzők és médiaszemélyiségek közé tartoznak ma Jarry Falwell, Tim La Haye, és Hal Lindsey.

A fundamentalizmus kulcstanításai

A liberalizmussal szemben a fundamentalizmus öt fő tant hangsúlyozott ki:

1. *A Biblia verbális ihletettségét és tévedhetetlenségét.* Láttuk, hogy a liberalizmus valójában támadás volt a Biblia tekintélye ellen. Válaszul a fundamentalisták megerősítették a Biblia isteni ihletettségét és tévedhetetlenségét. Ez a tan lett minden másnak az alapja, mivel azokat egyenesen a Biblia magyarázatából vezették le.

2. A „verbális” azt jelenti, hogy szó szerint. „Verbális ihletettség” alatt a fundamentalisták nem azt értették, hogy a Bibliát szó szerint diktálták, hanem azt, hogy a Biblia minden szavát Isten ihlette, ezért igaz. Nem csak a Bibliában szereplő gondolatok és témák ihletettek, hanem a szavak kiválasztása is.

A verbális inspiráció azt jelenti, hogy a Biblia tévedhetetlen (lehetetlen, hogy hibázzon vagy tévedjen) és hibátlan. Minden szó igaz. Míg egy írástudó, fordító vagy nyomdász tévedhet egy bizonyos szöveg továbbadásánál, az eredeti iratok Isten ihletése alatt keletkeztek, ezért tökéletesen igazak. Következésképp a fundamentalisták elvetettek mindenfajta kritikát, amely hibát tulajdonít a Biblia eredeti szövegének.²³⁰ (Néhány fundamentalista, mint pl. James Orr, hajlott arra, hogy lehetnek benne ténybeli tévedések olyan területeken, mint pl. a földrajz, de teológiai hibák nincsenek.)

A Biblia verbális ihletettségének legerősebb, legegységesebb képviselője ebben az időben Benjamin Warfield volt (1851-1921). A Princeton Egyetem Teológiai Szemináriumának professzora volt, amely a tizenkilencedik században és a huszadik század elején a konzervatív reform teológia bástyája volt. Ennek a korszaknak a Princeton-i teológusai, köztük Charles Hodge, A. A. Hodge, Warfield és Machen ismeretesek voltak a Biblia tévedhetetlenségének bemutatásáról és megvédéséről.

2. *Jézus istensége és szűztől születése.* Jézus nem pusztán ember, hanem valóban Isten nyilvánkoztatása testben. Továbbá mint ember, szűz Mária méhében fogant meg Isten Szent Szellemének csodája által. (Néhány fundamentalista Jézus istenségét alapvető tételnek sorolta be, mások a szűztől születést is, mások mindkettőt. Valamennyien megerősítették mindkét tanítást.)

3. *A helyettesítő kiengesztelés.* Jézus Krisztus az emberi faj bűneiért halt meg, kifizetve bűneink büntetését, ezért mi megmenekülhetünk általa. Tehát az üdvösség egyetlen eszköze kegyelemből, Jézus helyettes áldozatában való hit által van.

4. *Jézus fizikai feltámadása.* Jézus feltámadt a sírból egy megdicsőült emberi testben és örökké él.

5. *Jézus visszatérése a földre testben.* Jézus fizikailag vissza fog térni a földre, betöltve ezzel a bibliai próféciákat. (Egyes fundamentalisták ezt az ötödik alaptanítást a bibliai csodák történelmiségeként azonosítják, melyet valamennyi fundamentalista egyetértésben a Biblia tévedhetetlensége következményének tekint.)

Természetesen nem csak ezt az öt tant vallják a fundamentalisták, és nem csak ezekkel foglalkozik a *The Fundamentals*. De ez az öt az, amely jellemzi a mozgalmat, mint egészt. Ezek voltak a főbb vitapontok a liberalizmussal szemben, mely mind az ötöt tagadta.

A fundamentalisták többsége ugyancsak vallja a *premillennializmust*, amely szerint Krisztus második eljövételére a Millennium előtt kerül sor. Krisztus vissza fog térni a földre, és ezután megalapít egy királyságot ezer évre, mely után fog bekövetkezni az utolsó ítélet. (Lásd Jel. 20.) Ezzel szemben több liberális felfogású teológus vagy a poszt-millennializmust vagy az amillennializmust képviseli. A poszt-millennializmus azt vallja, hogy az egyház fogja először megalapítani a Millenniumot, és Krisztus egy ezer éves béke után fog visszatérni. Az amillennializmus azt vallja, hogy nem lesz szó szerinti királyság ezer évig; a Jelenések 20 próféciája egyszerűen Isten uralmára vonatkozik a szívünkben.

Ahogy az idő telt, a legtöbb fundamentalista elfogadta a *diszpenzacionalizmus* tanát is. Ez a bibliamagyarázási rendszer éles megkülönböztetést tesz Izrael és az egyház között. Következésképp Izrael népe számára be fognak teljesedni Isten ígéretei, melyeket Isten az Ószövetségben tett nekik, és amelyek még nem teljesedtek be; az ígéretek nem csak egyszerűen beteljesednek az egyházban. A diszpenzacionalizmus megkülönböztet bizonyos korokat, melyeket diszpenzációnak nevez, melyekben Isten különböző módokon munkálkodik együtt az emberrel. A diszpenzacionalizmus fontos része a titok tana, a Nagy Nyomorúság előtti elragadtatás.

John Nelson Darby (1800-1882), a Plymouth-i Tetsvérek vezetője (egy szeparatista csoport Angliában), rendszerezte a diszpenzacionalizmust, és a legkiemelkedőbb támogatója lett. Ő volt az első, aki világosan tanította, hogy Krisztus második eljövele két fázisban fog történni: (1) A Nagy Nyomorúság előtt el fog jönni a levegőben, és elragadja a szenteket. (2) A Nagy Nyomorúság után el fog jönni a földre a szentjeivel, hogy megmentse Izraelt az Armageddoni csata végén, és megalapítsa ezeréves királyságát.

A diszpenzacionalizmust az amerikai fundamentalisták körében Cyrus I. Scofield (1843-1921) tette népszerűvé. Ezt a tant hirdette a Scofield Hivatkozási Bibliában, melyet 1909-ben adott ki.

Az *életmóddal* kapcsolatban a korai fundamentalisták meglehetősen konzervatívak voltak. Szigorú erkölcsöt vallottak, az öltözködés szoliditását, a dohányzástól, italozástól, tánctól, szerezsejártéktól való tartózkodást, elleneztek a mozit és a világi szórakozásokat. A szentség mozgalommal ellentétben azonban többségük nem ellenezte az ékszerviselést vagy (amikor az népszerűvé vált) a sminket.

Amikor általánossá vált a társadalomban, hogy a nők levágják a hajukat és nadrágot viselnek, sok fundamentalista először szembehelyezkedett ezekkel a gyakorlatokkal, de többségük végül elfogadta azokat. Némelyikük, nevezetesen a független baptisták, azonban fenntartották ellenzésüket. A független baptistákra kimagasló példák John R. Rice és Jack Hyles.

Világosan látható a fundamentalisták főbb tantémái és elkülönült álláspontja az ACCC önmagáról kiadott hivatalos jellemzésében:²³¹

A Hit fundamentalista tanai a következők: a Biblia ihletettsége és tévedhetetlensége; Jézus Krisztus istenség, szüztől születése, helyettesítő véráldozata, szó szerinti feltámadá-

sa és Második eljövetele „hatalommal és nagy dicsőséggel”. Mi, mint fundamentalisták megerősítjük, hogy a Biblia tanítja a hitetlenek és a hibázó hívők megkülönböztetését...

Össze kell tartanunk, hogy leleplezhessük a liberalizmust, az Új Evangelikalizmust, a karizmatikus mozgalmat, és azokkal való kompromisszumot az élet és a szolgálat minden területén...

Egyetlen gyülekezet vagy egyén sem lehet része az ACCC-nek, amely bármilyen módon kapcsolatban áll az Egyházak Nemzeti Tanácsával (NCC), annak liberális teológiájával, ökumenikus hitehagyásával, és baloldali szociopolitikai programjával. Ugyancsak nem lehet az ACCC tagja az, aki kapcsolatban áll az Evangelikusok Nemzeti Szövetségével (NAE), mely ismeretes a karizmatikusokkal való kiegyezéséről, összekeveredéséről és egybeolvadásáról.

Az ACCC a következő hitvallást fogadta el:²³²

Más egyenértékű bibliai igazságok mellett a következőket hisszük és fenntartjuk:

- a. A Biblia átfogó (teljes) isteni ihletettséget az eredeti nyelven, következetes tévedhetetlenségét, és mint Isten Igéjének legfőbb és végső tekintélyét a hit és az élet dolgában;
 - b. Isten hármasságát: Atya, Fiú és Szent Szellem;
 - c. Az Úr Jézus Krisztus lényegi, abszolút, és örökkévaló istenségét, igazi és teljes, de büntelen emberi voltát.
- Szűz Máriától való születését;
- e. Helyettes, engesztelő halálát, melyben életét adta „váltságul sokakért”;
 - f. Feltámadását a halálból ugyanabban a testben, amely megfeszítettett, és ugyanennek a Jézusnak a második eljövetelét hatalomban és nagy dicsőségben;
 - g. Az ember teljes romlását a bukása következtében.
 - h. Valljuk, hogy az üdvösség a Szellem és az Ige általi megújulás hatása, nem pedig a cselekedeteké, hanem kegyelemből van, hit által.
 - j. Minden megváltott valódi egyesülését Krisztussal az Ő drága vére által;
 - k. Az Isten Igéjével való összhang fenntartását, az Egyház tisztaságát a tanokban és az életben.

Fundamentalisták és pünkösdiak

Ahogy az 5. fejezetben láttuk, a korai vezetők az Isten Gyülekezeteiben olyan fundamentalistáknak tartják magukat, akik nyelveken szólnak. Valójában azonban a pünkösdi mozgalom és a fundamentalista mozgalom meglehetősen különbözik egymástól. Történelmileg az előző 1901-ben indult, míg az utóbbi 1910-ben, két egymástól teljesen különböző csoportban. A pünkösdiak elsősorban a szentség-mozgalom peremén alakultak meg, és létrehozták saját szervezeteiket a XX. század első két évtizedében. A fundamentalisták elsősorban a presbiteriánusok, baptisták és más nagy protestáns csoportok soraiból kerültek ki. Éveken át küzdöttek azért, hogy irányító szerepet tölthessenek be saját felekezeteiken belül, és nem alakítottak saját szervezeteket 1930-ig.

Még fontosabb, hogy teológiai szempontból a korai fundamentalisták egyöntetűen elvetették a pünkösdi mozgalmat. Sajátságos felfogásuk volt, hogy a nyelveken szólás az ördögtől való, vagy legjobb esetben is pszichikailag előidézett jelenség.

A *The Fundamentals* két szerzőjének hozzáállása jó példa erre. A. C. Dixon vitába szállt William Durhammel a Szent Lélek keresztségről, de elvetette ezt a tant, mint kereszténység elleni támadást. Azt állította, hogy a pünkösdi mozgalom „gonosz és hitehagyó”.²³³

A. Torrey 1895-ös könyvében a *Szent Lélek keresztség-ben* (*The Baptism with the Holy Ghost*) támogatta Keswick felfogását a Szent Lélek keresztségről, mint amely felruház erővel. Azon is elgondolkodott, hogy a nyelvek lehetnek ennek a kezdeti jele, de végül elvetette ezt a gondolatot:²³⁴

A Szent Lélek keresztségről szóló korai tanulmányom során megfigyeltem, hogy sok esetben azok, akik így megkeresztelkedtek, „nyelveken szóltak”, és gyakran az a kérdés vetődött fel bennem: ha valaki megkeresztelkedik Szent Szellemmel, nem fog-e nyelveken szólani? De még senkit se láttam így szólani, és gyakran feltettem a kérdést, van-e ma olyan, aki tényleg megkeresztelkedett Szent Szellemmel. Az 1. Kor. 12. fejezete világította meg a számomra, különösen, amikor Pál kérdését olvastam azokhoz, akik megkeresztelkedtek Szent Szellemmel: „Vagy mindnyájan szólnak-e nyelveken?”

Amikor a pünkösdi mozgalom megjelent, Torrey azonnal elvetette azt. Kijelentette: „Isten visszavonta a nyelvek ajándékát az egyházból az egyházkorszak kezdetén, és nincs ok arra, hogy azt állítsuk, valaha is visszaállította azt.” Azt is mondta, hogy a pünkösdi mozgalom „határozottam nem Istentől való, és egy szodomita alapította.”²³⁵

A fundamentalisták jellemzően azt tartották, hogy a csodák megszűntek az Újszövetség teljességével. Warfield ezen az alapon érvelt a nyelvek ellen. Felhasználták a diszpenzacionalizmust is annak vallására, hogy Isten többé nem látható csodákon és jeleken keresztül érintkezik az Ő népével.

1928-ban a A Világ Keresztény Fundamentalistáinak Szövetsége hivatalosan elvetette a nyelveken szólást és a csodálatos gyógyulás szolgálatát. Amikor a Keresztény Egyházak Amerikai Tanácsa megalakult 1941-ben, kifejezetten kizárta a pünkösdieket, és mindazokat, akik közösségben álltak a pünkösdiekkel. 1980-ban Jerry Falwell arra utalt, hogy a nyelveken szólás az előző esti túl sok pizzaevés és az ezt követő gyomorrontás eredménye.

Tehát helytelen a pünkösdieket fundamentalistáknak nevezni. Természetesen a pünkösdiek történelmileg megerősítik a fundemantalizmus öt alaptételét, melyekről szóltunk – a Biblia szó szerinti ihletettségét és tévedhetetlenségét, Jézus istenségét és szűztől születését, a helyettes engesztelő áldozatot, Jézus fizikai feltámadását, és Jézus testi visszatérését a földre. Az átfogó megközelítése a teológiának és a szellemi megtapasztalásnak azonban jelentősen különböző, ahogy a fundamentalisták sietve rámutatnak.

Világos tehát, hogy a pünkösdiek nem fogadták el kritika nélkül a teológia fundamentalista megközelítését, egyes eseteket kivéve. Például a pünkösdi tanítók második generációja gyakran kritika nélkül elfogadta a diszpenzacionalizmust. Bár ez a rendszer hasznos betekintést nyújt, jelentős módosításra szorult ahhoz, hogy összegyeztethető legyen a pünkösdi hitvallással és gyakorlattal.²³⁶

Még a gyakorló pünkösdi diszpenzacionalisták is gyakran keveredtek ellentmondásba a teológiai rendszerrel – például úgy beszéltek az egyházzól, mint a „szellemi Izrael”-ről – vagy kénytelenek voltak módosítani azt.²³⁷

A pünkösdiek nem egyszerűen fundamentalisták, akik nyelveken szólnak. Tiszteletük a Biblia ihletettsége, tévedhetetlensége, és tekintélye iránt ugyanolyan mély, akárcsak elkötelezettségük a fundamentális tanok iránt, melyek Jézus Krisztus kilétére és az emberi történelemben betöltött szerepére vonatkoznak. Ám meglehetősen különböznek a fundamentalistáktól személyes megtapasztalásukat illetően Istennel, a Szent Szellem működéséről alkotott felfogásukban, a szentségről alkotott felfogásukban, és az Újszövetség magyarázatában.

Bár a fundamentalisták elfogadják a csodákat a Bibliában, elutasítják azokat napjainkban. Tagadják, hogy az egyházzól való leírás az Apostolok Cselekedeteiben követendő példa lenne ma számunkra. Azt állítják, hogy a levelekben olvasható útmutatások az isteni gyógyulással, a szellemi ajándékokkal és a szellemi szolgálatokkal kapcsolatban számunkra már nem követ-

hetők. Továbbá a diszpenziacionizmus lecsökkenti a Hegyi beszéd etikai tanításait, úgy tekintve arra, mint törvényeskedő utasításokra a zsidók számára, hogy felkészítse őket földi királyságukra. Noha a fundamentalizmus létének oka a Biblia ihletettségének és tekintélyének támogatása, valójában a Biblia nagy részét lényegtelennek tartja a mai egyház szempontjából.

Történelmileg a fundamentalisták meglehetősen konzervatív politikát folytattak, míg sok korai pünkösdi figyelmeztetett mind a szocializmus, mind a szabadjára engedett kapitalizmus veszélyeire. A fundamentalisták jellemzően támogatták a kormány háborús törekvéseit, míg a pünkösdi pacifisták voltak. A fundamentalista mozgalom főként a fehéreket vonzotta, míg a pünkösdi mozgalom fajilag megosztott volt. Természetesen mindkét csoport mindig konzervatív volt az erkölceiben.

A fundamentalisták és az egyetlenség-hívó pünkösdiel között rendkívül nagy a különbség. A fundamentalisták elvetették a szentháromság-tan bármiféle módosítását, vagy bármilyen felvetését annak, hogy az üdvösség megtapasztalása több lehet, mint a hit a szóbeli megvallása. Többségük a feltétel nélküli örök biztonság tanát is támogatta.

Az evangéliumi kereszténység

Az 1940-es években néhány konzervatív elégedetlen volt a „fundamentalista” jelzővel a negatív társadalmi asszociációk miatt, és sok fundamentalista ellenséges magatartása miatt más felekezetek iránt. Meg akarták erősíteni a fundamentalizmus és a történelmi protestantizmus alaptanait, de pozitívabb azonosságot, kevésbé éles hangvételt, egy békésebb hozzáállást másokhoz, és nagyobb elismerést a kultúra, a nevelés, az iskolázottság és a tudomány iránt. Ez a vágy hívta életre az evangéliumi mozgalmat. Lényegében az evangéliumi keresztények a fundamentalizmus mérsékelt örökösei.

Az *evangéliumi* szó a görög „evangélium” szóból származik, és történelmileg rokonértelmű a protestantizmussal. Még ma is, az európai kontinensen és Latin Amerikában a kifejezés általában valamennyi protestánsra utal. A XX. században társult egy meghatározott, azonosítható megtéréssel – Jézus elfogadásával személyes Megváltóként, vagy egy döntéshozatallal Krisztus mellett – mely az evangélium terjesztésére irányuló erőfeszítésekkel járt együtt. A mi szóhasználatunkban arra a „mozgalom”-ra utal a „modern kereszténységben, amely áthatolt felekezeti és hitvallási határokon, és hangsúlyozza a hit alaptanításainak tételeit, valamint az együttérző és sürgős missziós törekvéseket.”²³⁸

A modern evangéliumi mozgalom 1942-ben vált jelentős erővé az Egyesült Államokban, az Evangéliumiak Nemzeti Társulásával (National Association of Evangelicals, NAE) három fő vezető, akiknek a neve fémjelzi a NAE létrejöttét, J. Elwin Wright, Harold Ockenga és Carl F. H. Henry voltak. Segédszervezete, a Nemzeti Vallási Rádiótársaság (NRB), 1944-ben alakult meg.

A NAE az ACCC alternatívája volt, kevésbé szektás és szélesebb körű. Nevezetesen az ACCC kizárt minden pünkösdit, míg szentháromság-hívó pünkösdiel tartoztak a NAE körébe.

1987-ben a NAE tagsága a körébe tartozó gyülekezetekben 5 millió fő volt, akiknek 60%-a pünkösdi volt. 1999-ben a NAE 49 felekezetet tömörített magába, önálló gyülekezeteket 27 további felekezetből, több száz független egyházat, és 250 felekezetek közötti szolgálatot és nevelési tanácsadókat. Ezek a csoportok „közvetve vagy közvetlenül” 27 millió ember felé szolgáltak.²³⁹ A NAE felekezetek tényleges száma kb. 6 millió volt. A gyülekezetek teljes száma kb. 43 000 volt.²⁴⁰

A NAE-hez tartozó tíz legnagyobb felekezet sorrendben az Isten Gyülekezetei (Assemblies of God), az Isten Egyháza (Cleveland Tennessee) (Church of God), a Nazarénus Egyház (Church of Nazarene), a Keresztény és Misszionárius Szövetség (Christian and Missionary Alliance), az Amerikai Presbiteriánus Egyház (Presbyterian Church in America), a

Négyes Evangélium Nemzetközi Egyháza (International Church of Foursquare Gospel), a Baptista Általános Konferencia (Baptist General Conference), a Nemzetközi Pünkösdi Szent-ség Egyház (International Pentecostal Holiness Church), a Wesleyánus Egyház (Wesleyan Church) és a Konzervatív Kongregacionális Keresztény Egyház (Conservative Congregational Christian Churches). Ezek közül négy csoport pünkösdi (AG, CG, ICFG, IPHC), vannak köztük szentség-egyházak (Nazarenes, CMA, wesleyanusok), három pedig a funamentalista-mondernista vitából származott a protestantismus fő ágában (presbiteriánusok, baptisták és kongregacionalisták).

A Déli Baptista Szövetség (Southern Baptist Convention) nem tagja a NAE-nek, noha ez a legnagyobb evangéliumi felekezet. (Valójában nagyobb, mint a NAE felekezetek együttvéve.) Ugyancsak nincs fekete vagy spanyol csoport a NAE-ben. Az egyetlenség-hívő pünkösdiiek ki vannak zárva a NAE hitvallása alapján, noha egy egyetlenség-hívő szervezet – a Bible Way Church – csatlakozhatott az NRB-hez.

Az evangéliumi mozgalom gyors növekedésnek indult a II. Világháború után, először Amerikában, majd a világ más részein is. Az az ember, aki mindenki másnál többet tett ennek érdekében, és akinek a neve leginkább összeforrt az „evangéliumi” kifejezéssel, Billy Graham volt (szül.: 1918-ban), egy Déli Baptista evangélista. Graham szolgálata nemzetközi figyelmet keltett, amikor 1949-ben Los Angelesben egy evangélizációt kezdett. Azóta számos evangélizáció-sorozatot irányított szerte a világon, melynek nyomán több, mint két millióan döntöttek Krisztus mellett. Az 1970-es évek elején egymillió ember látogatta a vasárnapi evangélizációkat Szöulban, Koreában. Graham több Egyesült Államokbeli elnöknek is a barátja volt.

1956-ban Graham megalapította a *Christianity Today* újságot. Ma már független tőle, és vezető evangéliumi folyóirattá vált. Graham ugyancsak közreműködött az Evangelizmus Világkongresszusának (World Congress on Evangelism) (Berlin 1966), a Nemzetközi Világevangelizációs Kongresszusának (International Congress on World Evangelization) (Lausanne, 1974), és két Nemzetközi Vándor Evangélista Konferencia (1983 és 1986) összehívásában.

Graham összefoglalta az új evangelikalizmust a régi fundamentalizmussal szemben. Egyike volt az első szónokoknak, akik ragaszkodtak a faji egyenjogúsághoz az evangélizációikon. Továbbá amikor evangélizációt szervezett egy városban, a környék valamennyi felekezetének segítségét igénybe vette, köztük a római katolikusokét is. Ennek következtében a fundamentalisták megalkuvónak tartották.

Ismert evangéliumi oktatási intézmények között van a Wheaton College, a Fuller Theological Seminary, és a Gordon Conwell Theological Seminary. A pünkösdi/karizmatikus evangéliumi intézmények közé tartozik az Evangel University (Assemblies of God), Lee University (Church of God), Regent University és Oral Roberts University.

Számos más evangéliumi intézmény és felekezetközi szervezet is létezik. Az egyik élen járó evangélizációs csoport a Wycliff Bible Translators (1934).

Az evangéliumi mozgalom ismert tudósai és szerzői között találjuk F. F. Bruce-t, Carl F. H. Henry-t, George Eldon Ladd-et, Harold Lindsell-t, James I. Packertt, Bernard Ramm-et és John R. W. Stottot.

Külön osztályt képez C. S. Lewis (1898-1963). Noha nem kifejezetten evangéliumi volt, nem vallotta például a Biblia tévedhetetlenségét – ő a legszélesebb körben olvasott és kedvelt szerző az evangéliumiak körében. Lewis, a latin és görög nyelvtudós és keresztény apologéta, Észak-Írországból született. 1931-ben tért meg, miközben Oxfordban professzor volt, és később Cambridge-ben tanított. Lewis az írásaiban jól érthetően és logikusan védte a klasszikus keresztény álláspontot a laikus hallgatóság számára. Hétkötetes *Narnia krónikái* kiemelkedő munkája a gyermekirodalomnak, amely fontos teológiai fogalmakat tartalmaz.

A huszadik század második felében néhány evangéliumi egyház gyorsan növekedett, miután átszervezte szolgálatát egy időszerű, hagyományoktól eltérő formára, kifejezetten a gyülekezethez nem tartozók számára. Ez a „keresőkre érzékeny” megközelítés először Bill Hybell pásztor nevéhez és a Willow Creek Gyülekezethez fűződik, amely Chicago külvárosában működött, ahol a heti látogatottság 14 000 főre növekedett.

Az evangéliumiak növekedését szemlélteti, hogy 1970-ben a Déli Baptista Szövetség létszáma meghaladta az Egyesült Metodista Egyházét, és a legnagyobb protestáns felekezetté vált az Egyesült Államokban. Jelenleg 40 000 gyülekezete van az Egyesült Államokban, 15 millió taggal. 1976-ban egy déli baptistát – Jimmy Cartert – választották elnöknek, ő pedig népszerűsítette az „újjászületés” fogalmát. 1992-ben és 1996-ban déli baptistákat választottak meg elnöknek és alelnöknek – Bill Clintont és Al Gore-t – noha politikai, szociális és erkölcsi felfogásuk sokkal liberálisabb volt, mint a déli baptisták többségének.

Ugyancsak sok evangéliumi van a főbb felekezetekben, különösen az Egyesült Államok déli részén. Továbbá a harmadik világ országaiban a protestánsok konzervetivabbak, mint nyugaton.

Az evangelikalizmus kulcstanításai

Az evangéliumi keresztények megerősítik a történelmi protestantizmus alapteológiáját. A liberalizmussal szemben ugyanazokat a tanokat vallják, mint a fundamentalisták, habár általában mérsékeltebben fejezik ki. A fundamentalisták például hivatalosan azt állítják, hogy a Biblia „tévedhetetlen”, míg az evangéliumiak jellemzően azt vallják, hogy „csalhatatlan”. A szótári jelentése lényegében mindkét szónak ugyanaz, és az evangéliumiak többsége ugyan csak megerősíti, hogy a Biblia „tévedhetetlen”. A „csalhatatlan” kifejezés azonban egy kicsit kevésbé abszolút. Teret engedett annak a nézetnek néhány evangéliumi keresztény számára, hogy a Bibliában lehetnek kisebb történelmi, földrajzi hibák, miközben teljesen megbízható és mérvadó a tan és a keresztény életvitel témájában.

Az evangéliumiak ugyanakkor sokkal nyitottabbak a Szent Szellem csodálatos munkájára, míg a fundamentalisták nem. Az evangéliumi keresztények között, akik nem részei a pünkösdi/karizmatikus mozgalomnak, sokan szintén elismerik, hogy a csodák, köztük a nyelveken szólás és a csodálatos gyógyulás ma is jelen vannak, még ha nem is tekintik azokat normáknak, vagy mintáknak.

A Déli Baptisták és a Szentség csoportok (mint pl. a nazarénusok és a wesleyánusok) túlnyomó többségben még mindig szembehelyezkednek a nyelveken szólással. Következésképp a karizmatikus mozgalom a köreikben még mindig kevésbé elterjedt, mint a főbb felekezetekben. Ironikus módon a szentháromság-hívó pünkösdielők közelebb állnak olyan csoportokhoz, melyek helytelenítették a nyelveken szólást, de szembe állt teológiaiilag más csoportokkal, melyek nyitottak a nyelveken szólásra.

A NAE hitvallás a következő:²⁴¹

1. Hisszük, hogy a Biblia ihletett, az egyetlen tévedhetetlen Igéje Istennek.
2. Hisszük, hogy egy Isten van, örökké létező három személyben: Atya, Fiú és Szent Szellem.
3. Hiszünk a mi Urunk Jézus Krisztus istenségében, szűztől születésében, büntelen életében, csodáiban, helyettes és engesztelő halálában az Ő kiontott vére által, testben való feltámadásában, mennybemenetelében az Atya jobbjára, és személyes visszatérésére hatalommal és dicsóséggel.
4. Hiszünk az elveszett és bűnös emberek üdvösségében, és hogy a megújulás a Szent Szellem által abszolút lényeges.

5. Hiszünk a Szent Szellem jelenlegi szolgálatában, aki a keresztyényekben lakozik, és képessé teszi őket istenfélő életre.
6. Hiszünk mind a megváltottak, mind az elveszettek feltámadásában; azok, akik megmenekültek, az életnek feltámadására, akik elvesznek, a kárhozat feltámadására támadnak fel.
7. Hiszünk a hívők szellemi egységében az Úr Jézus Krisztusban.

Érdekes, hogy a hitvallás nem kifejezetten erősíti meg a hit általi kegyelmet. Nem hív fel határozottan evangélizációra sem. A szerzők nyilvánvalóan elősorban arra törekedtek, hogy egy konzervatív tant fektessenek le a liberalizmussal szemben.

Míg az evangéliumiak bevallottan szentháromság-hívők, addig számos tudós, akiket az evangéliumiak tekintélynek tartanak, olyan magyarázatokat adnak a szentháromságra, amelyek rendkívül hasonlítanak az egyetlenség-nézetre. Frank Stagg, egy kiemelkedő déli baptista szemináriumi professzor lényegében ugyanazt a nézetet vallotta Istenről, amit az egyetlenség-hívő pünkösdiek.²⁴² A neves krisztológia tudósok, Oscar Cullmann és James D. G. Dunn ugyanúgy írták le a megtestesülést, mint az egyetlenség-hívő teológusok, amikor megkülönböztették hitvallásukat a hagyományos szentháromság-hittől.²⁴³ Gyakran úgy tűnik, csak csekély a különbség az egyetlenség-hittől, amikor a baptista lelkimunkások prédikálnak, tanítanak és imádoznak, dicsőítést vezetnek, vagy az Istenségről szóló tant magyarázzák gyakorlati fogalmakkal, mint amikor korábbi Déli Baptista elnökök, W. A. Criswell kijelentette, hogy az egyetlen Isten, akit látni fogunk a mennyben, Jézus.²⁴⁴

Alávetettség üdvössége

Az evangéliumiak között vita alakult ki a hit és megtérés jelentése körül. Az egyik oldal azt állítja, hogy a valódi megtérés többet foglal magába, mint a hit szóbeli megvallását; magába foglalja a bűnvallást, az Istentől való megszomorodást a bűn felett, és a döntést a bűn elhagyására. A megtérőnek el kell fogadnia Krisztust egyaránt Megváltóként és Úrként, annak érdekében, hogy igazán megtérjen. Ennek a nézetnek a támogatói A. W. Tozer, John Stott, és John McArthur. A *Christianity Today* a következőképpen írta le MacArthur nézetét:²⁴⁵

MacArthur azzal érvelt, hogy a legtöbb kortárs üdvösségről szóló evangéliumi tanítás bővelkedik az „olcsó evangéliumban”, amely pusztán elméletben hagyja jóvá Krisztus megváltó munkáját, miközben nem hívja fel a keresztyényeket igazi megtérésre, és egy engedelmes, jó cselekedetekkel teli életre... MacArthur fenntartja, hogy az üdvösség megtagasztalásának csak egyetlen helyes bibliai mintája van, a tan, amelyet hagyományosan az „alávetettség üdvösségének” neveznek. Ez lényegében azt vallja, hogy a megváltott személynek „bíznia kell Jézus Krisztusban, mint élete Urában, és alá kell vetnie magát az Ő szuverén tekintélyének.”

Az „olcsó evangélium” egy gyakorló hívő közösséget eredményezett, és azok népszerűsítik, akiket olyan rendszer ragadott meg, amely sekélyes és elméleti hitre buzdított... (Sokan) őszintén hiszik, hogy meg vannak váltva, de teljességgel hiányzik az életükből minden gyümölcs, amely ezt igazolja... (és az ítéletkor) döbbenet jönnek rá, hogy ők nem részesei a mennyek országának.

Ezzel a nézettel szemben sok evangéliumi azzal érvel, hogy az üdvösség egyetlen követelménye egyszerűen a döntés Krisztus, mint Megváltó elfogadása mellett, akkor is, ha az egyénnek nem áll szándékában Őt szolgálni. Elfogadhatja valaki Krisztust urának úgy is, hogy engedelmeskedik az Igéjének, de ez a hozzáállás nem szükségszerű része a megmentő

hitnek. A megtérés vagy rokonértelmű a hit megvallásával, vagy másra nincs szükség. Ennek a nézetnek a védelmezői Charles Ryrie és Zane Hodges.

Erre a felfogásra a megtérés diszpenzionalista nézete van hatással. Egyesek úgy érvelnek, hogy a törvény alatt (és Keresztelő János szolgálata idején is) a megtérés a bűn elhagyását követelte meg, de a kegyelem alatt a megtérés már nem foglalja magában ezt a „cselekedetek” követelményét.

Charles Ryrie, aki korábban a Dallasi Teológiai Szeminárium professzora volt, így magyarázta ezt:²⁴⁶

Feltétele-e a megtérés annak, hogy örök életet nyerjünk? Igen, az... a gondolkodásmód megváltoztatása Jézus Krisztusról. Nem, ha a bűn feletti bánatot jelenti, vagy akár a bűntől való elfordulást, mert ezek a dolgok *nem mentenek meg*...

A megtérés előkészítheti a hit útját, de a hit az, ami megment, és nem a megtérés (hacsak a megtérést nem a hit szinonimájaként értelmezzük, vagy valaki gondolkodásmódjának megváltozását Krisztusról)... (Az ember akkor üdvözülni fog, ha elfogadja Jézust Megváltójának), a kezdeti ellenkezés ellenére, amikor Krisztushoz jön, és folytatja az engedetlen életet, noha keresztény életet él.

Zane Hodges, a Dallasi Teológiai Szeminárium professzora hasonlóan írt:²⁴⁷

A hit önmagában (nem pedig a megtérés és a hit) kizárólagos feltétele a megigazulásnak és az örök életnek... Ez egy rendkívül komoly téma, amikor a hit és a megtérés közötti bibliai megkülönböztetés csődöt mond, és így a megtérés válik az örök élet feltételévé. A dolgok ilyen érzékelése szerint az Újszövetség hitről szóló tana radikálisan átíródik, és túsul esik a megtérés követelményének.... Bár az igazi megtérés követheti az üdvösséget... Nem szükséges hozzá. Nincs olyan, hogy hiszünk a megmentő üzenetnek, de ugyanakkor nem nyerünk örök életet.

Ezt a tant Jézus kijelentéséből vezetik le, aki azt mondta a Luk. 13,3-ban: „Ha meg nem tértek, mindnyájan, hasonlóképpen elvesztek.” (Lásd még Ap.Csel. 2,38.; 3,17.; 11,18.; 17,30.; 26,20.). Ismét látjuk az ellentétet a fundamentalizmus és a pünkösdizmus öröksége között, különösen, ami az egyetlenség-hívő pünkösdieket illeti. Az előbbieket közül sokan leszűkítették a megtartó hitet elméleti elfogadásra, kizárva az engedelmség aktív válaszát az evangéliumra. Lecsökkentették a szükségességét a valódi megtérésnek, a vízkereszttségnek a bűnök bocsánatára, és a Szent Szellemben való kereszttség (bemerítés) tényleges megtapasztalását. Az egyetlenség-hívő pünkösdiek természetesen hangsúlyozzák mindhármát, mint a megtartó hit és a teljes üdvösség részeit.

Az evangéliumiak ma

1920-ig úgy tűnt, hogy a liberalizmus győzedelmeskedik a protestantizmuson belül, és a fundamentalisták küzdenek a fennmaradásért. A huszadik század második felében azonban az evangéliumiak – a fundamentalisták mérsékelt örökösei – figyelemre méltó fellendülést mutattak. Jelentősen növekedtek, míg a protestantizmus főbb áramlatához tartozó felekezetek hanyatlottak. Megalapították saját bibliaiskoláikat, egyetemeiket, szemináriumait, kiadóikat és más egyházak közötti szervezeteiket. Bibliatudósokat és teológusokat neveltek ki, akik elsőrendű munkákat adtak ki a hit védelmében. Röviden, az evangéliumi mozgalom újjáélesztette a konzervatív protestantizmust, jelentősen növekedett, és most mindennel rendelkezik, ami ahhoz szükséges, hogy a fennmaradását biztosítsa.

A liberális irányzat azonban fejlődött az evangéliumi kereszténységen belül. Például néhány evangéliumi azt tanítja, hogy Isten végül mindenkit üdvözít, vagy legalábbis sok olyan embert is, akik sosem vallották Krisztust, de őszinte hitük volt saját hagyományos vallásukban. Más evangéliumi tudósok megkérdőjelezték a Biblia tévedhetetlenségét, és a bibliakritika eszközeit használták olyan módon, amely összeegyeztethetetlen az ihletettség nézetével. Megint mások támogatták a homoszexuális viselkedés elfogadását. Ez az irány hatással volt a pümkösi tudósokra és intézményekre is, melyeket az evangélikalizmushoz soroltak.

Számos evangéliumi vezető aggódik a világi társadalmi szokásokhoz való zavaró alkalmazkodás miatt. 1988-ban például a Josh McDowell Ministry megbízta a Barna Research Groupot, hogy készítsen egy felmérést azon fiatalok szexuális aktivitásáról, akik rendszeresen látogatják a gyülekezetet. A felmérés 1500 fiatalot vett alapul 12 és 18 év között, nyolc evangéliumi felekezetben, köztük a szentháromság-hívő pümkösi felekezetekben is. Íme néhány eredmény:²⁴⁸

- A gyülekezetbe járó fiatalok 65 % -ának volt valamilyen szexuális kapcsolata 18 éves kora előtt
- 43 %-uknak volt szexuális kapcsolata 18 éves kora előtt.
- 20 %-uknak volt valamilyen szexuális tapasztalata 13 éves kora előtt.
- 57%-uk állította, hogy szexuális ismereteiknek legalább egy részét filmekből szerezték.

Ezek az adatok kb. 10-15 %-kal maradnak el a világi fiatalok között végzett felmérés eredményei mögött. Ennek ellenére még mindig zavarba ejtően magas. A filmek hatása erőteljes, mióta az evangéliumiak nem ellenzik a moziba járást.

1989-ben a Keresztény Tévétársaság megbízta a Gallup közvéleménykutatót, hogy mérje fel a főiskolai hallgatókat. A felmérés 100 amerikai főiskolát érintett, és a részt vevők közel 99 %-a még nem volt házas. Íme az eredmény (a *Christianity Today* alapján, 1989 júl. 14.-i szám):

Százalék.....	Összes.....Evangéliumiak	
• Azt vallja, hogy a házasság előtti szex helytelen	24%	52%
• Rendszeres vagy alkalmi szexuális kapcsolata van	50%	28%
• Több mint egy szexpartnere volt	50%	30%
• Azt vallja, hogy az abortusz helytelen	37%	71%
• Nők, akik átestek magzatelhajtáson	9%	4%
• Férfiak, akiknek partnere magzatelhajtáson esett át	15%	6%

A negatív eredmény az evangéliumiak esetében ismét jelentősen alacsonyabb adatot mutat a társadalom egészéhez képest, de abszolút értelemben még mindig nagyon magas. Világos, hogy a világi társadalom jelentős befolyást gyakorol az evangéliumi fiatalokra.

1990-ben a Barna Research Group készített egy felmérést az Egyesült Államok általános népessége körében, hogy kimutassa, hány ember tekinti magát „újjászületett”-nek (az evangélikalizmus egyszerű jelzője), és hányan van evangéliumi felfogása az üdvösségről. Íme az eredmény:²⁴⁹

- Az amerikai felnőttek 34 %-a tekinti magát újjászületettnek.

- A válaszadók 62 %-a nyilatkozott úgy, hogy személyesen elkötelezte magát Jézus Krisztus mellett, de ezeknek kb. a fele azt állítja, hogy a mennyet jó cselekedetek által lehet elérni, vagy azt, hogy mindenki a mennybe jut.
- A gyülekezet látogatók 48 %-a újjászületettnek tekintette magát.
- Azoknak, akik vezető tisztségeket töltenek be a gyülekezetekben, 58 %-a tekinti magát újjászületettnek.
- Azoknak, akik vezető tisztségeket töltenek be a gyülekezetekben, 15%-a állítja, hogy sosem kötelezte el magát személyesen Jézus mellett.

Evangéliumiak és egyetlenség-hívő pünkösdiak

A szentháromság-hívő pünkösdiak evangéliuminak tekintik magukat, noha a pünkösdiszmus elsősorban a szentség-mozgalomból vált ki, míg az evangéliumi mozgalom a fundamentalizmus fejleménye volt, mely elvetette a pünkösdi mozgalmat. Ahogy az 5. fejezetben tárgyaltuk, ez az önazonosság jelentős hatással bírt a pünkösdiak megváltozására. Légyen jobb vagy rosszabb, úgy tűnik, hogy a szentháromság-hívő pünkösdiak „evangelizálása” folytatódik.

És mi van az egyetlenség-hívő pünkösdiakkal? Ők evangéliumiak? Ha megvizsgáljuk azt a megkülönböztetett tanítást, melyet az evangéliumiak hirdetnek a római katolicizmussal és a protestáns liberalizmussal szemben, az egyetlenség-hívő pünkösdiak valóban evangéliumi keresztényeknek tűnnek. Néhány evangéliumi szektaellenes szervezet azonban azt állította, hogy nem evangéliumiak az istenségről szóló megkülönböztetett tanításuk miatt, ezért szektáknak bélyegezték őket. Irónikus módon ezzel a nyilatkozattal a szektaellenesek a „történelmi ortodoxiára” hivatoztak és a hitvallásokra, melyek sokkal inkább katolikusnak hangzottak, mint protestánsnak. J. L. Hall, a UPCI vezetésének szerkesztője megvizsgálta a kritériumaikat a Biblia fényében, és rámutatott, hogy ezen az alapon az egyetlenség-hívő pünkösdiak sokkal inkább valódi evangéliumiak, mint az evangéliumiak fő áramlata.²⁵⁰

Az egyetlenség-hívő pünkösdiaknak el kellett utasítaniuk azok törekvéseit, akik szektának nevezték őket. (Lásd a C és D függelékét). Először is, ez egy előítéletes jelző, amelynek az a célja, hogy megghiúsítsa a Biblia őszinte tanulmányozását. Másodszor, mint ahogy az *Evangelical Dictionary of Theology* megjegyzi, ez a szekularisták kezére játszik, akik meg akarják nyírni a vallás szabadságát mindenki számára.²⁵¹

Ugyanakkor az egyetlenség-hívő pünkösdiaknak tudatában kell lenniük egyedi teológiai azonosságuknak. El kell utasítaniuk az „evangelizációt”, de meg kell erősíteniük, hogy a Biblia fényében valójában ők a leginkább evangéliumi hívők a szó legigazabb értelmében. Mottójaként a UPCI azt hirdeti, hogy hisznek „az egész evangélium az egész világra” történő hirdetésében.

8. A római katolicizmus és a keleti ortodoxia

A katolikus egyház a Trenti Zsinat (1545-63) által kihirdetett alap nézeteket vallva lépett be a huszadik századba. A XIX. században liberális felfogással nézett szembe, és erősen ellenállt. 1864-ben IX. Pius pápa kiadta a *Syllabus Errorum*-ot. Ebben megvédte a hagyományt; elvetette a „modern liberalizmust” (racionalizmust és a Biblia történelmi kritikáját); és ellenezte az állam és az egyház különválását, más vallások szűkebb körét, és az állami iskolai nevelést.

A XIX. század ugyancsak tanúja volt két fontos tan kihirdetésének: Mária szeplőtelen fogantatásának, melyet IX. Pius pápa tett közzé 1854-ben, és a pápa tévedhetetlenségének, melyet az Első Vatikáni Zsinat hirdetett ki 1870-ben.

A pápa hatalmának megszilárdítása és a liberális teológia pápai elvetése ellenére, a racionalizmus és a liberalizmus hatást kezdett gyakorolni a Római Katolikus Egyházra. Ahogy a protestantizmus esetében a huszadik század elején, a katolikus tudósok körében is általános lett a modern kritikai módszerek használata a Biblia tanulmányozásában. Az ő újabb biblia-magyarázatuk azonban nem annyira volt romboló, mint a protestánsoké, mert a katolikusok megerősítették az egyházi hagyományt és a Szent Szellem folyamatos munkáját, hogy az egyházat új tanbeli megértésekre vezesse. Tehát még ha azt látjuk is, hogy a Biblia nem támogat bizonyos tanokat, fenn tudták azokat tartani a Biblián kívüli hagyományok és folyamatos ki-nyilatkoztatások által.

Például sok katolikus teológus elismerte, hogy a Biblia nem kifejezetten tanítja a Szentháromságot. Ennek ellenére fenntartották, hogy a Szent Szellem folyamatosan kijelentette azt a századok során az egyházatyák, a zsinatok és a hitvallások által. Némelyek arra buzdították a protestánsokat, hogy fogadjanak el más tanokat, melyek a századok során alakultak ki, mint pl. Mária-tiszteletet, azon az alapon, amelyen elfogadják a szentháromságot.

Mária-tan

A legutóbb kifejlődött hivatalos római katolikus tan 1950-ben került nyilvánosságra, amikor XII. Pius pápa kihirdette Mária testben történt mennybemenetelét. Azt tanította, hogy Mária az élete végén felvitetett a mennybe, a teste és a lelke is. Bár sok katolikus régóta vallotta ezt a tant, nem vált hivatalos egyházi tanítássá 1950-ig. Ennek kihirdetése az egyetlen alkalom, amikor a pápa hivatalosan a pápai tévedhetetlenség tanára hivatkozott, mióta 1870-ben azt meghatározták.

A pápa nem pontosította, meghalt-e ténylegesen Mária, mielőtt felvitetett a mennybe, de a legtöbb katolikus teológus azt vallotta, hogy meghalt. Van egy római katolikus templom Jeruzsálemben, amely megünnepli azt a helyet, ahová feltehetően eltemették.

XII. Pius pápa hivatalosan nyilatkozatában, a *Munificentissimus Deus*-ben kijelenti:²⁵²

Isten felséges anyja... végül elnyerte, mint kiváltságainak legfőbb koronáját, hogy megőriztessen a sír romlásától mentesnek, és ahogyan Fia ő előtte, legyőzze a halált, felvitessen testben és lélekben a menny égi dicsőségébe, és ott Királynőként uralkodjon Fiának, a halhatatlan királynak jobbján.

Ez a tan a végső azon lépések sorozatában, amelyek csaknem egy istennő helyzetébe emelik Máriát. A középkortól kezdve a katolikusok gyakran nevezték Máriát a Menny Királynőjének, és Közbenjárónak. 1981-ben XIII. Leó pápa kijelentette, hogy „semmilyen sem részeseülhetünk, csakis kizárólag Márián keresztül, amint Isten Maga akarja. Ezért, mint ahogy sen-

ki sem mehet az Atyához, hanem csak a Fiún keresztül, úgy senki sem mehet a Fiúhoz, csak Márián keresztül.”²⁵³

A második Vatikáni zsinat (1962-65) ellenállt azoknak a törekvéseknek, melyek tovább meghatározzák és felmagasztalják Mária pozícióját, de ahogy a század vége közeledett, egy mozgalom jelent meg, amely még egy lépést tett Mária dicsőítésében. 1997-re átnyújtottak egy petíciót a pápának 157 nemzetből, minden lakott kontinensről, több mint 4 millió aláírással. Ebben arra kérték a pápát, hogy élve a pápai tévedhetetlenséggel, hirdessen ki egy új hivatalos tant, mely szerint Mária „Társ-Megváltó, Minden Kegyelem és Közvetítője és Isten Népeinek Szószólója.” A támogatók között volt a kalkuttai Teréz anyja (egy albán apáca, aki indiai humanitárius munkájáról volt ismert világszerte), 500 püspök, és 42 bíboros. A bíborosok között volt a New Yorki John O’Connor, a lengyel Joseph Glemp, és hatan magából a Vatikánból. Ez a tan azt jelentené, hogy „Mária részt vesz a megváltásban a fia által, hogy minden kegyelem, mely Jézus Krisztus szenvedése és halála által árad ki, csak Mária közbenjárásán keresztül érhető el, és hogy minden imádság és kérelem a földön élő hűségeseiktől hasonlóképpen Márián keresztül halad át, aki Jézus figyelmébe ajánlja azokat.”²⁵⁴

A támogatók azt remélték, hogy II. János Pál szimpatizál velük, mert elfogadta a „Totus tuus” („Minden a Tiéd”) Máriára vonatkozó pápai mottót. Sok katolikus teológus azonban elenezte a javasolt tant, a protestánsok pedig kifejezetten tiltakoztak. Mindazonáltal ez a vita felfedte azt a rajongást, amelyet sok katolikus érez Mária iránt.

Sokan állítják, hogy megjelent nekik Mária, és ezeknek az állítólagos látogatásoknak a színhelyén kegyhelyeket alakítottak ki, ahol zarándokok tömege jelent meg. Legnevezetesebb jelenések: Lourdes, Franciaország, (1958); Fatima, Portugália (1917); és Medjugorje, Boszina-Hercegovina (1981, jelen ideig). Tíz-húszmillió zarándok látogatott el Medjugorjébe.

II. Vatikáni Zsinat

A római katolicizmus legfontosabb fejleménye a huszadik században a Második Vatikáni Zsinat, melyre 1962 és 1965 között került sor. XXIII. János pápa hívta össze, és VI. Pál zárta be. Ez a zsinat hozta a legjelentősebb változásokat a Trenti Zsinat óta. Új hangvételt adott az egyháznak.

Öt főbb jellemzőt azonosíthatunk a zsinat munkájáról:

1. *Pásztori párbeszéd dogmatikus helyett.* A zsinat megerősítette a hagyományos katolikus teológiát. A Trenti Zsinattal ellentétben a dogmatikus hangvétel azonban árnyaltabb megközelítést biztosított, a modern szükségleteknek és érdekeknek megfelelően.

2. *Megegyezést kereső hozzáállás konfrontálódó helyett.* Habár Trent kiátkozást hirdetett a protestáns kulcsálláspontokra, a II. Vatikáni Zsinat békülékeny hangnemet fogadott el a keleti ortodoxokkal és a protestánsokkal szemben, úgy említve őket, mint „elkülönült testvéreket”. Elismerte Isten munkáját közöttük, és felajánlotta egy békés egyesülés reményét.²⁵⁵

Az egyház elismeri, hogy sok tekintetben kapcsolódik olyanokhoz, akik megkeresztelkedtek ugyan, kereszténynek nevezték magukat, noha nem gyakorolták a hitüket egészében, sem nem őrizték meg a közösség egységét Péter utódaival... Megszenteltettek a keresztség által, melyben egyesültek Krisztussal... Hasonlóképpen mondhatjuk, hogy bizonyos módokon csatlakoztak hozzánk a Szent Szellemben, akiknek Ő szintén ajándékait és kegyelmét adja, ami által Ő működik közöttük megszentelő hatalmával... Krisztus valamennyi tanítványában a Szellem felébreszti a vágyat a békés egységre, Krisztus által meghatározott módon, mint egy nyáj egy pásztor vezetése alatt, és sürgeti őket ennek igyekezetére. Az anyaszentegyház sosem szűnt meg imádkozni, reménykedni és munkálkodni, hogy ez létrejöjjön.

Korábban a katolikusok bűnnek tartották, ha egy katolikus ellátogatott egy protestáns templomba, most azonban párbeszédet, sőt közösséget ajánlanak fel. Továbbá azt mondják, hogy a más vallású emberek ugyancsak üdvözülhetnek, külön említve a zsidókat, muszlimokat és másokat.²⁵⁶

Bárki... tudván, hogy a Katolikus Egyházat Krisztus tette elengedhetetlenné, aki elutasítja, hogy csatlakozzon hozzá, vagy hogy benne maradjon, nem üdvözülhet.

Azok is üdvösségre juthatnak, akik saját hibájukon kívül nem ismerik Krisztus evangéliumát vagy az egyházát, de őszintén keresik Istent és kegyelem által arra törekszenek, hogy az Ő akaratát cselekedjék, amennyire az ismert a számukra a lelkiismeretük által. Sem az isteni előrelátás nem tagadja meg a segítséget az üdvösségre jutáshoz azok számára, akik, saját hibájukon kívül, nem jutottak még el Isten világos ismeretére és az Ő kegyelméből helyes életre törekszenek.

3. *A püspökök szerepének kiemelése.* Mióta az I. Vatikáni Zsinat kihirdette a pápai tévedhetetlenséget 1870-ben, a pápa gyakorlatilag a tanítások egyetlen forrásává vált, de korlátozott mértékig a II. Vatikáni Zsinat megújította a püspökök befolyását. A pápa megmaradt megkérdőjelezhetetlen vezetőnek, de a pápával egyetértésben a zsinat fontos döntéseket hozott az egyház jövője szempontjából.

4. *Új hangsúly a Biblián.* A II. Vatikáni Zsinat továbbra is fenntartotta, hogy a Biblia és az egyházi hagyomány azonos tekintéllyel bírnak, és hogy az egyházi hierarchia a Biblia egyetlen helyes magyarázója. Tehát kihirdette:²⁵⁷

Világos tehát, hogy a szent hagyomány, a Szent Biblia és az egyházi tanítás tekintélye Isten legbölcsebb tervével összhangban, olyannyira összekapcsolódik, hogy egyik sem létezhet a másik nélkül, hogy együtt és önmagában mindegyik az egyetlen Szent Szellem működése alatt hatékonyan hozzájárulnak a lelkek üdvösségéhez.

Mindazonáltal a zsinat elhatározta, hogy még több bibliaolvasást és bibliai idézetet foglal bele a liturgiába, az emberek nyelvén megfogalmazva. Ez arra is buzdítja a laikusokat, hogy olvassák és tanulmányozzák a Bibliát.

Ez a hozzáállás élesen ellentétes a hagyományos római katolikus felfogással. A korábbi felfogás szerint a laikusok nem képesek helyesen értelmezni a Bibliát; zavaró, sőt veszélyes lehet a számukra. Tehát hagyniuk kellett a Biblia tanulmányozását a papokra és a teológusokra. Az egyház hitelt érdemlően magyarázza nekik a Bibliát, és elmondja nekik, mit kell tudniuk. Valójában 1229-ben a laikusok számára megtiltották a Biblia olvasását.

5. *A liturgia modernizációja és reformja, és a kánon törvény.* A II. Vatikáni Zsinat sok gyakorlatot megváltoztatott, amelyek négyszáz éven át mintául szolgáltak. Az elsődleges cél a pásztorolás volt, hogy még inkább megfeleljenek a modern ember igényeinek, és hatékonyabban be tudják tölteni a szükségleteket. A zsinat például elhatározta, hogy a papoknak a nép nyelvén kell a misét celebrálniuk – az emberek általános használt nyelvén – a latin helyett. Így az emberek most már megértették, mit mondanak a templomban, és hasznukra lehetett a bibliai felolvasás a liturgiában.

Egy másik változás volt, hogy lehetett pénteken húst enni. Régi hagyomány volt, hogy a katolikusok tartózkodtak a húsevéstől péntekenként, Krisztus megfeszítésének napjára emlékezve. Ehettek halat, mivel az apostolok többsége halász volt. Még az amerikai állami iskolákban is halat adtak a gyerekeknek péntekenként, alkalmazkodva a katolikus tanulókhoz.

A szentek sorát és az egyházi kalendáriumot felülvizsgálták, és csökkentették a szentek számát, melyeket tiszteltek. Azokat, akik mítikus alaknak tűntek – akiknek történelmi létezés-

sére nem álltak rendelkezésre bizonyítékok – eltávolították a listáról. Például Szent Krisztofer, az utazók patrónusát törölték.

Összefoglalásul a II. Vatikáni Zsinat nem hozott nagy tanbeli változásokat, de sok hagyományt megváltoztatott, és megnyitotta az ajtót a további viták előtt. Az emberek gondolkodni kezdtek más lehetséges változtatásokon. Ha az egyház hirtelen módosíthat vagy felboríthat többszáz éves hagyományokat, akkor több változtatás is lehetséges. Például a papi nőtlenség a korai középkorban lett hivatalos szabállyá. Elvileg tehát megváltoztatható. A II. Vatikáni Zsinat előtt ilyen változtatás elképzelhetetlen volt, de a zsinat után sokan úgy vélték, hogy lehetséges.

A II. Vatikáni Zsinat megrázta néhány tradicionalista hitét. Sok odaszánt embernek nehézséget okozott a változásokhoz való alkalmazkodás. Azok, akik tartózkodtak a pénteki húsvéstől, most megtudták, hogy ez többé nem bűn. Azok, akik éveken át imádkoztak Szent Krisztoferhez, akiket ő utána neveztek el (hagyományosan egy katolikus a keresztnévét vagy középső nevét egy szentről kapta), és akik Szent Krisztofer medált vagy szobrot tartottak, így biztosítva a szent védelmét, most megtudták, hogy Szent Krisztofer többé nem szent. Egyesek kiábrándultak és cinikusak lettek.

Néhány katolikus ragaszkodott a misén a régi latin nyelvhez a Trenti Zsinat döntése alapján. Ezt tridenti misének nevezték. Egyes püspökök még szakítottak is az egyházzal annak érdekében, hogy fenntarthassák konzervatívabb nézeteiket és gyakorlataikat.

Katolikus Teológusok

A század talán legbefolyásosabb katolikus teológusa *Karl Rahner* volt (szül.: 1904), egy német jezsuita. Védte az ortodox katolikus dogmákat, mint a szentháromságot és a pápai tévedhetetlenséget, de így tett a II. Vatikáni Zsinat szellemében is. Valójában ő volt az egyik vezető gondolkodó, aki a zsinat mögött állt.

Rahner egyik legismertebb felfogása az „anoním keresztény” volt – olyan személy, aki üdvözülhet határozott vallási elkötelezettség nélkül. Rahner azt tanította, hogy Isten kegyelme üdvösséget hozhat a nem keresztény vallásúaknak is, és üdvözülhet valaki azáltal, hogy ezt a kegyelmet munkálkodni engedi magában, még ha nem érti, hogy mi az. Rahner odáig ment, hogy azt mondta: „még egy ateista...sincs kizárva az üdvösségből, ha nem cselekszik saját erkölcsi meggyőződésével szemben.”²⁵⁸

Pierre Teilhard de Chardin (1881-1955), egy másik jezsuita egy francia paleontológus volt. Kidolgozott egy misztikus teológiát, aminek segítségével megkísérelte integrálni a keresztény gondolkodást az evolúcióval. Úgy írta le a teremtetést, mint az evolúció folyamatát, és a bűnt, mint tökéletlenséget, amely az evolúció során keletkezett. Kihangsúlyozta a hitet a „kozmosz kereszténységben”, és úgy beszélt Krisztus misztikus testéről, mint amely az emberi evolúció összefüggésében fejlődött ki, és ezt a folyamatot a megváltás valódi jelentésével azonosította. Hitt abban, hogy az emberi tökéletesség „omega-pont”-ja felé fejlődik, az egyesítés felé a szeretet parancsa alatt, és azonosította ezt a befejezést Jézus Krisztussal.

Hans Küng (született 1928) egy svájci professzor Tübingenben. Az ő tanbeli tételében elemezte Karl Barth hit általi megigazulás tanát, és arra jutott, hogy az összhangban van a Trenti Zsinattal. Továbbá kijelentette: „Napjainkban létezik egy fundamentális megegyezés a katolikus és a protestáns teológia között – az a pont, ahonnan a reformáció teológiája elindult.”²⁵⁹ A legtöbb katolikus teológus elfogadja a következtetését, és többé nem tekinti a protestáns, kizárólag hit általi megigazulás tanát eretnekségnek.

1970-ben Küng megtámadta a pápai tévedhetlenség dogmáját. Helyette az egyház „csalhatatlanságának” a tanát hirdette. Ez azt jelentette, hogy Isten megtartja az egyházat az igazságban, megóvjá az evangéliumot az egyházban jelenlévő hibák ellenére. Hasonlóképpen

azzal is érvelt, hogy a Biblia nem tévedhetetlen, hanem csálhatatlan. Kűng elfogadta a pápát az egyház vezetőjének, de mint első szolgálot, és nem mint szuverén urat.

Ezeknek a gondolatoknak köszönhetően az egyház II. János Pál vezetése alatt kijelentette, hogy Kűng többé nem katolikus teológus. Nem átkozták ki, sem nem fosztották meg papi tisztségétől, de megtiltották neki, hogy a katolikus teológián professzori tisztséget töltsön be. E tiltás ellenére továbbra is tanított Tűbingenben, és hatalmas befolyást gyakorolt.

Jelenlegi fejlemények a katolicizmusban

Napjainkban valószínűleg legalább annyi *teológiai különbözőség* van a Római Katolikus Egyházon belül, mint a protestantizmus fő áramlatán belül. Vannak liberális katolikus teológusok, akik megkérdőjelezzik a Biblia alaptanításait és a katolikus hagyományokat, és akik megkérdőjelezzik a történelmi erkölcsi és szociális álláspontokat. Vannak konzervatívok is, akik fenntartják a Biblia tévedhetetlenségét vagy hibátlanságát, és akik szigorú erkölcsiséget hirdetnek. Akárcsak a protestantizmusban, sok támogatója van a modern megközelítéseknek, mint a történelmi kritizmusnak, a helyzeti etikának, a szabad teológiának, és a feminista teológiának.

II. János Pál vezetése alatt a Római Katolikus Egyház megmaradt hivatalosan konzervatív az *erkölcsi kérdésekben* élesen ellenezve a mesterséges születésszabályozást, a válást, a házasságon kívűli szexet és a homoszexualitást. Ellenezte a nők papságát, és ragaszkodott a papi nőtlenséghez. A katolikus laikusok azonban sokat elhagytak ezekből a morális szabályokból, különösen nyugaton. Például majdnem minden nyugati katolikus gyakorolja a születésszabályozás valamilyen formáját, a házasságon kívűli szexet, azonkívűl az abortuszok száma nagyjából ugyan arányú a katolikusok körében, mint az általános népességében. Továbbá sok európai és amerikai püspök munkálkodik ezeken a változásokon, noha megmaradtak alávetettségben a pápának.

Különösen a *papságot érintő szabályok* újragondolásáért van nagy nyomás a katolikus egyházon az amerikai és az európai papok súlyos hiánya miatt. Több esetben a parókiákat összevonták, más esetekben pedig laikusoknak kellett sok olyan feladatot betölteniük, amelyeket hagyományosan csak papok tölthettek be. Megfigyelők úgy vélik, hogy a papok hiányának fő oka a papi cölíbátus követelményében rejlik.

Ráadásul elegendő bizonyítékok vannak arra, hogy a cölíbátus szabálya nem hatásos, ellenben a morális kihágások magas gyakoriságának tényezője a papságon belül. Ez a probléma természetesen a korai középkorig nyúlik vissza.

A. W. Richard Sipe, aki korábban bencés szerzetes volt, majd pszichoterapeuta lett, tanulmányozta a helytelen szexuális viselkedést a papság körében. Kutatásai eredményét a *Secret World: Sexuality and the Search for Celibacy* című munkájában tette közzé. Huszonöt éven át végzett kutatást (1960-1985-ig) több mint ezer pap között, és ötszáz más férfi és nő körében, akik papok szexuális partnerei voltak. Becslése szerint az „53 000 amerikai római katolikus papoknak a fele megszegte a nőtlenségi fogadalmát.” Állítása szerint a papoknak kb. 28 %-a él élettársi kapcsolatban nővel, és sokuk hosszú ideje; emellett 10-13% férfival él együtt.; 6%-uk fiatalkorúakhoz vagy gyermekekhez vonzódik, rendszerint fiúkhöz.²⁶⁰

A Római Katolikus Egyház azt mondja, ezek a számok erős túlzások. Egyrészt a Sipe által meginterjúvolt papok fele terápia alatt állt, tehát felthetőleg problémáik voltak, és nem képviselik a papok összességét. Ha azonban le is csökkentjük Sipe számait a felére, még mindig jelentős a probléma. Az elmúlt években az egyházat számos esetben feljelentették, és sok millió dollárt fizetett ki szexuális visszaélések, vagy gyermekmoleztások áldozatainak a papság részéről.²⁶¹

Latin-Amerikában a Római Katolikus Egyház mind a konzervatív, mind a liberális változásokkal szembesűl. Baloldalon vannak a liberális teológusok, akik újraértelmezték az evan-

géliumot a szociális igazságtétel és a forradalmi tevékenység fogalmaival. II. János Pál pápa megtagadta ezeket a nézeteket, de azok ma is befolyással bírnak.

Jobb oldalon vannak az evangéliumiak, akiknek 80 %-a vagy több pünkösdi. Az evangéliumiak száma gyorsan nő Latin-Amerikában a katolikusok rovására. Még ha a Katolikus Egyház mostanra eléggé ökumenikussá vált is, Latin-Amerikában erős ellenállás van a nem katolikus felekezetekkel szemben, kultuszoknak vagy szektáknak nevezve őket. Egy időben súlyos üldözés folyt ezek ellen, még erőszakra és gyilkosságokra is sor került. Az 1950-es években az Egyesült Pünkösdi Egyház ilyen kemény üldöztetést szenvedett Kolumbiában. Az elmúlt években az evangéliumiak ugyancsak hasonló üldöztetést szenvedtek Mexikó távoli területein. Hivatalosan a Katolikus Egyház természetesen nem hagyja jóvá az erőszakot, de a püspökök és a papok a különböző területeken arra bujtogatják a követőiket, hogy zaklassák, akadályozzák vagy elűzzék a nem katolikusokat.

Drámai fejlődést hozott a Római Katolikus Egyházban a *karizmatikus mozgalom*, amely 1967-ben került be az egyházba. (Lásd 10. fejezetet.) Hivatalosan a Katolikus Egyház nyitott a mozgalom felé. Az érvényes filozófia az volt, hogy ameddig a karizmatikusok a katolikus egyházon belül maradnak, addig elismerik a tekintélyüket és a tanaikat, és tarthatnak, illetve látogathatnak egyéni karizmatikus imaalkalmakat. Ilyen módon az egyház ezeknek az embereknek a többségét képes az egyházon belül tartani.

Akkor azonban ellentét támadt, amikor Emmánuel Milingo, a zambiai Lusaka érseke elfogadta a karizmatikus mozgalmat. Egy „transz-szerű látomása volt, miután találkozott a katolikus karizmatikus mozgalom olasz papjaival” Rómában. „Visszatérve Afrikába, Milingo imádkozni kezdett a betegekért, és hamarosan százak számoltak be csodákról.”²⁶² Kritikusai azzal vádolták, hogy törzsi varázslásokat folytat modern gyógyítás helyett, és a Vatikán visszarendelte őt Rómába egy év pihenőre és pszichiátriai vizsgálatra. Milingo tagadta, hogy amuletteket, bűbájosságot vagy boszorkánydoktorok technikáját alkalmazta volna, vagy hogy ellenzi a modern orvoslást. Helyette azt állította, hogy a gyógyulások Isten hatalma által mentek végbe. Ennek ellenére 1983-ban lemondott a tisztségéről.²⁶³

A drámai változások ellenére, melyeket a XX. század hozott, II. János Pál konzervatív állásfoglalásra törekedett az egyház megkülönböztető tanaiban. Egy 1984-es írásban, a *Reconciliation and Penance*-ban például támadta azt az elképzelést, amely szerint a bűnbocsánat elnyerhető „közvetlenül Istentől”, az egyház kihagyásával. Hangsúlyozta a bűnbánati szentségek fontosságát, melyet, mint mondta, Jézus vezetett be, és a papoknak történő bűnvalás fontosságát a bűnbocsánat elnyeréséhez.²⁶⁴ 1985-ben a Vatikán kihirdette, hogy a katolikusok teljes bűnbocsánatot nyerhetnek, ha hallgatják püspökük karácsonyi vagy húsvéti áldását a rádióban vagy a tévében, ha nem tudják személyesen hallgatni.²⁶⁵ A katolikus teológia szerint a teljes bűnbocsánat elengedi az ideiglenes büntetést minden megvallott bűnért, és az „érdemek kincstárából” merít, melyek Krisztus, Mária és a szentek érdemeiből gyűlt össze.

Ökumenikus párbeszéd

A huszadik század jelentős közeledés szemtanúja volt a protestánsok és a katolikusok fő áramlata között felfogásban és gyakorlatban. A kulcstanok közötti különbség, mely sokáig elválasztotta a két mozgalmat a múltban, viszonylag lényegtelenné vált.

A II. Vatikáni Zsinat, mely úgy jellemezte a protestánsokat, mint „különálló testvéreket”, megnyitotta az ajtót az ökumenikus párbeszéd előtt a különböző felekezetekkel. Mint láttuk, a katolikus teológusok ma általában egyetértenek abban, hogy a hit általi megigazulás tana, mely a protestáns reformáció elszakadását okozta az 1500-as években, többé nem probléma.

A Római Katolikus Egyház és az anglikán egyház nagy előrelépést tett az ökumenikus párbeszédben. Az anglikán egyház mindig eltérő volt teológiai, erős anglo-katolikus jellegzetességgel. A legnagyobb kérdés, amely elválasztotta egymástól a két egyházat, a pápa

felsőbbsége volt. (VIII. Henrik király emiatt szakított Rómával, és alakította meg Anglia Egyházát 1534-ben.) 1982-ben azonban az anglikánok jelentős engedményt tettek, beleegyezve abba, hogy a pápa legyen a legfőbb püspöke a jövőben egyesült egyháznak. „Mindkét fél egyetért abban, hogy nincs tanbeli akadály a újraegyesülésnek, és még a legbonyolultabb problémának – a pápa tisztségének – sem kell ennek útjában állnia.” Az egyik anglikán tárgyalásvezető, a Cambridge-i professzor, Henry Chadwick kijelentette: „Egyetértünk abban, hogy a pápaságnak kell lennie a középpontjában minden egyház eucharisztiai közösségének.”²⁶⁶

1987-ben a Második Nemzetközi Anglikán-Római Katolikus Bizottság kimondta, hogy egyességre jutott „az üdvösség tanának alapvető tényezőiben és az egyház ezen belül betöltött szerepében”. Kortright Davis, az anglikán küldöttség tagja szerint az egyesség világossá tette, hogy „az üdvösség a kezdetétől a végéig Isten cselekedete... Az emberi (humán) érdemről való felfogás átalakult, tehát ez többé nem érdem, mely vita tárgya, hanem a hit válasza.” A párbeszéd célja végső soron, hogy mindkét egyház elfogadja a másik szentségeit és szolgálát.²⁶⁷

Jelentős új probléma azonban, hogy az elmúlt években az anglikánok elkezdtek nőket is felszentelni pappá, amit Róma elutasít. A pápai tévedhetetlenség és a Mária-tan ugyancsak akadályok maradtak.

A katolikusok ugyancsak figyelemre méltó párbeszédet folytattak a lutheránusokkal. Egyes teológusok mindkét oldalon aláírtak egy megállapodást, amely kimondja, hogy a hit általi megigazulás középponti tana, amely a lutheránusokat a katolikus egyház elhagyására készítette az 1500-as években, többé nem vitatéma – mert mind a lutheránusok, mint a katolikusok hisznek abban, hogy a megigazulás hit által történik, és cselekedetekben mutatkozik meg. 1983-ban a Lutheránus-Római Katolikus Párbeszéd Csoport az Egyesült Államokban kihirdette, hogy elértek egy „alapvető megegyezést” a hit általi megigazulás tanáról. Kijelentette, hogy „A mi teljes reménységünk a megigazulásban és az üdvösségben Jézus Krisztuson és az evangéliumon alapul, mely által a jó hír Isten kegyelmes cselekedetéről Krisztusban ismertté lett.” Bár a különbségek megmaradtak, egyes katolikus tudósok kijelentették, hogy Luthernek alapjában véve igaza volt, és a II. Vatikáni Zsinat lényegében igazolta őt.²⁶⁸

Az 1990-es években a római katolikusok és az evangéliumiak hasonló párbeszédet folytattak. Néhány kiemelkedő teológus és vezető mindkét részről aláírt egy közös egyesség nyilatkozatot a kulcsfontosságú területén, köztük a megigazulásról is. Komoly vita támadt azonban az evangéliumi berkekben, hogy a párbeszéd vagy a közös nyilatkozat elfogadható-e.

Érdekes, hogy a római katolikusok kezdeményezték a párbeszédet a pünkösdiekkel 1972-től. A pünkösdi résztvevők, köztük vezető tudósok és lelkipáterek az Isten Gyülekezeteiből, az Isten Egyházából (Cleveland, Tennessee), a Prófécia Istenének Egyházából, az Isten Egyháza Krisztusban-ból, a Négyes Evangélium Nemzetközi Egyházából, a Nemzetközi Pünkösdi Szentség Egyházból, és a Kanada Pünkösdi Gyülekezeteiből. Egy egyetlenség-hívő pünkösdi gyülekezet képviseltette magát: a Krisztus Jézusban Való Hit Apostoli Egyháza (Mexikó). Ugyancsak jelen voltak karizmatikusok az amerikai baptistáktól, az anglikánusoktól, a katolikusoktól, az episzkopálisoktól, a lutheránusoktól, az ortodoxoktól és a presbiteriánus egyházaktól.

Az utolsó jelentésben a párbeszédéről, melyre 1985-től 1989-ig került sor, a résztvevők megmagyarázták az egységre törekvő vágyuk alapját.²⁶⁹

A Római Katolikus Egyház számára az ökumenikus párbeszéd alapja a pünkösdiekkel helyesen szólva az, hogy a katolikusok elismerik a pünkösdiek által kiszolgáltattott keresztiséget az Atya Fiú, és a Szent Lélek nevében. Ez az Úr Jézus Krisztusba vetett közös hitre utal. A római katolikusok elismerése a pünkösdi keresztiséget illetően, következtetésképp azt jelenti, hogy a római katolikusok hisznek a pünkösdiekkel való bizonyos, bár

nem tökéletes *koinoiában* (közösségben)... A keresztség egysége magába foglalja és megköveteli a keresztség egységét... Megegyezésünk a szentháromság alapján kiszolgáltatott keresztség tekintetében az egység irányába vonz és ösztökél minket.

A pünkösdiek nem látnak olyan egységet a keresztyének között, amely a közös vízkeresztségen alapulna... Helyette az egység a közös hiten, és azon a felismerésen alapul, hogy Jézus Krisztus Úr és Megváltó a Szent Szellem által. Ez arra utal, hogy a pünkösdiek elismerik ezt a közös hitet a római katolikusokkal és a Jézussal, mint Úrral való közös tapasztalatot, ezért valóságos, bár nem tökéletes *koinoiát* (közösséget) vállalnak velük... A baptizmus egysége létre hozza és igényli a megkereszteltek egységét... Megegyezésünk a szentháromság alapú baptizmusban egységre indít és ösztönöz minket.

A pünkösdiek nem látják azt az egységet a keresztyének között, amely a közös vízkeresztségen alapul... Helyette az egységük alapja a Jézus Krisztusban való közös hit és Jézus Krisztus közös megtapasztalása, mint Úr és Megváltó a Szent Szellem által.

Ez azt jelzi, hogy addig a pontig, amely szerint a pünkösdiek elismerik, hogy a római katolikusok is rendelkeznek ezzel a közös hittel és megpataszalással Jézusról, mint Úrról, valóságos, bár nem tökéletes *koinoiá* áll fenn köztünk.

Ebben a nyilatkozatban és a II. Vatikáni dokumentumban azt találjuk, hogy a római katolikusok intézményesített egységre törekszenek, amely közös szentháromság-hiten és keresztségen alapul. Ennél a pontnál nem világos, hogy a pünkösdiek és más protestánsok milyen mértékig képesek teljesíteni az egységnek ezt a vízióját. Ezek a pünkösdiek részt vettek egy olyan ökumenikus párbeszéd támogatásában, amely önmagában elég jelentős, mivel a korai pünkösdiek minden ága általában úgy tekintett a Római Katolikus Egyházra, mint hitehagyóra, vagy legalábbis egy hamis tanokat hirdető egyházra, amely tagjainak megtérésre van szükségük.

Keleti ortodoxia

A Keleti Ortodox Egyház hivatalosan elszakadt a Római Katolikus Egyháztól 1054-ben. Bár hasonló a szentségekről szóló teológiája, nem ismeri el a pápa szuverenitását, és önmagát tekinti az eredeti, tiszta egyháznak. Kultúrálisan, teológiailag és liturgiailag inkább görög, mint latin eredete van. Egy jelenkori görög ortodox szerző a következőképp határozta meg a különbséget:²⁷⁰

Néhány főbb különbség az ortodoxok és a római katolikusok között az alábbiak: a római pápa elsőbbsége és tévedhetetlensége; a *filioque* tan (a Szent Szellem eredete az Atyától és a Fiútól egyaránt, és nem csak az Atyától); a tisztító tűz tana; a szeplőtelen fogantatása és testben való felvitele a *Theotokos*-nak („Isten anyjának”); ezeket az ortodoxok mind elvetik. Ezek mellett vannak más tanbeli, eklézsiái, és adminisztratív különbségek. A Görög Egyház csak a megbeszülés elsőbbségét ismeri el a római püspököt illetően, majd a konstantinápolyi püspököt, utánuk pedig más egyházi vezetőket történelmi okokból... Ami az ökumenikus párbeszédet illeti, az Ortodox Egyház nem vonakodik elfogadni Róma püspökét, mint *primus inter pares*-t, első, az egyenlők között. Más alapon azonban nem hódol meg ebben a fontos kérdésben.

A keleti ortodoxia nem monolitikus, hanem autokefálosz (saját fejű) nemzeti egyház, mely kölcsönös közösségben van a konstantinápolyi pátriárka alatt. Ez a legelterjedtebb vallás Görögországban, Romániában, Grúziában, Oroszországban, Bulgáriában, Szerbiában és Montenegróban. Erős más szláv országokban is, és ősi egyházai vannak a Közép-Keleten. Nyugaton

a hívei elsősorban olyan emberek, akik etnikailag a Közép-Keletről és Kelet Európából származnak.

Emellett számos ősi egyházat általában besorolják keleti ortodox egyháznak, noha attól függetlenül működnek. Az egyik oldalon vannak a monofiziták, nevezetesen a kopt egyház Egyiptomban, az Etiópiai Ortodox Egyház (melyet ugyancsak koptnak neveznek), és az Örmény Apostoli Egyház. Ők elvetették a Chalcedoni Zsinatot (451), azt vallva, hogy Krisztusnak csak egy természete volt (elsődlegesen isteni), nem pedig két teljes természete (emberi és isteni) egy személyben. A másik oldalon a nesztorianusok állnak, nevezetesen az Asszíriai Egyház a Közép-Keleten. A Chalcedoni Zsinat kritizálta a nesztorianizmust, amiért túlságosan hangsúlyozta a különbségtételt Krisztus isteni és emberi természete között, és mert elutasította, hogy Máriát Isten anyjának nevezze.

Ezekről az eltérésekről eltekintve ezen egyházak teológiája és liturgiája hasonló más keleti egyházakhoz. Az egyiptomi koptok és az Asszíriai Egyház kisebbségben van, mivel az országokban a muszlim az uralkodó vallás.

Mindezen túl a keleti ortodoxia hagyományos, konzervatív és hierarchikus. Ahol ez a hit többségben van, szorosan össze van fonódva az állammal és a kultúrával. Ezekben az országokban az egyház sajátos törvényes státuszt és támogatást élvez, és az emberek számára a hit tagadása kultúrájuk tagadását jelenti.

A kommunizmus idején az Orosz Ortodox Egyház és más kommunista országok ortodox egyházai szorosan együttműködtek az állammal. A vezetőiket a kommunista párt jóváhagyásával nevezték ki. Az ortodoxia nagyon sokat veszített a hitelességéből ezekben az országokban, amiért alkalmazkodtak és együtt működtek a rendszerrel. A kommunizmus bukása óta az ortodoxia a politikai hatalma visszaállítására törekszik, kizárva vagy korlátozva más vallásos hiteket vagy felekezeteket, különösen az evangéliumiakat és a pünkösdieket.

A görög ortodox egyház hasonló álláspontot vett fel. Görögországban törvényellenes megteríteni valakit a görög ortodoxiából. Olykor az evangéliumi lelkimunkások és tagok üldözésnek vannak kitéve, és törvénytelen cselekedettel vádolják őket evangéliumi erőfeszítéseikért.

Teológiailag a keleti ortodoxia viszonylag statikus, részben mert a muszlimok meghódították ősi erősségeiket a Közép-Keleten. Amikor a Bizánci Birodalom 1453-ban elbukott, a törökök átvették az irányítást Konstantinápoly (ma Isztambul), a császári főváros és az ortodoxia hagyományos székhelye felett.

Az ortodox egyházak tagjai az Egyházak Világtanácsának, és konzervatív befolyásra töreksenek mind tanban, mind szociális erkölcsben. Az állásfoglalásuk sok szempontból hasonló a Római Katolikus Egyházéhoz. Továbbá voltak ortodox megfigyelők a II. Vatikáni Zsinaton, és az utóbbi években a katolikus és az ortodox vezetők párbeszédet folytatnak, mint „különválasztott testvérek”.

Az 1980-as és 1990-es években számos evangéliumi keresztyén tért át a keleti ortodoxiára. Nevezetes példa Franky Schaeffer, egy jól ismert evangéliumi szerző, Francis Schaeffer fia; és Michael Harper, egy anglikán karizmatikus úttörő. A megtérők arról beszéltek, hogy számos jellemző vonzotta őket: 1) az ősi örökség és hagyomány, 2) liturgikus istentisztelet, 3) konzervatív erkölcsiség, 4) tekintélyelvű hang, mégis különböző a római katolikus állásponttól a pápa felsőbbbségéről és tévedhetetlenségéről. Úgy tűnik az evangéliumiak egy értelmezebb, misztikusabb, tisztelet-ihlette imádatot keresnek szemben az egyszerű, érzelem nélküli, észszerű evangéliumi formákkal, és biztosabb tanbeli hangot az evangéliumi töredezett és liberális irányvonallal szemben.

Összefoglalás

A római katolicizmus csaknem egymilliárd követővel és a keleti ortodoxia közel 200 millió követővel a legnagyobb erőt képviselik a világ keresztyénységében, és a világ népességének

20 %-át teszik ki. Bár a pápaság elválasztja őket, teológiaiilag és ideológiaiilag nagy mértékben ikrek. Bár mindkettő hagyományos tanokat és erkölcsi állásfoglalást támogat, tagságuk többsége elfogadja a modern, világi társadalom értékeit és életmódját.

A katolikusok és az ortodoxok ökümenikus párbeszédet folytatnak egymással, a protestánsokkal, sőt a nem keresztény vallásokkal is. Lehetséges, hogy a jövőben a római katolicizmus lesz a keresztény felekezetek világmértékű közösségének alapja, és végül ez lehet az alapja egy világegyháznak.

9. A Gyógyulási ébredés és a Késői eső mozgalom

A második világháború után a klasszikus pünkösdi mozgalom két fejleményt eredményezett: a Késői eső mozgalmat és a karizmatikus mozgalmat. Ezeknek a mozgalmaknak egy háború utáni gyógyulási ébredés készítette elő a terepet, mely 1946 és 1958 között csúcsosodott ki.

A gyógyulási ébredés háttere

A kereszténység története során különféle gyógyulási ébredések voltak. Az Újszövetség világosan tanítja, hogy a gyógyítás egyike azon szellemi ajándékoknak, melyeket Isten adott az egyháznak (I. Kor. 12,8-10).²⁷¹ Arra utasítja az egyházat, hogy imádkozzon azok gyógyulásáért, akik betegek (Jak. 5,14-16.). Az evangélium több olyan ember esetét feljegyzí, akik meggyógyultak Jézus földi szolgálata során, és az Apostolok cselekedetei számos olyan emberről ír, akik meggyógyultak az apostolok és a korai egyház imádságai nyomán. A történelemben valahányszor hittek az emberek a gyógyulásban és hirdették a Biblia gyógyulási üzenetét, Isten a gyógyulás csodáit vitte végbe.

Még a Szent Lélek huszadik századi nagy kitöltése előtt jelentős gyógyulási ébredések voltak a tizenkilencedik században, Európában és Amerikában egyaránt. Az 1800-as évek végén a szentség mozgalom sok prédikátora és tanítója hirdette a gyógyulás üzenetét. Azt tanították, hogy a keresztények meggyógyulhatnak, ha hittel az úrhoz imádkoznak.

Ezek közül a tanítók közül többen ugyancsak elkezdtek azt tanítani, hogy a gyógyulás a Kiengesztelés része. Azaz, ahogy Jézus megszerezte a megigazulásunkat és a megszentelődésünket a halálával, eltemetésével és feltámadásával, ugyanúgy megszerezte a gyógyulásunkat is. Azért jött, hogy visszafordítsa a bűn minden következményét, köztük a betegséget is. Arra a bibliai kijelentésre hivatkoztak, hogy „az ő sebeivel gyógyulánk meg” (Ésa. 53,5.). (Lásd szintén I. Péter 2,24.). Rámutattak, hogy a Máté 8,16-17. egyértelműen az Ésaías 53. Kiengesztelésről szóló igeszakaszára vonatkozik, mint fizikai gyógyulásra.

Számos szentség-evangélista, férfiak és nők egyaránt, ismert lett a gyógyulási üzenetéről. Bár a legtöbben kiegyensúlyozott nézetet vallottak a gyógyulásról, mely figyelembe vette Isten szuverenitását és elismerte, hogy a gyógyulás nem mindig történik meg azonnal vagy ahogy az emberek szeretnék, néhányan szélsőségekbe estek a tanításaikban. Egyesek ragaszkodtak ahhoz, hogy a gyógyulás mindig azonnal következik be, ha az embernek elegendő a hite, ahogy a megszentelődés is azonnali tapasztalat volt, amikor hittek benne. Mások úgy tartották, hogy ha valakinek elég hite van ahhoz, hogy üdvözlüljön, ahhoz is elég hite van, hogy meggyógyuljon. A következmény az lett, hogy ha valaki nem gyógyult meg, az üdvössége is megkérdőjeleződött. Egyesek elutasítottak mindenféle gyógyszert vagy orvost, mondván, hogy ez ellentétes a hittel.

Az egyik leghíresebb gyógyulási prédikátor John Alexander Dowie volt, akinek a szolgálata 1894 és 1905 között volt csúcsponton. Ausztráliából vándorolt be az Egyesült Államokba, és nemzetközi követőkre tett szert. Mint ahogy az 1. fejezetben megjegyeztük, megalapította saját felekezetét (a Keresztény Katolikus Egyházat) és saját városát (Zion, Illionis állam).

Sok korai pünkösdi vezető merített inspirációt Dowie-tól. Mielőtt 1901-ben a pünkösdi mozgalom útjára indult, Charles Parham megnézte Dowie működését, és megtanulta a módszereit. 1906-ban Parham elvitte a pünkösdi üzenetet Zionba, és Dowie sok követőjét nyerte meg az új mozgalomnak. Közülük sokan pünkösdi vezetők lettek, köztük L. C. Hall, D. C. O. Opperman, John Lake és F. F. Bosworth. Lake és Bosworth pünkösdi gyógyító szolgálataikról voltak ismertek. Gordon Lindsay szülei, akik a háború utáni gyógyító ébredés kiemelkedő alakjai voltak, ugyancsak Dowie követői voltak korábban.

Parham hirdette a gyógyulást, mielőtt a Szent Lélek kitöltetése bekövetkezett. Később továbbra is hangsúlyozta a gyógyulást, és néhány korai áttörése drámai gyógyulások eredménye volt. Néhány jól ismert Szentség-mozgalmi gyógyulási prédikátor csatlakozott a pünkösdi mozgalomhoz, köztük Carrie Judd Montgomery és Maria Woodworth-Etter. Más ismert gyógyító igehirdetők voltak a korai pünkösdi mozgalomban Smith Wigglesworth (Anglia) Aimee Semple McPherson és Charles Price, aki McPherson szolgálata nyomán töltekezett be Szent Lélekkel.

Röviden, a gyógyulás kiemelkedő témája volt a késői szentség-prédikátoroknak és a korai pünkösdieknek. Továbbá a közvetlenül a második világháborút követő évtizedben számos nemzeti szolgálat jött létre, amely az isteni gyógyulásra összpontosított.

William Branham

A háború utáni gyógyulási ébredés atyja és útkövezője William Marrion Branham volt (1909-1965). Fiatal korában Branham személyesen tapasztalt gyógyulást, és független baptista prédikátor lett. Később betölte a Szent Lélekkel és pünkösdi lett. Ugyancsak elfogadta a Jézus Krisztus nevében való vízkeresztséget, és egy nem szentháromság-tant valló, az Isten-ség egyetlenségét valló hitre tért át.²⁷² Egyaránt prédikált szentháromság-hívó és egyetlenség-hívó egyházakban, de ő maga független maradt.

Branham azt állította, hogy meglátogatta őt Isten három és hét éves korában. Ezután 1946-ban arról beszélt, hogy egy angyal látogatta meg őt, és kijelentette, hogy Isten meg fogja őt ajándékozni isteni gyógyulással. Elmondta, hogy ettől fogva ez az angyal vezette őt. Ennek bizonyítására Branham követői mutattak egy 1950-ben készült fotót Branhamról, amint Houstonban prédikál. A feje felett megjelenik valami, ami egy glóriára vagy fényvillásra emlékeztet.

Branham a gyógyító evangélizációit 1946-ban kezdte, és az eredmény elképesztő volt. Szolgálata csúcspontján a világ legnagyobb előadótermeit és stadionjait töltötte meg hallgatósággal. Talán a legkiemelkedőbb és széles körben bizonyított csoda 1951-ben történt. William Upshaw, egy amerikai képviselő Kaliforniából, aki éveken át mozgássérült volt, meggyógyult Branham egyik szolgálata alatt. Ez a nevezetes esemény nemzetközi hírnevet hozott Branhamnek.

Branhamnek szokatlan képessége volt arra, hogy felismerje az emberek betegségeit. Kihívta őket a hallgatóságból, felfedte a részleteket róluk, hitre buzdította őket, és imádkozott a gyógyulásukért. Sokan meggyógyultak. Walter Hollenweger, aki később az Egyházak Világtanácsának evangélizációs titkára lett, a következő leírást és elemzést adta:²⁷³

Az angyal adott neki jeleket, hogy segítse őt a feladatában. A legfontosabb Branhamnek azon képessége volt, hogy megdöbbentő pontossággal nevezte meg azoknak az embereknek a betegségét és gyakran rejtett bűneit, akiket azelőtt soha nem látott. A szerző, aki személyesen ismerte Branhamet és tolmácsa volt Zürichben, nem tudott olyan esetről, amikor Branham tévedett volna a gyakran részletekbe menő kijelentéseiben. Branhamre a kedvesség volt jellemző, amellyel bizonyos személyes kinyilatkoztatásokat adott azoknak, akik suttogva kértek gyógyulást, ezért nem adta át nekik a mikrofont, hogy felfedje őket a hallgatóság előtt...

A pünkösdi újságírók sokszor túlzásba estek a róla szóló beszámolóikban, de számos jól hitelesített csodálatos gyógyulás történt...

De jóindulattal megítélve is azt kell mondanunk, hogy a szolgálatai nem csak egyszerűek, hanem gyakran naivak is voltak, és annak ellenére, amit hirdetett, a hallgatóságnak csak egy kis százaléka gyógyult meg. A pünkösdi pásztornak, Leonard Steinernek elmarasztaló véleménye volt Branham zürich-i evangélizációiról. Azt írta, hogy a döntésre fel-

hívás Krisztus mellett „zavaróan bizonytalan volt. Nem lehetett igazi megtérésre felhívást megkülönböztetni.”

Branham összegyűjtött egy három emberből álló vezetői csapatot: Jack Moore-t, Gordon Lindsay-t, és W. E. E. „Ern” Baxtert. Moore egy egyesült pünkösdi pásztor volt a Louisinai Shreveportban, akire olyan nagy hatás tett Branham, hogy Branham evangélizációs szolgálatának szentelte magát.

Moore csatlakozott barátjához, Gordon Lindsay-hez, aki az Isten Gyülekezeteinek lelkipunkása volt, és Charles Parham szolgálata alatt tért meg. Lindsay lemondott tisztségéről, hogy Branham teljes idejű munkatársa legyen. Írt egy könyvet róla *Egy Istentől küldött ember (A Man Sent From God)* címmel, és elindított egy újságot a *Gyógyulás hangja (Voice of Healing)* címen, hogy Branham szolgálatát népszerűsítse. Lindsay hamarosan kiterjesztette tudósításait más gyógyulási szolgálatokra is, amelyek gyorsan elterjedtek, ez azonban a Branhamtól való különváláshoz vezetett. Végül Lindsay felvette a Krisztus a nemzetekért nevet a szolgálatára, az újságjára és a Biliaiskolájára, melyet a Texasi Dallasban alapított.

Ern Baxter egy független pünkösdi volt, aki egy Branhammel együtt utazott. Néhány évvel később nagy hatást gyakorolt rá a Késői Eső mozgalom, noha végül nyugtanítoták annak hibái. Később csatlakozott a karizmatikus mozgalomhoz, és az egyik első vezetője lett a pásztori mozgalomnak. (Lásd 10. fejezetet.)

F. F. Bosworth, aki elhagyta az Isten Gyülekezeteit, mert elvetette a kezdeti bizonyíték tanát, csatlakozott Branham missziójához 1948-50-ben.

A Teljes Evangéliumi Üzletemberek Nemzetközi Társasága, mely 1951-ben alakult, William Branham legfőbb támogatójává vált az 1950-es években, és az 1960-as évek elején. Branham személyes barátja volt az alapítónak, Demos Shakariannek, egy Örmény Pünkösdi és laikus egyházvezetőnek Kaliforniában.

Branham központi üzenete a gyógyulás és a jólét volt. A legnagyobb népszerűsége idején nem helyezett nagy hangsúlyt a tanításra. Például hitt abban, hogy mindenkinek meg kell kereszteszkednie Jézus Krisztus nevében, köztük azoknak is, akik már megkereszteszkedtek a Szentháromság-formula szerint, de nem hangsúlyozta ezt a hitvallást a szolgálata hallgatóságának. Helyette, ebben az időben a szolgálata többségét szentháromság-hívók között végezte.

Branham első három összeövetelén Nathaniel Urshan, egy UPCI evangélista és későbbi általános szuperintendens, prédikálta a nyitó üzenetet, majd ezután Branham elvégezte gyógyító szolgálatát. Amikor Urshan hirdette a Jézus Krisztus nevében való keresztséget, Branham megkérte, hogy ne tegye, és ekkor Urshan nem társult tovább a misszióhoz.²⁷⁴

Branham szolgálata hanyatlásnak indult az 1950-es évek közepén. Számos anyagi nehézséggel nézett szembe, és amikor a karizmatikus mozgalom elkezdődött, gondot okozott neki annak elfogadása. Vidéki háttérből származott alacsony iskolázottsággal, míg a legtöbb karizmatikus városi középosztálybeli emberek volt a főbb felekezetekből, így Branham nem tudta igazán sikeresen magához vonzani őket.

Későbbi szolgálata során hangsúlyozni kezdte a tanítást, köztük számos szokatlan, téves hitvallást. Követői azokra szűkültek, akik elfogadták ezeket a nézeteket. Különösen azt a tant hirdette, amit *kígyó mag tan*-ként lett ismert. Ez a tan azt állítja, hogy az emberi faj eredendő bűne szexuális jellegű volt. Az Éden kertjében Éva bűnt követett el, és szellemileg beszenyeneződött az által, hogy szexuális kapcsolatot létesített az ördöggel. Miután Ádám szexuálisan érintkezett Évával, ő is hasonlóképpen beszenyeneződött. Ilyen módon az emberi faj bűn alá került, és a bűnt átadódott a jövőbeni generációkra.

Branham továbbá fenntartotta, hogy Éva gyermeket fogant az ördögtől, nevezetesen Kaint. Kain és leszármazottai ezért átok alá kerültek. Ez a sátáni vérvonal túlélte az Özönvizet, mivel Noé valamelyik menyé feltehetően Kain leszármazottja volt. Tehát még ma is van-

nak olyan emberek, akik szó szerint az ördög gyermekei, és nem üdvözülhetnek. Az idők végén meg fognak semmisülni.

Természetesen a Bibliában semmi sincs, még utalás sem a kígyó mag tanról. Sun Myung Moon és a Unification Church, (moonisták) lényegében ugyanezt a nézetet támogatják ma is.

Branham az ázsiai hét gyülekezetet a Jel. 2-3-ban úgy értelmezte, mint egyháztörténeti korszakokat. Mindegyik egyház „angyalát” (mely szó szerint „küldöttet” jelent görögül), Isten különleges prófétájaként magyarázott az adott korban. Luther Márton például a reformáció korszaka angyalával azonosította. Arra a következtetésre jutott, hogy az ő ideje az utolsó egyházkorszak, a Laodiceai kor, és ő annak a kornak a prófétája. Ezért a srján egy piramis áll, melyen fel van sorolva a hét korszak és a hét prófeta, és Branhamet a végidők prófétájaként tünteti fel.

Azok fogják alkotni Krisztus menyaszonyát a végidőkben, akik elfogadták Branham üzenetét, és ők lesznek az elragadtatás részesei. A szervezett vallás a fenevad bélyege. Bár az emberek a különféle felekezetből megmenekülhetnek, végig fogják szenvedni a Nagy Nyomorúságot. Branham azt jövendölte, hogy a Millennium 1977-ben fog elkezdődni.

Branham magát az eljövendő Illés prófétával azonosította, aki az Úr nagy és félelmetes napja előtt jelenik meg. (Lásd Mal. 4,5.) Ugyancsak úgy értelmezte, hogy ő a Jelenések 10. angyala, és az egyike a két tanúságtevőnek a Jel. 11-ből.

Branham azt tartotta, hogy a zodiákus és a piramisok prófétai jelentőségűek, rejtett üzeneteket tartalmaznak. A nyugati zodiákusra utalt, nyilvánvalóan nem ismerve a teljesen különböző keleti zodiákus rendszert. Hitte, hogy a piramisok dimenzióinak jelentősége van, mert Isten ihlette a megépítésüket.

Prófétai elhívására alapozva, Branham védelmezője lett annak, amit *kimondott szó szolgálat*-nak nevezett. E nézet szerint, amikor Isten kenete alatt prédikált, Isten ténylegesen indította őt ihletett szavak kimondására. Ezért követői még ma is tanulmányozzák a könyveit és hangszalagjait, úgy vélvén, hogy azokban Isten különleges üzenete van napjainkra vonatkozólag. Az egyik fő evangélizációs módszere volt, hogy terjesztette az üzeneteit írott és hangszalagra rögzített formában.

Branham 1965. december 24-én halt meg, egy néhány nappal korábban elszenvedett autóbaleset okozta sérülés következtében. A követői arra számítottak, hogy hamarosan feltámad a halálból, akárcsak a két tanúságtevő a Jelenések 11-ben, ezért bebalzsamozták és lehűtötték a testét, és vártak a temetésével egy hónapig. Egyesek még azt is hitték, hogy szűztől született, vagy Isten megtestesülése. Még a búcsúztatási szertartás után, 1966 január 26-án is késleltették a temetést Branham hívei, egészen Húsvét utánig, abban a reményben, hogy fel fog támadni, mint Jézus. Végül a reményeik szertefoszlottak, és 1966 április 11-én eltemették.

A búcsúztatási szertartáson, az arizonai Phoenixban a fő szónok T. L. Osborne volt, egy neves, független evangélista. Néhány megjegyzése mutatja azt a szokatlan, rendkívüli tiszteletet, amit Branham hívei tápláltak Branham iránt.²⁷⁵

Isten... megjelent testben, eljött és megmutatta nekünk az új teremtetést – hogy milyen az, amikor mindenre gondot visel. Az ár ki lett fizetve. Minden igény kielégített. Ő itt járt emberi testben, egy istenember – akit Jézusnak nevezünk...

Az ember, akit William Branhamként ismerünk, azért küldetett közénk, hogy ISMÉT bemutassa Istent testben.

Egyesek azt gondolhatják, hogy szentségtörő vagyok vagy tévtanító (ez nem igazán számít), de Isten újra eljött emberi testben, és azt mondta: „Nyilvánvalóan meg kell nekik mutatnom újra. Ismét emlékeztetnem kell őket. Látniuk kell még egyszer. Még egyszer meg kell tudniuk, hogy milyen az Isten. És Ő lejött, és elküldött egy kis embert, egy prófétát, de ezúttal több mint prófétát, ezúttal egy Jézus-embert!

Itt jön Branham testvér a huszadik században, és pontosan ugyanúgy cselekszik. ISTEN TESTBEN újra keresztezte utunkat; és sokan nem tudták. NEM ISMERTÉK VOLNA ŐT, HA ITT LETTEK VOLNA: AMIKOR ISTEN KERESZTEZI AZ ÚTJUKAT TESTBEN, ŐK JÉZUS KRISZTUST HÍVJÁK!...

Ezért kell dicsőséget adnunk Istenünknek, Aki újra eljött testben a mi nemzedékünkhöz. Eljött testben mindannyiunkban, de különösen ebben az emberben, aki az Ő prófétája volt a mi nemzedékünk számára.

Noha Branham végidőkre szóló próféciai nem teljesedtek be, és nem támadt fel a halálból, a tanításai még napjainkban is hatnak. Követői, akiket általában branhamitákak neveznek, tanítják a megtérést, a Jézus nevében való keresztséget, a Szent Szellem keresztséget, és a szent életet. Néhány régióban ők a legnagyobb csoport, akik elfogadják a Jézus nevében való vízkeresztséget. Sajnos ugyancsak lelkesen hirdetik a kígyó magja tant is, a kimondott szó tant és annak szükségességét, hogy William Branhamet az utolsó idők prófétájának fogadják el.

A branhamiták tizenhárom lazán szervezett közösségbe tömörültek, és sok független egyházba. Az Egyesült Államokban körülbelül 300 gyülekezetük van 86 000 taggal, és további 400 házi gyülekezet 10 000 taggal. Világszerte 1 150 gyülekezetük van 191 000 taggal és 1 380 házi gyülekezet 109 000 taggal.²⁷⁶

Sok pünkösdi megfigyelő úgy látta, hogy Branham olyan ember volt, akit Isten rendkívüli módon használt, hogy hitet ébresszen az emberekben az isteni csodák elfogadása iránt, különösen a szolgálata korai szakaszában. Nem volt elbizakodott, egyszerűen élt, és valódi törődést mutatott az emberek és szükségük iránt. Sajnos az idők során eltúlzott szerepet tulajdonított magának. Ez az önmagasztaló nézet, a teológiai naivitás, és a független szellem vezette őt hamis és romboló tanokhoz, melyek komolyan károsították hatékonyságát és hitelességét. Ennek ellenére a gyógyulásra és a jólétre helyezett hangsúlya, működési módszere, és a prófétai kimondott szóra helyezett nyomatéka nagy hatással volt a későbbi gyógyulási evangélistákra, a Késői Eső mozgalomra, és a karizmatikus mozgalomra.

Oral Roberts

A második világháború utáni gyógyulási ébredés másik fő alakja a Granville Oral Roberts volt (szül: 1918-ban). Roberts eredetileg a Pünkösdi Szentség Egyház tagja volt. Tizenhét éves korában meggyógyult tuberkulozisból, és a dadogásából is. 1947-ben, egy évvel Branham után kezdte a gyógyító szolgálatát. Roberts számos alkalommal találkozott Branhammal, együtt szolgált vele, és bizonyos szintig Branham hatással volt rá. Oral Roberts hamarosan az első számú gyógyító evangélista lett Amerikában.

Robert szolgálatában a fő hangsúly az egészségen, a jóléten és a reményen volt. 1955-ben, amikor a televízió széles körben elterjedt, egy heti nemzeti televíziós programot indított; így tehát ő volt az egyik legkorábbi vallási személy, aki a televíziót felhasználta.

1968-ban Roberts csatlakozott az Egyesült Metodista Egyházhoz. Ebben az időben sok követője volt a hagyományos pünkösdzizmuson kívül is, és a karizmatikus mozgalom gyorsan növekedett a protestantizmuson belül. Úgy tűnt, előnyére válik, ha a protestantizmus fő vonalával azonosítja magát, és így jutott el a kereszténység legszélesebb köreihez. Mivel a metodisták teológiailag változatosak voltak, megtehetette ezt a lépést anélkül, hogy a pünkösdi hitvallást el kellett volna hagynia. Mivel a Pünkösdi Szentség Egyház a metodizmusban gyökerezett, sok hasonlóság volt az általános filozófiában és struktúrában. Mindazonáltal sok klaszikus pünkösdi ebből az időből megalkuvásként, visszalépésként értékelte Roberts csatlakozását, mert az Egyesült Metodisták nem tanították a Szent Szellem keresztséget, és a liberalizmus dominált náluk.

Oral Roberts egyike volt a karizmatikus mozgalom katalizátorainak, mert sok embert vonzott a fővonalas egyházakból, és bemutatta számukra a pünkösdi felfogást. Jelentős hatást gyakorolt a Teljes Evangéliumi Üzletemberek megalakulására 1951-ben. A század végére ő lett a karizmatikus mozgalom egyik vezető egyénisége.

1947 és 1968 között Roberts több mint 300 evangélizációt tartott, és milliókért imádkozott személyesen. Az 1950-es években a rádióprogramja több mint 500 csatornán volt hallgatható, a vasárnap reggeli televízió műsora első számú összevont vallási program Amerikában három éven keresztül, havilapja pedig egy millió példányban jelent meg, és 647 újságban volt saját havi rovata. Az 1970-es években a főidejű tevéműsora kb. 64 millió nézőhöz jutott el. Egy 1980-as felmérés szerint ő volt a legismertebb pünkösdi a világon. Elképesztő, hogy az amerikaiak 84 %-a ismerte a nevét. 1980-ra 83 könyvet írt, amik több mint 15 millió példányban jelentek meg és évente 5 millió levelet kapott.²⁷⁷

1965-ben Oral Roberts megalapította a Tulsai Egyetemet Oklahomában. 1988-ra 250 millió dollárt ért, és 4600 hallgatója volt.

1981-ben Roberts elindított egy másik 250 millió dolláros beruházást Tulsában, amit City of Faith Medical és Reasarch Centernek neveztek. Ez egy kórház, egészségügyi központ és kutatóintézet volt, melyben úgy tervezte, hogy kombinálja az orvosi szakértelmet a gyógyító szolgálattal. A város orvosi közössége ellenezte a beruházást, mondván, hogy már így is túl sok a kórházi ágy, de Roberts ragaszkodott hozzá. A szolgálata anyagi nehézségekkel küzdött a nagyméretű beruházások miatt, és drámai gyűjtést kellett rendeznie ahhoz, hogy a project ne álljon le. Egy alkalommal kihirdette, hogy egy 270 méter magas látomása volt Jézusról, aki azt mondta neki, hogy fejezze be a munkát. Azt is állította, hogy Isten „haza fogja vinni őt”, ha nem keríti elő a hiányzó 8 millió dollárt.²⁷⁸ Kritikusai erre azzal válaszoltak, hogy lényegében túszejtőnek állítja be Istent. Az utolsó pillanatban egy floridai lóversenypálya tulajdonosa adott Robertsnek egy jelentős összeget a szerencsejáték jövedelméből, amiből Roberts elérte célját.

Végül azonban Robertsnek be kellett zárnia a Hit Városát, mert a létesítmény nem tudta önmagát fenntartani. Tulsának nem volt szüksége több kórházra, és nem jött elegendő páciens az ország többi részéből, ahogy Roberts számította. Roberts bérbe adta a létesítményeket, és arra a következtetésre jutott, hogy Isten ezt az egészet eszközül szánta Roberts szolgálatának anyagi finanszírozására.

Más gyógyító evangélisták

Számos más gyógyító evangélista ugyancsak jelentős szolgálatokat alapított a II. világháború után. *Kathryn Kuhlman* (1907-76) a világ legszélesebb körben ismert női evangélistája lett. Sosem azonosította magát nyíltan a pünkösdi mozgalommal, és nem engedélyezte a nyilvános nyelveken szólást az összejövetelén. Ebben a tekintetben senki se tudja pontosan, hova tartozott a teológiája, vagy a tapasztalatai.

A korai időkben megalapított egy nagy egyházat Denverben, de el kellett hagynia, amikor férjhez ment valakihez, aki elvált miatta a feleségétől. Együtt evangélizáltak, de kb. hat évvel később Kuhlman elhagyta a férfit, és ismét a maga útját járta.

Kuhlman gyógyító szolgálata 1946-ban kezdődött. Elsősorban a főbb egyházak tagjaira összpontosított. A pünkösdiek valahogy vonakodtak követni őt, mert nem tudták, melyik tan oldalán áll. Az 1960-as években népszerű lett a karizmatikusok között, és sok fővonalas protestánst is bevonzott a karizmatikus mozgalomba.

Szolgálatai során Kuhlman gyakran kihirdette, hogy egy bizonyos betegség vagy állapot meg fog gyógyulni a hallgatóság egyes tagjaiban. Valaki az idevágó problémával hamarosan azonosította magát. A gyógyulás mellett a szolgálatairól megjegyezték, hogy sokakat „lesújtott a Lélek”.

Kuhlman drámai volt a szolgálatain, és feltűnő az életmódjában. Életrajz írója és személyes barátja, Jamie Buckingham azt írta: „Kedvelte a drága ruhákat, a drága ékszereket, a luxushotelokat és az első osztályú utazásokat.”²⁷⁹

Egy másik jól ismert gyógyulási evangélista *Jack Coe* volt, (1918-56). Az Isten Gyülekezeteiben (AG) kezdte a pályáját. 1950-ben vált sikeressé, de az AG kizárta abban az évben megkérdőjelezhető módszerei és tanai miatt. Paralízisben halt meg 38 éves korában.

A. A. Allen egy másik gyógyító evangélista volt, aki az AG-vel kezdte. Ő is 1950 körül kezdett el sikereket elérni, bár ő is hadilábon állt az AG-vel a megkérdőjelezhető és szélsőséges nézeteiért. 1955-ben elhagyta az AG-t, miután ittás vezetésért letartóztatták.

Allen egyike volt az első evangélistáknak, akik hangsúlyozták az anyagi áldásokat azok számára, akik felajánlanak pénzt a szolgálatára. Szintén az elsők között volt, aki az evangéliumot rockzenével kísérte a szolgálatain. A gyógyulás mellett ugyancsak jellemző volt a szolgálatára a démonok kiűzése.

1967-ben elvált a feleségétől, ami nagy hitelvesztést jelentett. 1970-ben halt meg májzszklerózisban.

Tommy Lee Osborne (szül: 1923) William Branham hatására kezdte meg gyógyító szolgálatát. Ugyancsak összpontosított az evangélizációra és a missziókra, evangélizációs körútakat tartott a tengerentúlon, és alapítványt hozott létre a hazai egyházak támogatására világszerte. A „mag hit”-et tanította az adakozásról – Isten anyagi aratást garantál azoknak, akik elvetik a „magot” a szolgálatának támogatására.

Az 1960-as években T. L. Osborne a fiatalokat igyekezett elérni, ezért szakállat növesztett, és fitalosan öltözködött. Hangsúlyozni kezdte, hogy a felsége, Daisy, egyenértékű partnere a szószéken és a szervezeti vezetésben. Felesége úgy vált ismertté, mint Daisy Wasburn-Osborne, és az Osborne Alapítvány elnöke lett.

A Késői Eső Mozgalom

A gyógyító evangélizációk hullámával csaknem egyidőben egy másik mozgalom is elindult a pünkösddizmusból, melyet Új Rend, vagy Késői Eső mozgalomnak neveztek. Ez 1948 és 1956 között érte el csúcst.

A Késői ső mozgalom a hagyományos pünkösddiek köréből indult, akik ébredésre vágytak és a szellemi ajándékok hatalmasabb működésére. Egyes területeken létezett egy felfogás a pünkösddiek körében, miszerint az 1930-as és 1940-es években a mozgalmuk veszített a lendületéből, és valahogy kiszáradt, akár még stagnált is. Sokan vágytak a Szellem friss mozgására. William Branhamet is rabul ejtette ez a vágy a gyógyító szolgálatában 1946-ban, megújított hitet és szellemi éhséget ébresztve sok emberben.

Egy másik ember, aki a nagy várakozásokat inspirált, Franklin Hall volt, egy tanár, aki különösen hangsúlyozta a böjtöt és a gyógyulást. Mindkét területen szélsőségekbe esett, lényegében azt hirdelve, hogy az ember bármit megkaphat Istentől, amit csak akar, ha elég időt fektet a böjtbe. Továbbá az igazi szellemi ember megszabadulhat a betegségre való hajlamtól, a fáradtságtól, sőt még a testszagtól is.

Ebben a légkörben, melyet Isten új mozgása utáni vágy jellemzett, egyesek a Jóel 2,23. próféciájára hivatkoztak, amely a korai és késői esőről beszél. A legtöbb korai pünkösdi a korai esőt a Szent Lélek első századi kitöltetésével azonosította (ahogy Péter jelezte az Ap.Csel. 2,16-ban), a késői esőt pedig az 1901-től kezdődő kitöltetésével. Most egyesek úgy tekintettek, hogy a késői eső már eljött. Hivatkoztak az Ésaías 43,19-re, amelyben Isten megígérte, hogy új dolgot cselekszik, és ezeket a sorokat napjainkra vonatkoztatták.

Az új mozgalom másik bibliai forrása a három fő ünnep újszövetségi tipológiája volt – Húsvét, Pünkösöd (hetek) és a Sátoros Ünnep. Egyesek azt mondták, hogy a Húsvét a Kien-geszteléskor teljesedett be, a Pünkösöd pedig a Lélek kitöltetésekor, de a Sátoros Ünnep még

nem teljesedett be. Hamarosan bekövetkezik Istennek egy új munkája a pünkösdi éberedéshez kapcsolódóan, amely beteljesíti a Sátoros Ünnepet.

Mint megkülönböztetett mozgalom, a Késői Eső új rendje 1948. februárjában kezdődött a Sharon Árvaházban és Iskolában a kanadai Saskatchewan állambeli Észak Battlefordban. Három ember volt a kulcsfigurája a kezdeti kibontakozásnak: George Hawton, P. G. Hunt, és Herrick Holt. Hawtonnak és Huntnak később vitája támadt a Kanadai Pünkösdi Gyülekezetekkel, és távozott a szervezetről. Holttal kezdett dolgozni North Battlefordban, egy független lelkimunkással, aki kapcsolatban állt a Négyes Evangélium Nemzetközi Egyházával.

Ezalatt az idő alatt ezek az emberek és tanítványaik keresni kezdték Istent a Szent Szellem friss kitöltéséért. Intenzív böjtbe és imába kezdtek, és hamarosan a Szellem hatalmas keneről számoltak be, számos gyógyulásról és sok személyes próféciáról – olyasmikről, amik a Késői Eső mozgalom jellemzői lettek. Az emberek kezdtek kézrátételt alkalmazni egymáson, személyes próféciákat mondani, és útmutatásokat adni egymás életére.

A Késői Eső mozgalom végigsöpört a klasszikus pünkösdimuzson, kivonva az embereket a gyülekezeteikből. Vonzotta a szentháromság-hívőket és az egyetlenség-hívőket is, de az előbbiekre tett erőteljesebb hatást. Különösen erős volt Kanadában és az Egyesült Államok északi részén. A Kanadai Pünkösdi Gyülekezetekben szakadás történt.

Egyes kiemelkedő szentháromság-hívő pünkösdiek, akik kapcsolatban álltak a Késői Eső mozgalommal, vagy egyetértettek azzal, a következők voltak:

Myrtle Beall (1896-1979), egy AG pásztor, a detroiti Bethesda Missionary Temple alapítója. Az egyház a Késői Eső tanítások székhelye lett. A fia, James E. Beall (szül. 1925), később pásztor lett. Ő írta a *Rise to Newness of Life* c. könyvet, amely a vízkeresztség szükségességét tanítja, és támogatja a Jézus nevében való keresztséget, közben megmarad Isten szentháromság-felfogásánál.

Ivan Q. Spencer (1888-1970), az Elim Bibliaintézet alapítója (1933), egy olyan szövetséges csoportot, akik az intézetben tanultak. 1924 előtt Spencer az AG tagja volt. Myrtle Beall vezette be őt a Késői Eső mozgalomba, és az Elim közösség lett az egyik legkiemelkedőbb támogatója a mozgalomnak.

Stanley Frodsham (1882-1969), egy AG alapító és egy AG kiadvány szerkesztője, akit egy ideig a Késői Eső mozgalommal azonosítottak. A korai pünkösdi mozgalom megújítójának tekintik. 1949-ben lemondott az AG szerkesztői és az AG lelkimunkási tisztségéről, hogy részt vehessen a Késői Eső mozgalomban. Egy ideig tanított az Elim Bibliaintézetben, de végül kiábrándult a mozgalom szélsőségei miatt, és különvált tőle.

Lewi Pethrus (1884-1974), a svéd Stockholmi Philadelphia Egyház alapítója, és vezető európai pünkösdi pionír. Az egyház a legnagyobb pünkösdi egyház volt a világon 1975 körül, és a szervezete a legnagyobb szabad (nem-alapított) egyház volt Svédországban.

David („Little David”) Walker (szül: 1943), gyermek evangélista volt, aki 9 éves korában kezdett prédikálni, és óriási gyógyító evangélizációkat tartott. Végül azonban csatlakozott az AG-hez.

Raymond Hoekstra, jól ismert Egyesült Pünkösdi (UPCI) pásztor az indianapolisi Calvary Tabernacle-ben. Elhagyta az egyházát, hogy Little David munkatársa lehessen. Azután megalapított egy rádiós és börtön missziót Chaplain Ray neve alatt.

W. E. Kidson, egy houstoni UPCI pásztor és Pentecostal Church Incorporated (PCI) teljes idejű általános titkára. Miután az anyagiak hűtlen kezelésével vádolták, William Branhammal kezdett dolgozni, és kapcsolatba került a Késői Eső mozgalommal.²⁸⁰ Elhagyta a UPCI-t, hogy megalapítsa az International Ministerial Associationt.

Leonard W. Coote, egy misszionárius, aki Japánban működött, és az International Bible College alapítója a texasi San Antonióban, és kis ideig UPCI szervezője.

Harry F. B. Morse, egy egyetlenség-hívő pünkösdi pionír, egy befolyásos misszionárius képző intézet alapítója a kaliforniai Oaklandben, a PCI külföldi missziós vezetője, és UPCI

lelkimunkás. Hitvallása volt a Szombat, mint Sabbath megtartása. Sok befolyásos pásztor és misszionárius, mint David Gray és Ellis Scism kapott alatta kiképzést.

A. O. Moore, egy UPCI lelkimunkás, aki külföldi missziós vezetője volt a PCI-nek az összeolvadás idején.

Ted Fitch, egy független lelkimunkás, és egy könyv szerzője, amely az ember Krisztust úgy írta le, mint aki korábban angyal formájában létezett.

A Késői Eső mozgalom fő szervezeti képviselője ma az Elim Közösség (Elim Fellowship) (90 gyülekezet), az International Ministerial Association (egy egyetlenség-hívő csoport 635 gyülekezettel világszerte), és az Independent Assemblies of God International (1800 lelkimunkással). A Gospel Assembly (kb. 10 000 taggal), ugyancsak ismert, mint Prófétaiskola, egy hasonló és kapcsolódó szervezet. Ezeknek a csoportoknak viszonylag kevés gyülekezete és tagja van.

A legtöbb Késői Eső egyház elhagyta az anyaszervezetét és függetlenné vált. Némelyik már megszűnt. A Késői Eső mozgalom Új Rendjének túlnyomó része a karizmatikus mozgalom részévé vált.

A Késői Eső mozgalom tanításai

Mint láttuk, a Késői Eső Új Rendje egy pünkösdi ébredési mozgalom volt. Habár elsősorban nem tanbeli természetű volt, kifejlesztett néhány megkülönböztető megközelítést és gyakorlatot. A klasszikus pünkösdi felekezetek – köztük az Isten Gyülekezetei, a Nemzetközi Egyesült Pünkösdi Egyház, az International Pentecostal Church, és a Pentecostal Assemblies of Canada – elvetette a mozgalmat a jellemzői miatt, melyeket túlzóknak és szélsőségeseknek tartottak. Azzal sem értettek egyet, hogy az embereket kivonja a saját felekezetükből, szakadást okozva sok gyülekezetben, és pártolják, hogy a gyülekezetek váljanak függetlenné. A mozgalom teológiailag különbözött, és nem mindenki helyeselt minden hitvallást és gyakorlatot, amit említettünk. Általában azonban a Késői Eső mozgalom a következőket hangsúlyozta:

1. *Szellemi ajándékok, köztük az ajándékok továbbadása másoknak.* A pünkösdiiek mindig támogatták a Szellem ajándékait, de a Késői Eső hívei buzdították az embereket a különféle ajándékokra való törekvésre, néha meg is nevezve az ajándékokat, amelyet megkapnak, vagy megpróbálják átadni az ajándékokat egymásnak.

2. *Kézzrátétel, melyet szellemi ajándékok átadására is használnak.* A pünkösdiiek hasonlóképpen mindig támogatják a kézzrátételt, de ez a gyakorlat nagy jelentőséggel bírt a Késői Eső hívei között. Sok esetben prófécia és kézzrátétel által törekedtek szellemi ajándékokra. Bátorították az emberi kezdeményezést az I. Tim. 4,14-re és a II. Tim. 1,6-ra hivatkozva. A klasszikus pünkösdiiek azt állítják, hogy a szellemi ajándékok adományozását Isten kezdeményezi a saját akarata szerint. (Lásd I. Kor. 12,11.)

3. *Prófécia, különösen személyes prófécia.* Ismételten, a pünkösdiiek hisznek a prófétálásban, de a Késői Eső hívei nagyobb hangsúlyt helyeznek erre az ajándékra, és általában arra használják, hogy utasításokat adjanak a gyülekezetnek, a pásztornak, vagy egyéneknek. Sokan fontos döntéseket hoznak személyes prófécia alapján. Egyesek új tanítást javasoltak közvetlen kijelentések alapján.

4. *Napjaink modern apostolainak és prófétáinak tartják magukat.* A Késői Eső hívei bibliai bizonyítékokra mutatnak a modern kori apostolokat és prófétákat illetően. (Lásd I. Kor. 12,28.; Efész. 2,20.; 4,11.) Ez a felfogás önmagában nem kifogásolható, de gond adódik, ha megpróbálják azonosítani, hogy ki apostol vagy prófeta, és ki nem az. További problémák támadnak, amikor önjelölt apostolok és próféták szellemi tekintélyre törekcszenek mások felett, és ellentmondást nem tűrő nyilatkozatokat tesznek.

5. *Közösség más keresztényekkel.* A Késői Eső hívei minimalizálták a tanításokat és a szentség követelményeit, a melyek nagyon fontosak voltak az egész pünkösdi mozgalom

számára abban az időben. Lényegében aktív közösségre törekedtek bárkivel, aki kereszténynek vallotta magát. Az olyan kérdések, mint az egyetlenség-szentháromság vita, a kezdeti bizonyíték tana, és életmód változtatás nem voltak fontosak a számukra.

6. *A helyi gyülekezet teljes önállósága.* Az előző pont következményeként úgy érzik, hogy a helyi gyülekezetnek nem kell alávetnie magát a szervezeti döntéseknek a tanokat, az életmódot és a közösséget illetően. Lényegében minden gyülekezetnek teológialag és irányítási szempontból függetlenül kell működnie.

7. *„Isten” vagy a „királyság kinyilatkoztatott fiai” teológia.* E nézet szerint a Késői Eső hívei olyan szintet érhetnek el szellemileg, amelyen láthatóan azonosíthatók, mint Isten fiai, a különféle csodák és győzelmek által a szellemi harcban. Ily módon Isten királysága láthatóan megalkul a földön, és természetfeletti élet jellemzi ezen a világon.

Ez utóbbi téma életbevágó volt a Késői Eső teológiában. Példaként J. Preston Eby, egy korábbi pünkösdi szentség hívő lelkimunkás azt mondta, hogy a Szellem eljövendő kitöltetése elhozza a „teljességet”, melyet a következőképpen ír le:²⁸¹

A TELJESSÉG társul (majd) a győzedelmeskedő Isten Fiaihoz, akik eljutnak a Krisztus teljességét elérő nagykorúságra, hogy ténylegesen megfosszák a Sátánt a trónjától, kivessék a mennyeiből, és végül megkötözzék a földihez, a szabadulás reményét és éltetést hozva a föld minden családjának. A Szellemnek ez a hatalmas munkája teljes megtérésre fogja vezetni az embereket – megszabadulnak az átoktól, a betegségtől, a haláltól és a testiségtől.

Az evangéliumiak és a pünkösdiek jellemzően Jézus Krisztus ezeréves földi uralmával azonosítják a fentieket, második eljövetele után, de a Késői Eső teológia szerint ez az érett hívők között jön létre Jézus eljövetele előtt. A Késői Eső hívei jellemzően az erő hatalmas látható jeleit várták röviddel Jézus második eljövetele előtt, mint például minden beteg azonnali gyógyulását. Néhányan azt gondolták, hogy Isten kinyilatkoztatott fiai sosem halnak meg. Mások arra számítottak, hogy különböző természetfeletti hatalomra tesznek szert, talán képesek lesznek megjelenni és eltűnni, és úgy helyet változtatni, mint a feltámadott Krisztus.

Klasszikus pünkösdi nézőpontból a Késői Eső mozgalom kiegyensúlyozatlanul nyomatékossított bizonyos pünkösdi témákat. Széles körben történtek túlkapások és visszaélések, különösen a személyes prófécia alkalmazása terén, és egyesek Istenben is elvesztették a hitüket. Megkérdőjelezhető és irreális elvárások születtek. Például egyesek azt mondták, hogy Isten betömi a lyukas fogakat imádságra válaszként. A klasszikus pünkösdiek megkérdőjelezték ezeket az eseteket, mondván, hogy Isten miért nem teszi egyszerűen egészségessé a fogat tömés helyett.

A túlkapások és a helyi gyülekezetek szakadásai miatt végül a pünkösdi felekezetek elfordultak a Késői Eső mozgalomtól. Az 1950-es általános konferencián például a UPCI elítélte az alábbi tíz tanítást válaszul a Késői Eső Új Rendjére:²⁸²

1. Válogatás nélküli kézrátétel szellemi ajándékok átadása céljából.
2. Az a tanítás, mely szerint az egyház a mai napok apostolain és prófétáin alapul.
3. Az a tanítás, mely szerint a keresztényeknek el kell különülniük minden egyházszervezettől.
4. Megalkuvás az egyetlenség igazságában és a Jézus Krisztus nevében való vízkeresztelésben.
5. Az a tanítás, mely szerint valaki veheti a Szent Lelket nyelveken szólás nélkül.
6. Az a tanítás, mely szerint a Szent Lélek keresztségre készülőknek nem kell dicsőíteniük az Urat, amíg erre az ajándékokra várnak.
7. Viszálykodás magjának elvetése a gyülekezetekben és a lelkimunkások között.

8. Olyan próféták prófétálása, akik saját emberi szellemükből szólnak.
9. Közösség azokkal, akik istentelen éltetést élnek.
10. Az a tanítás, mely szerint az igazi egyház mindazokból áll, akik keresztényeknek nevezik magukat, tekintet nélkül a tanbeli meggyőződésre.

Nem minden Késői Eső hívő fogadta el az összes pontot, de jelentős fontossággal bírtak a körükben. Fontos megjegyezni, hogy a UPCI és más klasszikus pünkösdi csoport nem vetette el az I. Kor. 12-ben felsorolt kilenc ajándékot, és az Eféz. 4. ötféle szolgálatát, a jeleket vagy a csodákat. Ezek a hitvallások mindig jellemezték a pünkösdi tanításokat, de úgy érezték, hogy a Késői Eső mozgalom nem biblikus, kiegyensúlyozatlan módon támogatta és gyakorolta ezeket a hitvallásokat, miközben figyelmen kívül hagytak fontos tanbeli igazságokat. Néhány klasszikus pünkösdi azonban végtelenül óvatos lett ezeken a területeken, válaszul azokra a károkra, amelyeket a Késői Eső okozott. (További tanbeli tárgyalását lásd David K. Bernard *Szellemi ajándékok*.)

Összefoglalás

A háború utáni gyógyulási evangélisták közel hozták az átlagos amerikaihoz a Szellem természetfeletti ajándékaikról szóló pünkösdi felfogást. Ezzel előkészítették az utat a karizmatikus mozgalom számára, és később segítettek sok embert odavonzani. Az üzenetük és a módszereik, melyek gyakran gyanúsak voltak a klasszikus pünkösdi szabályok alapján, jellemző lett a karizmatikusok körében. Ma ezeknek az evangélistáknak vagy követőinek többsége elsősorban a karizmatikus mozgalommal azonosítja magát, nem pedig a klasszikus pünkösdimussal.

A Késői Eső mozgalom a karizmatikus mozgalom egy másik jelentős katalizátora volt az 1950-es évek végén, és az 1960-as évek elején. Valójában a Késői Eső legtöbb jellegzetes újítása, hitvallása és gyakorlata megtalálta az útját a karizmatikus mozgalomban. Megfordítva, a legtöbb megkülönböztető karizmatikus tanítás a Késői Eső teológiájában gyökerezik.

A klasszikus pünkösdi helyesen húzódtak vissza a Késői Eső Új Rendjétől. Míg sok tekintetben a szellemi éhség őszinte megnyilvánulása volt, és míg sok esetben ébredést eredményezett, ugyanakkor még gyakrabban okozott zűrzavart, megosztást, tanbeli megalkuvást, a szent élet elhanyagolását, miszticizmust és a Bibliától idegen túlkapásokat. Napjainkban azonban sok klasszikus pünkösdi, különösen a szentháromság-hívők, lényegében némiképp ugyanazt a hitvallásokat és gyakorlatokat fogadják el, a karizmatikus mozgalom laza jóváhagyásával.

11. A karizmatikus mozgalom

Az 1950-es évek végén és az 1960-as évek elején a protestáns felkezetek fő vonalából sokan kezdték venni a Szent Szellemet, miközben saját hagyományos egyházaikon belül maradtak. Először neopünkösdieknek hívták őket, végül karizmatikusokként lettek ismertek, a görög *charismata* – szóból, melyet az I. Kor. 12-ben a szellemi ajándékokra vonatkozik.

A karizmatikus mozgalom gyökerei a pünkösddizmusig nyúlnak vissza. A legtöbb korai karizmatikus vezető a pünkösddizmussal való kapcsolata során vette a Szent Szellemet. Ahogy a mozgalom terjedt, sok tanító, akik kiemelkedők lettek, korábban klasszikus pünkösdi gyülekezetekhez tartoztak, mint pl. az Isten Gyülekezetei (AG). Teológiájában, módszerében és életmódjában azonban a korai karizmatikus mozgalomra nagy hatással voltak a gyógyulási ébredések és az 1940-es és 1950-es Késői Eső mozgalom.

Fontos pünkösdi hatások

A pünkösdiel mindig bizonyosságot tettek más felekezeti keresztyéneknek, és sokat megtérítettek a pünkösdi üzenettel és tapasztalattal. Három tényezőben különböztek a korai karizmatikusok a korábban megtértek többségétől: 1) A főbb protestáns felekezetek tagjai voltak, nem pedig a konzervatívabb csoportoké. 2) A felekezeteiken belül maradtak, és nem csatlakoztak pünkösdi gyülekezetekhez, később pedig magalakították saját, független gyülekezetüket. 3) Általában nem akarták átvenni a pünkösdiel teológiáját, életmódját vagy vallási kultúráját, hanem felekezeteik megújítására törekedtek azon belül.

A pünkösdi üzenet a fő áramlatú protestánsoktól származott, számos fontos forrásból, hozzátevé sok hívő bizonyágtételét. Ahogy a 9. fejezetben tárgyaltuk, *Demos Shakarian* (szül.: 1913), egy pünkösdi hívő alapította meg a *Teljes Evangéliumi Üzeletemberek Nemzetközi Közösségét* (*Full Gospel Businessmen's Fellowship International*, FGBMFI) 1951-ben, mint felekezeti csoportot, mely az üzeletemberek számára közvetítette a pünkösdi üzenetet a mozgalmon kívül. Sok protestáns és katolikus üzeletember az FGBMFI és a *Voice (Hang)* című lapja jóvoltából hallott először a Szent Szellem keresztségéről és tapasztalta meg azt.

Egy másik fontos tanúságtévő *David du Plessis* volt (1905-87), egy Dél-Afrikai pünkösdi prédikátor volt, aki Amerikába emigrált, és csatlakozott az Isten Gyülekezeteihez. Az 1950-es években, amikor kevés kapcsolat vagy párbeszéd volt a pünkösdiel és a fővonalas felekezetek között, du Plessis úgy érezte, Isten arra indítja, hogy bizonyosságot tegyen a fővonalas protestánsoknak, az Egyházak Nemzetközi Tanácsának (National Council of Churches, WCC), sőt még a Római Katolikus Egyháznak is. Az évek során kialakított egy közeli kapcsolatot ezeknek a szervezeteknek a vezetői között. Három pápa is fogadta, jelen volt az összes WCC nemzetközi konferencián, és számos fővonalas protestáns egyházban beszélt. Úgy vált ismertté ezekben a körökben, mint „Mr. Pentecost” (Mr. Pünkösdi).

A legtöbb esetben du Plessis jelentette a felekezeti vezetők számára az első találkozást az autentikus pünkösddizmussal. Ötvözött egy intelligens teológiai bemutatást egy pünkösdi szellemiséggel, szemben a pünkösdielről kialakult sztereotípiákkal, amelyek szegényeknek, alacsony osztálybelieknek, tudatlanoknak és fanatikusoknak állították be őket.

1962-ben du Plessis arra kényszerült, hogy elhagyja az AG-t, mert hatásában elfogadott egy ökumenikus kapcsolatot a WCC-vel és a Római Katolikus Egyházzal, melyet az AG ellenzett. Néha vitatott kijelentéseket tett az ökumenizmusra való törekvésében – például kedvezően nyilatkozott a pápaságról, és a Mária-jelenésekről – és arra buzdította a karizmatikusokat, hogy maradjanak felekezeti gyülekezeteikben. Az AG aggódott a pünkösdi teológia és életmód feletti megalkuvás miatt, különösen tekintettel azokra a csoportokra, amelyek tagadták a bibliai hit lényegét az evangéliumi szabályok alapján. Továbbá az AG által-

nos szuperintendense, Thomas Zimmerman volt a National Association of Evangelicals vezetője, mely a National Council of Churches riválisa volt. Végül azonban az AG elfogadta a karizmatikus mozgalmat, és du Plessist 1980-ban visszahelyezték.

Egy másik klasszikus pünkösdi hatás volt *David Wilkerson* működése (szül.: 1931), egy AG lelkimunkásé, aki hatékony szolgálatot kezdett New York utcai bandái között. Végül megalapította a Teen Challenge nevű nemzetközi szabadítószolgálatot. Könyve, az *A kés és a kereszt* (*The Cross and the Switchblade*) (1963) elmondja, hogyan vezette őt Isten ebbe a munkába, és hány fiatal szaabdult meg csodálatosan a drogtól, alkoholtól, a bandaerőszaktól, és az erköcsi zülléstől. Beszél a Szent Szellem keresztségről, mint a folyamatok kulcstényezőjéről. Film is készült a könyvből ugyanazzal a címmel. Sok protestáns és katolikus ebből a könyvből vagy a filmből értesült először a Szellem keresztségről, és ez keltett éhséget bennük, hogy maguk is megtapasztalják ezt az élményt.

Korai karizmatikus élmények

A II. Világháború után néhány protestáns lelkimunkás betöltekezett Szent Szellemmel, mégis a felekezetükben maradtak. Az első jelentős eset valószínűleg Harald Bredesen volt (szül.: 1918), egy lutheránus lelkimunkás, aki egy pünkösdi sátoros összejövetelen vette a Szent Szellemet 1946-ban. Felajánlotta lemondását lelkimunkási tisztségéről, de a lutheránus vezetés nem fogadta el a lemondását. 1957-ben Bredesen pásztor lett – a New Yorki Mount Vernon Dutch Reformed Church-ben – és hamarosan karizmatikus imatálálkozókat szervezett ott. Később, amikor a karizmatikus mozgalom felvirágzott, kiemelkedő vezető és média személyiség lett. Például szerepelt a Walter Cronkite tévéműsorban 1963-ban.

A karizmatikus mozgalom egy másik korai előfutára Tommy Tyson volt (szül.: 1922), egy Egyesült Metodista pásztor. 1952-ben vette a Szent Szellemet, és evangélista lett.

Számos fővonalas protestáns vette a Szent Szellemet a Camps Farthes Out-nál (egy nemzetközi felekezetközi szervezet – a ford.) Például Don Basham (szül.: 1926) a Krisztus Tanítványaitól, 1952-ben töltekezett be Szent Szellemmel. Habár ezek az összejövetelek nem kifejezetten pünkösdiek voltak, egyes felszólalók betöltekeztek Szent Szellemmel.

Robert Walker (szül.: 1912) a *Keresztény élet* (*Christian Life*) című újság szerkesztője szintén 1952-ben vette a Szent Szellemet. Nem tett nyilvánosan bizonyosságot erről, de írni kezdett a megújulás szükségességéről. Bizonyosságot tett Billy Grahamnek, aki elfogadta, hogy a sógora és a nővére nyelveken szól, majd ő is átélt egy élményt a Szent Szellemmel, de nyelveken szólás nélkül.²⁸³ A *Keresztény élet* segített éhséget ébreszteni a protestáns egyházakon belül Isten új megtapasztalása iránt. 1987-ben az újság összeolvadt a *Karizmával* (*Charisma*).

Agnes Sanford (1907-1982), egy episzkopális pap felesége érdeklődni kezdett a gyógyulás iránt, miután meggyógyult a depressziójából. Betöltekezett Szent Szellemmel 1953-54-ben, amikor kapcsolatba került a pünkösdiekkel, és az egyik legkiemelkedőbb támogatója lett a gyógyulási és katizmatikus megújulásnak a fővonalas protestáns egyházakon belül.

Termékeny író és tanító volt, és olyan nézeteket dolgozott ki, amelyek kívül állnak a pünkösdizmuson. Hangsúlyozta a pozitív gondolkodást, mint a gyógyulás természeti törvényét, melyet bárki működtethet. Vegyítette a pszichológiát a vallással, ugyancsak támogatta a memória gyógyulását, amelyet azonossá tett a bűnbocsánattal. Lényegében azt állította, hogy sok probléma múltbeli események és rossz dolgok következményei. Amikor valaki meggyógyul ezekből a negatív emlékekből, akkor győzedelmeskedik a probléma felett.

Az egyik első mennonita lelkimunkás, aki megkeresztelkedett Szent Szellemmel Gerald Derstine (szül.: 1928). Megkérték, hogy távozzon az ogemai gyülekezetéből, miután megtapasztalta ezt az élményt 1955-ben.

A karizmatikus élmények egyik korai katalaizátora Szent Lukács Rendje volt, egy episzkopális szervezet, amely támogatta a gyógyulást. Bár nem kifejezetten fogadták el a

Szent Szellem keresztséget a nyelveken szólással, sokan, akik az isteni gyógyulást keresték, ugyancsak vették a Szent Szellemet. Richard Winkler (szül.: 1916) szintén egyike azoknak, akik a korai időkben vették a Szent Lelket (1956). Mint a wheatoni (Ill.) Trinity Episcopal Church rektora (parókia pásztor) karizmatikus imacsoportot indított az 1950-es években.

Egy presbiteriánus pásztor, James H. Brown (1912-87), betöltekezett Szent Lélekkel 1956-ban, miután kapcsolatba került a pünkösdiekkel. Követte David du Plessis tanácsát, aki arra biztatta, hogy maradjon a felkezetén belül, hogy megújítsa azt. Brown hamarosan létesített egy karizmatikus szolgálatot szombat esténként az általa pasztorált parkesburgi Upper Octorara United Presbyterian Church-ben, Philadelphia külvárosában. A fő egyház azonban hagyományos maradt.

1958-ban John Osteen (1921-99), egy texasi Déli Baptista pásztor betöltekezett Szent Szellemmel a pünkösdi irodalom hatására. Ebben az időben a lánya, aki agyparalízissel született, meggyógyult. A Déli Baptisták eretnekséggel vádolták Texasban, így elhagyta a pásztori hivatalát, hogy megalakítsa a független Lakewood Church-öt.

A mozgalom kezdete

A karizmatikus mozgalom 1960-ban önálló mozgalom lett a nyilvánosság szemében. Mint láttuk, számos protestáns, aki a karizmatikus mozgalom vezetője lett, már korábban vette a Szent Szellemet. A legtöbb történész azonban ezt a meghatározott eseményt Dennis Bennetthez (szül.: 1919) köti, aki a Szent Márk Episzkopális Egyház rektora volt a kaliforniai Van Nuys-ben. Bennett és néhány egyháztagja betöltekeztek Szent Szellemmel és nyelveken szóltak 1959 novemberében, de nem számoltak be erről a gyülekezetnek 1960 áprilisáig.

A bejelentésük vitákat váltott ki, és Bennett hamarosan kénytelen volt lemondani pásztori hivataláról. Jean Stone (szül.: 1924), az egyik egyháztag, aki Bennett-tel együtt vette a Szent Szellemet, értesítette a lapokat a vitáról, köztük a *Newsweek*-et és a *Time*-ot. Mindkét nemzeti újság főoldalon hozta a hírt a protestánsokról, akik elfogadták a pünkösdi élményt. Széles körben is beszámoltak éről a vallásos sajtóban és tévéműsorokban.

A nyilvánosságnak köszönhetően sokan érdeklődni kezdtek a pünkösdi élmény iránt és keresni kezdték. Sokan azok közül, akik korábban vették a Szent Szellemet a fővonalas egyházakban, kezdték nyíltan elismerni ezt a tényt, és kapcsolatba kerültek egymással. A Szellemmel betöltött protestánsok hálózata egyre nő, és a karizmatikusok önálló, azonosítható mozgalommá váltak.

A protestáns karizmatikusok

Az 1960-as évek elején a főbb protestáns felekezeteken belül létrejött egy karizmatikus mozgalom. Az *Eternity* magazin neopünkösdieknek címkézte őket, de Harald Bredesen és Jane Stone javasolta azt a nevet, amelyet a mozgalom tagjai elfogadtak: a Karizmatikus Megújulást.

A „karizmatikus” kifejezés inkább a szellemi ajándékok különféleségével azonosította a mozgalmat az Első Korinthusi Levél alapján, és nem az ApCsel. 2-ben lévő nyelveken szólás egyediségét hangsúlyozta, amire a „pünkösdi” megnevezés utalt. A legtöbb korai karizmatikus nyelveken szólt, de a klasszikus pünkösdiekkel ellentétben többségük nem tartja a nyelveket a Szellem keresztség szükséges, elsődleges bizonyítékának.

A karizmatikus mozgalom különösen erős volt az episzkopálisok körében. Korai episzkopális vezetők voltak Sanford, Winkler, Bennett és Stone. Miután lemondott Van Nuys-i egyházában, Bennett a St. Luke's Episcopal Church pásztor lett a washingtoni Seattle-ben, amely bezárás előtt állt. Újjáélesztette a gyülekezetet, és erőteljes karizmatikus központtá alakította. Bennett és felesége, Rita (szül.: 1934) kiemelkedő karizmatikus tanítók lettek. A

mozgalom támogatására Jane Stone (később Williams) megalapította a Blessed Trinity Society-t és a *Trinity* magazint, amely 1961-től 1966-ig jelent meg.

A lutheránusok körében kiemelkedő karizmatikus vezető és teológus volt Laurence „Larry” Christenson (szül.: 1928). Egy Amerikai Luhteránus pásztor a kaliforniai San Pedróban betölte Szent Szellemmel a Foursquare Gospel church-ben, 1961-ben. A gyülekezete erős központjává vált a lutheránus karizmatikusoknak.

A presbiteriánusok körében kulcsfigurák voltak James Brown, Robert Whittaker, George „Brick” Bradford és J. Rodman Williams (szül.: 1918). Az Egyesült Presbiteriánus Egyház kereste a módját, hogy Whittakert eltávolíthassa pünkösdi hitvallása miatt, de két folyamodványa után, amelyek a legfelsőbb egyházi bíróság elé kerültek, elnyerte a jogot, hogy a felekezetben maradjon. Williams 1965-ben vette a Szent Szellemet, amikor az austini Presbiteriánus Teológiai Szeminárium rendszerezett teológia professzora volt. A karizmatikus mozgalom neves teológusa lett.

John Sherrill (szül.: 1923) a *Guideposts* episzkopális főszerkesztője, és felesége, Elizabeth (szül.: 1928) elhatározták, hogy utána néznek a karizmatikus mozgalomnak. Közben maguk is betöltek Szent Szellemmel. Az eredmény egy könyv lett, melynek címe: *Más nyelveken szólnak* (*They Speak with Other Tongues*, 1964). Ez volt az egyik első könyv a karizmatikus mozgalomról, és nagy hatással volt sok emberre különböző felekezetekből. A Sherrill házaspár ugyancsak közreműködött számos más nagy hatású könyv megírásában is, mint pl. *A keresztség* (1963) David Wilkersonnal, *Isten csempésze* (*God's Smuggler* 1967) Andrew Testvérrel (egy dán misszionáriussal, aki Bibliákat csempészett kommunista országokba), és az *A menedék* (*The Hiding Place*, 1975) Corrie ten Boommal (egy dán karizmatikussal, aki segített zsidóknak elrejtőzni a nácik elől a II. Világháború alatt).

1972-ben a Mennonita Egyház hivatalosan elismerte a karizmatikus mozgalom létjogosultságát a soraikban. Egy becslés szerint a mennonitáknak talán 20 %-a is vehette a Szent Szellemet, és néhány országban többségben vannak.

Végül a karizmatikusok elutasításba ütköztek. Egyes egyházak kizárták azokat a pásztorokat, akik betöltek Szent Szellemmel, és néhány gyülekezet szétszakadt. Az idő múlásával azonban a főbb felekezetek többsége alkalmazkodott a mozgalomhoz. Legtöbbjük pusztán eltűrte: amennyiben a pásztorok továbbra is megerősítették a hagyományos teológiát, hagyományos istentiszteleteket tartottak vasárnaponként, és nem hirdették a nézeteiket dogmatikus vagy vitaindító módon, akkor tarthattak karizmatikus imaalkalmakat vagy dicsőítő alkalmakat is. Néhány felekezet végül üdvözölte a karizmatikus mozgalmat, mint ellenszerét a liberális protestáns tagság csökkenésének, mivel sok új embert vonzott, és sok lemorzsolódottnak megújította az odaszánását. Néhány gyülekezet még át is alakította alkalmainak többségét vagy mindet is karizmatikus jellegűre.

A század végére a karizmatikus mozgalom többé nem találkozott ellenállással a nagy protestáns felekezetek részéről, jelentős kivételt képez két konzervatív csoport, akiknek evangéliumi a teológiájuk: a Lutheránus Church – Missouri Synod és a Southern Baptist Convention. Bár ezek a csoportok nem foglaltak állást országosan, helyi és kerületi szinten ezekben a csoportokban a legtöbb karizmatikust távozásra kényszerítették. Jelentős számban maradtak is azonban, különösen a baptisták között. Általában titkolniuk kellett vagy minimalizálni hitvallásuk különbözőségét. Többségük inkább a „teljes” kifejezést használta a „karizmatikus” helyett a megtapasztalásuk leírására.

James Robison (szül.: 1945) egy kiemelkedő Déli Baptista evangélista gyógyulást és szabadulást élt át 1981-ben. Ezek után a szolgálatát a Szellem ajándékaira összpontosította, de nem kifejezetten fogadta el vagy utasította el a „karizmatikus” megjelölést.

Összefoglalva, a liberálisabb protestáns felekezetek szabadon megengedték a karizmatikus mozgalmat a soraikban. A legélesebben a fundamentalisták, a szentség-egyházak, és egyes

evangéliumiak helyezkedtek szembe vele. A konzervatív wesleyánusok és szentség-egyházak például, mint a Church of Nazarene, tagadták a nyelveken szólás érvényességét.

A katolikus karizmatikus megújulás

1967-ben a karizmatikus megújulás megjelent a Római Katolikus Egyházon belül is, a pittsburgh-i Duquesne University-ről indulva. Néhány hallgató megismerte a Szent Szellemet a *Kés és kereszt*, és a *Más nyelveken szólnak* c. könyvek által, és a pünkösdiek bizonyágtételének köszönhetően. Imádkozni kezdtek Szent Szellemért, és betöltekeztek Vele 1967 februárjában.

Ettől kezdve a mozgalom tovább terjedt a Notre Dame University-re az indianai South Bendbe. Azok a vezetők, akik részesültek a pünkösdi élményben a Notre Dame-on Kevin Rangan szül.: 1940), felesége, Dorothy (szül.: 1942), és Edward O'Connor papok voltak.

A mozgalom folytatódott a Michigani Állami Egyetemen, a michigani Ann Arborban. Ez a három egyetem a katolikus karizmatikus mozgalom központja volt, és rajtuk keresztül a mozgalom elterjedt a római katolicizmusban.

A katolikus karizmatikusok egy ideig éves nemzeti találkozót tartottak a Notre Dame-on, de később helyi összejöveteleket kezdtek rendezni. 1976-ban 30 000 katolikus karizmatikus gyűlt össze a Notre Dame-on. A következő évben egy helyi találkozón a New Jersey-beli Atlantic City-ben 37 000 résztvevő gyűlt össze.²⁸⁴

Néhány karizmatikus szellemi közösségeket hozott létre a katolikus hagyományon belül. Némelyikben minden tag ugyanahhoz a közösséghez tartozott; másokban a tagok különböző helyeken laktak, de szövetséget kötöttek, hogy összejöveteleket tartanak és engedelmeskednek egymásnak. Ezek a közösségek erőteljes közvetítői voltak a tanításnak és az evangelizmusnak, és segítették a karizmatikus mozgalom terjedését a katolicizmusban. Közöttük a legkiemelkedőbb volt a Word of God közösség a michigani Ann Arborban, amely egy közösségi hálózatot hozott létre a saját vezetése alatt, A Lélek kardja (Sword of the Spirit) néven; People of Praise közösség az indianai South Bend-ben; és a Mother of God közösség a marylandi Gaithersburgban. Bár nem korlátozódtak a katolikusokra, tagjaik többsége katolikus volt.

A katolikus karizmatikus mozgalom túlnyomórészt imacsoportokat hozott létre a parókiákon belül, melybe nem vonta bele az egész egyházközséget, sem nem szakadt ki, hogy független egyházat alakítson. A legtöbb katolikus karizmatikus továbbra is látogatta a hagyományos miséket és részt vett az egyházközség életében, de látogatta a karizmatikus imacsoportokat is, ahol nyelveken szólhattak, és kötetlenül gyakorolhatták hitüket. 1986-ban kb. hatezer katolikus karizmatikus imacsoport működött az Egyesült Államokban.

A Római Katolikus Egyház válaszul elfogadta a katolikus karizmatikus megújulást, amennyiben a résztvevők megmaradtak az egyházban és továbbra is elismerték az egyház tekintélyét és tanait. Ezen az alapon valójában mind VI. Pál pápa, mind pedig II. János Pál pápa jóváhagyta a mozgalmat. 1975-ben VI. Pál kijelölte Léon-Joseph Cardinal Suenens (szül.: 1904) érseket Belgiumban egy különleges tisztségre, a katolikus karizmatikus megújulás felügyelőjének. Cardinal Suenens volt a Második Vatikáni Zsinat egyik vezetője, és nyíltan részt vett a karizmatikus mozgalomban 1973-ban. Ennek az elismerésnek az eredményeként a katolikus karizmatikusok jelentős befolyásra tettek szert az egyházon belül. Egyikük, Raniero Cantalamessa különleges igehirdetőnek volt kijelölve a Vatikánban.

A Katolikus Egyház javasolta, hogy mindegyik egyházközség alakítson ki kapcsolatot a karizmatikus mozgalommal a saját hatáskörén belül. Bizonyos mértékig egyházkerületektől függően, a karizmatikus mozgalom belevegyült a Katolikus Egyház struktúrájába.

Befolyásos katolikus karizmatikusok voltak Kilian McDonnell (szül.: 1921), benedekes szerzetes, teológus, és ökumenikus vezető; Francis MacNutt (szül.: 1925), dominikánus pap

és gyógyító prédikátor, aki később lemondott papi hivataláról és megnősült; Peter Hocken (szül.: 1932), egy anglikán, aki áttért a katolicizmusra, történész, teológus, és ökumenista; és John Bertolucci (szül.: 1937), pap és evangélista.

Az 1980-as és az 1990-es években a katolikus karizmatikus mozgalom némiképp hanyatlásnak indult. Sokan, akik részt vettek néhány évig az imacsoportokban, aztán lemorzsolódtak. Csökkent az imacsoportok száma és a résztvevők száma is.

A római katolicizmusnak ellentétben a keleti ortodoxia szilárdan ellenállt a karizmatikus mozgalomnak. Az ellenállás ellenére mégis alakultak kis karizmatikus csoportok az ortodox egyházakon belül.

További fejlemények

Mint az előbb láttuk, a karizmatikus mozgalom 1960-tól 1967-ig a kereszténység minden fő ágában elterjedt. Ez a drámai növekedés számos kifejezetten karizmatikus intézmény létrejöttéhez vezetett, köztük a következőkhöz:

- *Christian Broadcasting Network* (CBN), melyet M. G. „Pat” Robertson alapította (szül.: 1930). Robertson, egy amerikai szenátor fia és déli baptista lelkimunkás volt, aki betölte Szent Szellemmel. Elindított egy világméretű hálózatot, miután megvett egy nem működő tévéállomást 1959-ben. A fő programja volt a „700-as klub”. 1988-ban Robertson republikánus jelölésért indult az Egyesült Államok elnökségeért, de sosem vált komoly versengővé.

- *Youth with a Mission* (YWAM), egy felekezettől független, fiatalok felé irányuló missziós mozgalom. Loren Cunningham alapította, egy AG lelkimunkás, 1960-61-ben, de elhagyta az AG-t 1964-ben, miután nem értett egyet az AG tisztviselőivel a YWAM irányelveiben.

- *Oral Roberts University* (1965). (Lásd a 9. fejezetet.)

- *Logos International Fellowship* (1966), az első karizmatikus könyvkiadó, melyet Dan Malachuk alapított. Meglehetősen ismertté vált, több millió karizmatikus témájú könyvet adott ki, küztük a jóléti üzenetet. Anyagi nehézségekkel küszködött azonban, és végül csődbe ment. A működésének egy részét átvette a *Bridge Publishing*. Más karizmatikus kiadók is alakultak időközben, köztük a *Harvest House*, *Bethany House*, és a *Creation House*.

- *Women’s Aglow Fellowship* (1967), egy felekezettől független női közösség, hasonlós a Teljes Evangéliumi Üzletemberek Nemzetközi Közösségéhez.

- *Trinity Broadcasting Network* (TBN) (1973), melyet Paul Crouch alapított (szül.: 1934) és a felesége Jan Crouch, az AG lelkimunkásai.

- *Charisma* újság (1975), valószínűleg a legbefolyásosabb kiadvány napjainkban a karizmatikus mozgalomban. Stephen Strang alapította (szül.: 1951), aki az AG-ben kezdte. Strang később megszerezte a *Christian Life* újságot (melyet beolvasztott a *Charisma*-ba) és a *Creation House*-t. Ugyancsak elindított más kiadványokat is, köztük a *Ministries Today*-t.

- *Regent University* (1977), melyet Pat Robertson alapított (eredetileg mint CBN University).

Számos hatékony szolgálat alakult, de azután megszűntek. Példák erre a következő személyek médiabirodalmai: Jim Bakker (alapítva Charlotte, Észak-Karolina), Jimmy Swaggart (alapítva Baton Rouge, Louisiana) és Robert Tilton (alapítva Dallas, Texas). Bakker és Swaggart kiemelkedő tévéevangélisták voltak az AG-ben, akik nemzeti méretekben toboroztak követőket a klasszikus pünkösdiszmuson kívül. Az 1980-as években mindketten pazarolni kezdték, szexuális erkölcstelenségbe sülyedtek, és elvesztették a hitelüket az AG-nél. Bakker szolgálata a PTL megszűnt, mert Bakker börtönbe került csalásért. Swaggart folytatta szolgálatát, de követőinek többségét elvesztette. Tilton szolgálata hasonlóképpen megbukott az 1990-es években két válás után, és becstelenséggel, hűtlen kezeléssel vádolták.

Az 1960-as évek végén és az 1970-es évek elején sok hippi és más fiatal, akik az utcacultúra támogatói voltak, megtértek a kereszténységre, különösen az Egyesült Államok nyugati partján. Némelyek a baptista hitvallást tették magukévá, míg mások a pünkösdi élményt. Felhagytak a kábítószerekkel, a szexuális kicsapongással és más bűnökkel, de sokan visszatértek a lázadó hajviselethez, öltözködéshez, zenéhez és kötetlenséghez. Charles „Chuck” Smith-nek (szül.: 1927), egy Forsquare Gospel pásztornak sikerült bevonni ezt a Jézus Népét a gyülekezetébe – a Calvary Chapel, a kaliforniai Costa Mesában – melynek nyomán ilyen gyülekezetek hálózata jött létre.

Ez az időszak ugyancsak tanúja volt a Messiás-hívő zsidó felekezetek és szervezetek megalakulásának, köztük a Zsidók Jézusért nevűnek. Ezek a Jézust messiásnak elfogadó zsidó hívők a konzervatív keresztény teológiát tették magukévá, de megmaradtak a zsidó kultúránál és istentiszteleti formáknál. A messiás-hívő zsidók többsége karizmatikus volt.

A karizmatikus mozgalom korszakának eljövételét – és talán annak tetőpontját – az első nemzeti konferencia fémjelezte 1977-ben, Kansas Cityben. Kb. 50 000-en vettek részt rajta különböző felekezetekből – klasszikus pünkösdiel, fővonalas protestánsok, és római katolikusok (18 000). Néhány klasszikus pünkösdi felekezethől is részt vettek tisztségviselők, jelezve a karizmatikus mozgalom elfogadását, és annak ökumenikus hatását. A dicsőítések látványossága olyan mértéket öltött, ami szokatlan volt a karizmatikusok körében. „Az egyik élesen elhatárolható emlék Kansas Cityből a ’Szent Lélek kiáradása’, mely Bob Mumford beszéde alatt történt. 10 féktelen percen át a tömeg önfeledten imádta az Urat.”²⁸⁵

1987-ben egy másik konferenciát tartottak New Orleansban. Kb. 35 000-40 000 résztvevővel, jóval kevesebben, mint ahányra számítottak, 70 000-80 000 főre.²⁸⁶ 1990-ben egy nemzetközi karizmatikus konferencián Indianapolisban 23 000 ember vett részt. Mindkét konferencián a résztvevőknek kb. fele római katolikus volt.

1994-ben nagy ébredés kezdődött a Toronto Airport Vineyard Fellowship-nél a kanadai Ontarióban, John Arnott pásztor vezetése alatt. Az emberek a világ minden tájáról eljöttek, hogy részesüljenek a „Torontói áldásban” és elvigyék a gyülekezeteikbe. Ennek az ébredésnek a hangsúlya a meglévő hívők megerősítésén és megújításán volt. Az egyik leginkább érintett gyülekezet a Holy Trinity Brompton volt, egy anglikán gyülekezet Londonban, mely az ébredés központjává vált. Az első két évben becslések szerint 200 000 ember látogatott el a torontói gyülekezetbe, melynek következtében 4000 gyülekezethez jutott el a hatása.

Az ébredés azonban vitákat is támasztott a szokatlan fizikai megnyilvánulások hangsúlyozása miatt, mint a nevetés, morgás, és állati hangok. Ennek következtében a Vineyard társaság kizárta soraiból a torontói gyülekezetet, amely a Toronto Airport Keresztény Fellowship néven vált ismertté. A gyülekezet válaszul a kritikákra megmagyarázta, hogy ők nem próbálják buzdítani ezeket a szokatlan megnyilvánulásokat, sem nem ragaszkodnak hozzájuk. 1999-ben a gyülekezet vitatható kijelentést tett, felidézve a Késői Eső mozgalmat, azt állította, hogy Isten az emberek fogtömését aranyra változtatja, bár ilyen esetet hivatalosan soha nem dokumentáltak. E csoda népszerűsítésére elkészítettek egy videót *Go for the Gold* címmel, melyben a Zsolt 81,10-et idézték igei alátámasztásnak.²⁸⁷

1995-ben nagy ébredés támadt a Bronsville-i Isten Gyülekezeteiben, a floridai Pensacolában, két evangélista, Steven Hill és John Kilpatrick pásztor szolgálata nyomán. Noha ez a gyülekezet a pünkösdi felekezetbe tartozott, az ébredés sokféle felekezethől vonzotta oda az embereket. A hangsúly a megtérésen, a szabaduláson és a belső szentségen volt. 1999 elején több mint 2 300 000 ember látogatott el az ébredésre, és több mint 130 000 döntött úgy, hogy keresztény lesz. Néhány egyetlenség-hívő pünkösdi megfigyelő úgy látta, hogy a Szellem csodálatos munkája vonta oda az embereket, hasonlóan ahhoz, ami jellemző volt a UPCI ébredéseire és sátoros összejöveteleire is.

Négy fő áramlat

Az idők során a karizmatikusok elhagyták hagyományos felekezeteiket, és új gyülekezeteket, hálózatokat és szervezeteket hoztak létre. Sokan csatlakoztak hozzájuk a klasszikus pünkösdi felekezetekből, köztük a háború utáni gyógyulási ébredés és a Késői Eső mozgalom részvevői is. Az 1970-es évekre négy eltérő áramlatot lehetett megkülönböztetni a karizmatikus mozgalmon belül.

1. *Karizmatikus megújulás.* Mint már említettük, ez a megnevezés a főbb felekezetekben, a protestánsok és katolikusok között jelenlévő karizmatikus mozgalomra utal. Különösen erős az Episzkopális és a Római Katolikus Egyházon belül. A részvevők karizmatikus imaalkalmakat tartanak, megújult lelkesedést mutatnak a szellemi dolgokban, és viszonylag szabad és spontán imádatot tarthatnak a hagyományos liturgiával szemben. Hisznek a szabadulásban, a gyógyulásban, a csodákban és a Szellem ajándékaiban.

2. *Hit, Ige, vagy a Hit Beszédének Egyházai.* Ezek az egyházak a létező felekezeteken kívül jöttek létre, és hangsúlyozták a pozitív megvallást, a gyógyulást, az egészséget és a jólétet.

Ennek az áramlatnak elismert alapítója Kenneth Hagin (szül.: 1917), egy korábbi AG lelkimunkás, aki saját egyedi teológiai rendszert fejlesztett ki. 1974-ben megalapította a Rhéma Bibliai Oktató Centrumot az oklahomai Broken Arrow-ben, Tulsához közel. Ettől kezdve a hatása és a szolgálata gyorsan terjedt. 1988-ra nyolcvanöt könyvet írt, és 180 rádióállomás közvetítette a rádióprogramjait. Évente három millió könyvet és félmillió hangkazettát adott ki.²⁸⁸

Hagin teológiája sokat kölcsönzött E. W. Kenyon hatásából (1867-1948), egy független baptista evangélistától és tanítótól.²⁸⁹ Például Hagin írásai sok idézetet vagy magyarázatot tartalmaznak Kenyon korai írásaiból (de forrásmegjelölés nélkül). Más kiemelkedő tanítók ebben a táborban Kenneth Copeland, Frederick Price, Jerry Savelle, Charles Capps, Norvell Hayes, Robert Tilton és David (korábban Paul) Yonggi Cho.

A Hit Beszédének tanítói hangsúlyozták a gyógyulást és a jólétet. Jellegzetesen azt hirdették, hogy ha valakinek igazán van hite és helyes megvallást tesz, akkor egészséges és gazdag lesz. Csupán az korlátozza ezeken a területeken, ha gyenge a hite és negatív a megvallása. Például, ha azt mondja, „Azt hiszem, beteg leszek”, akkor beteg lesz. Másfelől ha azt mondja, „nem vagyok beteg; meggyógyultam”, akkor meggyógyul. Meg kell dorgálnia és tagadnia a betegség minden tünetét, és meg kell vallania a gyógyulását. Hitének mértéke fogja meghatározni, beteg lesz-e vagy egészséges, és valójában a szavai hozzák létre az állapotát.

3. *Felekezetsemleges Egyházak és közösségek.* Ez az áramlat magában foglalja a felekezetsemleges, Szellemmel betöltött egyházakat és közösségeket, melyek a huszadik század utolsó negyedében keltekeztek. Ez lett a karizmatikus mozgalom leggyorsabban növekvő ága.

Sok vezetője korábban a klasszikus pünkösdi mozgalomhoz tartozott, de arra törekedett, hogy függetlenül működtesse az egykori pünkösdi tanok formuláit, egyházszervezetét és szolgálati fegyelmét. Mások a főbb egyházak karizmatikus megújulásához tartoztak, de úgy döntöttek, hogy még hatékonyabbak tudnak lenni, ha elhagyják felekezetüket és érett karizmatikus egyházakban működnek.

Sok óriásegyház (megaegyházak, melyeknek kétezer vagy több látogatója van hetente), egy viszonylag új jelenség is, ebbe a kategóriába tartozik. Mindemellett számos egyházi hálózat jelent meg, majd rövid létezés után megszűnt, mint teljes felekezet, mégis előmozdította az együttműködést sok erőfeszítésben. Némelyek feloszlottak, mások fennmaradtak, mint független egyházak közösségei, ismét mások beleolvadtak hasonló felekezetekbe. Példák erre a hálózatokra alapítóikkal és vezetőikkel a következők: National Leadership Conference (Ken Sumrall és Gerald Derstine); People of Destiny International (Larry Tomczak és C. J. Mahaney); Maranatha Christian Churches (Bob Weiner); Fellowship of Covenant Ministers

and Conferences (Charles Simpson); Network of Christian Ministries (Charles Green); International Convention of Faith Ministries (Happy Caldwell); Charismatic Bible Ministries (Oral Roberts); Victory Ministry Fellowship (Billy Joe Dougherty); Church on the Rock (Larry Lea); International Communion of Charismatic Churches (John Meares és Earl Paulk); és Global Christian Network (ex-UPCI lelkimunkások).

4. *Harmadik hullám vagy Jelek és Csodák mozgalom.* C. Peter Wagner (szül.: 1930), egy gyülekezetnövekedési szakértő használta a „Harmadik Hullám” nevet azokra az evangéliumiakra, akik nem akarták a pünkösdiekkel azonosítani magukat (első hullám), vagy a karizmatikusokkal (második hullám), de akik keresték a csodákat, a gyógyulásokat és más „erőket”, melyek Istentől származnak. Többségük nem szólt nyelveken. Azok, akik szóltak, általában nem hozták nyilvánosságra vagy nem hangsúlyozták ezt az élményt.

A Harmadik Hullám követői igyekeztek ragaszkodni az evangéliumi teológiához. Ezért nem beszéltek úgy a Szent Szellem keresztségéről, mint különböző tapasztalatról, hanem a megtérésük részének tekintették. Egyszerűen megtanulták „engedni” vagy „megnyilatkozni” a Szellem csodálatos ajándékait. Ez a teológia arra ösztönözte Dennis Bennettet, hogy megerősítse a Szent Szellem keresztség valóságát, mint a megtérés utáni, attól különböző tapasztalatot. Megkérdezte: „Azt jelenti ez, hogy ami velem történt, és ami az Apostolok cselekedeteiben történt az emberekkel – és a többi keresztennyel az elmúlt három évtizedben – csak egy boldogító illúzió volt?” Felhívta a figyelmet: „Ne hagyjátok, hogy bármilyen hullám elmossa a pünkösdi áldást!”²⁹⁰ A Harmadik Hullám sikeresen mutatta be a pünkösdi-karizmatikus hitvallást és megtapasztalást sok konzervatív protestáns egyháznak, köztük számos olyannak, amelyek ellenezték mind a korai pünkösdi ébredést, mind a katizmatikus megújulást. Az evangéliumiak egyre inkább kezdték elfogadni a nyelveken szólás, a gyógyulás, a csodák, a démonok kiűzésének érvényességét, még ha némiképp kételkedtek is ezeknek a dolgoknak a személyes megtapasztalásában.

Peter Wagner, egy kongregacionalista lelkimunkás a Harmadik Hullám támogatója lett. Mint evangéliumi misszionárius Bolíviában, aktívan ellenezte a pünkösdzizmust. 1971-ben azonban csatlakozott a Fuller Theological Seminary tantestületéhez, mint gyülekezetnövekedési szakértő. Kutatásai során leírta, hogy közeli kapcsolat van a jelek és a csodák, valamint a gyülekezet növekedése között. Szószólója lett a természetfeletti ajándékokra való törekvésnek a gyülekezetnövekedés elősegítésére.

John Wimber (szül.: 1934) a Barátok (kvéker) pásztor volt, aki a gyülekezetnövekedés kutatója lett Wagnerrel együtt. Végül eldöntötte, hogy megvalósítja saját Harmadik Hullám nézeteit egy gyülekezet megalapításával a kaliforniai Anaheimben, melyet Vineyard Christian Fellowshipnek nevezett el. Ez vezetett az Association of Vineyard Churches-hez, mely 1999-ben kb. 500 gyülekezetet tömörített az Egyesült Államokban, és 850-et világszerte. Wimber halála óta Todd Hunter vezeti. Ez a legjelentősebb Harmadik Hullám szervezet, és hangsúlyozza a tanításokat, a jeleket és csodákat, a jelenkori imádatot és a kis csoportokat.

1988 óta David Barrett jelentése szerint 123 millió karizmatikus van világszerte a Harmadik Hullámon kívül, és 28 millió a Harmadik Hullámban.²⁹¹ A 123 millióból azonban 80 milliót posztkarizmatikusként azonosít. Ők egy ideig aktívak voltak a karizmatikus találkozókön, de később már nem, vagy csak ritkábban látogatták a gyülekezetet. Kétséges, hogy ezek többsége vette-e valaha a Szent Szellemet. Így az aktív karizmatikusok tényleges száma 43 millió körül van. Egy konzervatívabb becslés J. I. Parkeré, aki a *Christianity Today*-ben azt állította, hogy 1989-ben az összes karizmatikus létszáma kb. 25 millió.²⁹²

Barrett egyik naprakész diagramjában 1998 végére 92 millió katolikus karizmatikust és 71 millió protestáns karizmatikust becsült, összesen 163 milliót.²⁹³ Ha azonban figyelembe vesszük a posztkarizmatikusok százalékát Barrett jelentésében, akkor valószínűleg ezek közül csupán 60 milliót számíthatunk aktív karizmatikusnak. A harmadik Hullámban 110 millió hívót jelentettek.

Tanok és gyakorlatok

Peter Hocken, egy katolikus karizmatikus pap és jól ismert tudós a karizmatikus mozgalomban, kilenc olyan jellemzőjét mutatta be a karizmatikus mozgalomnak, amelyek a pünkösddizmusban is megtalálhatók:²⁹⁴

1. „Jézusra összpontosítanak” – megújult odaszánás, imádat, dicséret és Jézus hirdetése.
2. „Dicséret.”
3. „A Biblia szeretete” – megújult hangsúly a Biblia olvasásán és tanulmányozásán.
4. „Isten ma is szól.” – Isten kijelenti Magát, és útmutatást ad a népének, kollektíven és egyénileg. Röviden, az embereknek személyes, természetfeletti kapcsolatuk lehet Istennel.
5. „Evangelizáció” – beszélnek másoknak a megtapasztalásaikról, és megtérítik őket.
6. „Tudatában vannak a Gonosznak.” – hisznek a bűn, a Sátán és a démonok létezésében.
7. „Szellemi Ajándékok.”
8. „Eszkatológiai várakozások.” – Jézus második eljövetelére való várakozás.
9. „Szellemi erő.”

Hocken leírt hét olyan pontot is, amely ellentétben állt a klasszikus pünkösddizmussal:²⁹⁵

1. *A karizmatikus mozgalom a fehér középosztályban kezdődött, és jelentős hatást gyakorolt a faji kisebbségre.* Ezzel szemben a pünkösdi mozgalom elsősorban az alacsonyabb társadalmi osztálybeliek és a szegények között indult, és kezdettől a feketék, spanyolok és bevándorlók között volt erős.

2. *A karizmatikusok nem annyira misszió-orientáltak, mint a pünkösdiel.* A pünkösdiel erőteljes missziós erőfeszítések alapjait rakták le, míg a karizmatikusok csak az utóbbi időben kezdtek jelentős figyelmet fordítani a missziók felé.

3. *A karizmatikusok kevesebb figyelmet fordítanak a szent életre.* A pünkösdi mozgalom történelmileg a szent életet hangsúlyozta, köztük viselkedési és öltözködési szabályokat. Például tartózkodnak az alkoholtól, a dohányzástól, kerülnek a világi örömeket és szórakozásokat, és szolidan öltözködnek. A karizmatikus mozgalom kevesebbet foglalkozott ezekkel a külsőségekkel. A karizmatikusok körében gyakori a dohányzás, italozás, moziba járás, sminket, ékszereket viselnek, és viszonylag hiányos öltözetet. Az utóbbi években azonban egyes hangok a karizmatikus mozgalmon belül is mértékletességre és odafigyelésre szólítottak fel ezeken a területeken, míg a legtöbb szentháromság-hívő pünkösdi lazított a szabályaikon.

4. *A karizmatikusok kiterjedtebb közösséget ápolnak a tanbéli határokon túlakkal.* A pünkösdiel hajlamosak arra, hogy csak a főbb tanok vallóival tartsanak fenn közösséget, míg a karizmatikusok általában azt mondják, hogy a szeretetnek és az egységnek felül kell kerekednie a tanbéli határokon. Ezért a különböző felekezetű karizmatikusok számára megszokott, úgy a protestánsok, mint a katolikusok körében, hogy szoros közösséget tartanak fenn egymással.

Történelmi szempontból a pünkösdiel csodálkoznak, hogyan lehetünk egységben a római katolikusokkal, amikor mi hangsúlyozzuk a hit általi megigazulást Jézus Krisztusban és a Biblia kizárólagos tekintélyét, míg a római katolikusok a pápa tévedhetetlenségében hisznek, Máriát tisztelik, a kenyeret és a bort úgy imádják, mint Jézus tényleges testét és véré, papoknak vallják meg a bűneiket, és vezekléseket tartanak a bűn jelenlegi büntetéseiként. Hogyan lehetünk egységben a protestánsokkal, akiknek az egyházaik nem hirdetik a keresztyén hit alapjait? Hogyan ápolhatunk szoros kapcsolatot olyanokkal, akik nem fogadják el azt a hitvallást, imádatot és életmódot, amelyet hitünk szerint a Biblia parancsol? Az utóbbi években azonban a szentháromság-hívő pünkösdiel kiterjesztették a közösségüket a karizmatikusok hatására.

5. *A karizmatikusok nem diszpenzacionalista premillennialisták,* míg a pünkösdiel premillennialisták, és történelmileg többségük diszpenzacionalista. A premillennialisták előfeltételezik a végidő próféciaik szó szerinti értelmezését, mely szerint a következő nagy esemény

az Úr Jézus visszatérése lesz, melyet az Ő ezeréves uralma követ a földön (a millennium). Sok karizmatikus azonban a fővonalas felekezetek hagyományos nézetét vallja – amillenializmust vagy posztmillenializmust.

6. *A karizmatikusok hangsúlyozzák a belső gyógyulást* – pszichikai gyógyulást vagy az emlékek gyógyulását. Bár mind a pünkösdiel, mind a karizmatikusok tanítják az egész személy gyógyulását – test, lélek és szellem – van néhány különbség a hangsúlyon. A pünkösdiel többet beszélnek a fizikai gyógyulásról. A szellemi problémák megközelítésében nagyobb hangsúlyt helyeznek a megtérésre, imára, a szabadulásra a bűnös szokásoktól, és az isteni kegyelem kifejlesztésére, míg a karizmatikusok többet beszélnek a személyes sérelmek feletti győzelemről.

7. *A karizmatikusok teológiája különbözik a Szent Szellem keresztség és a nyelveken szólás tekintetében.* Először is a legtöbb karizmatikus nem hiszi, hogy a nyelveken szólás a Szent Szellemmel való betöltekezés kezdeti bizonyítéka. Helyette pusztán a szellemi ajándékok egyikének tekinti, amely megnyilvánulhat a szellemmel betöltött hívő életében. Tehát sokan közülük „imanyelv”-nek hívják – egyszerűen egy segítségnek tekintik a szellemi imához vagy azzal velejárónak. Némelyek bizonyítéknak tartják, de olyannak, amely bármikor megjelenhet valakinél, miután vette a Szent Szellemet.

Egyesek tagadják, hogy bármilyen kezdeti bizonyítékra számítani kéne. Helyette azt állítják, hogy a Szent Szellemet egyszerűen csak kérni kell, megvallani vagy igényelni és jön – csodálatos megnyilatkozással vagy anélkül. Harald Bredesen a következő imát javasolta a Szellem befogadására:²⁹⁶

Mennyei Atyánk, köszönöm Neked a Szellemed ígértét. Jézus, Te vagy az én Megváltóm: bízom Benned kegyelem által, hitből. Te vagy, Aki megkeresztel Szent Szellemmel. Nem várok semmilyen jelre vagy érzésre, hogy elhiggyem, megkeresztelsz Szent Szellemmel. Átvesszem az ajándékomat. Köszönöm, hogy most már Isten Szellemmel betöltött gyermeke vagyok. Ámen.

Mégis sok karizmatikus elvárja, hogy a tipikus Szellemmel betöltött hívő nyelveken szóljon. Számukra a nyelveken szólás még mindig a leggyakoribb megnyilvánulás, ha nem az egységes bizonyíték. Tehát Kilian McDonnell úgy szándékozott nyelveken szólani és prófétálni, mint akinek „kiváltságos helyzete” van, ami a nagy többség esetében tapasztalható.²⁹⁷ David Pawson a jelet „spontán szellemi beszéd”-nek tekintette – nyelveknek, prófécia, vagy eksztatikus imának.²⁹⁸ John Wimber szerint a nyelvek vagy a prófécia a „kezdeti” ajándékok, melyek rendes körülmények között a Szent Szellem keresztséghez társulnak.²⁹⁹

Sok karizmatikus hiszi, hogy már vette a Szellemet, amikor először vallotta meg a hitét, vagy megkeresztelkedett vízzel, és nem tekintették a Szent Szellem keresztségét teológiailag különböző élménynek. Helyette a Szellem „kiáradásáról” beszélnek, csodálatos erővel az életükben. Mások a Szellem sokszoros eljövételéről számolnak be a személyes életükben. Kilian McDonnell azt mondta: „A Szellem hatása nem teljesen nyilvánul meg (kezdetben vagy a vízkeresztégnél) ...a Szellem kiáradásáért mondott imát követően... teljesen helyénvaló.”³⁰⁰

Röviden, amikor a karizmatikusok azt mondják, hogy betöltekeztek vagy megkeresztelkedtek Szent Szellemmel, ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy nyelveken szólunk. Ezzel egyszerűen csak azt fejezik ki, hogy valamiféle szellemi találkozásuk volt Istennel, amit a pünkösdiel a Szent Szellem keresztségnek tekinthetnek.

Továbbá sok karizmatikus hiszi, hogy lehetséges valakinek megtanítani azt, hogyan szóljon nyelveken, vagy hogy a nyelvek ajándéka jöhet utánnazással, gyakorlással és emberi erőfeszítésből. Lényegében tehát pszichikai jelenségnek tekintik, míg a pünkösdiel ragaszkodnak ahhoz, hogy az igazi nyelveken szólás csak úgy jöhet, ahogy a Szellem adja szólani (Csel.

2,4.). A karizmatikusok számára a nyelvek lehetnek nyelvszerű hangok; a pünkösdiek számára eredeti nyelvek.

Példaként Charles Hunter, egy jól ismert karizmatikus evangélista a következő útmutatást adja, hogyan vegyük a Szent Lelket:³⁰¹

Abban a pillanatban, amikor mondom, kezd el szeretni és dicsérni Istent hangosan kimondott, sok különböző szótag hangjaival, de nem azon a nyelven, amit ismersz, és ne próbálj a hangokra gondolni. Először mondd a hangokat gyorsan, akkor nem fogsz gondolkodni közben, mint amikor a természetes nyelveden beszélsz.

Folytasd a hangok képzését hosszú, folyamatos mondatokkal; ne csak néhány hangot mondj, amit abbagyasz és újrakezdesz...

Nyelveken szólok azért, hogy beszéljek Istennel, a szellemi nyelvemen, tehát hallható, hogyan hangzik a nyelvem.

Ezekkel az útmutatásokkal elmondása szerint több százan azonnal vették a Szent Szellemet. A pünkösdiek azt mondanák, hogy ezek közül az emberek közül sokan ismételhettek, utánozhatnak vagy létrehozhatnak bizonyos hangokat, de valójában nem részesülnek Szent Szellem keresztségben, melynek során Isten Szelleme adja az ösztökélést és a megszólalást.

Az *üdvösségtan* tekintetében a karizmatikusok jellegzetesen megerősítették az anyafelekezetük irányadó teológiáját. Egyes karizmatikus teológusok azt tanították, hogy mind a vízkeresztség, mind pedig a Szellem keresztség nélkülözhetetlen a keresztény kezdethez, vagy az újjászületéshez. Larry Christenson (lutheránus) azt tanította, hogy a megtérés, a vízkeresztség és a Szent Lélek keresztség mind a megtérés folyamatához tartozik.³⁰² David Pawson (egy korábbi baptista) úgy tartotta, hogy a megtérés, a vízkeresztség és a Szent Szellem keresztség mind szükségesek az üdvösséghez, a megigazuláshoz és az újjászületéshez.³⁰³ Kilian McDonnell (római katolikus) megerősítette, hogy a vízkeresztség és a Szellem keresztség egyaránt a keresztény kezdet részei.³⁰⁴ Elvileg az ilyen tanítók álláspontja meglehetősen hasonló az újjászületésről szóló pünkösdi tanhoz, bár a gyakorlatban többségük nem kifejezetten Jézus Krisztus nevében kereszttelkedtek meg, vagy nem tekintették a nyelveket kezdeti jelnek a Szellem keresztség minden esetében.

Számos karizmatikus *Jézus nevében kereszttelkedik* meg az Apostolok cselekedeteinek mintája alapján. Példák erre David Pawson Angliában, Bob Weiner az Egyesült Államokban, és azok a gyülekezetek, melyek korábban Maranatha Christian Fellowship néven társultak. Az utóbbi időben egy kiemelkedő karizmatikus vezető a Fülöp Szigeteken megkeresztelkedett Jézus Krisztus nevében, és egy jelentés szerint legalább 500 000 követője kereszttelkedett meg ugyanígy.³⁰⁵

Néhány vezető karizmatikus és pünkösdi lelkimunkás kimondja mind az Atya, Fiú és Szent Lélek szavakat és az Úr Jézus Krisztus nevét is a keresztségkor. Például Peter Kuzmic, egy horvát pünkösdi és kiemelkedő teológus a Balkánról rendszerint mindkét formulával keresztelt.³⁰⁶ Larry Lea ugyanígy tett a jelentések szerint. Egyesek azt mondják: „Megkereszteltek az Atya, és a Fiú, és a Szent Szellem nevében, akik Jézus Krisztus.”

Nincs pontos becslés arra nézve, hány karizmatikus kereszttelkedett meg Jézus nevében, de tíztől huszonöt százalékra becsülik. Többségük azonban nem tekinti a vízkeresztséget alapvetőnek az üdvösséghez, vagy nem ragaszkodik ahhoz, hogy Jézus nevének kimondása a helyes mód. Sem nem vetik el kifejezetten a szentháromság-tant az egyetlenség tan javára. Még néhány klasszikus szentháromság-hívó pünkösdi is, mint az AG lelkimunkásai, Jézus Krisztus nevében kereszttelkedtek meg ezen az alapon, noha nem keresztelték meg újra azokat, akik már megkeresztelkedtek a szentháromság-formula szerint.

A karizmatikusok *imádati* formája szabad az anyafelekezeteik imadatához képest. Általában azonban nem annyira spontán és heves, mint a klasszikus pünkösdieké. A karizmatikusok

hajlamosabbak a visszafogottságra. Kevesebb hangsúlyt helyeznek a megtérésre hívásra és a kiterjesztett imára, és nagyobb hangsúlyt helyeznek a dicsőítő alkalmakra és a szórakoztató elemekre. Például a független gyülekezetek általában rockzenét és koreográfiát alkalmaznak az imádatukon. Ahogy a *Charisma* megjegyezte: „Az eksztatikus ’tánc a Szellemben’ nagy mértékben módot ad a spontán és koreografált ’táncra az Úr előtt’.³⁰⁷ A megaegyházak szolgálata gyakran keresztény show és koncert formáját öltik fel, köztük tánc-csoportokat, body-building show-kat. Ennek eredményeképpen nagy tömegeket vonzottak, de a pünkösdi spontaneitás, szenvedély és szellemiség elveszni látszott.

A karizmatikusok ugyancsak hajlamosak új szellemi irányok, tanok, és hóbortok követésére. Néhány ilyen gyakorlatnak csak alig, vagy egyáltalán nincs bibliai alátámasztása. Másokra ugyan van példa a Bibliában, vagy a klasszikus pünkösdzizmusban, de a karizmatikusok normákká vagy szertartásokká tették azokat. Példák erre a „lesújtva lenni a Szellemtől” és a „szent nevetés”. Bár az imádatnak ezek a kifejezései mindig léteztek a pünkösdzizmus sorai-ban, általában egyéni megnyilvánulások voltak a Szellem kenete alatt. Egyes karizmatikus körökben azonban normákká váltak, és a vezetők mindenkit arra buzdítottak, hogy mutassanak ilyen megnyilvánulásokat. Az eredmény gyakran egy stilizált, mechanikusan vagy pszichikusan előidézett jelenség a Szent Szellem eredeti mozgása helyett.

Például Benny Hinn evangélista (Izraelből származik) összejöveleire jellemző, hogy az emberek elesnek, amikor rájuk fúj, vagy feléjük int. Az emberek azonban jellegzetesen nem merülnek mély imádságba vagy olyan transzhoz hasonló állapotba, mint a pünkösdiek, hanem elterülnek a földön, fekszenek egy kis ideig, körülnéznek, mi történik, aztán felállnak. Rodney Howard-Browne (Dél-Afrikából) szent nevetésre buzdít az összejöveleiben. Gyakran indítja el ezt a reakciót vicces kijelentéssel vagy hanggal, ragadós nevetéssel, biztatva másokat is arra, hogy utánozzák őt, és megparancsolja a tömegnek, hogy nevéssen.

Az egyházvezetésnek és a vezetői stílusnak széles variációit találjuk a karizmatikus mozgalmakban. Sok független egyháznak van erős, tekintélyelvű vezetése, és sok igazodik a vezető személyiségéhez. Számos intézmény és szolgálat egy egyénről van elnevezve. Ennek következtében hatalmas egyházak és szolgálatok terjedtek el szinte máról holnapra, majd hamar összezsugorodtak, amikor a vezető hitelét veszítette vagy meghalt, vagy egy még izgalmasabb vezető jelent meg a színen.

A tanok és gyakorlatok mellett, melyek általánosságban jellemezték az egész karizmatikus mozgalmat, létrejött néhány tanbeli újítás és a Késői Eső tanainak bizonyos felélesztése. Bár nem tulajdoníthatjuk ezeket valamennyi karizmatikusnak, jelentőssé váltak, különösen a független karizmatikusok között, és hatással voltak a klasszikus pünkösdi egyházakra is.

Pozitív megvallás

Mint már említettük, a pozitív megvallás tana meglehetősen hangsúlyos a karizmatikusok körében. Tanítói azt hirdetik: „Amit kimondasz, azt kapod”, és „amit megvallasz, az lesz a tiéd” (A gúnyolódók gyakran úgy nevezik ezt az üzenetet: „mondd ki, kapd ki.”) E nézet szerint, mivel az emberek Isten képére teremtettek, valójában kis istenek. Mint ilyenek, hatalmas teremtmények erejük van saját jogukon. Ahogy Isten a beszéde által teremtette a világot, és állítólag a saját szavába vetett hite által, úgy az emberek is létre hozhatnak a beszédükkel dolgokat a saját életükben. Ahelyett, hogy pusztán „Istenben hisznek”, rendelkezniük kell „Isten hitével.”

Ez a felfogás túllép a tipikus pünkösdi állásponton az imáról. A klasszikus pünkösdiek hisznek az ima erejében és csodás eredményeket várnak az imától, de az Istenbe vetett hitükre összpontosítanak, hangsúlyozzák Isten szuverenitását, és várakozásuk szerint Isten saját akaratára és időzítésére alapján válaszol, ami nem mindig egyezik a vágyaikkal és elvárásaikkal. A pozitív megvallás tana azonban lényegében egy elvonatkoztatott alapelv, mely szándékosan

az emberen belül lévő természetes erőt működteti. Ha az emberek eldöntik, mit akarnak, és teljes hittel beszélnek erről a vágyukról, akkor a vágyuk biztosan beteljesedik.

A pozitív megvallás tanítói a görög *rhema* szót használják a „hit beszéde”-ként. Számukra a *logos* Isten örök szava, míg a *rhema* az egyén megvallása, amely egy bizonyos vágyat teljesít be. (Valójában azonban a görög Újszövetség gyakran használja felváltva ezeket a szavakat.) Ez a hitből kimondott beszéd felkent, hatalommal bír, és teremtő erővel.

Ennek a tanításnak a gyakorlati hatása a hit középpontjának eltolódása: a hit tárgya és a csodák hatékony forrása többé nem Isten Maga, hanem az egyén mentális állapota és beszéde. Ahelyett, hogy Isten szuverenitására helyezné a hangsúlyt, a technikákat és a recepteket, formulákat hangsúlyozza az imára kapható válaszáért. Néhány szerző hit formulákról beszél, gyógyulási formulákról, és jóléti formulákról. Egyesek határozottan állították, hogy a hit, és nem Isten, hozza létre az eredményt, és hogy még azok az emberek is, akik elvetik az evangéliumot, elérhetik ezeket a célokat, ha alkalmazzák ezeket az alapelveket.

Ha a pozitív megvallás tanának végső következtetését nézzük, akkor a hit egy természeti törvény, amely Isten szuverenitásától függetlenül működik, ahogy a Keresztény Tudósok tanítják. Íme néhány könyvcím, amely árulkodik a problémáról: *Hogyan lehet hited a hitedben*, *A nyelv: egy teremtet erő, Isten akarata jólét, A jólét törvénye, Hit a hitedben, Hogyan írd meg a saját jegyed Istennel*, és *Megkaphatod, amit kimondasz*. Ezek a tanítások minimálisra csökkentik, vagy figyelmen kívül hagyják az olyan keresztény alapelveket, mint az Isten akaratának kutatása, alázat, mértékletesség, önmegtagadás, Isten országának a személyes vágyak fölé helyezése, és az Isten tervébe és hatalmába vetett bizalom a sajátunké helyett.

A pozitív megvallás tana hemzseg a teológailag eltévelyedett felfogásoktól, mint az ember istenisége, a nyelvben rejlő hatalom, és a hit kijelentéseinek receptszerű természete. Íme néhány idézet, mely ábrázolja a problémát.³⁰⁸

- Kenneth Copeland: „Nincs benned egy isten. Te vagy az.”
- Casey Treat: „Pontos másolata vagyok Istennek... Amikor Isten belenéz a tükörbe, engem lát! Amikor belenézek a tükörbe, Istent látom!... Tudod, az emberek néha azt mondják nekem... 'Te csak gondolod, hogy egy kis isten vagy!' Köszönöm! Hallelujah! Pontosan így van! 'Mit gondolsz, ki vagy? Jézus?' Pontosan!”
- Kenneth Hagin: „Minden újonnan született ember egy megtestesülés... Egy hívő épp annyira megtestesülés, mint a Názáreti Jézus... Ezek vagyunk; Krisztusok vagyunk!”
- Earls Paulk: „Ahogy a kutyáknak kiskutyáik vannak, a macskáknak pedig kismacskáik, úgy Istennek is kis istenei vannak... Amíg nem fogjuk fel, hogy kis istenek vagyunk és nem kezdünk el úgy cselekedni, mint kis istenek, nem tudjuk megjeleníteni Isten országát.”
- Robert Tilton: „Hatalmat adott nekünk, hogy jólétet teremtsünk.”
- Kenneth Hagin: „*Ha hited van a saját szavadban, az azt jelenti, hogy hited van a saját hitedben...* Ez az, amit meg kell tanulnod, hogy megkaphass dolgokat Istentől: *Legyen hited a hitedben...* Soha nem imádkoztam egyetlen imát sem a 45 év alatt... amire ne kaptam volna választ. Mindig kaptam választ – és a válasz mindig igen volt.”
- Kenneth Copeland: „A hit ereje szavak által szabadul fel... A sikeres formulák Isten Igéjében eredményeket hoznak létre, ha használják és irányítják őket... Megkaphatod, amit kimondasz.”
- Larry Lea: „Isten hitet gyakorolt a saját Szavában, amikor teremtett. És képességet adott nekünk arra, hogy változásokat hozzunk létre az életünkben ugyanazokkal az eszközökkel, amelyeket Ő használt a világ teremtéséhez: a kimondott szót.”

Elhajlások tömkelegét látjuk, amikor a pozitív megvallás tana szélsőségekbe esik. Egy esetben egy texasi karizmatikus egyház testületi tagjánál végállapotban lévő rákot diagnosztizáltak.

záltak. Kezdetben az egyház buzgón imádkozott érte, és újra és újra megvallották a gyógyulását. Végül a vezetők arra jutottak, hogy a probléma a beteg ember hitének hiányosságában rejlik, mivel azt tudták, hogy nekik van hitük. Elítélték őt a hitetlenségéért, és arra készítették, hogy elhagyja a gyülekezetet. Szerencsére ezután Isten meggyógyította őt.

Új kijelentések

Egyes karizmatikusok új kijelentésekben hisznek – új tanok kinyilatkoztatásában, Isten közvetlen kijelentése útján, a Biblia tanulmányozásától függetlenül. A *Charisma* újság egyik hirdetésében egy bibliamagyarázattal kapcsolatosan ezt az ígéretet olvassuk: „Ez az egyetlen teljes kiadása a szellemi harc összes stratégiájának, melyet Morris Cerullónak adott Isten, isteni kinyilatkoztatás által.”³⁰⁹ Egy vezető azt állította:³¹⁰

A Biblia Isten Igéje, de a próféták és a Szent Szellem által is ad kijelentést ennek a generációnak, mely egyenrangú Isten Igéjével. A próféta nem csak egy módszer a sok közül, ahogyan Isten szól; valójában az egyetlen mód, ahogy szól ehhez a nemzedékhez... Isten igazi prófétájának az üzenetét nem kell megítélni.

A pozitív megvallás néhány tanítója úgy beszél a *rhema*-ról, mint közvetlen, személyes kijelentésről, melyet Isten adhat az embereknek. Ennek a felfogásnak van némi alapja, amikor az útmutatásról beszélünk, melyet Isten az egyén számára ad a mindennapi életéhez, ami mindig összhangban áll a Bibliával, de veszélyessé válik, amikor valaki úgy tekint erre, mint alapvető tekintélyre, tantételre vagy mások életének az irányítására.

Személyes prófécia

Hasonló alapállásból egyes karizmatikusok megpróbálják saját akaratuk szerint gyakorolni a prófétálás ajándékát, próbálnak tanítani másokat, hogyan prófétáljanak, és hogyan használják a személyes próféciát mások életének irányítására. Ezek a gyakorlatok a Késői Eső mozgalomból erednek. Íme néhány példa egy prófécia konferenciáról szóló jelentésből.³¹¹

Az este legfontosabb része az óriási harc volt a Szellemben... melyet a zenei vezető, Robert Gray próféta vezetett. A szellemi harc során sok prófécia hangzott el az ellenség szellemi erősségeinek megtöréséről és arról, hogy Isten helyreállítja Atlantát az Ő dicsőségére...

Különleges esemény volt, hogy (Bill) Hamon püspök felajánlotta prófétai szolgálatát mindegyik végzősnek.... Dr. Hamon úgy érzte, Isten arra indítja, hogy rátegye a kezét a végzősökre, és prófétálja az Úr gondolatát. Egy ideig imádkozott, majd 7 végzősnek prófétált a jelenlévők közül. Isten gazdagon megáldott mindnyájunkat az Ő Igéjével...

A februári Prófécia Konferencia Isten prófétai szolgálatára fog összpontosítani... Az útmutatás és a cselekvés időszaka lesz ez. Minden résztvevő meg fogja tanulni, hogyan hallhatja meg és különböztetheti meg Isten hangját, hogyan hozhatja összefüggésbe másokkal azt, amit hall, és hogyan veheti át és alkalmazhatja magára a prófeciákat másoktól... A délutánokon prófétai presbiteriánus csoportok, érett próféták csapatai fognak szolgálni minden bejelentkezett látogató felé.

Pásztorolás

A pásztorolási mozgalom kísérlet volt arra, hogy mindenkit alávetett kapcsolatba helyezzen egy személyes pásztorral. Ez öt ember tanításából eredt: Derek Prince, Don Basham,

Charles Simpson, Bob Mumford, és Ern Baxter (a Késői Eső mozgalomból). Az erőfeszítés során, hogy nagyobb felelősséget és tanítványságot vezessenek be a karizmatikus mozgalomba, ezek az emberek azt hirdették, hogy minden kereszténynek szövetséges kapcsolatba kell kerülnie egy mentorral.

Sajnos sok pásztor meglehetősen tekintélyelvű lett, és irányították a tanítványaik főbb döntéseit. Sok szélsőség és visszaélés jelent meg, ami kétségessé tette ezt a felfogást. A mozgalom feloszlott, és a vezetők elismerték tévedéseiket. Néhányan magát a tant is megtagadták, míg mások azt mondták, hogy az alapelv helyes volt, csak a kivitelezésben volt hiba.

A szellemi harc technikái

A tanbeli újítások másik területe a szellemi harc bizonyos technikáinak tanítása. A Biblia természetesen világosan tanítja, hogy az egyház harcban áll a Sátánnal, de a különleges kulcsok kutatásában e harc megnyeréséhez, sok karizmatikus hite szerint, a Biblia nem ad támpontot.

Például egyesek azt tanítják, hogy a *Szellemmel betöltött hívőkben is lakozhatnak démonok*. A kulcs a különféle bűnös magatartások és szokások feletti győzelemhez az ezekért felelős démonok kiűzése. Don Basham népszerűsítette ezt a nézetet az *A disznók a szalonban* (*Pigs in the Parlor*) c. könyvében. E tanítás elfogadása után egy segédpásztor próbálkozni kezdett a démonok kiűzésével a különböző egyháztagokból. Amikor a pásztor arra utasította, hogy hagyja abba ezt a tevékenységet, megvádolta a pásztort, hogy a hitetlenség démona van benne. A Biblia azonban nem támogat ilyen nézetet. Bár a démonok támadhatják a keresztényeket, nem léphetnek be olyanok testébe vagy szellemébe, akik be vannak töltve Szellemmel. (Lásd Lukács 10,18-20.; I. Kor. 6,17.; 19-20.; I. Ján. 4,4.; 13.; 18.; 5,18.)

Néhány karizmatikus a *generációs átkot és a generációs szellemeket* tanította. Az ember örökölhet egy szellemi átkot vagy egy felmenőjének bűneiből eredő gonosz szellemet. Ismételten, annak érdekében, hogy egy személy szellemi győzelmet arathasson, azonosítani kellett azt a bizonyos ősi átkot vagy szellemet, és le kellett győzni. Az egyik bibliai válasz erre azonban az, hogy valóban elhathatnak egy ember bűnei és rossz döntései az utódaira, de Isten mindenkivel egyénileg foglalkozik, a személy Istennek adott, saját válasza alapján. (Lásd Ezék. 18.)

Néhány karizmatikus azt tanította, hogy a keresztények *parancsolhatnak az angyaloknak*, hogy tegyék meg, amire utasítják őket. Például Gloria Copeland azt állította: „Amikor Isten hangjává válsz a földön azzal, hogy az Ő Igéjét mondd, cselekvésre bírod az angyalokat.”³¹² A Biblia szerint azonban a keresztények egyszerűen imádkoznak Istenhez, kérve az Ő segítségét. Ő ekkor elküldheti az angyalait vagy más módon ad választ, az Ő akarata szerint. Bár az angyalok oltalmaznak minket és szolgálnak nekünk, ezt Isten parancsára teszik, és nem a miénkre. Ha egy keresztény megpróbál parancsolni az angyaloknak, ez önhittségnek és Isten tekintélye elbitorlásának tűnik. (Lásd Zsolt. 8,5.; 91,11.; 103,20.)

Íme két további példa a szellemi harc *bibliaellenes technikáira* a *Charisma* újság hirdetéseiből.³¹³

Tudatalatti szabadulás. Biblia-alapú tudatalatti üzenetek szellemek uralmunk alá hajtására és elűzésére, Jézus nevében. Ekkor az űrt betölti Isten Igéje!... A Megújulás 35 folyamatosan játszható magnószalagok megszabadítanak a következőktől: kétség, félelem, kudarc, halálfélelem, bűn, gyász, depresszió, vérmérséklet, büszkeség, kéjvágy, kísértés, pornográfia, halogatás, megbocsátatlanság, elvetettség, kábítószer, alkohol, dohányzás, harag, lázadás, aggodalom és pánik, ítélkezés, homoszexualitás, gyermekkori bántalmazás és molesztálás okozta sérelmek. Megújító szalagok, melyek a következőkről szólnak: jó-

lét, fogyás, békesség, gyógyulás, önbecsülés, üdvösség, harmonikus házasság, alávetettség Istennek, Isten szeretetének elfogadása, szorosabb együttjárás Istennel.

1990. április 7-én 150 imaharcos és közbenjáró fog indulni az Eagle Seven-re, az Eagle International Boeing 707 jet repülőjéért, Izraelért és a Szovjetunióért, egy életbevágóan fontos járatért. Az Exodus II Airborne Közbenjáró Járatának célja, hogy elősegítse a zsidók prófétikus visszatérését Izraelbe, ahogy közbenjárunk imában a mennyekiek oldalán Izraelért és a Szovjetunióért... A harc szellemi, nem testi, és a „magasságban” vagy a mennyekben dől el, ahogy a Biblia mondja.

Végül van egy gyakorlat a *helyi szellemek megkötözésére*. Sok karizmatikus azt kutatja, mely démonok uralnak bizonyos helyeket, és aztán erőteljesen imádkoznak ellenük, feltételeve, hogy nem lehet ébredés addig, amíg meg nem kötözik ezeket az uralkodó szellemeket. Az igaz, hogy az ördög országa jól szervezett, és van bizonyos utalás Dániel prófétánál, mely szerint bizonyos démonok vannak kijelölve geográfiai vagy politikai területekre. (Lásd Eféz. 6,12.; Dán. 10,13.; 20.) De a keresztyéneknek fel kell ismerniük, hogy Jézus Krisztus már győzelmet aratott az ördög felett a kereszten. (Lásd Kol. 2,14-15.; Zsid. 2,14-15.)

Az ima, a böjt és a szellemi harc létfontosságú, tehát megfegyelmezhetjük a testet, gyakorolhatjuk a hitünket Istenben, megdorgálhatjuk a démonokat, és személyesen igénybe vehetjük a Kereszt áldásait, de a Biblia nem tanítja, hogy bármelyik technika is szükséges az ördög megkötözéséhez bizonyos helyeken. Dániel egyszerűen csak az Istenhez mondott ima által aratott győzelmet, anélkül, hogy egyáltalán tudott volna a démoni ellenállásról. Hasonlóképpen a korai egyház is sikeresen evangélizált a saját világukban hit, ima, igehirdetés, és a Szent Szellem ereje által. Istenben bíztak oltalomért és szabadulsért, a démonok kiűzésért, amikor szembekerültek velük, angyalok segítettek nekik, de az Apostolok cselekedetei nem beszél semmiféle bonyolult szellemi hadviselési stratégiáról, melyet egyes tanítók hirdetnek.

Királyság most

Néhány karizmatikus másik hitvallása a „királyság most” tan, melyet uralkodás teológiának is neveznek, ami lényegében ugyanaz, mint a Késői Esőnek az „Isten kinyilatkoztatott Fiai” tanítása. Támogatói között vannak Earl Paulk, Bob Mumford és Bill Hamon. Azt hirdették, hogy az elragadtatás várása helyett az egyháznak a Földet most kell birtokolnia, mielőtt az Úr eljön, és megalapítja látható királyságát. Az egyháznak irányítást kell szereznie a társadalom felett, beleértve a kormányt és a gazdasági rendszert is, az Úr visszatérésére.

Ez a nézet közeli kapcsolatban áll a keresztyén rekonstrukcionizmussal, egy mozgalommal a kálvinizmuson belül. Ez a posztmilleniarista eszkatológián alapul, amely azt állítja, hogy az egyháznak át kell vennie a társadalmi intézményeket és az ószövetségi törvények szerint kell működtetni őket. Ilyen módon az egyház keresztennyé tenné a világot, és bevezetné a Millenniumot.³¹⁴

A Biblia azonban azt tanítja, hogy az egyház reménye az Úr visszajövetele, és hogy személyesen alapítja meg a királyságát a Földön. (Lásd Luk. 21,27-31.; Titus 2,13.; Jel. 19-20.) Azon kell fáradoznunk, hogy pozitív, istenfélő befolyást gyakoroljunk erre a világra, de ez nem a mi otthonunk. A mi Urunk országa nem evilágból való; mi idegenek és vándorok vagyunk e földön (Ján. 18,36.; I. Péter 2,11.).

Összefoglalás

A karizmatikus mozgalom a Szent Szellem valódi kitöltésével kezdődött az éhes szívekre a felekezeti világban. Átalakította az életüket és felbátorította őket a taníúságtevésre erről

az eseményről, a gúny és elutasítás ellenére. Akárcsak a pünkösdiek, a korai karizmatikusok is keresték és átvették azt a megkülönböztetett élményt, melyet Szent Szellem keresztségként ismerünk, és a legtöbb esetben nyelveken szóltak.

Napjainkban azonban a karizmatikus mozgalomban a legtöbb ember nem veszi a Szent Szellemet a nyelveken szólás bizonyítékával. Sokan nem is igénylik, hogy nyelveken szóljanak, és némelyeket pusztán megtanítottak arra, hogy értelmetlen szótagokat ismételtessen, mint az eredeti nyelv helyettesítését, és többségük nem hiszi, hogy a nyelvek szükséges bizonyítékai a Szent Szellemnek.

Bár Isten felhasználta a karizmatikus mozgalmat arra, hogy bizonytságot tegyenek a Szent Szellemről minden felekezetben, és hogy széles körben elfogadhatóvá tegyék a nyelveken szólást és más természetfeletti megnyilvánulást, mégis úgy tűnik, hogy a mozgalom, mint egész, nem töltötte be az ígéreteit. A szórakoztatásra, a személyekre és a szellemi hóbortokra helyezett hangsúly párosult az alaptanítások, a megtérés és a szentség jelentőségének csökkenésével, és gyakran eredményezett sekélyességet az imádatban, az odaszánásban és az életmódban.

A karizmatikus lelkimunkások sok esetben inkább személyes királyságot építenek, semmint igazán Krisztus ügyét mozdítanák elő. Sokan közülük vagyont, hatalmat, hírnevet és népszerűséget halmoztak fel, miközben kényelmes tanokat és személyes örömeiket hirdettek. (Lásd II. Tim. 3,1-7.; 4,3-4.) Saját üdvösségről szóló meghatározásuk szerint gyülekezeteik többsége elsősorban más felekezetekből vonzott megtért embereket, és nem elveszetteket térített meg bűnös életmódból szentségre. Amikor az óriásegyházai szaporodtak, gyakran keveset törődtek a lelkimunkási etikával, a szellemi vezetésre való alkalmassággal, és a tagok tanítványságával.

Hogyan viszonyultak a karizmatikusok a pünkösdiekhez? Eleinte a szentháromság-hívő pünkösdiek nagy fenntartással voltak a karizmatikus mozgalommal szemben, de napjainkban széleskörűen elfogadták, kölcsönhatásban, közösségben állnak vele, kölcsönös hatást gyakorolnak egymásra, és kölcsönös átjárás van a lelkimunkások, gyülekezetek és a tagok között. 1994-ben a főbb szentháromság-hívő pünkösdiek és a karizmatikus szervezeteket egyesültek az Észak-Amerikai Pünkösdi/Karizmatikus Egyházak (PCCNA) elnevezés alatt, mely helyettesítette az Észak-Amerikai Pünkösdi Közösséget (PFNA).

Bár említettük a különböző gyakorlatokat és hangsúlyokat, melyek a karizmatikus mozgalmat jellemezték, meg kell jegyeznünk azt is, hogy sok klasszikus pünkösdi, különösen a szentháromság-hívők is átvették ezeket. Noha a pünkösdizmus segítette elő a karizmatikus mozgalom létrejöttét, utóbbi nagyobb hatást gyakorol az előbbire. A karizmatikusok általában meghatározzák a szentség és a közösség témáját, és jelentős hatással vannak az imádat formáira, a végidőkkel kapcsolatos nézetekre és kezdeti bizonyíték tanára.

A klasszikus pünkösdi szervezetek azonban világos álláspontot képviseltek a karizmatikusok tanbeli újításaival szemben. Az Isten Gyülekezetei például egy hivatalos nyilatkozatot adtak ki a pozitív megvallás ellen, a királyság most tanával szemben, a pászorolási mozgalom terjedése ellen, azzal a hitvallással szemben, hogy a keresztényekben lehetnek démonok, az isteni gyógyulás aboszlutista nézetével szemben, és azzal a tanítással szemben, hogy tanítsák vagy utánozzák a nyelveken szólást.³¹⁵

Az egyetlenség-hívő pünkösdiek általánosságban ellenezték a karizmatikusok megkülönböztetett tanait és gyakorlatait, noha némelyek követték a karizmatikus irányvonalat. Viszonyul a karizmatikusok rendszerint nem tekintették az egyetlenség-tant problémának, de ellenezték az egyetlenség-hívő pünkösdiek üdvösségről és szent életmódról szóló tanát.

1997-ben a *Charisma* kiadta az első jelentős elemzését az egyetlenség-hívő pünkösdiekről karizmatikus szemszögből. Elismerték sok eredményüket, de bemutattak egy olyan listát, melynek alapján megpróbálták őket behelyezni a karizmatikusok sorába. Az elemzés elsősorban egykori tagok nézetein és jelentésein alapult, semmint az egyetlenség-hívő teológusokkal

való kölcsönhatásból. A cikk „törvényeskedéssel”, „elitizmussal”, „silány szellemiséggel”, „ítélkezéssel” és „képmutatással” vádolta az egyetlenség-hívő pünkösdieket, és azzal, hogy „cselekedetekből való üdvösség téves teológiáját” vallják – és nincsenek tudatában annak, hogy a szigorú ítéletük néhány elégedetlen véleményen alapul.³¹⁶

Egyetlenség-hívő pünkösdi szemszögből sok őszinte szívű, szellemmel betöltött ember van a karizmatikus mozgalomban. Valójában sokan részesültek az ApCsel 2,38. üdvösségelményéből. A mozgalom milliókat vezetett méginkább Biblián alapuló hitre és nagyobb szellemi megtapasztalásra Istennel. Ennek ellenére nem állította vissza őket a teljes apostoli tan és életmód megélésére. Még mindig szüksége van annak az üzenetnek a feléledésére, hogy a mindenható Isten Jézus Krisztusban van, és hogy bibliai szentségre van szükség mind külsőleg, mind belsőleg.

A mozgalom sok esetben valójában jelentős akadályt emelt a további szellemi fejlődés elé. A mozgalmon kívül lévő emberek sokasága fordult el a mozgalomtól az ostoba, bibliaellenes tanok és gyakorlatok miatt, és a kiemelkedő vezetők hitvány példamutatása következtében.

A mozgalmon belül sokan tévútra jutottak a különféle hamis tanok miatt, az apostoli tanok és életmód tagadása miatt, és annak a hitvallásnak a következtében, hogy mivel megtapasztalták a Szellem bizonyos munkáját, már nincs szükségük semmi továbbira. Ám maga a Biblia óva int az ilyen hozzáállástól. (Lásd Máté 7,21-23.; Luk. 13,23-27.)

A karizmatikus mozgalom mégis segítette a Szent Szellemről szóló üzenetet elterjeszteni világszerte, olyan felekezetekhez és társadalmi osztályokhoz is eljuttatva azt, melyek gyakorlatilag nem voltak érintettek. Vágyat ébresztett a mélyebb szellemiség után, noha nem teljesen töltötte be ezt a vágyat, segítette előkészíteni az utat egy igazi végidőkbeli apostoli ébredéshez.

11. A kereszténység ma

A protestáns reformáció óta a világ kereszténységének általában három fő ágát különböztetjük meg – római katolicizmus, keleti ortodoxia, és protestantizmus. A huszadik századi pünkösdi mozgalom azonban olyan jelentőssé vált, hogy sok egyháztörténész negyedik ággént tartja számon.

Henry Van Dusen egy jobb osztályba sorolást javasolt, amely szintén három ágat különböztet meg a következőképpen: katolicizmus/ortodoxia, protestantizmus, pünkösdizmus. A pünkösdizmus természetesen a protestantizmusból nőtt ki, és megerősítette a protestantizmus megkülönböztető pontjait a katolicizmussal szemben. Mindazonáltal a pünkösdizmus eléggé különböző és elég nagy ahhoz, hogy külön osztályba soroljuk.

Statisztika

Megközelítőleg 6 milliárd ember élt a földön 1999-ben, és kb. 2 milliárd – egy harmad – vallotta magát kereszténynek. 1999 óta két kísérlet történt az osztályba sorolásra. (A számok durva becslések, és nem minden csoportot foglaltak bele.)³¹⁷

Ág	Hívek
Római katolikus	1 030 000 000
Keleti ortodoxia és más keleti keresztények	230 000 000
Afrikai őslakos (protestáns, pünkösdi vagy szabadkeresztény)	110 000 000
Pünkösdi	85 000 000
Baptista	80 000 000
Lutheránus	75 000 000
Református/presbiteriánus	70 000 000
Anglikán	67 000 000
Metodista	50 000 000

Ág	Hívek
Római katolikus	1 030 000 000
Keleti ortodoxia és más keleti keresztények	230 000 000
Konzervatív protestánsok	200 000 000
Libarális protestantizmus	170 000 000
Afrikai őslakos (protestáns, pünkösdi vagy szabadkeresztény)	110 000 000
Pünkösdi	85 000 000
Anglikán (protestáns)	67 000 000

Vinson Synan, pünkösdi tudós szerint az összes pünkösdi és karizmatikus száma kb. 540 millió volt 1999-ben, a következőképpen osztályozva:³¹⁸

Felekezeti pünkösdiek	215 000 000
Kínai pünkösdiek	52 000 000
Protestáns karizmatikusok	71 000 000

Katolikusok karizmatikusok	92 000 000
Harmadik hullámosok (protestánsok)	<u>110 000 000</u>
Összesen	540 000 000

Mint látni fogjuk, a pünkösdiék két létszáma különböző csoportokat foglal magába, melyeknek pünkösdi jellemzőik vannak, mint pl. a látványos imádat, és a gyógyulásba vetett hit, noha nem teljesen pünkösdiék. A karizmatikusok két létszáma ugyancsak magába foglal sok protestáns és katolikust, akik egyszer részt vettek a karizmatikus mozgalomban, de már nem aktívak. A harmadik hullámnál szereplő szám elsősorban azokat a protestáns felekezetekhez tartozó embereket tartalmazza, akik hisznek a csodákban, de nem teljesen fogadták el a pünkösdi teológiát és azonosságát.

Még a legkonzervatívabb számítások szerint is a pünkösdiék most többen vannak, mint bármely más protestáns csoport. Az átfogóbb statisztika szerint a pünkösdiék a második legnagyobb csoport a kereszténységen belül a Római Katolikus Egyház után. Ha összeadjuk a pünkösdiék és a karizmatikusok számát, száz éven belül annyian lesznek, mint a hagyományos protestáns ág, mely ötszáz éve létezik. Jelenleg a teljes keresztény népességnek 27 %-át teszik ki, és 9 %-át a világ népességének. A számuk minden évben 19 millióval növekszik.³¹⁹

A fenti statisztika alapján a következőképpen azonosíthatjuk a kereszténység három fő ágát: római katolikusok és keleti ortodoxok kb. 1,3 milliárd, protestánsok kb. 450 millió, és pünkösdiék, (beleértve a karizmatikusokat) kb. 250 millió.

Nézzük meg még közelebbről a pünkösdiék és a karizmatikusok 540 milliós számát. Ez nem azt jelenti, hogy 540 millió ember vette a Szent Szellemet a nyelveken szólás kezdeti jelével. Először is a pünkösdi egyházak tagjainak csak 35-50 %-a vette a Szent Szellemet, a karizmatikusok százaléka pedig még kevesebb.

Másodszor az 540 millió átfogó szám, és nem az aktív tagság létszáma. Ez a becslés David Barrett kutatásán alapul, aki a tagok gyermekeit is beleszámolta, és mindazokat, akik a mozgalomhoz tartozónak vallották magukat, bár nem jártak rendszeresen gyülekezetbe. A számai átlagosan 275 tagot jelentettek gyülekezetenként, míg az átlagos vasárnapi látogattság gyülekezetenként ennek a számnak a fele.

Harmadszor a számok magukba foglalják a szabad csoportokat is, akik nem teljesen pünkösdiék. Például Barrett becslése szerint 406 millió pünkösdi és karizmatikus volt 1990-ben.³²⁰ A feljegyzéseiből kiderül, hogy az 1990-es szám magába foglal 5 millió pünkösdi előtti, (többségében Szentség csoportot), 50 millió kvázi-pünkösdit (nem kifejezetten pünkösdit) és 18 millió ébredési csoportot (nem kifejezetten pünkösdi), 3 millió volt pünkösdit, és 25 millió vagy több kínai hívőt, akik nem határozottan pünkösdiék, 4 millió rádió pünkösdit (akiknek nincs semmilyen kapcsolatuk mással, csak rádiót hallgatnak), 2 millió a Katolikus Apostoli Egyházban (irvingita csoport, melyből a nyelvek nagymértékben kihaltak), 92 millió volt karizmatikus, 5 millió rádó karizmatikus, 7 millió titkos-harmadik hullámos (akik nem vallják meg, hogy a harmadik hullámhoz tartoznak), és 33 millió hívő, akik nem tartoznak semmilyen felekezethez.

Ezek közül a csoportok közül azok, amelyek nem kifejezetten pünkösdiék vagy karizmatikusok 244 millióan vannak. Tehát marad 162 millió aktív pünkösdi vagy karizmatikus csoport, beleszámolva a gyermekeket és a rendszertelen látogatókat. Ha elfogadjuk, hogy ez utóbbi számnak 35 %-a vette a Szent Szellemet a nyelvekkel (ez Barrett becslése), és hogy az előző szám 5 %-ára jellemző ez, a teljes szám 69 millió lenne. Az aktív, szellemmel betöltött hívőknek ez a száma 17 %-át teszi ki a teljes létszámnak.

Ez a diagramm szoros összhangban van a Gallup 1979-es közvélemény kutatásával, mely szerint 29 millió felnőtt amerikai (19 % abban az időben) nevezte magát „pünkösdi vagy karizmatikus,-nak, de csak 5 millió (3 %) állította, hogy nyelveken szól.³²¹ Tehát azoknak, akik a fentieknek vallották magukat, csak 17 %-a szól nyelveken. Egy másik Gallup közvélemény

kutatás szerint 1984-ben 5,8 millió amerikai felnőtt mondta azt, hogy nyelveken szól. Egy 1992-es Bliss felmérés jelentése szerint 8,7 % állította, hogy nyelveken szól, és egy 1993-as Barna felmérés 11-12 %-ról tett jelentést.³²²

Röviden az aktív, Szellemmel betöltött hívők becsült száma 1999-ben a teljes 540 millió pünkösdi és karizmatikus 17 %-át tette ki, vagyis 90 milliót.

Ez az elemzés nem jelenti azt, hogy az 540 millió pünkösdi és karizmatikus hamis adat lenne. Ez a szám segíti az összehasonlítást más vallási mozgalmakkal, mivel azok is beleszámolták a gyerekeket, és azokat a tagokat, akik nem rendszeres látogatók voltak, és azokat, akik nem gyakorolták hitvallásuk tanait. Akár a Szellemmel betöltött hívők számát nézzük, akár a teljes tagság létszámát, az adatok mindenképpen lenyűgözőek.

További érdekesség, hogy Barrett becslése szerint 1990-re a világ országainak 90%-ában voltak pünkösdi/karizmatikus gyülekezetek, és ezekben az országokban élt a világ népességének 99 %-a. Barrett arról is készített becslést, hogy 1 474 000 gyülekezet és házcsoport működött az átfogó pünkösdi/karizmatikus kategóriájában; 11 000 pünkösdi felekezet (nagy és kicsi); és 3000 karizmatikus felekezet. Ezek mellett a karizmatikusok megtalálhatók voltak minden 150-ik nem pünkösdi felekezetű családban.³²³

Az egyetlenség-hívő pünkösdiiek statisztikáinak legalaposabb tanulmányozásával Talmadge French az egyetlenség-hívő pünkösdi hívők átfogó létszámát 13,7 millióban dokumentálta 1998-ban. Beszámítva azokat a csoportokat, melyeket nem tudott dokumentálni, az egyetlenség-hívő pünkösdiiek teljes számát világszerte 15-20 millióra becsülte.³²⁴ Ha össze akarjuk hasonlítani Barrett diagramjaival, akkor a legmagasabb számok a legalkalmasabbak erre, mivel Barrett beszámította a korábbi, a kvázi, és a volt pünkösdi hívőket is. Tehát a világ összes pünkösdi felekezetének kb. 10 %-a egyetlenség-hívő. Továbbá mivel az egyetlenség-hívő pünkösdiiek sokkal magasabb százalékban jelentettek Szent Szellemmel betöltött híveket, valószínű, hogy az a 15 % a teljes létszámból, akik megkeresztelkedtek Szent Szellemmel és nyelveken szóltak, egyetlenség-hívő pünkösdiiek.³²⁵

A karizmatikusok körében az egyetlenség-tan üzenete korántsem olyan erős, mint a pünkösdi körében. Ha azonban megszámolhatnánk azokat a karizmatikusokat, akik Jézus nevében keresztkeltek meg, valószínűleg azt látnánk, hogy világszerte a karizmatikusoknak 10 %-át vagy többet teszik ki.

Az Egyesült Államokat tekintve megközelítőleg 1200 felekezet van, beleértve a nem keresztény csoportokat.³²⁶ Megközelítőleg 350 000 egyház van.³²⁷ A UPCI tehát kicsivel több mint 1 %-át teszi ki a teljes számnak. Az amerikai pünkösdiieknek kb. 20-25 %-a egyetlenség-hívő.³²⁸

A Gallup közvéleménykutatása szerint az amerikaiak 36 %-a állítja, hogy újonnan született.³²⁹ Kb. 400 óriásegyház van 2000 vagy több heti látogatóval.³³⁰ Azoknak az egyházaknak, melyeknek 400 vagy több heti látogatója van, a létszámbeli növekedésük 60-95 %-át más egyházakból átjövő tagok adják.³³¹

C. Peter Wagner, a vezető amerikai egyháznövekedés-kutató statisztikája konzervatívabb, mint David Barretté.³³² 1985-ben az aktív, odaszánt pünkösdi és karizmatikusok számát 9-10 millióra becsülte az Egyesült Államokban. Ez a szám valószínűleg megduplázódott 1999-re.

Az amerikai egyházak átlagos heti látogatottságát egyházanként Wagner 76 főre becsülte. 1988 óta a világ tíz legnagyobb egyházából nyolc pünkösdi vagy karizmatikus, ugyanígy a legnagyobb egyházak 40 amerikai államban.

Wagner a következő információt közölte a évtized gyülekezetnövekedéséről az Egyesült Államokban az 1980-as évek elején:

Karizmatikusok (a kisebb alap nagyobb arányt jelent)	457 %
Pünkösdi és karizmatikus	173 %

Klasszikus pünkösdi	52 %
Egyetlenség-hívő pünkösdi	48 %
Keresztény és Misszionárius Szövetség	49 %
Hetednapos Adventisták	33 %
Déli Baptisták	14 %

Wagner szerint a 100 % jó növekedési arány, 50 elfogadható, 25 csekély. Továbbá megjegyezte, hogy a pünkösdi és a karizmatikusok a leggyorsabban növekedő csoport az összes nemzet kb. 80 %-ban.

Gyülekezetnövekedési tényezők

Peter Wagner hét okot határozott meg, amiért a pünkösdi mozgalom olyan gyorsan növekedett:³³³

1. „*Bibliai győzelem*” – az erő, a győzelem és a diadalmaskodás prédikálása bibliai alapon; a remény, az üdvösség, és a gyógyulás hirdetése.

2. „*A szegények és az elnyomottak megcélzása.*”

3. „*A felszentelés sokféle alapja*”. A felszentelés hét éves bibliaiskolai képzéshez való kötése helyett a pünkösdi Isten elhívása, szellemi alkalmasság, és a bibliai alaptanításokban való jártasság alapján szentelik fel a lelkimunkásokat. Felkészülésként a személyes bibliatanulmányokat és a szolgálatot veszik figyelembe.

4. „*Helyi gyülekezetek széleskörű autonómiája.*” Felekezeti irányítás helyett a helyi gyülekezetek és azok anyagi ügyei tekintetében, a helyi gyülekezetek saját döntéseket hoznak. A mozgalom ereje a helyi gyülekezetekben rejlik, és nem egy felső irányításban.

5. „*A gyülekezet alapítás apostoli mintája*” – elismert vezetők alapítanak gyülekezeteket új területeken, és nagy gyülekezetek kis leánygyülekezeteket alapítanak.

6. „*Osztódás*” Két gyülekezet idővel általában több embert tud elérni, mint egy gyülekezet. A pünkösdi gyülekezetek megosztásból szaporodtak az idők során. Nem az a cél, hogy a gyülekezetet szakadásra bátorítsák, de a ha szakadás következik be, bölcsőbb nem fényíteni azokat, akik elmentek. Helyette, ha a sebek begyógyíthatók és a hibák helyrehozhatók, mindkét fél nagy növekedést érhet el. Továbbá ez az alapelv előnyös módon is működhet, ha leánygyülekezetek alapítására buzdítanak.

7. „*Helyi intézményi tényezők.*” Itt Wagner felsorol nyolc további tényezőt: „konzervatív evangéliumi teológia”, „erős pásztori vezetés”, „ima”, „nyitottság a Szent Szellem személye és munkája iránt”, „bőséges anyagi támogatás”, „imádat [mint] a gyülekezet középponti jellemzője”, „a részvétel a laikus szolgálatban... minden gyülekezeti tag felé elvárás”, és „széles körű bibliaoktatási szolgálat... az gyülekezeti tagok feltételezett igényeire összpontosítva.”

Wagner ugyanakkor figyelmeztet három olyan tényezőre, amelyek korlátozhatják a pünkösdi növekedését:³³⁴

1. „*Az elismertség sötét oldala*”. Amikor a gyülekezetek széles körű társadalmi elfogadottságra tesznek szert, hajlamosak lekicsinyelni vagy figyelmen kívül hagyni néhány tényezőt, amelyek akadályozzák a növekedésüket. A társadalmi helyzet és a kulturális elfogadottság fontosabbá válik számukra, ezért mérséklék a megkülönböztető elemeket, melyek elsődleges okai a létezésüknek és a növekedésüknek.

2. „*Szent János szindróma... az első szeretet elvesztése.*” A kezdeti lelkesedés és elkötelezettség nem mindig adódik át a következő generációnak. Ahogy a gyerekek felnőnek a középiskolai társadalomban és a kényelmes gyülekezetekben, társadalmi pünkösdiekké válnak, és többé nem lesznek elkötelezettjei az erős tanbeli prédikációknak és tanításoknak, a is-

tenfélő fegyelemnek, a buzgó imádatnak, vagy a tüzes evangélizációnak. Az új megtérők folyamatos beáramlása azonban segít ellensúlyozni ezt az irányt.

3. „*Szolgálati elitizmus*” – a lelkimunkásokkal szemben felállított technikai vagy tanulmányi követelmények túl szigorúak. Ehelyett az elsődleges célnak annak kellene lennie, hogy olyan lelkimunkásokat találjanak, akiket Isten elhívott és a Szellem felkent. A rendszernek olyan lelkimunkásokat kéne kinevelnie, akik az emberek közül valók, és akik az emberek között szolgálnak.

Összefoglalás

A huszadik századi kereszténység legjelentősebb eseménye, a pünkösdi megjelenése. Egy olyan mozgalom, amely a század elején hivatalosan még nem létezett, a század végére egyike lett a kereszténység három fő ágának.

A Szent Szellem kitöltése a huszadik században bámulatos. A mozgalom messze felülmúlta saját alapítóinak és más korai támogatóinak elképzeléseit. A század első felében a pünkösdiakat mellőzték, kigúnyolták és üldözték. A kor vallási vezetői elutasították a Szent Szellem keresztséget, a nyelveken szólást, és a pünkösdi jellegű istentiszteletet. Napjainkban azonban a pünkösdiakat általában elismerik. Tanaik és gyakorlataikat széles körben elfogadják, utánozzák és követik. Üzeneteikkel beszivárogtak minden felekezetbe, és jelentős hatást gyakoroltak a társadalomra.

Az egyetlenség-hívó pünkösdiak és az ébredés

Ezen a ponton, Jézus Nevével kapcsolatban, az egyetlenség-hívók tanítása nem élvezett ugyanolyan elfogadást. Továbbá sok pünkösdi megalkudott az üzenettel és a szentség gyakorlásával. Mindazonáltal az egyetlenség-hívó pünkösdi ma a legbiblikusabb apostoli mozgalom a világon. Példátlan lehetőség áll előttük. Ha továbbra is megerősítik megkülönböztető tanait, egyre nagyobb ébredést és növekedést fognak megtapasztalni. 1900-ban a Szent Szellem huszadik századi nagy kitöltése elképzelhetetlen volt, mégis megtörtént. Hasonlóképpen a Jézus Neve és a szentség is lehetséges. Valójában ilyen ébredés már el is kezdődött.

Isten akarata, hogy hatalmas ébredést küldjön a teljes apostoli üzenettel. Ez nagy mértékben az egyetlenség-hívó pünkösdiak felelőssége, amint belépnek egy új évszázadba és egy új évezredbe, hogy lássák ezt az ébredést létrejönni. Nem fog magától megtörténni, csak ha imádkoznak, ha buzgók Szellemben, elkötelezettek maradnak a tan iránt, lelkesek az evangélizációban és megmaradnak a szent életben, akkor érhetik el ezt a célt.

Isten szeretne ébredést adni a Névről, mint amely a Szent Szellem kitöltéséhez tartozik. Ugyancsak szeretne mindenkit elvezetni az igazi szentségben való életmódra, belsőleg és külsőleg egyaránt. Hit, szorgalom, áldozat és a Szent Szellem hatalma által az egyetlenség-hívó pünkösdiak részesei lehetnek Isten legnagyobb mozgalmának az emberi történelem során, miközben várnak Urunk közeli visszatérésére.

A. Függelék

A kereszténység történetének dátumai 1900-2000

Világi történelem	Egyházi történelem
1861 Amerikai polgárháború	1862-1916 G. B. Cashwell 1865-1943 A. J. Tomlison 1866-1923 E.N. Bell 1866-1961 C. H. Mason 1867-1948 Glenn Cook 1867-1922 William Seymour 1873-1929 Charles Parham 1873-1912 William Durham 1876-1947 Frank Ewart 1880-1931 G. T. Haywood 1884-1976 Rudolf Bultmann 1886-1968 Karl Barth 1890-1944 Aimee Semple McPherson 1892-1971 Reinhold Niebuhr 1898-1963 C. S. Lewis
1901 Új század kezdődik	1901 Pünkösdi mozgalom kezdete Topeka, KS 1906-9 Azusa Street-i ébredés, LA 1906-7 A Világ Pünkösdi Gyülekezetei 1910 Durham hirdeti a Befejezett Munka Tanát 1910 Edinburgh-i Misszionárius Konferencia 1910-15 <i>A fundamentalisták</i> 1913 Arroyo Seco sátoros összejövétele
1914 Első Világháború kitörése	1914 Egyetlenség-hívő mozgalom Kezdetek 1914 Isten Gyülekezetei
1917 Az USA belép az I. Világháborúba	1916 Az AG elveti az egyetlenség-hitet
1918 az I. Világháború vége	1919 Karl Barth: <i>A Római levél magyarázata</i> 1931 C. S. Lewis beszélgetése 1934 Wycliffe Biblia fordítói
1939 A II. Világháború kitörése	1941 Rudolf Bultmann demitológiázálása
1941 Az USA belép a II. Világháborúba	1942 Az Evangéliumiak Nemzeti Szövetsége 1945 Dietrich Bonhoeffer börtönírásai
1945 A II. Világháború vége	1945 Egyesült Pünkösdi Egyház 1946 Háború utáni gyógyító ébredések
1948 Izrael nemzetté válása	1948 A Késői Eső mozgalom kezdete 1948 Egyházak Világtanács 1949 Billy Graham Los Angeles-i

- 1963 Martin Luther King
felvonul Washingtonban
- 1967 Hatnapos Háború; Izrael visszafoglalja
Ó-Jeruzsálemet
- evangélizáció sorozata
- 1950 XII. Pius pápa kihirdeti Mária
mennybemenetelét
- 1960 A karizmatikus mozgalom kezdete
- 1962-65 Második Vatikáni Zsinat
- 1972 Párbeszéd a katolikusok
és a pünkösdiek között
- 1994 Észak-Amerikai
Pünkösdi/karizmatikus egyházak.

B. Függelék

Korai pünkösdi vezetők, akik Jézus nevében keresztkeltek meg

A következőkben felsoroljuk a pünkösdi mozgalom néhány kiemelkedő alakját, akik Jézus nevében keresztkeltek meg. Megkereszkelkésük idején vagy röviddel azután jól ismert vezetők voltak. A dokumentációk a 74-es számú végjegyzetben találhatók. Charles Parhamot nem vettük bele a felsorolásba, mert nincs közvetlen bizonyíték arra, hogy ő maga megkereszkelkett-e Jézus nevében, noha a bizonyágtétele erre utal.

- *Andrew H. Argue* (1868-1959), William Durham megtértje, egy winnipegi pásztor és befolyásos vezető Nyugat-Canadában. Nem csatlakozott az egyetlenség-hívő mozgalomhoz, de korai vezető volt a Kanadai Pünkösdi Gyülekezeteknek. Unokája, Don Argue az Evangéliumiak Nemzeti Szövetségének elnöke volt.
- *Leanore „Mother Mary” Barnes* (1854-1939), egy korai evangélista a középnyugaton, „Mother” Mary Moise munkatársa a St. Louise-i mentőmunkában, és az Isten Gyülekezetei alapító tagja.
- *Frank Bartleman* (1871-1936), az Azusa Street-i ébredés történésze és nemzetközi evangélista. Bartleman sosem csatlakozott pünkösdi szervezethez, de közösséget tartott fenn mind egyetlenség-hívőkkel, mind szentháromság-hívőkkel, noha az egyetlenség-hithez maradt elkötelezett.
- *Eudorus N. Bell* (1866-1923), az Isten Gyülekezetei első általános elnöke (1914). Később megtagadta a Jézus nevében történt kereszkését, és másodszor is elnök lett (1920-23).
- *William Booth-Clibborn*, William Booth (az Üdvhadsereg alapítója) egyik unokája, és evangélista. Tevékenyen szolgált a korai egyetlenség-hívő szervezetekben, de később újra felvette a kapcsolatot a szentháromság-hívőkkel, noha sosem tagadta meg az egyetlenség-hitét. Ő írta a „Down from His Glory”-t.
- *George A. Chambers* (1879-1957), egy korai Kanadai vezető. 1919-ben a Világ Pünkösdi Gyülekezeteinek lelkimunkása volt. Hamarosan megtagadta azonban az egyetlenség-hívő álláspontot, és az első általános vezetője (szuperintendense) lett a Kanadai Pünkösdi Gyülekezeteknek.
- *Glenn A. Cook* (1867-1948), az Azusa Street-i Misszió üzleti vezetője volt, evangélista, aki a pünkösdi üzenetet elvitte Indianapolisba, és az Isten Egyháza Krisztusban-hoz, és Frank Ewart munkatársa volt Los Angelesben. Elvitte az egyetlenség-tant St. Louise-ba és Indianapolisba, megkeresztelte Mother Barnes-t, Mother Moise-t, és Ben Pembertont St. Louise-ban, L. V. Robertset és G. T. Haywoodot pedig Indianapolisban.
- *Frank J. Ewart* (1876-1974), William Durham segédpásztora és utódja. Fő támogatója volt az egyetlenség-tannak 1914-ben, Glenn Cook-kal való találkozásakor. Halálakor az Egyesült Pünkösdi Egyház lelkimunkása volt.
- *Elmer K. Fisher* (1866-1919), William Seymour munkatársa, majd az Upper Room Mission pásztora Los Angelesben. Nem csatlakozott az egyetlenség-hívő mozgalomhoz. Sógora, Wesley Steelburg a Világ Pünkösdi Gyülekezetei lelkimunkára volt, de később az Isten Gyülekezetei általános szuperintendense lett. Unokája, Stanley Horton az Isten Gyülekezetei ismert teológusa lett.
- *Howard A. Goss* (1883-1964), 1903-ban Charles Parham megtértje lett, és Parham texasi szolgálatát segítő alkalmi csapat vezetője lett. Ő és E. N. Bell fő szervezői voltak az Isten Gyülekezeteinek 1914-ben, és annak egyik első presbitere volt. Később a

Pentecostal Church Incorporated általános szuperintendense lett, és az Egyesült Pünkösdi Egyház első általános szuperintendense.

- *Lemuel C. Hall* (1867-?), Zion Cityben tért meg, és evangélista lett. Később ő lett a Pentecostal Ministerial Alliance első elnöke (egy egyetlenség-hívő szervezet). Végül elfogadta egy szentháromság-hívő gyülekezet pásztorolását, de sosem hagyta el az egyetlenség-hitet.
- *Thoro Harris* (1874-1955), fekete gospelszerző. Dalai között megtalálhatók a „Jézus szereti a kisgyerekeket” (Jesus Loves The Little Children), „Csak Jézus hozza tűzbe lelkem” (All That Thrills My Soul is Jesus), és a „Hamarosan eljön” (He’s Coming Soon).
- *Garfield T. Haywood* (1880-1931), egy nagy, vegyes bőrszínű gyülekezet fekete pásztorra Indianapolisban, kiemelkedő bibliatanító, szerző, dalíró, és a Befejezett Munka táborának egyik befolyásos vezetője. Később a Világ Pünkösdi Gyülekezetei elnöklő püspöke lesz, és haláláig szolgált. Dalai között vannak „I See a Crimson Stream of Blood,” „Thank God for the Blood,” „Jesus the Son of God,” és a „Baptized into the Body”.
- *Bennett F. Lawrence* (1890-?), a pünkösdi mozgalom történetének első szerzője, a *The Apostolic Faith Restored* címmel (1916), és az Isten Gyülekezeteinek első segédtitkára 1914-ben.
- *Robert E. McAlister* (1880-1953), kanadai evangélista és pásztor Ottawában, Ontarióban. Segített megalapítani a Kanadai Pünkösdi Gyülekezeteket, és első titkárkincstárnoka lett. A szervezetével maradt, amikor elfogadta a szentháromság-tant, és megtagadta az egyetlenség-hitet.
- *Aimee Semple McPherson* (1890-1944), misszionárius és evangélista. 1923-ban megalapította az International Church of the Foursquare Gospel-t. Nem csatlakozott az egyetlenség-hívő mozgalomhoz.
- *Charles H. Mason* (1866-1961), a Church of God in Christ társalapítója, és általános gondnok, amikor a csoportot újraszervezték pünkösdiként. Számos forrás szerint a fekete apostoli mozgalomban magánúton megkeresztelkedett Jézus nevében, Chicagóban, 1930-ban. Amikor a gyülekezete vezetői nem fogadták el az üzenetet, nem hirdette tovább, hanem a szervezetében maradt. Továbbra is fenntartotta kapcsolatát a fekete apostoliakkal.
- „*Mother*” *Mary Moise* (1850-1930), egy úttörő pünkösdi szociális munkás, és mentőszolgálat szervezője a St. Louise-i hajléktalanok számára. Első díjat kapott az 1904-es St. Louise-i Világkiállításon a hajléktalan lányokkal végzett munkájáért.
- *Daniel C. O. Opperman* (1872-1926), az Isten Gyülekezetei egyik alapítója, egyik első igazgató presbitere, és első helyettes elnöke. Korábban az Illionis-i Zion City középiskolai rendszerének szuperintendense volt, Alexander Dowie alatt. Korai vezetője volt a pünkösdi oktatásnak, és rövidtávú bibliai kiképző programokat szervezett. Hamarosan a General Assembly of the Apostolic Assemblies elnöke lett, az első csoportnak, melyet egyetlenség-hívő szervezetként alapítottak.
- *L. V. Roberts*, Indianapolisi pásztor és evangélista, aki megkeresztelte E. N. Bellt Jézus nevében. Később visszatért a szentháromság-tanhoz.
- *H. G. Rodgers*, egy korai déli vezető, aki betöltekezett Szent Szellemmel G. B. Cashwell alatt. Kis ideig a lelkimunkások egy laza szövetségének vezetője volt Isten Egyháza néven (Dothan, Alabama), de ez a csoport hamarosan beleolvadt Howard Goss Church of God in Christ gyülekeztének fehér szárnyába. Az Isten Gyülekezetei egyik alapító tagja, sosem visszakozott. Fenntartotta kapcsolatát az egyetlenség-hívő lelkimunkásokkal, és továbbra is Jézus nevében keresztelt. Lányai az Egyesült Pünkösdi Egyház tagjai lettek.

- *Franklin M. Small* (1873-1961), kanadai evangélista és a Kanadai Pünkösdi Gyülekezetek alapítója. Miután elfogadta a szentháromság teológiát, visszakozott és megalapította a Kanadai Pünkösdi Apostoli Egyházát.
- *George B. Studd* (1859-1945), a misszionárius C. T. Studd öccse, Dwight Moody munkatársa, és az 1913-as Világméretű sátoros Találkozó egyik szervezője Arroyo Secóban. Éveken át szolgált Frank Ewart helyettes pásztoraként a Los Angeles-i területen. Neves támogatója volt a misszióknak, aki odaadományozta örökölt vagyonát.
- *Andrew D. Urshan* (1884-1967), perzsa emigráns és nemzetközi evangélista. Elvitte az egyetlenség-hívő üzenetet Oroszországban, és 1916-ban újrakeresztelkedett. A Világ Pünkösdi Gyülekezetek és az Emmanuel Egyháza Krisztusban külföldi missziós titkáráként szolgált. Halálakor az Egyesült Pünkösdi Egyház lelkimunkása volt. Fia, Nathaniel A. Urshan a Nemzetközi Egyesült Pünkösdi Egyház általános szuperintendense volt.
- *Harry Van Loon*, William Durham és Frank Ewart munkatársa Los Angelesben.
- *Maria Woodworth-Etter* (1844-1924), ismert Szentség-evangélista, aki elfogadta a pünkösdi üzenetet, és prédikált az 1913-as kaliforniai Világméretű Sátoros Találkozón Arroyo Secóban. Sosem volt az egyetlenség-hívő mozgalom tagja.

C. Függelék

Válasz a szektásság vádjára

Napjainkban egy kicsi, de hangos csoport, akik ellenzik a Jézus Neve üzenetét, arra törek-szenek, hogy az Egyesült Pünkösdi Egyházat (UPCI) szektának bélyegezzék. Hogyan vála-szoljunk erre a vádra?

1. Ez a vád az evangéliumi közösség egy kis részétől ered, és azok a „lelkimunkások” ösztönzik, akik az anyagi támogatásukat az ilyen jellegű vádak kiötlésével gyűjtik be, és akik a néhai Walter Martin, a Christian Research Institute alapítójának és önjelölt „Biblia Vála-szol” bibliamagyarázó útmutatásait követik. A vádat sok esetben olyan emberek hozzák fel, akiknek nincs sem személyes ismeretük, sem kapcsolatuk az UPCI-vel, és akinek hibás felfo-gásuk van a UPCI hitvallásáról. Nem származik egyetlen fő vonalas keresztény szervezettől, sem nem fakad egyetlen hivatalos evangéliumi felekezet hivatalos álláspontjából. Szenthá-romság-hívő pünkösdi csoportok, akik legközelebbi kapcsolatban állnak velünk, tévesnek te-kintik az Istenségről alkotott felfogásunkat, de megváltottaknak tekintenek minket.

A Nemzeti Vallási Rádiók, az Evangéliumiak Nemzeti Szövetségének szócsöve tagjai kö-zé fogadta el az egyetlenség-hívő egyéneket és csoportokat. A Pünkösdi Tanulmányok Társa-sága, pünkösdi és karizmatikus tudósok felekezetközi szervezete szintén elfogadja az egyet-lenség-hívőket tagjai sorába, és a közelmúltban egyetlenség-hívő elnöke is volt. Főbb evangé-liumi és karizmatikus kiadók kiadnak szórólapokat és zenéket egyesült pünkösdiektől. Evan-géliumi rádióállomások világszerte közvetítenek egyesült pünkösdi programokat, köztük a Harvestime-ot, a UPCI hivatalos rádiójának az adását.

2. Ez a megbélyegzés egy tisztességtelen taktika. Az a célja, hogy előítéleteket támasz-szon velünk szemben, hogy az emberek ne kezdjenek párbeszédbe a bibliai igazságokkal kap-csolatban. Az általános hallgatóság számára a *szekta* olyan csoportot jelöl, amely társadalmi-lag abberrált, sőt veszélyes, melyet jellegzetesen tekintélyelvű vezetés, egzotikus hitvallások, manipulatív módszerek, anyagi kizsákmányolás, gondolati kontroll és a kormány elleni láza-dás jellemez. Kritikusaink azonban nem ebben az értelemben használják ezt a szót, mivel szo-ciológiailag és szervezetileg meglehetősen hasonlítunk a legtöbb más evangéliumi és pünkös-di egyházra. Ők valójában úgy értik ezt, hogy különbözik a teológiájuk a miénktől. Ha őszinték és tisztességesek lennének, összevetnék a bibliai értelmezésük különbségét a miénk-vel, és rábíznák az emberekre, hogy maguk tanulmányozzák a témákat.

Terry Muck egyik vezércikke, amely a Christianity Today, a vezető evangéliumi folyóirat 1990 február 5.-i számában jelent meg, három okot nevez meg, miért nem szabad a kereszte-nyeknek a szekta pejoratív megbélyegzést használniuk: (1) „A tisztesség követelménye sze-rint a legjobb, ha ugyanúgy utalunk egy csoportra, ahogy magunkra is utalunk.” (2) „Teológi-ai oka is van, hogy kerüljük a megbélyegzést, mert helytelenül arra utal, hogy bizonyos bűnö-sök a „legrosszabb fajták”. (3) „Egyszerűen nem helyes becsmérő kifejezéseket használni olyan emberekre, akik, reményeink szerint, hitre fognak jutni Krisztusban... Valójában azt a parancsolatot kaptuk, hogy úgy szeressük őket, mint magunkat.”

A Karizma nevű folyóirat 1993. augusztusi cikke különösen megdorgálja Hank Hanegraaff-ot, Walter Martin utódját, aki a Christian Research Institute elnöke, és „Biblia vá-laszol-ember”. Az író és szerkesztő, Stephen Strang azt mondta: „Eretneküldözők ma is van-nak köztünk. Csak manapság, máglyák helyett a könyveiket és a rádióműsoraikat használják azok ellen, akiket eretneknek tekintenek... Attól tartok, hogy az eretneküldözés leukémiába fordul, mert egyes szektafigyelők sokkal inkább a test részeinek megbetegítésére törekszenek, semmint a test gyógyítására...Hanegraaff túl messzire ment [a független karizmatikusok tá-

madásában]... Itt az ideje, hogy ugyanannyi tiszteletet mutasson keresztény társai iránt, akikkel nem ért egyet, mint azok iránt, akik hitetlenek.”

3. A kritikusok a „történelmi kereszténység” vagy az „ortodoxia” alapján ítélik meg, nem pedig a Biblia alapján, noha azt állítják, hogy a Bibliát tekintik kizárólagos tekintélynek, és elutasítanak minden Biblián kívüli forrást, mint szektást. Például azért neveznek miniket szektának, mert nem fogadjuk el a szentháromság-tant, melyet a negyedikől nyolcadik századi hitvallások fogalmaztak meg. Ha az „ortodoxia” nyomán bármi többet állítanak, mint ami a bibliai tanításaiban található, akkor Biblián kívüli forrásból merítenek. Ha azonban nem támaszkodnak semmi másra, miért nem hivatkoznak egyszerűen a Bibliára?

Továbbá következtetnek és szelektívek a „történelmi ortodoxiára” való hivatkozásukban. Például elutasítják azt a tanításunkat, hogy a keresztség az üdvösségi tapasztalat része, noha mindig is ez volt a gyakorló keresztények többségének álláspontja. Nem csak a római katolikusok, a keleti ortodoxok és az első századi teológusok valották következetesen ezt a felfogást, hanem a protestantizmus alapítói Luther Márton is. Ezek a kritikusok, akik protestánsok, mégsem tartják Luthert szektásnak. A Níceai Hitvallás, melyre gyakran hivatkoznak a szentháromság-tanra vonatkozóan, ugyancsak kimondja, hogy „egy keresztség van a bűnök bocsánatára”, mégis elvetik a Hitvallás tanítását ebben a témában.

Amikor bizonyítani próbálják, hogy az ő szentháromság-tanuk az egyetlen ortodox nézet a történelemben, a kritikusok a korai szerzőkre hivatkoznak, például Justinra, Tertullianusra, és Origenészre, ám ezeknek az embereknek a szentháromságra vonatkozó meghatározása eretneknek minősül az ortodox szentháromság-hívők szemében, mert alárendelik a szentháromság második és harmadik személyét az elsőnek. Ironikus módon Walter Martin eretnek volt a régi hitvallás szerint, mert tagadta a Fiú öröktől fogva való származását. Röviden, a kritikusaink határozzák meg, mi „ortodox”, de nem a Biblia vagy a történelmi hitvallások alapján, hanem a személyes teológiájuk alapján.

4. A főbb felekezetekből sok keresztény ugyanezt a nézetet vallja. A Déli baptista szemináriumon Frank Stagg professzor olyan nézetet tanított Istenről, amelyről elismerték, hogy lényegében ugyanaz, mint az egyetlenség-tan. W. A. Criswell, a Déli Baptista Szövetség egykori elnöke a Jelenésekhez fűzött kommentárjában azt állította, hogy az egyetlen Isten, akit meg fogunk látni, Jézus, és ugyanazokkal a kifejezésekkel írta le az Atyát, a Fiút és a Szent Szellemet, mint amelyekkel az egyetlenség-hívők teszik.

Calvin Beisner, Walter Martin egyik munkatársa a *God in Three persons* c. könyvében egyetértett azzal, hogy „a monarchianizmust napjainkban az Egyesült („csak Jézus”) PünkösdiEK képviselik, ... mivel a modalizmus és a tiszta szentháromság-tan közötti különbség igen csekély, nem meglepő, hogy sok keresztény a főbb felekezetekből, köztük a római katolikusok közül is, a szentháromságnak egy modalista felfogását vallják, legalábbis nem tudatosan.” (18. old.). A neves római katolikus teológus, Karl Rahner hasonlóképpen azt állította a *Szentháromság*-ban, hogy A szentháromság ortodox megvallása ellenére a keresztények a gyakorlati életükben csaknem teljesen „monoteisták”. (10. old.). A különböző szentháromság-hívő felekezetekből sok lelkimunkás és laikus hasonlóképpen azt mondja az Egyesült PünkösdiEK-nek, hogy ők elfogadják az Istenség egyetlenség-felfogását.

Számos karizmatikus tudós, köztük Lrry Christenson, Kilian McDonnell és David Pawson azt tanítja, hogy vízkeresztség és a Szent Szellem keresztség a kereszténység kezdetének a részei, nem pedig követik azt. Az evangéliumi szerzők, mint Leighton Ford és James Dunn lényegében ugyanez mellett érveltek, de nem társították a Szent Szellem keresztséghez a nyelveken szólást. Sok szentháromság-hívő pünkösdi és karizmatikus egyetért abban, hogy a vízkeresztséget Jézus nevében kell kiszolgáltatni. Sok teológus és tudós, köztük Martin Luther és F.F. Bruce elismerték, hogy az apostolok ebben a formulában kereszteltek.

A mi kritikusaink nem támadják ezeket a tanítókat, amiért főbb felekezetekhez tartoznak, vagy a hagyományos teológiai fogalmakat használják. Nem tisztességes azonban olyan nézetért kierekeszteni minket, amelyet más hívő keresztények is vallanak, csak azért, mert saját közösséget hoztunk létre, vagy mert elutasítjuk a nem biblikus fogalomkört, melyet oly sokan elfogadnak.

5. Az ellenünk irányuló támadás ellentétben áll a kritikusok üdvtanával. Általában azt mondják, hogy hisznek a „csak kegyelem általi, csak Krisztusba vetett hit általi” üdvösségben. Hogyan tagadja ez a tan a tipikus Egyesült Pünkösdi hívő üdvösség élményét? A legtöbb Egyesült Pünkösdi hívő nem dönt úgy, hogy csatlakozik a UPCI-hez, miután gondosan tanulmányozta az egyetlenség-tant. Sokan gyermekként jönnek Istenhez. Sokan nem rendelkeznek gyülekezeti háttérrel, vagy egy névleges egyházi háttérrel. Jellemzően csak hallják az egyszerű evangéliumi üzenetet Jézus Krisztus haláláról, eltemetetéséről és feltámadásáról, hittel elfogadják, hogy Jézus a megváltójuk, eldöntik, hogy elfogadják az üdvösséget, és előre jönnek, hogy megtérjenek.

Én például megtértem a bűneimből, hittem az Úr Jézus Krisztusban, és befogadtam a Szent Szellemet hétéves koromban. Ekkor még nem tudtam az egyetlenség és a szentháromság-tan közötti vitáról, de tudtam, hogy Jézus az Isten, aki megjelent testben, hogy az én Megváltóm legyen; hogy szeretett engem, hogy benne bízom, és hogy Neki szentelem az életemet, mint Uramnak.

Ha valaki ilyen választ akar adni egy baptista egyházban, a mi kritizálóink nem késlekednének őt megváltottnak tartani, és sokan érvelnének azzal, hogy semmilyen körülmények között nem veszítheti el az üdvösségét. Hogyan tehetné akkor semmissé az ezt követő, Jézus nevében történő keresztség, a Szent Szellem befogadása, és az egyetlenség-tan elfogadása ezt az eredeti élményt Istennel?

Ha valaki megvallja a kegyelemből való üdvösséget, hit által, de tagadja, hogy a mi megtérteink üdvözülnek, akkor valójában a hit általi üdvösség mellett a hitvallás elfogadását is szükségesnek tartja. Az ilyen álláspont még kirekesztőbb, mint az UPCI ebben a témában, mert mi készségesen elismerjük, hogy a különböző felekezetű embereknek lehet valódi hite Istenben, és valódi kapcsolata Istennel, már azelőtt is, hogy a teljes ApCsel. 2,38-ban leírt élményt átélné.

Másfelől ha a mi kritizálóink elfogadják, hogy mi is üdvözülünk, mivel igazolják az ellenünk folytatott indulatos és ellenséges támadásokat?

Évekkel ezelőtt Robert Bowman, Walter Martin egyik vezető kutatója, egy telefonbeszélgetés során elismerte nekem, hogy a legtöbb UPCI megtértben valóban van hit Krisztusban, és üdvösségre jutott, de fenntartotta, hogy amikor belekezednek a teológiai tanulmányaikba és tudatosan elfogadják az egyetlenség-nézetet, akkor elveszítik az üdvösségüket. Csakugyan szokatlan szekta az, amely az embereket üdvösségre vezet, de aztán fokozatosan elveszi azt tőlük! Elmondaná ugyanezt bármely más szektának tekintett csoportról, mint a mormonok vagy a Jehova tanúi?

Martin nem csak abban hitt, hogy egyes UPCI tagok üdvözülhetnek, hanem abban is, hogy ha valaki üdvösségre jutott, akkor többé nem veszítheti el az üdvösségét. Ez azt jelenti, hogy azokat támadta, akiket keresztény testvéreinek tekintett, és igyekezett rombolni a gyülekezetüket. Helyesebb lenne, ha ezeket az embereket az Uruk megítélésére bízna, ítélje meg Ő az egyházukat, és döntse el Ő, miként áll hozzájuk. Ahelyett, hogy önmagát jelöli ki erre a szerepre. „Te kicsoda vagy, hogy kárhoztad a más szolgáját? Az ő tulajdon urának áll vagy esik. De meg fog állani, mert az Úr által képes, hogy megálljon.” (Róma 14,4.)

6. A kritikusok nem veszik figyelembe, hogy az Úrnak szolgálunk. Miközben kritizálóink pénzt költenek a támadásunkra, és úgy érzik, hogy az ő „szolgálatuk” a mi megbélyegzésünk, a mi lelkimunkásaink és gyülekezeteink buzgón vezetik az embereket a Jézus Krisztus-

sal való megtartó és átformáló kapcsolatra. Helyreállítunk megroppant házasságokat és otthonokat, megerősítünk családokat, megszabadítunk embereket bűnös szokásoktól és szenvedélyektől, erkölcsre tanítunk embereket és segítünk nekik hasznos állampolgárokká és szentekké válni. Mi nem személyeskedéssel, feljelentésekkel és átkozódással töltjük be a szolgálatunkat, hanem igyekszünk megosztani a világgal Isten hatalmas ajándékát, az üdvösséget, amelyet Jézus Krisztusban tett elérhetővé.

Mindenkit arra hívunk, hogy nyissa ki a szívét és a Bibliáját, mert hisszük, hogy maga az igazság legjobb védelme saját maga. A béreabelieket példának állítja az Ige, mint akik „nemeseblelkűek” voltak a thesszalonikabelieknél, mert „bevevék az ígét teljes készséggel, naponként tudakozva az írásokat, ha úgy vannak-e ezek.” (ApCsel. 17,11.).

Pál apostollal együtt azt mondjuk: „Erről pedig vallást teszek néked, hogy én aszerint az út szerint, melyet felekezetnek mondanak, úgy szolgálom az én atyáim Istenének, mint aki hiszek mindazokban, amik a törvényben és a prófétákban meg vannak írva.” (ApCsel. 24,14.). Emlékezzünk arra, hogy Jézus azt mondta: „És gyűlöletesek lesztek, mindenki előtt az én nevemért; de aki mindvégig megáll, az megtartatik.” (Máté 10,22.). Ennek ellenére, akárcsak az apostolok, mi is örvendezünk, amiért „méltókká tettünk arra, hogy az ő nevéért gyalázattal illettessenek.” (ApCsel. 5,41.). Az igazságtalan támadások, és tisztességtelen vádaskodások ellenére „kibeszélhetetlen és dicsőült örömmel örvendezünk” (1 Pét. 1,8.).

D. Függelék

D. Calvin Beisner „*Csak Jézus*” egyházak c. könyvének áttekintése (Grand Rapids: Zondervan, 1998), 87 oldal. 1998-as áttekintés, az idézetek forrásai a könyv kiadása előttiék.

Az egyetlenség-hívőknek és a szentháromság-hívőknek is egyaránt fontos, hogy kapcsolatot tartsanak fenn egymással, és nagyobb megértést tanúsítsanak egymás hitvallása iránt. Beisner könyvének hátsó borítója azt ígéri, hogy „alapvető és megbízható információkkal és betekintéssel” szolgál az egyetlenség-hívő pünkösdzizmusba. Sajnos a könyv nem tölti be ezt a célt, és valójában jelentős akadályt emel a megértés és a kommunikáció elé. Az előítéletes hangvétel nem segíti elő a párbeszédet, az információk többsége egyszerűen helytelen, az egyetlenség-hívő pünkösdi tan bemutatása komolyan hibás, a „történelmi ortodox értelmezés” bemutatása pedig meglepően szűkös és ellentmondásos.

Éles viták

Már maga a cím is problémás, mert lekezelő és félrevezető címke a mozgalom jellemzésére, amelynek a megértését tűzte ki célul. A pünkösdzizmusnak ez az ága az apostoli, Jézus neve, és egyetlenség megnevezéseket használja önmaga azonosítására. A „csak Jézus” címke a keresztségi formulából eredezik, de hamarosan az ellenzők kezdték használni az egyetlenség-hitet pártolókkal szemben, hibásan arra utalva, hogy az egyetlenség-hívők tagadják az Atyát, a Fiút és a Szent Szellemet. Ennek következtében az egyetlenség-hívő pünkösdiel napjainkban nem nevezik magukat „csak Jézus” megjelöléssel, és általában félrevezető és provokatív címkének tekintik. Hasonló módon a könyv három színpadi álarcot használ azt szimbolizálva, hogy az egyetlenség-tan pontatlan és helytelen.

Nyilvánvaló, hogy a szerző és a kiadó úgy akarja bemutatni az egyetlenség-hívő pünkösdzizmust, mint szektát és hamis vallást. A könyv egyike a legújabbaknak abban a sorozatban, melynek címe Zondervan *útmutató a szektákról és a vallási mozgalmakról*, és amelybe különböző szerzők írnak. Ebben a sorozatban a borítón a legszembevetőbb szó a *szekta*. A sorozat bevezető könyvének a címe, *A szekták leleplezése*. A sorozat utolsó könyvének címe, mely összefoglalja a tanulmányozott mozgalmakat, *Igazság és Tévedés. A szekták és a kereszténység összehasonlító táblázata*. A sorozatban szereplő többi tizenkét könyv címei a következők: *Jehova tanúi; Szabadkőműves páholy; A mormonok; A New Age mozgalom; Sátánizmus; Egyesített egyház; Elmetudományok; Asztrológia és médium jelenségek...; Buddhizmus, taoizmus és más Távol-keleti vallások; Hinduizmus, TM és Hare Krisna; és unitarianizmus, univerzalizmus*.

Azzal, hogy az egyetlenség-hívő pünkösdielket egy csoportba sorolja ezekkel a csoportokkal, szellemi hasonlóságot sugall, és közös sátáni eredetet. Legalábbis úgy tűnik, hogy a szerző és a kiadó hiteltelennek tart minden egyetlenség-hívő pünkösdi élményt Istennel. De honnan veszik a bátorságot, hogy így ítélkezzenek, anélkül, hogy valaha is ellátogattak volna egy egyetlenség-hívő pünkösdi istentiszteletre, vagy érdemben párbeszédet folytattak volna személyesen egyetlenség-hívő pünkösdielkkel?

Hogyan feketíthetnek be látszólag minden hitet, megtérést, Szent Szellem befogadását, szellemi ajándékokat és szellemi gyümölcsöket az egyetlenség-hívő pünkösdiel körében, miközben nyilvánvalóan ugyanazokat a megnyilvánulásokat fogadják el a szentháromság-hívő pünkösdiel is? Nem törődnek vele, hogy ezzel a Szent Szellem munkáját a Sátánnak tulajdoníthatják, ami ellen Jézus szigorúan intett a Máté 12,22-32-ben? Ezzel összefüggésben érdemes megjegyezni, hogy sok egyetlenség-hívő pünkösdi először szentháromság-hívő egyház-

ban jut hitre az Úrban, megtér, vagy fogadja be a Szent Szellemet, majd a továbbiakban egyetlenség-hívő egyházban szolgál az Úrnak.

A szerző szándéka, hogy megrója az egyetlenség-hívő pünkösdieket Istenről szóló tanításuk miatt, ami különösen meglepő annak a nézetnek a fényében, amit az *Isten három személyben* c. könyvében megfogalmaz.³³⁵

A monarchianizmust napjainkban az egyesült („Csak Jézus”) pünkösdiek képviselik... Mivel a különbség a modalizmus és a tiszta szentháromság-tan között árnyalatnyi, nem meglepő, hogy sok keresztény a főbb áramlatú felekezetekből, többek között a római katicizmusból is, a szentháromság-tan modalista felfogását vallja, legalábbis nem tudatosan.

A fenti sorok szerint az egyetlenség-tan viszonylag jelentéktelen elhajlás a „tiszta szentháromság”-tantól, és nem vezethet máshoz, mint a szentháromság „egy modalista felfogásához”. Miért elegendő akkor egyvalakit szektásnak nevezni? A szerző most ki akarja terjeszteni ezt a megítélést „sok keresztényre a főbb áramlatú felekezetekből”, akik ugyanezt a nézetet vallják?

Komoly ténszerű hibák

A könyv történelmi háttérrel és statisztikával kezdődik. Számos elképesztő hibát találtunk benne, amint az alábbi példák is mutatják a 8-9. oldalról:

- **Állítás:** Két „újabb keletű szakadás” volt a Nemzetközi Egyesült Pünkösdi Egyházban (UPCI). Először, 1986-ban „3000-es tagú” gyülekezet lépett ki.

Válasz: A kérdéses gyülekezet taglétszáma körülbelül egyötöde volt ennek ebben az időben, és nem volt szakadás.

- **Állítás:** 1993-ban „több mint 200 pásztor” hagyta el a UPCI-t, „semhogy hűségfogadalmat tegyenek a UPCI Szentség-követelményeihez.” A könyv megismétel egy 1993-as előrejelzést, mely szerint „800 lelkimunkás fogja hamarosan elhagyni a gyülekezetet”, és a hozzáfűzi: „Még nem derült ki, hányan pártoltak el.”

Válasz: 1993 tavaszán a UPCI 50 pásztorról tett jelentés, akik visszaléptek, mert nem írták alá a határidő előtt a UPCI Hitcikkelyeiből két szakasz éves jóváhagyását, melynek címe, „Alaptanítások” és „Szentség”. Összesen 120 lelkimunkás nem írta alá a jóváhagyást, ami 1,6 %-a a teljes, 7668-as létszámnak az Egyesült Államokban és Kanadában 1992-ben.³³⁶

- **Állítás:** Az egyetlenség-hívő pünkösdzizmus világszerte 90 felekezetet foglal magába 57 országban.

Válasz: Csak a UPCI önmagában 137 országban van jelen.³³⁷

- **Állítás:** „Becslés az összesített [Egyetlenség-hívő Pünkösdi] egyháztagok számára világszerte 1,4 millió volt 1990-ben. Az idézett forrás David Barrett.

Válasz: A szerző rosszul olvasta a forrást, mert Barrett az egyetlenség-hívő pünkösdieknek két kategóriáját sorolta fel, összesen 4 704 960 tagot.³³⁸ Továbbá ez a becslés több mint tíz éves, és hiányos. 1997-ben a *Karizma* újság 17 millió egyetlenség-hívő pünkösdit tartott számon.³³⁹ E téma legalaposabb tanulmányozása, ahogy egy 1998-as Wheaton College-i szakdolgozat rámutat, 13,7 millió egyetlenség-hívő pünkösdit regisztrált, és 15-20 millióra becsülik a számukat.³⁴⁰

- **Állítás:** „Kb. 75% (1.03 millió) volt kapcsolatban a UPCI-vel.”

Válasz: 1997-ben a UPCI a következő évközi statisztikát adta ki: Az Egyesült Államokban és Kanadában 8091 lelkimunkás volt: 3821 gyülekezet (leánygyülekezetek nélkül): és egy Húsvéti alkalomról 428 513 látogatót jelentettek. A világ többi részén

14 588 lelhuminkás szolgált; 20 384 gyülekezeti és prédikációs helyszín; és 1 908 943 támogató.³⁴¹ Ha a teljes támogatói létszámot kb. 60 %-kal többre becsüljük, mint az átlagos látogatottság, ahogy az Isten Gyülekezetei esetében történt, akkor 1998-ban világszerte a teljes támogattság kb. 4 millió.

- **Állítás:** Az 1993-as szakadás kétséges teszi a tagsági grafikonokat. A szakadás előtt [1992-ben], a tagság világszerte 1,1 millió körül volt. Két évvel később [1994-ben] kb. 1,02 millióra csökkent.”

Válasz: A könyv nem jelöli meg a forrását ennek a hibás statisztikai vagy mitikus csökkenésnek. 1992-ben a húsvéti látogatók száma az Egyesült államokban és kanadában 384 610 volt, és a teljes külföldi támogatók száma 1 050 973.³⁴² 1994-ben a húsvéti látogatottság 400 991 fő volt, és a külföldi támogatottság 1 623 030.³⁴³ A viszonylagos növekedési arány ebben a kétéves időszakban 4,3 % és 54,4 % volt.

Számos más hiba is található a könyvben, de a fentiek megfelelően mutatják a probléma nagyságát. A kutatás enyhén szólva gondatlan. A könyv következetesen időszerűtlen és hamis információkat használ, amely az egyetlenség-hívő pünkösdzizmust kedvezőtlen fényben mutatja be, holott a pontos, naprakész információ rendelkezésre áll, ezért az előítélet megmutatkozása jelentősen rontja az írás hitelét. A hibák súlyossága megkérdőjelezi az egész vállalkozás tisztességét és megbízhatóságát.

Az egyetlenség-tan hibás bemutatása

A könyv három fő teológiai témát ölel fel: a krisztusról szóló tant, a szentháromságot, és az üdvösséget. Számos idézetet tartalmaz különféle egyetlenség-hitű szerzőtől, de egyszer sem idéz akkor, amikor „az egyetlenség-tan alapálláspontját” határozza meg minden egyes témánál (11., 25., és 51. oldal). Mindegyik esetben jelentősen torzítja az egyetlenség felfogást, és így egy szalmabábbal vitatkozik.

A **Krisztusról szóló tanításban** leszűkíti az egyetlenség tanítást Jézusnak az Atyához és a Szent Szellemhez való viszonyára a következőképpen: „Jézus az Atya és a Szent Szellem”. Az **Istenről szóló tanításnál** a könyv a következő módon mutatja be az egyetlenség tant: „Jézus = az Atya = a Szent Szellem.” Ahogy ő állítja, ezek a kijelentések leegyszerűsítettek, hiányosak, szövegösszefüggésükből kiemelve, ezért torzítottak. Íme néhány pontos állítás, élén a UPCI Hitcikkelyeiből:

A megtestesülés előtt ez az egy igaz Isten különböző módokon jelentette ki Magát. A megtestesülésben úgy jelentette ki Magát, mint Fiú, aki az emberek közé jött. Miközben munkálkodik a hívők életében, úgy jelenti ki Magát, mint Szent Szellem... Az egyetlen igaz Isten kijelentette Magát testben, aki az Ő Fia, Jézus Krisztus.³⁴⁴

Az egyetlenség tanként ismert tanítás két pontban határozható meg: (1) Egyetlen Isten van, isteni személyek megkülönböztetése nélkül; (2) Jézus Krisztusban az Isten teljessége testileg... Jézus az egy Isten megtestesülése... Jézus az Atya megtestesülése... A Szent Szellem szó szerint Szellem, amely Jézus Krisztusban volt... A UPCI azt tanítja, hogy az egy Isten létezett már mint Atya és Szent Szellem, mielőtt megtestesült, mint Jézus Krisztus, Isten Fia, és hogy mialatt Jézus a földön járt, mint Maga a megtestesült Isten, Isten Szelleme továbbra is mindenütt jelenvaló maradt.³⁴⁵

Nem azt valljuk, hogy az Atya a Fiú, [de] hisszük, hogy az Atya a Fiúban van (Ján. 14,10.) Mivel Isten Fiának a neve Jézus, mind istenségének, mint Atya, mind emberi voltának, mint Fiú, Jézus a neve az Atyának is és a Fiúnak is.³⁴⁶

Az *Üdvösségről szóló tanításban* a könyv az egyetlenség-hívő pünkösdieket úgy mutatja be, mint akik abban hisznek, hogy a „vízkereszttség nélkülözhetetlen része a megújulásnak”. Ez az állítás téves. Bár az egyetlenség-hívő pünkösdiek egyetértenek abban, hogy a vízkereszttség a bűnök bocsánatáért van, az újjászületés része, és az újszövetségi megtapasztalás része, hiszik, hogy a megújulás leginkább a Szent Szellem munkája, és Jézus vére által lehetséges.

A könyv azt mondja, hogy a helyes nézet szerint „Isten a forrása a megújulásnak és a bűnbocsátnak, akár élünk vele [a keresztiséggel], akár nem... Krisztus vére, és nem a víz mossa le a bűnöket” (57-58. old). Az egyetlenség-hívő pünkösdiek elfogadják ezt a nézetet. Vitatják azonban, hogy míg Isten szuverén az üdvösség tervének lefektetésében, majd pedig annak megítélésében, hogy az egyén betöltötte-e ezt a tervet, addig emberi nézőpontból a vízkereszttség nem egy választható lehetőség, hanem Isten parancsa, melynek engedelmeskedni kell, és a hit szükséges cselekedete. A következő állítás összefoglalja ezt a nézetet:³⁴⁷

A vízkereszttség nem egy bűvös cselekedet; szellemileg csak akkor van értéke, ha tudatos hit és megtérés társul hozzá. A kereszttség csak azért fontos, mert Isten rendelte el, hogy ezt tegyük. Isten dönthetett volna úgy, hogy kereszttség nélkül mossa le a bűnöket, de az újszövetségi egyházban a kereszttség pillanatában teszi ezt meg. A megkeresztelkedésünk nem szerez üdvösséget, sem nem érdemeljük ki azt Istentől; Egyedül Isten mossa le a bűnöket Krisztus engesztelő halála alapján. Amikor mi alávetjük magunkat a vízkeresztsegnak Isten terve szerint, Isten megjutalmazza engedelmes hitünket és lemossa a bűneinket.

A Biblia két külön eseményként írja le a vízkeresztiséget és a Szellem keresztiséget... Az Újszövetség elsősorban a Szent Szellemhez társítja Isten megújító munkáját, és az emberben való lakozását...

Isten dönthetett volna úgy, hogy vízkereszttség nélkül is lemossa a bűnöket, de mi túlélünk a hatáskörünkön, ha azt állítjuk, hogy Ő így dönt, vagy felsorolunk körülményeket, amikor így dönt... Engedelmeskednünk kell a teljes evangéliumnak, még ha meg is haladja az értelmünket és képességeinket, és bátorítanunk kell másokat, hogy így tegyenek, az örök ítéletet pedig hagyjuk Istenre.

A könyv által említett különféle tanok és történelmi szempontok részletes tárgyalását lásd David K. Bernard következő könyveiben, melyek a Word Aflame Press-nél jelentek meg: *Az Isten egyetlensége, Jézus Krisztus az egyetlenség-hit szerint, Az Újjászületés, és Egyetlenség és Szentháromság*: Kr.u. 100-300.

A „Történelmi ortodoxia” rövid bemutatása

A könyv egyes helyeken meglepő módon mutatja be a Krisztusról, a szentháromságról és az üdvösségről szóló „történelmi ortodox felfogást”. Álláspontja számos kérdésben meglehetősen ellentmondásos, és a történelmi tekintélyekre való hivatkozása következetlen. Íme néhány példa:

- *Túlnyomórészt a biblai idők utáni hagyományokra támaszkodik a szentháromság tan, és a szentháromság tan szerinti kereszttség alátámasztásában, holott egyedül a Szentírás lehet tekintély a tanok témájában, úgy a gyakorlatban, mint az elméletben.* A „szentháromság tan alapvető állításaihoz” az Athanáziosi hitvallást idézi a Biblia helyett (42-43. old.). Kijelenti: „a helyes formula a keresztiségre a szentháromság alapú”, és ehhez a Máté 28,19-et, a *Didache*-t, Justinust, Irenaeust, Tertullianust, Cyprianust, és Augustinust idézi alátámasztásul, valamint az egyháztörténészeket, Sozoment és Socratest (71-72. old).

• *Irónikus módon, egy másik téma kapcsán a könyv figyelmen kívül hagyja a kiemelkedő, sőt, a főbb tanításokat az egyháztörténet során, így hamisan mutatja be azoknak a nézeteit, mint az egyetlen „történelmi ortodoxiát”.* Például azoknak a szerzőknek a többsége, akiktől idéz a keresztségi formula alátámasztására, azt tanította, hogy a keresztség a bűnök lemosását célozza, és az újjászületés része. Ezt tanította Justinus, Irenaeus, Tertullianus, Cyprianus, Augustinus és sokan mások.³⁴⁸ Indulatosan elítéli, mint szektást, azt a tanítást, mely szerint a keresztség az üdvösségi tapasztalat része, ám következetesen kihagyja, hogy a történelem során, sőt napjainkban is a legtöbb gyakorló keresztény elfogadja ezt a bizonyos nézetet, köztük a római katolikusok, a keleti ortodoxok és a lutheránusok is (az első protestánsok). A Niceai Hitvallás megerősíti, hogy „egy keresztség van a bűnök lemosására”, és a megfogalmazói világosan arra utalnak, hogy a vízkeresztség szertartása során Isten lemossa a bűnöket.

Ha a hitvallások és a korabeli szerzők, akiket egyházatyáknak nevezünk, képviselik az ún. történelmi ortodoxiát az Istenről szóló tannal kapcsolatban, miért nem képviselik ugyanígy a történelmi ortodoxiát a vízkeresztségről szóló tannal kapcsolatban? Az igazság az, hogy a könyv írója erősen szelektív annak a kérdésében, mit tekint ortodoxiának. A szentháromság tan alátámasztására idézi a hitvallásokat és az egyházatyákat, és elítél mindenkit, aki eltér ezek feltételezett tekintélyétől, ám megtagadja a tekintélyüket, amikor a vízkeresztségről van szó.

Hasonlóan jár el a könyv a UPCI megszentelődési tanításaival kapcsolatban, melyről azt mondja, hogy „különcödők és törvénykezők, és nincs bibliai alapjuk” (74. old.), ám figyelmen kívül hagyja az ókori szerzők, mint Tertullianus és Cyprianus határozott tanításait erről a bizonyos témáról. Bár támogatja Kálvin János peredesztináció-tanát, a könyv semmit sem mond Kálvin tanításáról a gyakorlati szentséggel kapcsolatban, és a törvényről, amelyet Genfben hirdetett ki ebben a tárgyban, mely szigorúbb volt, mint az az önkéntes fegyelem, melyet a UPCI elfogadott, mint a Szenítrásnak való engedelmességet.

• *A szentháromság tan bemutatása magán hordozza a tan jellegetes gyengeségeit, nevezetesen a triteizmus és az alárendeltség irányzatait mutatja.* Sok szentháromság-hívőnek problémát okoz nézetének megerősítése ezen a téren.

Például a könyv erősen vitatja, hogy az Istenség olyan lényeg, amely a tudat három központjában áll fenn. „A személy” kifejezés helyesen jelölhet olyan öntudattal rendelkező dolgokat, amelyek nem emberi lények, mint pl. angyalokat, démonokat, vagy képzeletbeli tudatos lényeket, és Isten három személyének mindegyikét (47. old.). Érdekes, hogy a *Teológiai kifejezések kézikönyve* azt állítja: „Egyetlen jelentős keresztény teológus sem vitatja, hogy három öntudattal rendelkező lény van az istenségben”³⁴⁹ de ez a könyv biztosan közel jár ahhoz, hogy vitassa.

Az egyik igevers különösen zavarba hozza a szerzőt: „Az Úr pedig a Lélek, (2. Kor. 3,17.). Annak elkerülése érdekében, hogy azt mondja „a Lélek” itt a Szent Lélek, azzal érvel, hogy legalább két isteni Lélek (Szellem) létezik, „a Szent Lélek”, és „a lélek, amely Isten lényege”: Sok más Szellem van a Szent Szellemen kívül, szószerintiek (pl. angyalok, démonok, az emberek szelleme, és a szellem, amely Isten lényege [Ján. 4,24.] és átvitt értelemben” (34. old.).

Annak elkerülése érdekében, hogy „az Úr”-at a 2 Kor. 3,17-ban Jézussal azonosítsa, azt sugallja, hogy Jézus és Jehova nem ugyanaz a lény, és csak egy isteni Úr van: „Az Úr szó az 1 Kor. 8,6-ban Jézusra utal, míg a 2 Kor. 3,17-ban inkább Jehovára... Az 1 Kor. 8,6. azt tanítja, hogy csak ez az egy Úr áll különleges kapcsolatban a hívőkkel, nem azt, hogy ez az egyetlen Úr létezik” (35. old., szöveg és megj. 91.).

A szerző elfogad bizonyos alárendeltséget az istenségben belül, olyan fogalmakat használva, melyekkel gyerekekre utalunk, vagy egy abszolút uralkodónak való alávetettségre: „Habár megerősíti egyenlőségüket a természetükben, a szentháromság-tan elismeri a Fiú akaratának

alárendeltségét az Atya akaratának, és a Szellem akaratának alárendeltségét az Atyának és a Fiúnak.” (39. old.)

• A „történelmi ortodoxia” üdvösség-felfogásának bemutatásánál a könyv egy szigorú, öt-pontos kálvinizmust támogat, ebben a felétel nélküli kiválasztást és feltétel nélküli örök biztosság tanát. Arra céloz, hogy akik nem fogadják el azt a nézetet – és a keresztség túlnyomó többsége nem fogadja el – azok eretnekek. Íme néhány meglepő kijelentés ennek a nézetnek az alapján:

„Az újjászületés Isten szuverén kegyelmének az ajándéka, a bűnös döntésétől függetlenül” (64. oldal).

„A hit és a megtérés követi az újjászületést.” (65. oldal)

„Az ApCsel. 2,1-4. nem arról szól, hogy a tanítványok betöltek Szellemmel.” (62. oldal.)

Összefoglalás

Összefoglalásul úgy tűnik, hogy a könyv célja nem egy komoly, tiszteletteljes párbeszéd a bibliai igazság meghatározására, hanem hogy előítéletet támasszon az olvasókban az egyetlenség-hívő pünkösdiekkel szemben, szektának bélyegezve őket, felületes torzképet rajzolva a tanításaikról, és azt a hamis benyomást keltve, hogy sokan elvetik ezt az üzenetet, és csak kevesen fogadják el. Elkeseredett taktikának látszik, melyet az a félelem motivál, hogy ha az emberek valóban figyelmesen tanulmányozzák az egyetlenség-hívő pünkösdiek üzenetét, akkor sokan el fogják fogadni.

Amikor a bűnösök Pünkösd napján azt kiáltották az apostoloknak: „Mit cselekedjünk, atyámfiai, férfiak?”, Péter apostol így válaszolt: „Térjete meg és keresztelkedjete meg mindnyájan a Jézus Krisztusnak nevében a bűnöknek bocsánatjára; és veszitek a Szent Lélek ajándékát.” (ApCsel. 2,37-38.).

Ezzel szemben ennek a könyvnek a szerzője lényegében így válaszolt volna: „Nem kell tennetek semmit, csak reménykedjete, hogy Isten már kiválasztott titeket az üdvösségre. Ha igen, újjá fogtok születni, mielőtt hinnétek Jézus Krisztusban, és megtérnétek a bűneitekből. Ha meg vagytok újítva, akkor automatikusan hinni fogtok, és megtértek, azután vágni fogtok a keresztségre, noha nincs szükség rá a bűneitek lemosásához. Ha megkeresztelkedtek, nem kell segítségül hívnotok Jézus nevét, hanem a három isteni személyt kell megemlítenetek, – az Atyát, a Fiút, és a Szent Szellemet – a szentháromság-tannal összhangban, amelyet a következő három században fognak kidolgozni. Végül a Szellem be fog tölteni benneteket, de nem annak az élménynek a mintájára, amiben az imént mi részesültünk és aminek tanúi voltatok, hanem ezek után így is úgy is bennünk lesz a Szellem. Egy napon majd ti is felismeritek, hogy már vettétek a Szellemet, és akkor majd törekedni fogtok a Szellem keresztségre saját belátásotok szerint.”

Nyilvánvaló az ellentét. Fogadjuk el inkább az apostolok élményét és tapasztalatát!

E. Függelék

Főbb Egyesült Államokbeli pünkösdi szervezetek:³⁵⁰

Név	U. S. Gyülekezetek	U.S. Támogatók ³⁵¹	Támogatók világszerte ³⁵²
Isten Gyülekezetei (Assemblies of God)	11 920	2 494 574	30 000 000
Isten Egyháza (Assemblies of God)	6060	753 230	4 000 000
Isten Egyháza Krisztusban (Church of God in Christ)	15 300	5 499 875	6 500 000
A Prófécia Istenének Egyháza (Church of God of Prophecy)	1 908	76 531	286 848
Gyülekezetek és Lelkimunkások Teljes Evangéliumi Közössége (Full Gospel Fellowship of Churches & Ministers Int'l)	650	195 000	195 000
A Négy Evangélium Nemzetközi Egyháza (International Church of the Foursquare Gospel)	1832	231 522	2 500 000
Nemzetközi Pünkösdi Szentség Egyház (International Pentecostal Holiness Church)	1 681	170 382	378 538
A Világ Pünkösdi Gyülekezetei (Pentecostal Assemblies of the World)	1760	450 000	1 000 000
Isten Pünkösdi Egyháza (Pentecostal Church of God)	1230	111 900	301 786
Nemzetközi Egyesült Pünkösdi Egyház ³⁵³ Látogatottság (United Pentecostal Church International Attendance)	3 861	500 000	2 500 000
Teljes tagság	3 861	800 000	4 000 000

E. Függelék

Főbb Jézus Neve pünkösdi gyülekezetek³⁵⁴

Név	U.S. Gyülekezetek	U.S. Támogatók	Gyülekezetek Világszerte	Támogatók Világszerte ³⁵⁵
Apostolic Assembly of the Faith in Christ Jesus	455	100 000	622	116 700
Apostolic Church of Pentecost of Canada			413	42 000
Apostolic Church of the Faith In Christ Jesus (Mexikó)			1 723	302 200
Assemblies of the Lord Jesus Christ	339	40 000	426	48 500
Bible Way Church of Our Lord Jesus Christ Worldwide	320	80 000	470	101 000
Church of Our Lord Jesus Christ Of the Apostolic Faith	430	120 000	550	140 000
International Ministerial Association	339	34 000	635	63 600
Light of the World (Mexikó)			2900	600 000
Pentecostal Assemblies of the World	1760	450 000	4141	1 000 000
Pentecostal Church of Indonesia			2500	1 000 000
Spirit of Jesus Church (Japán)	11	2000	776	420 000
True Jesus Church (Kína)	40	5000	12 000	3 300 000
United Pentecostal Church Int'l (attendance)	3861	500 000	25 268	2 500 000
(teljes támogatói szám)		800 000		4 000 000
United Pentecostal Church of Colombia	30	3000	3543	1 000 000
Voice in the Desert Apostolic Church (Chile)		300		70 000

G. Függelék

Főbb Nemzeti Egyesült Pünkösdi szervezetek:³⁵⁶

Ország	Gyülekezetek ³⁵⁷	Támogatók ³⁵⁸
Brazília	795	47 500
Columbia	769	16 410
Ecuador	526	14 541
El Salvador	967	76 000
Etiópia	6 847	1 000 638
Guatemala	525	12 000
Haiti	288	24 698
India, Észak-Kelet	676	66 885
India, Dél	441	42 000
Indonézia	420	35 805
Jamaica	218	31 000
Kenya	334	25 164
Libéria	400	20 794
Madagaszkár	400	40 000
Malawi	245	10 500
Mexikó	260	24 024
Myanmar (Burma)	164	13 602
Nicaragua	283	13 000
Pakisztán	409	26 949
Pápua Új-Guinea	129	52 000
Peru	317	12 000
Filippi-szigetek	3 355	164 400
Venezuela	603	60 000

Bibliográfia

1. Elsődleges Forrás: Pentecostal History and Theology

- Azusa Street, The*. Foley, Al: Together in the Harvest Publication, 1997.
- Bartleman, Frank. *Azusa street*. Plainfield, NJ: Logos International, 1980. Reprint of *How „Pentecost” Came to Los Angeles*, 1925.
- Booth-Clibborn, William E., comp. *A Call to the Dust and Ashes*. St. Paul, MN: By the compiler, 1922.
- Combined Minutes of the General Council of the Assemblies of God in the United States of America, Canada and Foreign Lands*. Springfield, MO: Assemblies of God, 1914-1917.
- Dayton, Donald, et al., eds. „*The Higher Christian Life*”: *Sources for the Study of Holiness, Pentecostal and Keswick Movements*. 2 kötet. New York: Garland, 1984-.
- Durham, William. *Pentecostal Testimony*, 1912 januári és augusztusi kiadás.
- Ewart, Frank J. *The Name and the Book*. 1936. Reprint, Hazelwood, MO: World Aflame Press, 1986.
- *The Phenomenon of Pentecost*. 1947. Rev. ed. Hazelwood, MO: World Aflame Press, 1975.
- Fauss, Oliver F. *What God Hath Wrought: The Complete Works of O. F. Fauss*. Hazelwood, MO: World Aflame Press, 1985.
- Financial Report, United Pentecostal Church International*. Hazelwood, MO: United Pentecostal Church International, 1981-1998.
- Goss, Ethel. *The Winds of God*. Rev. ed. Hazelwood, MO: World Aflame Press, 1977.
- Hall, J. L., és David K. Bernard, eds. *Doctrines of the Biblia*. Hazelwood, MO: World Aflame Press, 1993.
- Haywood, G. T. *The Life and Writings of Elder G. T. Haywood*. Összeállította Paul Dugas. Portland, OR: Apostolic Book Publisher, 1968.
- Horton, Stanley M., ed. *Systematic Theology: A Pentecostal Perspective*. Springfield, MO: Gospel Publishing House, 1994.
- McDonnell, Kilian, és George Montague, *Christian Initiation and Baptism in the Holy Spirit: Evidence from the First Eight Centuries*. Collegeville, MN: Liturgical Press, 1991.
- Menzies, William M., és Stanley M. Horton. *Bible Doctrines: A Pentecostal Perspective*. Springfield, MO: Gospel Publishing House, 1993.
- Minute Book and Ministerial Record of the General Assembly of the Pentecostal Assemblies of the World*. Indianapolis: Pentecostal Assemblies of the World, 1919.
- Parham, Charles F. *A Voice Crying in the Wilderness*. 1902. Rev. ed. Baxter Springs, KS: Apostolic Faith Bible College, 1910.
- *The Everlasting Gospel*. Baxter Springs, KS: Apostolic Faith Bible College, 1911.
- Parham, Sarah E. *The Life of Charles F. Parham*. Baxter Springs, KS: Apostolic Faith Bible College, 1930.
- Urshan, Andrew D. *Apostolic Faith Doctrine of the New Birth*. Portland, OR: Apostolic Faith of the New Birth. Portland, OR: Apostolic Book Publisher, n.d.
- *The Life of Andrew Bar David Urshan*. Portland, OR: Apostolic Book Publisher, 1967.
- Yang, John. *The Essential Doctrines in the Holy Bible*. Fordította M. H. Tsai. Taichung City, Taiwan, Republic of China: The General Assembly of the True Jesus Church in Taiwan, 1970.

2. Elsődleges forrás: General History and Theology

- Barth, Karl. *Church Dogmatics*. Fordította G. W. Bromiley. Edinburgh: T & T. Clark, 1969. (Lásd még, válogatott írások, New York: Harper and Row, 1971.)
- Berkhof, Louis. *Systematic Theology*. 4. kiadás. Grand Rapids: Eerdmans, 1941.
- Bloesch, Donald, *Essentials of Evangelical Theology*. San Francisco: Harper and Row, 1978.
- Bonhoeffer, Dietrich, *The Cost of Discipleship*. Rev. ed. *Documents of the Vatican II. Council*. „The Holy See, Archive, Constitutions”, www.vatican.va/archive/par_en.htm. Vatican City: Római Katolikus Egyház, 1999.
- Evans, William. *The Great Doctrines of the Biblia*. 1912. Kibővített kiad. S. Maxwell Coder kiegészítésével: Chicago: Moody Press, 1974.
- Fletcher, John. „An Essay on the Doctrine of the New Birth.” *Asbury Theological Journal*. Spring 1998.
- Feinberg, Charles L., ed. *The Fundamentals for Today*. Grand Rapids: Kregel Publications, 1958.
- Harnack, Adolf. *What Is Christianity?* Translated by Thomas Bailey Saunders. Introduction by Rudolf Bultmann. New York: Harper and Row, 1957.
- Hodge, Charles. *Systematic Theology*. 3 kötet. 1982. Reprint, Grand Rapids: Eerdmans, 1986.
- Rahner, Karl. *Foundations of Christian Faith: An Introduction to the Idea of Christianity*, Fordította William Dych. New York: Seabury Press, 1978.
- Strong, Augustus, *Systematic Theology*. Old Tappan, NJ: Revell, 1907.
- Theissen, Henry C. *Lectures in Systematic Theology*. 1949. Revised by Vernon D. Doerksen. Grand Rapids: Eerdmans, 1979.

3. Másodlagos forrás: Pentecostal History and Theology

- Anderson, Robert mapes. *Vision of the Disinherited: The making of American Pentecostalism*. New York: Oxford University Press, 1979.
- Bernard, David. *Understanding the Articles of Faith: An examination of United Pentecostal Beliefs*. Hazelwood, MO: World Aflame Press, 1998.
- Blumhofer; Edith W. *The Assemblies of God: A Chapter in the Story of American Pentecostalism*. 2 kötet. Springfield, MO: Gospel Publishing House, 1989.
- *The Assemblies of God: A Popular History*. Springfield, MO: Gospel Publishing House, 1985.
- Bonner, William L. *My Father in the Gospel: Bishop R. C. Lawson*. A szerző alapján, n.d.
- Burgess, Stanley M., Gary B. McGee, és Patrick H. Alexander, eds. *Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements*. Grand Rapids: Zondervan, 1988.
- Clanton, Arthur L., és Charles E. Clanton. *United We Stand*. Jubilee ed. Hazelwood, MO: Word Aflame Press, 1995.
- Cox, Harvey. *Fire from Heaven: The Rise of Pentecostal Twenty-first Century*. New York. Addison-Wesley, 1995.
- Crane, Richard. *Pentecostal Handbook*. A szerző átdolgozásában és kiadásában, 1989.
- Dayton, Donald. *Theological Roots of Pentecostalism*. Peabody, MA: Hendrickson, 1987.
- Foster, Fred J. *Their Story: 20. Century Pentecostals*. Rev. ed. Hazelwood, MO: Word aflame Press, 1981.
- French, Talmadge L. „Oneness Pentecostalism in Global Perspective: The Worldwide Growth and Organizational Expansion of the Oneness Pentecostal Movement in the Historical and Theological Context.” M.A. Thesis, Wheaton College Graduate School, Wheaton, IL, 1998.
- Gaxiola, Manuel J. *La Serpiente y la Paloma: Historia, Teología Análisis de la Iglesia Apostólica de la Fe en Cristo Jesús (1914-1994)* [The Serpent and the Dove: Historical, Theological Analysis of the Apostolic Church of the Faith in Christ Jesus (1914-1994)]. 2. kiadás. Mexikó: Libros Pyros, 1994.

- Gill, Jeffrey, comp. *Papers Presented to the First Occasional Symposium on Aspects of the Oneness Pentecostal Movement*. Harvard Divinity School, Cambridge, MA, 1984.
- Goff, James R., Jr. *Fields White unto Harvest: Charles F. Parham and the Missionary Origins of Pentecostalism*. Fayetteville, AR: University of Arkansas Press, 1988.
- Golder, Morris E. *History of the Pentecostal Assemblies of the World*. Indianapolis, IN: a szerzőtől, 1973.
- *The Life and Works of Bishop Garfield Thomas Haywood (1880-1931)*. Indianapolis, IN: a szerzőtől, 1977.
- Hall, J. L. „Contending for the Faith, 1-9. rész” *Pentecostal Herald*. 1996 novembertől 1998 szeptemberig. (Könyv formában kiadva. Hazelwood, MO: World Aflame Press.)
- Hamilton, Michael, ed. *The Charismatic Movement*. Grand Rapids: Eerdmans, 1977.
- Harrel, David, Jr. *All Things Are Possible: The Healing and Charismatic Revivals in Modern America*. Bloomington, IN: Indiana University Press, 1975.
- Hollenweger, Walter J. *The Pentecostals*, 3. kiadás. Peabody, MA: Nedrickson, 1988.
- *Pentecostalism: Origins and Developments Worldwide*, Peabody, MA: Hendrickson, 1977.
- Hunt, Dave és T. A. McMahon, *The Seduction of Christianity: Spiritual Discernment in the Last Days*. Eugene, OR: Harvest House Publisher, 1985.
- Jones, Charles Edwin. *Black Holiness: A Guide to the Study of Black Participation in Wesleyan Perfectionistic and Glossolalic Pentecostal Movements*. Metuchen, NJ: Scarecrow Press, 1987.
- *A Guide to the Study of the Pentecostal Movement*, American Theological Librarians Association Bibliography Series, 6. szám. Metuchen, NJ: Scarecrow Press, 1983.
- Land, Steven J. *Pentecostal Spirituality: A Passion for the Kingdom*. Sheffield, England Academic Press, 1994.
- McConnell, D. R. *A Different Gospel: A Historical and Biblical Analysis of the Modern Faith Movement*. Peabody, MA: Hendrickson, 1988.
- Menzies, William. *Anointed to Serve: The Story of the Assemblies of God*. Springfield, MO: Gospel Publishing House, 1971.
- Miller, Thomas William. *Canadian Pentecostals: A History of the Pentecostal Assemblies of Canada*. Mississauga, Ontario, Canada: Full Gospel Publishing House, 1994.
- Quebedeaux, Richard *The Charismatics: The Origins, Development and Significance of Neo-Pentecostalism*. New York: Doubleday, 1976.
- Reed, David A. *Origins and Development of the Theology of Oneness Pentecostalism in the United States*. Ann Arbor, MI: University Microfilms International, 1978.
- Sherill, John L. *They Speak with Other Tongues*. New York: McGraw-Hill, 1964.
- Smith, Harold B., ed. *Pentecostals from the Inside Out*. Wheaton, IL: Victor Books, 1990.
- Society for Pentecostal Studies. *Affirming Diversity*. Írások, melyet a Society for Pentecostal Studies 24. összejeövetelén mutattak be, Wheaton College, Wheaton, IL, 1994.
- *The Fivefold Gospel*. Írások, melyeket a Society for Pentecostal Studies 26. összejeövetelén mutattak be, Petten College, Oakland, CA, 1997.
- *Purity and Power: Revisioning the Holiness and Pentecostal/Charismatic Movements for the Twenty-First Century*. Írások, melyeket a Society for Pentecostal Studies 27. összejeövetelén mutattak be, különleges közös ülészen az alábbiakkal: Wesleyan Theological Society, Church of God Theological Seminary, Cleveland TN, 1998
- *Toward Healing Our Division: Reflecting on Pentecostal Diversity and Common Witness*. Írások, melyeket a Society for Pentecostal Studies 28. összejeövetelén mutattak be, Evangel University, Springfield, MO, 1999.
- Spellman, Robert C., ed. *Pentecostal Apostolic Fellowship Crusade Journal*, 1989 június.
- Synan, Vinson. *The Holiness-Pentecostal Tradition*. Rev. ed. Grand Rapids: Eerdmans, 1997.

- *In the Latter Days: The Outpouring of the Holy Spirit in the Twentieth Century*. Ann Arbor, MI: Servant Books, 1984.
- *The Twentieth-Century Pentecostal Explosion: The Exciting Growth of Pentecostal Churches and Charismatic Renewal Movements*. Altamonte Springs, FL: Creation House, 1987.
- ed. *Aspects of Pentecostal-Charismatic Origins*. Plainfield, NJ: Logos International, 1975.
- Tyson, James L. *Before I Sleep: A narrative and Photographic Biography of Bishop Garfield Thomas Haywood*. Indianapolis, IN: Pentecostal Publications, 1976.
- *The Early Pentecostal Revival: History of Twentieth-Century Pentecostals and the Pentecostal Assemblies of the World, 1901-30*. Hazelwood, MO: Word Aflame Press.

4. Másodlagos forrás: General History and Theology

- Barrett, David B. *World Christian Encyclopedia*. New York: Oxford University Press, 1982.
- Boettner, Loraine, *Roman Catholicism*, Philadelphia: Presbyterian and Reformed, 1962.
- Christian History*, 9. kötet, 4. szám. 28. téma: „The 100 Most Important Events in Church History.”
- Constantelos, Demetrios. *Az Old Faith for Modern Man: The Greek Orthodox Church, Its History and Teachings*. 2. ed. New York: Greek Orthodox Archdiocese, 1964.
- Department of Commerce, Bureau of Census. *Religious Bodies: 1916*. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1919.
- *Religious Bodies: 1926*. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1919.
- *Religious Bodies: 1936*. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1941.
- Dowley, Tim, et. al., eds. *Eerdmans' Handbook to the History of the Church*. Grand Rapids: Eerdmans, 1977.
- Elwell, Walter, ed. *Dictionary of Evangelical Theology*. Grand Rapids: Baker, 1984.
- Gonzales, Justo. *A History of Christian Thought*. 3 kötet. Nashville: Abingdon, 1975.
- Harvey, Van. *A Handbook of Theological Terms*. New York: Macmillan, 1964.
- Haick, Otto. *A History of Christian Thought*. Philadelphia: Fortress, 1965.
- Hunter, Preston D. www.adherents.com. Dallas, 1999.
- Klotsche, E. H. *The History of Christian Doctrine*. Rev. ed. Grand Rapids: Baker, 1979.
- Lane, Tony: *Harper's Concise Book of Christian Faith*. San Francisco: Harper and Row, 1984.
- Latourette, Kenneth Scott. *A History of Christianity*. 2 kötet. Rev. ed. San Francisco: Harper and Row, 1975.
- Lindner, Eileen, ed., *Yearbook of American & Canadian Churches 1999*. Nashville: Abingdon, 1999.
- Mead, Frank. *Handbook of Denominations in the United States*. 9. ed. Revised by Samuel Hill. Nashville: Abingdon, 1990.
- Melton J. Gordon. *The Encyclopedia of American Religions*. Wilmington, NC: McGrath, 1978.
- Pelikan, Jaroslav. *The Christian Tradition: A History of the Development of Doctrine*. 5 kötet. Chicago: University of Chicago Press, 1971-89.
- Piepkorn, Arthur. *Profiles in Belief: The Religious Bodies of the United States and Canada*. 3 kötet. San Francisco: Harper and Row, 1979.
- Sweet, William. *The Story of Religion in America*. Grand Rapids: Baker, 1950.

Lábjegyzetek

1. fejezet: A pünkösdi mozgalom

¹ Ethel E. Goss, *The Winds of God*, átdolg. Kiadás (Hazelwood, MO: Word Aflame Press, 1977), 35, 37.

² Ugyanott, 104.

³ William Seymour, ed., *The Apostolic Faith* (Los Angeles) (továbbiakban AF) 1, no. 1 (Szeptember 1906): 1, újranyomva a *The Azusa Street Papres*-ben (továbbiakban *Papers*) (Foley, AL: Együtt a Hervest Publications-ban, 1997), 10.

⁴ J.L. Hall, „United Pentecostal Church International”, Stanley Burgess et. Al. Eds., *Dictionari of Pentecostal and Charismatic Movements* (Grand Rapids: Zondervan, 1988), 860.

⁵ Sarah E. Parham: *The Life of Charles F. Parham* (Baxter Springs, KS: Apostolic Faith Bible College, 1930), 107.

⁶ Charles F. Parham, *A Voice Crying in the Wilderness*, átdolg. kiad. (Baxter Springs, KS: Apostolic Faith Bible College, 1910), 25-38.

⁷ Ugyanott, 64, 75.

⁸ Ugyanott, 123.

⁹ Ugyanott, 137-38. Itt némi kétértelműség lelhető fel, hogy vajon azok, akik megszenteltettek, de nem keresztek meg Szent Lélekkel részei lesznek-e az egyháznak, és öröklük-e az új földet. Lásd Charles Parham, *The Everlasting Gospel* (Baxter Springs, KS: Apostolic Faith Bible College, 1911), 50, 54-55, 62, 82, 98-99, 102, 104.

¹⁰ Carles Parham, *Voice*, 21-24.

¹¹ Fred Foster, *Their Story 20th Century Pentecostals* (Hazelwood, MO: Word Aflame Press, 1975), 92.

¹² Frandk E. Ewart, *The Phenomenon of Pentecost*, átdolg. Kiad. (hazelwood, MO: Word aflame Press, 1975), 92.

¹³ Frank Bartleman, *Azusa Street* (Plainfiel, NJ: Logos International, 1980) (újranyomva: *How „Pentecost” Came to Los Angeles*, 1925), 54.

¹⁴ For a reproduction, see James L. Tyson, *The Early Pentecostal Revival: History of Twentieth-Century Pentecostals and The Pestecostal Assemblies of the World, 1901-30* (Hazelwood MO: Word Aflame Press, 1992), 90.

¹⁵ Bartleman, 55-60.

¹⁶ AF 1, 3. szám (1906 november): 2, az *Újságok*-ban, 18.

¹⁷ AF 1, 11. szám (1907 novembertől 1908 januárig): 4, az *Újságok*-ban, 57.

¹⁸ AF 1. 1. szám (1906 szeptember); 2, az *Újságok*-ban, 11. (2-3. bekezdés csaknem szó szerint azonosak Charles Parham szavaival az *Everlasting Gospel*-ből, 13-15.)

¹⁹ Ugyanott, 1. az *Újságok*-ban, 10.

²⁰ AF 1. 3. szám, (November 1906): 4, az *Újságok*-ban, 21.

²¹ AF 2. 13. szám (1908 május): 4, az *Újságok*-ban, 21.

²² AF 1, 5. szám (1907 január): 2, az *Újságok*-ban, 27. Lásd Charles Parham *Hang*, 123-24, ugyanaz a tanítás.

²³ *Újságok*, 15, 19, 21, 26.

²⁴ Ugyanott, 14, 33, 36.

²⁵ „Church of God in Christ History”, www.cogic.org/history.htm (Memphis: Cogic, 1999.)

²⁶ AF 1, 6. szám (1907 február-március): 7, az *Újságok*-ban, 36.

²⁷ AF 1, 10. szám (1907 szeptember): 2, az *Újságok*-ban, A szöveg ténylegesen az „ApCsel 2,28”-at írja, de az ApCsel. 2,38-at idézi.

²⁸ Cecil M. Robeck, Jr. „Making Sense of Pentecostalism in a Global Context” (az újság bemutatja a Society for Pentecostal Studies éves találkozóját az Evengel University-n, Springfield, MO, 1999), 10-11, idézi: „Apostolic Church Stirred By Vision” *Los Angeles Express*, 1907 március 24.

²⁹ Lásd Daniel Ramirez, „Flor y Canto Apostólico: Preliminary Inquiries Into Latino Pentecostal Hymnody” (az újság bemutatja a Sociaety for Pentecostal Studies éves találkozóját, Oakland, CA, 1997), 7; Manuel Gaxiola, „The Spanish-Speaking Oneness Churches in Latin America” (az újság bemutatja az Első Alkalmi Szimpóziu-mot az Egyetlenség-hívő Pünkösdi Mozgalom aspektusairól, Harvard Divinity School, Cambridge, MA, 1984), in Jeffrey Gill összeállításában. Lásd még Manuel Gaxiola, *La Serpiente y la Paloma: Historia, Teologia, Análisis de la Iglesia Apostoólica de la Fe en Christo Jesús (1914-1994)*, 2. kiadás, (Mexico: Libros Pyros, 1994), 117.

³⁰ James Tinney, „The Significance of Race in the Rise and Development of the Apostolic Pentecostal Movement” (paper presented at the First Occasional Symposium on Aspects of the Oneness Pentecostal Movement, Harvard Divinity School, Cambridge, MA, 1984), in Jeffrey Gill compilation, 60.

³¹ AF 1., no. 12 (1908 január): 4, az *Újságok*-ban, 61.

³² AF 10 (1907 szeptember): 2, az *Újságok*-ban, 51.

³³ AF 1., 13. szám (1908 május): 2, az *Újságok*-ban, 63.

³⁴ AF 1., 1. szám (1908 szeptember): 1, az *Újságok*-ban, 10.

³⁵ Charles Parham, „A Note of Warning”, *Apostoli Hit* (Zion City, IL), 1907 január, Sarah Parham-ben, *Life*, 166-170.

³⁶ A *San Antonio Light* jelentése 1907 július 24-ben, mely szerint Parhamet és J. J. Jordant letartóztatták „természetellenes bűn elkövetéséért”, vagy szodomiáért, de Parham küzdött a vád ellen, és számos érvet hozott fel arra, hogy az állítólagos erkölcstelen viselkedés Dowie Zion City-beli pünkösdi ellenes követőinek a koholmánya. A cikk másolatát lásd Tyson, 41.

Sarah Parham azt írta: „Egy napon meghallottam, hogy letartóztatták, miközben prédikált. Néhány igazi barátja azonnal követelte szabadon engedését, és folytatta az összejövetelt. A városi ügyész azt mondta neki, meg se kell jelennie, mivel ő (az ügyész) tárgyalásra sem viszi az ügyet, mert „meg van győződve arról, hogy az egész csak rosszindulat”. Én is vele voltam Texasban, amikor a vádemelést meghozták, de az ügyet sosem hívták le, mert a vádemelő ügyész kijelentette, hogy semmilyen bizonyíték nincs, ami bármilyen törvényi figyelemre számot tart-hatna.” Sarah Parham, *Life*, 198.

Howard Goss nyilatkozott az eseményekről 1907-ben: „A legnagyobb próba az életünkben akkor jön el, amikor a Sátán belülről mér egy rettenetes csapást a mozgalmunkra. Az egyik vezető lelkimunkásunk szörnyű bűnbe esett, amely csak ideiglenes ügynek bizonyult. Megtért, bűnvallást tett, megbocsátást nyert, és példászerű életet él, amennyire hallottam.” Ethel Goss, 134. W. C. Parkey, egy Egyesült Pünkösdi lelkimunkás azt állította, hogy Goss elmondta neki, a bűn egy homoszexuális cselekmény volt, de nem volt rá bizonyíték, hogy Parham ezt újra elkövette volna. Személyes interjú, Hazelwood, MO, 1986 szeptember 8.

³⁷ Ewart, *Phenomenon*, 180. G. Campbell Morgan az első kifejezést használta.

³⁸ Robert Mapes Anderson, *Vision of the Disinherited: The Making of American Pentecostalism* (New York: Oxford University Press, 1979), 141.

³⁹ Robert Mapes Anderson, *Vision of the Disinherited: The Making of American Pentecostalism* (New York: Oxford University Press, 1979), 141.

⁴⁰ Anderson, 77-78.

2. fejezet: A Befejezett Munkáról szóló vita

⁴¹ William Durham, *Pentecostal Testimony* (a továbbiakban PT) 2. szám, 3 (1912 augusztus): 3-4.

⁴² Ugyanott, 14.

⁴³ Ugyanott, 2. szám, 1 (1912 január): 6.

⁴⁴ Ugyanott, 2. szám, 3 (1912 augusztus): 6.

⁴⁵ Ugyanott, 10.

⁴⁶ Ugyanott, 5.

⁴⁷ Ugyanott, 12.

⁴⁸ Ugyanott, 1. szám (1912 január): 9; 3. szám (1912 augusztus): 6.

⁴⁹ Edith Blumhofer, *The Assemblies of God: A Popular History* (Springfield, MO: Gospel Publishing House, 1985), 43.

⁵⁰ O. E. N. Bell, *Word and Witness*, 1912 augusztus, idézte Edith Blumhofer, „Finished Work of Calvary”, *Assemblies of God Heritage*, 1983 ősz, 11.

⁵¹ Durham, PT 2. szám 3 (1912 augusztus): 10.

⁵² Ugyanott, 3.

⁵³ Ugyanott, 1. szám (1912. január): 14; 3. szám (1912): 10.

⁵⁴ Ugyanott, 1. szám (1912 január): 1, 13-14.

⁵⁵ Ugyanott, 3. 5.

⁵⁶ Ewart, *Phenomenon*, 98.

⁵⁷ Gordon Mallory (egy Egyesült Pünkösdi lelkimunkás), személyes interjú, Asustin Texas, 1999 feb. 14. Az anyja elmondta neki, hogy az apka, R. E. Sternal, a Kanadai Pünkösdi Gyülekezetek egyik alapítója Jézus nevében keresztkelkedett meg William Durham által, Chicagóban.

⁵⁸ Durham PT 2, 1. szám (Január 1912): 13; PT 2, 3. szám (1912 augusztus): 6.

⁵⁹ Lásd például James Browsers, „The Neglect and Loss of Sanctification Teaching and Experience in the Church of God” (újság egy tengeren túli kiképző konferenciáról), 1995-ben.)

3. fejezet: A Jézus Neve vita

⁶⁰ David Reed, *Origins and Development of the Theology of Oneness Pentecostalism in the United States* (Ann Arbor, MI: University Microfilms International, 1978), 27-45.

⁶¹ Edith Blumhofer, *The Assemblies of God: A Chapter in the Story of American Pentecostalism* (Springfield, MA: Gospel Publishing House, 1989) 1:238.

⁶² Walter J. Hollenweger, *The Pentecostals* (Peabody, MA: Hendrickson Publishers, 1972), 311-12.

⁶³ Blumhofer, *History*, 30-31.

⁶⁴ Gary B. McGee, személyes interjú, Dallas, TX, 1990 november 9.

⁶⁵ Andrew Urshan, *The Life of Andrew Bar David Urshan* (Portland, OR: Apostolic Book Publisher, 1967), 91, 99-102.

⁶⁶ Ewart, *Phenomenon*, 106.

⁶⁷ Reed, *Origins*, 159.

⁶⁸ Ugyanott, 118.

⁶⁹ Franklin Small, *Living Waters*, idézve Ewart: *Phenomenon*, 112-13.

⁷⁰ Ewart, *Phenomenon*, 112-13.

⁷¹ Ugyanott, 127.

⁷² Lásd, Anderson, 177; Talmadge L. French, „Oneness Pentecostalism in Global Perspective: The Worldwide Growth and Organizational Expansion of the Oneness Pentecostal Movement in Historical and Theological Context” (M.A. thesis, Wheaton College, Graduate School, Wheaton, IL, 1998), 39.

⁷³ Oliver F. Fauss, *What God Hath Wrought: The Complete Works of O.F. Fauss* (Hazelwood, MO.: Word Aflame Press, 1985) 181-82.

⁷⁴ Lásd Ewart, *Phenomenon*, 117, 142-43, 195; Hollenweger, *Pentecostals*, 32, 43 n. 21; és különböző cikkek a Burgess et. Al.-ban eds. *Dictionary*. C. H. Mason újrakeresztelkedése anekdotikus: széles körben elterjedt a fekete apostoli körökben, köztük a Világ Pünkösdi Gyülekezeteiben. Lásd Tinney, a Gill-ben, 61, 66. Robert Spellman az Apostoli Hit, Urunk Jézus Krisztus Egyházának történésze szerint Mason 1930-ban vagy 31-ben keresztelkedett meg Chicagóban. Amikor a vezetése alatt lévő előjárók nem fogadták el az üzenetet, nem hirdette, hanem megmaradt a szervezetében. Robert Spellman telefon interjúja, 1999. január 22.

⁷⁵ Carl O'Guin, személyes interjú J. L. Hall-lel és David Bernard-dal, Granite City, Illinois, 1987 dec. 18.

⁷⁶ Combined Minutes of the General Council of the Assemblies of God (1915), 7.

⁷⁷ Ugyanott. Érdekesképpen Justin Martyr ugyanezt a formulát támogatta a K. u. második században. Úgy tűnik, jóváhagyott egy kompromisszumot, mely eltávolította az egyházat az eredeti keresztségtől, a kizárólag Jézus nevében való keresztségtől az Atya, Fiú és a Szent Lélek nevében való keresztség irányába.

⁷⁸ O'Guin interjú 1987. Végül csatlakozott Isten Pünkösdi Gyülekezetéhez, és pásztorként szolgált a Trinity Tabernacle-ben, az illinoisi Madisonban. Ő írta a *Special Occasion Helps* (Grand Rapids: Baker, 1965.) c művet.

⁷⁹ Az 1916 perc tartalmazza a találkozón résztvevők névsorát. 67 ember van felsorolva, akiknek volt megbízásuk, és 13, akinek nem volt, de kaptak engedélyt. Néhány egyetlenség-lelkimunkás felbukkant a névsoron, de a legtöbb nem, köztük Ewart, Goss, Haywood és Opperman. Nyilvánvalóan azok, akikről úgy tudták, hogy visszaléptek, nem szerepeltek a listán. *Combined Minutes of AG* (1916), 15-16.

⁸⁰ Foster, 115.

⁸¹ Anderson, 183-84

⁸² Ugyanott, 189-91.

⁸³ Ewart, *Phenomenon*, 192.

⁸⁴ Reed, *Origins*, 122-23, Idézve a *Weekly Evangel* és a *Word and Witness* cikkéből, mindkettő az Isten Gyülekezetei hivatalos publikációja.

⁸⁵ Kiadva: Oliver F. Fauss, *Buy the Truth and Sell It Not* (1965), újranyomva: Fauss, *What God Hath Wrought*, 165-74.

4. fejezet: Egyetlenség-hívó pünkösdi szervezetek

⁸⁶ *Minute Book and Ministerial Record of the General Assembly of the Pentecostal Assemblies of the World* (1919), újranyomva Tysonban, 293-314.

⁸⁷ Az államok, ahonnan nem voltak: Arizona, Delaware, Maine, Nebraska, Nevada, New Hampshire, New Mexico, Rhode Island, South Dakota, Utah, Vermont és Wyoming. Kanada képviselt államai: British Columbia, Manitoba, Ontario, és Quebec.

⁸⁸ Tyson 195

⁸⁹ R. A. N. Kydd, „Kanada Pünkösdi Gyülekezetei”, Burgessben et al., eds., *Dictionary*, 695.

⁹⁰ Thomas W. Miller: *Canadian Pentecostals: A History of the Pentecostal Assemblies of Canada* (Mississauga, Ontario, Canada: Full Gospel Publishing House, 1994), 16-17.

- ⁹¹ Foster, 125-26, idézte S. C. McCain.
- ⁹² Tyson, 192-93, 195, 274.
- ⁹³ Arthur Clanton és Charles Clanton, *United We Stand*, Juvileumi kiadás (Hazelwood, MO.: Word Aflame Press, 1995), 97.
- ⁹⁴ Department of Commerce, Bureau of Census, *Religious Bodies: 1936* (Washington D.C.: Government Printing Office, 1941) 2:1323, 1330, 1343; idem, *Religious Bodies: 1926* (1929) 2:1086.
- ⁹⁵ Lásd Irvin J. Cunningham és J. L. Hall comps.: "The United Pentecostal Church North America: Growth Trends and Other Insightful Statistics" (Hazelwood, MO: General Home Mission Division, UPCI, 1996), 1. Az leggyakrabban idézett lista _ 900 gyülekezet és 1838 lelkimunkás – nyilvánvalóan az 1949-es első hivatalos jelentésből származik.
- ⁹⁶ *Financial Reports, United Pentecostal Church International, Year Ending June 30, 1998* (Hazelwood, MO: United Pentecostal Church International, 1998), vi, 71.
- ⁹⁷ Jerry Jones (general secretary-treasurer, UPCI), személyes interjú, Hazelwood, MO, 1999 február 16.
- ⁹⁸ Gary Erickson (secretary, General Sunday School Division, UPCI), telefonos interjú, 1999 február 18. Az 1997-es Húsvéti jelentés szerint 426 066 látogató. 1998-ra nem volt visszaesés a látogatottságban, csak nem készült jelentés. 1997 és 98 között kerületekre lettek felosztva, lásd *Christian Educator*, Fall 1998, 12.
- ⁹⁹ *The Assemblies of God Current Facts* (Springfield, MO: Gospel Publishing House, 1997).
- ¹⁰⁰ A többi 60 % a becsült az 500 000 külföldi tag Húsvéti részvétele a 2 millióból- A Foreign Mission Division által jelentett taglétszám a külföldi országokból „a rendszeres látogatóink számát jelzi a gyülekezeteinkben.” *Financial Report, UPCI* (1986), 77.
- ¹⁰¹ French, 100.
- ¹⁰² 3543 gyülekezet volt 1988-ban és 3861 1998-ban. Forrás: *Financial Reports, UPCI* a gyülekezetek és a vasárnapi iskolák látogatóinak számáról.
- ¹⁰³ USA-n és Kanadán kívül 9803 gyülekezet és 787 677 tag volt számon tartva, 1998-ban pedig 21 407 gyülekezet és kétmillió tag. Forrás: *Financial Reports, UPCI* (1998, 1998).
- ¹⁰⁴ Harry Scism, „Together Winning the Lost”, *Pentecostal Herald*, June 1992, 6.
- ¹⁰⁵ T. F. Tenney, „Ethiopia”, „*Superintendent's Communique*,” April 1999, 2-3. Tenney a Louisianai Kerület szuperintendense, és épp most tért vissza egy evangélizációs misszióból.
- ¹⁰⁶ Gordon Mallory, nyilvános jelentés, Texasi Férfikonferencia, Lufkin, TX, 1999 május 15. Mallory a UPCI lelkimunkása, korábban pedig Fülöp-szigeteki misszionárius.
- ¹⁰⁷ Donald Hacsom, Sr. (a multikulturális lelkimunkások koordinátora, General Home Mission Division, UPCI), személyes interjú, Hazelwood, MO, 1999 február 16.
- ¹⁰⁸ Az etiópiai és Mizorami tagság létszáma a Foreign Mission Division jelentésén alapul (Forrás: lásd a G. függelékét). A New Brunwicki és a Louisianai tagság létszáma az 1998-as Húsvéti jelentésén alapul, mely 5000-ről számolt New Brunwickből és 42 438-ról Louisianából. (Lásd a 98-as megjegyzést.) A gyülekezetek számát 10 %-nak vettem, de 60 % hozzáadódik, hogy a teljes tagság számát megkapjuk.
- ¹⁰⁹ Cornelia Butler Flora, *Pentecostalism in Colombia: Baptism by Fire nad Spirit* (Cranbury, NJ: Associated University Presses, 1974); Donald Palmer, *Explosion of People Evangelism* (Chicago: Moody Press, 1974.)
- ¹¹⁰ French, 133-37. A szüleim és én találkoztunk a True Jesus Church vezetőivel Koreában a 70-es években. Az egyház becsült taglétszáma 1995-ben 1 079 000 volt. Lásd „True Jesus Church, Our Church,” www.tjc.org/church/index.shtml (Los Angeles: TJC, 1999).
- ¹¹¹ Lásd John Yang, *The Essential Doctrines in the Holy Bible*, trans. M. H. Tsai (Taichung City, Taiwan, Kínai Köztársaság: The General Assembly of the True Jesus Church in Taiwan, 1970).
- ¹¹² True Jesus Church, Our Basic beliefs,” www.tjc.org/beliefs/index.shtml (Los Angeles : TJC, 1999)
- ¹¹³ French, 231. A szüleim és én kapcsolatban vagyunk egy Munchuriaia csoporttal (Észak-Kína), melyet egy független koreai lelkimunkás, aki a koreai UPCI-ben keresztkelődött meg. Ez a kínai csoport lefordította néhány írásomat az evangélizáció és a tanítványképzés számára, és szüleim és én szolgálati kiképzést biztosítottunk nekik. 1999-ben a csoport kb. 1500 megkeresztelkedett hívőt számlált.
- ¹¹⁴ French, 138-40. Szüleim és találkoztunk a Spirit of Jesus Church tagjaival Koreában, a 70-es években.
- ¹¹⁵ David Reed, „The New Issue of 1914: New Revelation or Historical Development?” (a Society for Pentecostal Studies éves találkozásán kiadott újságban, Wheaton, IL, 1994 november), 19-20.
- ¹¹⁶ Laurence W. Wood, „A Pünkösöd újrafelfedezése a korai metodizmusban” (a Society for Pentecostal Studies éves találkozásán kiadott újságban, Church of God Teológiai szemináriumban, Cleveland TN, 1998 március), 2.
- ¹¹⁷ John Fletcher, „An Essay on the Doctrine of the New Birth,” *Asbury Theological Journal*, Spring 1998, 35-56.
- ¹¹⁸ Frank J. Ewart, *The Name and the Book* (1936; repr. Hazelwood, MO.: Word Aflame Press, 1987), 65.
- ¹¹⁹ Ewart, *Phenomenon*, 114. David Grayaki Ewart alatt tanult, megerősítette, hogy Ewart úgy tanította az Ap-Csel. 2,38-at, mint újjászületést. David F. Gray, telefonos interjú, 1993. március 29.

- ¹²⁰ George Farrow, „Letter to Miss Lulu Brumwell,” 1915 január 11, UPCI Történelmi Centrum, Hazelwood, MO.
- ¹²¹ G.T. Haywood, *The Birth of the Spirit in the Days of the Apostles*, 15, 24, 28-29, in *The Life and Writings of Elder G.T. Haywood*, Paul Dugas, comp., (Portland, OR: Apostolic Book Publisher, 1968).
- ¹²² Lásd Tyson, 180.
- ¹²³ *Énekeli az Úrnak* (Hazelwood, MO: Word Aflame Press, 1978,) 208. For the date, lásd Morris Golder, *Garfield Thomas Haywood püspök élete és szolgálata (1880-1931)* (Indianapolis, IN: By the author, 1977), 24.
- ¹²⁴ Fauss: *What God Hath Wrought*, 182.
- ¹²⁵ Ethel Goss, 111-12.
- ¹²⁶ *Combined Minutes of AG* (1915), 9; *Combined Minutes of AG* (1916), 11.
- ¹²⁷ Reed, *Origins*, 170.
- ¹²⁸ A. D. Urshan, *Apostolic Faith Doctrine of the New Birth* (Portland, OR: Apostolic Book Publisher, n.d.), 13.
- ¹²⁹ Clanton, 128.
- ¹³⁰ *Minute Book and Ministerial Record of PAW* (1919), 2, 5, 9-10, reprinted in Tyson, 295, 299-300.
- ¹³¹ Clanton 52.
- ¹³² Ugyanott, 52., 114.
- ¹³³ Ugyanott, 52-53.
- ¹³⁴ Ugyanott, 135-36.
- ¹³⁵ Stanley W. Chambers, telefonos interjú, 1993. február 27.
- ¹³⁶ E. J. McClintock, személyes interjú, Hazelwood, MO, 0993. április 8.
- ¹³⁷ Nathaniel Urshan, személyes interjú, Hazelwood, MO, 1993 április 8.
- ¹³⁸ David Gray ifjúsági elnöke volt a PCI nyugati körzetének az egyesülés idején, és első ifjúsági elnöke volt a UPCI-nek, becslések szerint a PCI kétharmada és gyakorlatilag az egész PJC ezt a nézetet vallotta. (Telefonos interjú 1993, március 29.). Ez a szám az egyesült test kb. öthatodát, vagy 83%-át foglalja magában. J. L. Hall szerint 90%-át vagy többet. E. J. McClintock azt mondta, nem tud statisztikát mutatni, de egyetért Gray becslésével, és rámutatott, hogy a PCI tagok többsége, akik nem vallották az újjászületésről szóló
- ¹³⁹ Lásd Clanton, 143-44; Foster, 143-44.
- ¹⁴⁰ David F. Gray, telefonos interjú, 19993, március 29.
- ¹⁴¹ J. L. Hall, személyes interjú, Hazelwood, MO, 1993. okt. 28.
- ¹⁴² *Kézikönyv* Hazelwood, MO: UPCI, 1999), 22. Ez a két cikkely egy részt tartalmaz az UPCI hitcikkelyeiből „Alaptanítások” címen. Minden hónapban megjelenik a *Pentecostal Herald*-ban, az UPCI hivatalos lapjában.
- ¹⁴³ David Reed, „1914 új kiadása” (A Society of Pentecostal Studies éves találkozásáról kiadott újság, 1994.) 8. For *The Christian Evangel*, lásd Tyson, 165.
- ¹⁴⁴ *Combined Minutes of AG* (1914), 4-5; Miller, 116.
- ¹⁴⁵ Frederick Bruner, *A Theology of the Holy Spirit: The Pentecostal Experience and the New Testament Witness* (Grand Rapids: Eerdmans, 1970), 166; James D. G. Dunn, *Baptism in the Holy Spirit; A Re-examination of the New Testament Teaching of the Gift of the Spirit in Relation to Pentecostalism Today* (London: SCM, 1970), 91; Leighton Paul Fromer, eds., *The Best in Theology I. kötet* (Carol Stream, IL.; Christianity Today, 1987), 292-93; J. Davis Pawson, *The Normal Christian Birth* (London: Hodder and Stoughton, 1989), 13, 143-46; Kilian McDonnell and George Montague, eds., *Fanning the Flame* (Collegeville, MN: The Liturgical Press, 1991), 14.
- ¹⁴⁶ Gordon D. Fee, *God's Empowering Presence: The Holy Spirit in the Letters of Paul* (Peabody, MA; Handrickson, 1994) 863-64.
- ¹⁴⁷ Ewart, *Phenomenon*, 200-2.
- ¹⁴⁸ G. T. Haywood, *Birth of the Spirit*, in *Life and Writings*, 10, 12, 21. Parham azt mondta, hogy a megtéréskor az ember megfog, de a megszentelődéskor születik újonnan és lép be az Egyházba. *Everlasting Gospel*, 10-11, 102.
- ¹⁴⁹ Urshan, *Life* 9, 88, 116, 151.52. 175-77.
- ¹⁵⁰ Reed, *Origins*, 354.

5. fejezet: A szentháromsághívő pünkösdi szervezetek

- ¹⁵¹ Az egész világra vonatkozó statisztikát Preston D. Hunter „Adherent.com” www.adherents.com (Dallas, 1999) oldaláról vettük. Az U.S. statisztika Kenneth Bedell, szerk. *Yearbook of American and Canadian Churches 1998* (Nashville: Abingdon, 1998), jelentés 1996-ra, Department of Commerce, Bureau of the Census, *Religion Bodies: 1916* (Washington, D.C.: Government Printing Office, 1919); idem, *Religious Bodies 1926* (1929); idem, *Religious bodies; 1936* (1941), Néhány szám Burgesstől való, et. al. eds. *Dictionary*.
- ¹⁵² James P. Bowers, „The Neglect and Loss of Sanctification Teaching and Experience in the Church of God” (Paper presented an overseas training conference, 1995), 21-23.
- ¹⁵³ C. Peres Wagner, „Church Growth,” in Burgess et al., eds., *Dictionary*, 191.

- ¹⁵⁴ Church of God in Christ Beliefs,” www.cogic/beleive.htm and „Church of God in Christ History” www.cogic/history.htm (Memphis: Cogic, 1999).
- ¹⁵⁵ C. P. Jones, „Church og God in Christ,” Burgess at. Al., eds., *Dictionary*, 205.
- ¹⁵⁶ *Church of God History and heritage*, Summer 1998, 5.
- ¹⁵⁷ Ugyanott, 6; Hollenweger, *Pentecostals*, 517.
- ¹⁵⁸ H. Vinson Synan, „International Pentecostal Holiness Church,” in Burgess et al., eds., *Dictionary*, 467.
- ¹⁵⁹ „International Pentecostal Holiness Church Articles of Faith”, www.iphc.org/docs/artfaith.html (Oklahoma City: IPHC, 1999).
- ¹⁶⁰ David Barrett, „Statistics, Global,” in Burgess et al., eds., *Dictionary*, 824.
- ¹⁶¹ *The Assemblies of God Current Facts* (Springfield, MO: Gospel Publishing House, 1997).
- ¹⁶² *Combined Minutes og AG* (1916), 10-13.
- ¹⁶³ „Isten Gyülekezetei nyilatkozata az alapetö igazságokról” www.ag.org/info/16truths (Springfield, MO: AG, 1999).
- ¹⁶⁴ „Assemblies of God Position Papers,” www.ag.org/info/position (Springfield, MO: AG, 1999)
- ¹⁶⁵ Vinsos Synan, *The Holiness-Pentecostal Tradition: Charismatic Movements in the Twentieth Century* (Grand Rapids: Eerdmans, 1997), 203.
- ¹⁶⁶ Hunter, idézte Patrick Johnstone, *The Church Is Bigger Than You Think* (Gerrads Cross, Buckinghamshire, U.K.: World Evangelism Crusade)
- ¹⁶⁷ C. E. Jones, „Hoover, Willis Collins,” in Burgess et al., eds., *Dictionary*, 445.
- ¹⁶⁸ Steven J. Land, *Pentecostal Spirituality: A Passion for the Kingdom* (Sheffield, U.K.: Sheffield Academic Press, 1994), 101-4.
- ¹⁶⁹ Charles Parham, *Voice*, 42, 53-60.
- ¹⁷⁰ Ethel Goss jelezte, hogy Parham korai követői nem foglalkoztak az ékszerekkel, amíg szentség-prédikátorok nem csatlakoztak a mozgalomhoz. Ethel Goss, 69. Természetesen a szentség-prédikátorok és tagok kezdetől szerves részét képezték a mozgalomnak.
- ¹⁷¹ Edith Blumhoffer, „Apostolic Faith Mission (Portland, Ore.),” in Burgess et al., eds., *Dictionary*, 209.
- ¹⁷² „Church of God Relaxes Rules, Oks Makeup, Jewelrely,” *Houston Chronicle*, August 1988.
- ¹⁷³ Lásd Harold D. Hunter, „Church of God of Prophecy, The,” in Burgess et. al., eds., *Dictionary*, 209.
- ¹⁷⁴ Blumhofer, *History*, 133-35.
- ¹⁷⁵ Carl O’Guin, személyes interjú, Granite City, IL, 1987 december 18.
- ¹⁷⁶ *Call to Holiness* 1, no. 1 (November 1961): 4; no. 4: 1. (1963 október)
- ¹⁷⁷ *Manual* (Hazelwood, MO: Nemzetközi Egyesült Pünkösdi Egyház, 1999), 23-24, 132-50.
- ¹⁷⁸ Hollenweger, *Pentecostal*, 402.
- ¹⁷⁹ *Combined Minutes of AG* (1915), 11-12; Kereskedelmi minisztérium, *Statisztika: 1926 2: 1090; Kézikönyv* (UPCI, 1999) 24-25.
- ¹⁸⁰ A korai pünkösdi szervezetek csaknem kétszer annyi női tagot jelentettek, mint férfit. 1936-ban például a PAJC 5 777 férfi tagot jelentett, és 10 030 nőt; a PCI 3566 férfi tagot, és 6093 nőt jelentett; és a PAW 1901 férfi taggal rendelkezett, és 3537 női taggal. Kereskedelmi Minisztérium, *Statisztika: 1936 2:1323, 1330, 1343.*
- ¹⁸¹ Lásd Bartley J. Linder, *The „Godhead” How Many?* (Illumination Press: Kerrville, TX, 1997).
- ¹⁸² Land, 47.
- ¹⁸³ David Barrett, „Statistics, Global,” Burgess et al., eds., *Dictionary*, 820. AG hivatalnokok szerint ez a szám a csoportjukban 50 %. *Charisma*, 1993 október.
- ¹⁸⁴ Lásd Daniel Butler, *The Lasr Generation of Truth* (Hazelwood, MO: Word Aflame Press, 1989).
- ¹⁸⁵ Lásd Anderson.
- ¹⁸⁶ Ugyanott 149.
- ¹⁸⁷ Walter J. Hollenweger, *Pentecostalism: Origins and development Worldwide* (Peabody, MA: Hendrickson, 1997), 192-193.
- ¹⁸⁸ Wayne E. Warner, „Pentecostal Fellowship of North America,” Burgess et al., eds., *Dictionary*, 704.
- ¹⁸⁹ Land, 29.
- ¹⁹⁰ Nem készült általános felmérés. Ez a statisztika az Austini (Texas) New Life United Pentecostal Church 1999 januárjára érvényes, amikor kb. 250 tíz évnél idősebb rendszeres látogatója volt. Az a 10 % vagy kevesebb, aki nem szolt nyelveken, többségében újonnan jött volt, vagy olyanok, akik nem tröekedtek a Szellemre. Más pásztorokkal való beszélgetések országszerte megerősítik, hogy ez a statisztika megközelítőleg érvényes saját gyülekezetükre is.
- ¹⁹¹ Az AG tagság, (nem az állandó) száma 1 400 000 és ha 35 % vette a Szent Lelket, akkor a Szellemmel betöltöttek száma kb. 490 000. Az UPCI látogatottsága kb. 500 000. Elfogadottan 70 % tíz évnél idősebb (a New Life United Pentecostal Church of Austin, Texas, esetében 75 %), és ezek 90 %-a szolt nyelveken, akkor a Szellemmel betöltöttek száma kb. 315 000.

¹⁹² Mindkét statisztika Manuel J. Gaxiolától származik, nyilvános adat a Society for Pentecostal Studies éves találkozójáról, Springfield, MO, 1999 március 13.

¹⁹³ Vinson Synan, személyes beszélgetés, Cleveland, TN, 1998 március. Synan a Divinity at Regent Egyetem dékánja, és az International Pentecostal Holiness Church korábbi általános superintendens helyettese. Ugyancsak hasonló beszámolókat készített a Louisinai Régió UPCI sátoros összejöveteléről, Tioga, LA, 1997 július.

¹⁹⁴ Raymond Cox, személyes beszélgetés, Springfield, MO, 1999 márc. 12. Cox egy Négyes Evangélium-beli lelkimunkás, aki Aimee Semple McPherson szolgálata alatt tért meg 1936-ban, és Angelus Temple-be járt évenként.

¹⁹⁵ Paul Elbert, személyes beszélgetés, Springfield, MO, 1999 márc. 11. Elbert a Lee University professzora, a Church of God-hoz tartozó művészeti szabadegyetemen, Cleveland Tennessee.

6. fejezet: Liberalizmus és neo-ortodoxia

¹⁹⁶ Lásd David K. Bernard, *Isten tévedhetetlen Igéje (God's Infallible Word)* (Hazelwood, MO: Word Aflame Press, 1992) 42-46.

¹⁹⁷ James Buswell, Jr., *A Systematic Theology of the Christian Religion* (Grand Rapids: Zondervan, 1980) 1:123.

¹⁹⁸ Tony Lane, *Harper's Concise Book of Christian Faith* (New York: Harper and Row, 1984), 188.

¹⁹⁹ Karl Barth, *Church Dogmatics*, ford.: G. W. Bromiley (Edinburgh: T. and T. Clark, 1969) 3:4:497-80; 2:2:52-53; 2:1:261; 4:2:50-51, 128.

²⁰⁰ Ugyanott. 2:1:26.

²⁰¹ Ugyanott. 4:4:85-86.

²⁰² Ugyanott, 75, 91-94.

²⁰³ Ugyanott, 96-99.

²⁰⁴ Lane, 200.

²⁰⁵ Tim Dowley et al., eds., *Eerdmans' Handbook to the History of the Church* (Grand Rapids: Eerdmans, 1977), 598.

²⁰⁶ Dietrich Bonhoeffer, *The Cost of Discipleship*, rev. kiad. (New York: Macmillan, 1959), 47.

²⁰⁷ Ugyanott., 61, 69, 72, eredeti kiemelés.

²⁰⁸ Lásd pl. Emil Brunner, *The Christian Doctrine of God* (Philadelphia: Westminster Press, 1949).

²⁰⁹ Victoria combe, „Methodists to Worship 'God the Mother'” *London Daily Telegraph*, 1999 feb. 18.

²¹⁰ Sandy Gess, „Worship and Rituals in a Feminist Key,” www.hooked.net/~sgess/rituals.html (San Francisco: Weave of Faith, 1999).

²¹¹ „World Council of Churches, Who Are We?”, wcc-coe.org/wcc/who/cuv-e.html#self-understanding (Geneva, Switzerland: WCC, 1999).

²¹² Kenneth S. Kantzer és V. Gilbert Beers, „Winds of Change in the World Council?” *Christianity Today*, 1984 április 20, 10.

²¹³ Ugyanott, 11-12, eredeti kiemelés.

²¹⁴ Ugyanott, 15.

²¹⁵ Tom Finger, „Orthodox, Evangelicals Push for WCC Reforms,” *Christianity Today*, 1999, január 11., 22.

²¹⁶ Max Thurian, kiadás, *churches Respond to BEM: Official Responses to the „Baptism, Eucharist and Ministry” Text*, 2. kötet., Faith and Order paper 132 (Geneva: World Council of Churches, 1986).

²¹⁷ Ugyanott., Faith and Order Paper 143 (1988).

²¹⁸ Finger, *Christianity Today*, 1999 január 11., 22.

²¹⁹ National Council of Churches, NCC Member Communions, nccusa.org/member/index.html (New York: NCCC, 1999).

²²⁰ Leonard Ravenhill, *Revival God's Way* (Minneapolis: Bethany House, 1983), 145-46, citing *Christ for the Nations* May 1982.

²²¹ *Christianity Today*, 1988.

²²² *St. Louis Post-Dispatch*, 1989 december 17.

²²³ *Time*, 12 February 1990.

²²⁴ *Christianity Today*, 1988 október 7.

²²⁵ *Christianity Today*, 1990 február 19.

²²⁶ Bill Lindelof, „Lesbian 'Blessing' Redkindles Tensions,” *Christianity Today*, 1 1999 március 17.

²²⁷ Richard Ostling, „Those Mainline Blues,” *Time*, 1989 május 22., 94.

7. fejezet Fundamentalizmus és evangélikalizmus

²²⁸ C.M. Robeck, Jr. „National Association of Evangelicals”, Burgess et al., eds., *Dictionary*, 634.

- ²²⁹ Mark A. Noll, „Scopes Trial,” in Walter A. Elwell, ed., *Evangelical Dictionary of Theology* (Grand Rapids: Baker, 1984), 989.
- ²³⁰ Az inspiráció, a hibátlanlás, a továbbadás és a Szentírás szövegének témáját részletesebben lásd David K. Bernard *God's Infallible Word* (Isten tévedhetetlen Igéje, Hazelwood, Mo: Aflame Press, 1992).
- ²³¹ „American Council of Christian Churches Introduction,” www.amcouncilcc.org/introduc.htm (Bethlehem, PA: ACCC, 1999).
- ²³² „American Council of Christian Churches, Introduction,” www.amcouncilcc.org/constitu.htm (Bethlehem, PA: ACCC, 1999).
- ²³³ Ewart, *Phenomenon*, 98, 180.
- ²³⁴ Reuben A. Torrey, *The Baptism with the Holy Spirit* (New York: Fleming H. Rvell, 1895), 18.
- ²³⁵ Ewart, *Phenomenon*, 180, 182.
- ²³⁶ Lásd David K. Bernard, „Dispensationalism and Oneness Pentecostal Theology,” a *Symposium on Oneness Pentecostalism 1988 and 1990*-ben (Hazelwood, MO: Word Aflame Perss, 1990).
- ²³⁷ Lásd pl. Frank Boyd, *Ages and Dispensations* (Springfiel, MO: Gospel Publishing House, 1955). Boyd, egy tanító az Isten Gyülekezeteiben Scofield „diszpanzáció” meghatározását használta, és az ő hét korszakát, de elvetette a mennyei királyság meghatározását, és az elhalasztott királyság teóriáját.
- ²³⁸ R. V. Pierard, „Evangelikalizmus” Elwell-ben, szerk., *Evangelical Dictionary*, 379.
- ²³⁹ „The National Association of Evangelicals, About NAE,” www.nae.net/about.htm (Carol Stream, IL.: NAE, 1999).
- ²⁴⁰ Christine Gardner, „Hungry for God,” *Christianity Today*, 5 April 1999, 33.
- ²⁴¹ „The National Association of Evangelicals, Ministry, Statement of Faith,” www.nae.net/ministry-statement.html (Carol Stream, IL.: NAE, 1999).
- ²⁴² Frank Stagg, *The Holy Spirit Today* (Nashville; Broadman, 1973), 11-18. Egy telefonbeszélgetésben, melyet Stagg J. L. Hall-lal folytatott, elmagyarázta, hogy mint az Újszövetség professzora, a nézeteit az Istenségről az Újszövetségből vezette le, és nem hitvallásokból. Továbbá elismerte, hogy ez a nézet ugyanaz, mint T. F. Tenney nézete, az Egyesült Pünkösdié louisianai kerületi szuperintendensének. Érdekes, hogy Stagg kereszttelte meg Tenney-t még kisfiúként a baptista egyházban, mielőtt megtért az Egyesült Pünkösdi Egyházban.
- ²⁴³ Lásd James D. G. Dunn, *Christology, The Christ and the Spirit* 1. kötet, Grand Rapids: Eerdmans, 1998), 367, 371; (London: SCM Press, 1963), 265-66.
- ²⁴⁴ W. A. Criswell, *Expository Sermon on Revelation* (Grand Rapids: Zondervan, 1961-66) 1:145-46.
- ²⁴⁵ *Christianity Today*, 1989 márc. 17.
- ²⁴⁶ Charles C. Ryrie, *So Great Salvation: What It Means to Believe in Jesus Christ* (1989), eredeti hangsúlyozás.
- ²⁴⁷ Zane Hodges, *Absolutely Free!* (1989).
- ²⁴⁸ *Christianity Today*, 1988 március 18.
- ²⁴⁹ *Christianity Today*, 1990 március 5.
- ²⁵⁰ Lásd J. L. Hall: *The United Pentecostal Church and the Evangelical Movement* (Hazelwood, MO.: Word Aflame Press, 1990).
- ²⁵¹ Irving Hexam, „Cults,” in Elwell, ed., 289.

8. fejezet: A római katolicizmus és a keleti ortodoxia

- ²⁵² Lane, 213.
- ²⁵³ Ugyanott, 213-14.
- ²⁵⁴ Kenneth Woodward, „Hail, Mary,” *Newsweek*, 1997 augusztus 25., 49.
- ²⁵⁵ VI. Pál pápa kihirdetése: a *Az Egyház dogmatikus alapszabálya (Lumen Gentium)*, 1964 november 21., 2:15, a „The Holy See, Archive Documents of the Vatican II Council, Constitutions” (továbbiakban „Holy See”), www.vatican.va/archive/par_en.htm (Vatican City: Roman Catholic Church, 1999).
- ²⁵⁶ Ugyanott, 214. 16.
- ²⁵⁷ Idem, *Dogmatic Constitution on Divine Revelation (Dei Verum)*, 1965 nov. 18. 2:10, in „Holy See.”
- ²⁵⁸ Lane, 218.
- ²⁵⁹ Ugyanott, 219.
- ²⁶⁰ Anastasia Toufexis: „What to Do When Priests Stray,” *Time*, 1990, szept. 24. 79.
- ²⁶¹ Lásd például *Church Law & Tax Report*, 13, 2. szám. (1999 márc.-ápr.): 18-29. Ebben a kiadványban kilenc szexuális visszaélésről volt szó a papság részéről, köztük nyolc római katolikus pap volt.
- ²⁶² Healer's Trials, „*Time*, 1982 okt. 25.
- ²⁶³ *Jackson Daily News*, 1983 aug. 7.
- ²⁶⁴ Támadja a pápa a „közvetlenül Istentől” való bűnbocsánatot – *Jackson Daily News*, 1984 dec. 11.
- ²⁶⁵ „Christmas Gift,” *Time*, 1985 dec. 30., 71.
- ²⁶⁶ Richard Ostling, „Blueprint for Union,” *Time*, 1982 márc. 22., 60.

²⁶⁷ Religious News Service, „Joint Comission Agrees on Meaning of Salvation,” *Christianity Today*, 1987 márc. 20., 61.

²⁶⁸ „A lutheránusok és a katolikusok néhány meglepő egyességet értek el” *Christianity Today*, 1983 dec. 16., 11.

²⁶⁹ „Perspectives on Koinonia: Utolsó jelentés a Nemzetközi Római Katolikus/Pünkösdi párbeszédéről (1985-89), „*Pneuma: The Journal of the Sociaety for Pentecostal Studies* 12, no. 2 (1990 ősz): 128.

²⁷⁰ Demetrios J. Constantelos, *An Old Faith for Modern Man*, 2. kiadás. (New York: Greek Orthodox Diocese, 1964), 17-20.

9. fejezet. A gyógyulási ébredés és a Kézői eső mozgalom

²⁷¹ Lásd David K. Bernard, *Szellemi ajándékok* (Hazelwood, MO.: Word Aflame Press, 1997), 9-11. fejezetek.

²⁷² Elvetette a három személyű istenség és az örökkévaló Fiú felfogását. Azt tartotta, hogy Jézus az istenség teljessége testileg. Azt is hitte azonban, hogy Jézus emberi volta egy különleges isteni teremtettség, melynek során Mária csak „inkubátor”-ként szolgált, és nem biológiai anyaként.

²⁷³ Hollenweger, *Pünkösdiel* 354-55.

²⁷⁴ Nathaniel Urshan, személyes interjú, Austin, TX, 1999 április 24.

²⁷⁵ „The William Branham Memorial Service” www.biblebelievers.org/wbmtos.htm (Mt. Pearl, Newfoundland, Canada: Biblia Believers Association, 1999), eredeti kiemelés.

²⁷⁶ French, 222.

²⁷⁷ P. G. Chappel, „Roberts, Granville Oral,” in Burgess et al., eds., *Dictionary*, 760.

²⁷⁸ Steven Lawson, „Charismatics Rally Behind Roberts,” *Charisma*, September, 1987, 64.

²⁷⁹ D. J. Wilson, „Kuhlman Kathryn”, in Burgess et al., eds. *Dictionary*, 530, idézte: Jamie Buckingham, *Daughter of Destiny: Kathryn Kuhlman... Her Story* (1976), 247.

²⁸⁰ Nathaniel Urshan (UPCI általános szuperintendens), személyes interjú, Austin TX 1999, ápr. 24. Amikor a PCI és a PAJC egybeolvadt, hogy megalakítsák a UPCI-t, a PCI lelkimunkások úgy vélték, hogy a szervezet tulajdonában van egy kiadó, amely most a UPC birtokába került. Hamarosan rájöttek azonban, hogy a kiadó Kidson néven van, aki PCI titkár volt, és nem engedte a UPC-nek átvenni az ingatlant.

²⁸¹ Idézve R. M. Riss, „Latter Rain Movement,” in Burgess et al., eds., *Dictionary* 534, eredeti kiemelés.

²⁸² Clanton, 189.

10. fejezet: A karizmatikus mozgalom

²⁸³ Steven Lawson, „Robert Walker Reflects upon 50 Years of Christian Life” (interjú) *Charisma*, 1989 július.

²⁸⁴ F.A. Sullivan, „Catholic Charismatic Renewal,” in Burgess et al., eds., *Dictionary*, 112.

²⁸⁵ Steven Lawson, „The Big Charismatic Get-Together,” *Charisma*, 1987 szept., 56.

²⁸⁶ Julia Diun, „The Holy Spirit and the World Evangelization,” *Christianity Today*, 1987 szept., 44.

²⁸⁷ James Beverly, „Dental Miracle Reports Draw Criticism,” *Christianity Today*, 1999 május 24., 17.

²⁸⁸ R. M. Riss, „Hagin, Kenneth E.” in Burgess et al., eds., *Dictionary*, 345.

²⁸⁹ Lásd D. R. McConnel, *A Different Gospel: A Historical nad Bibliacal Analysis of the Moder Faith Movement* (Peabody, MA: Handrickson, 1988), 3-14.

²⁹⁰ Dennis Bennett, „A Second Look at the Third Wave,” *Ministries Today*, 1989 július/augusztus, 8.

²⁹¹ David Barrett, „Statistics, Glaobal,” in Burgess et al., eds., *Dictionary*, 816.

²⁹² J. I. Packer, „Piety on Fire,” *Christianity Today*, 1989 május 12., 18.

²⁹³ Stephen Strang, „Pentecostals at a Crossroads,” *Charisma*, 1998 november., 130.

²⁹⁴ Peter Hocken, „Charismatic Movement,” in Burgess et al., eds., *Dictionary*, 155-56.

²⁹⁵ Ugyanott., 156-58.

²⁹⁶ Harald Bredesen, *Charisma*, 1994 augusztus.

²⁹⁷ Kilian McDonnell és George Montague, *ChristianInitiation and Baptism in the Holy Spirit: Evidence from the First Eight Centuries* (Collegeville, MN: Liturgical Press, 1991), 40.

²⁹⁸ J. David Pawson, *The Normal Christian Birth* (London: Hodder and Stoughton, 1989), 73-76.

²⁹⁹ John Wimber: „John Wimber Calls It Power Evangelism,” *Charisma*, 1985 szept., 35.

³⁰⁰ McDonnell and Montague, *Christian Initiation*, 41.

³⁰¹ Charles Hunter, „Receiving the Baptism with the Holy Spirit,” *Charisma*, 1989 július, 54.

³⁰² Larry Christenson , *The Charismatic Renewal among Lutherans* (Minneapolis: International Lutheran Renewal center, 1976).

³⁰³ Pawson, 4-5, 187-88, 294-98.

³⁰⁴ McDonnell és Montague, *Christian Initiation*, 30, 35.

- ³⁰⁵ A vezető Mike Velarde az El Shaddai mozgalomból, egy katizmatikus csoport, mely a Római Katolikus Egyházban kezdődött. Gordon Mallory, nyilvános közlés, Lufkin, TX, 1999 május 15. Mallory egy Egyesült Pünkösdi lelkimunkás és korábbi misszionárius a Fülöp Sziegeteken.
- ³⁰⁶ Peter Kuzmic, személyes interjú, Dallas, TX, 1990 november 8.
- ³⁰⁷ Paul Thigpen, „Praise Him with Dance,” *Charisma*, 1989. március., 52.
- ³⁰⁸ Lásd Dave Hunt és T. A. McMahon, *The Seduction of Christianity: Spiritual Discernment in the Last Days* (Eugene, OR: Harvest House Publishers, 1985); McConnell, *A Different Gospel*. Az idézetek forrásai a következők: Copeland 1–Hunt, 84; Treat–Hunt, 220; Hagin 2–McConnell, 134, 142; Copeland 2–McConnell, 141, 171, 173; Lea–Larry Lea, *Charisma*, 1989 október. Eredeti kiemelés.
- ³⁰⁹ *Charisma*, 1990. április.
- ³¹⁰ Earl Paulk.
- ³¹¹ *Prophetic Ministries News* 3, 3. sz. (1989 ősz): 2, 6-7, 15.
- ³¹² Hunt, 101.
- ³¹³ *Charisma*, 1990 február.
- ³¹⁴ Lásd H. Wayne House és Thomas D. Ice, *Dominion Theology, Blessing or Curse? An Alasysis of Christian Reconstructionism* (Portland, OR: Multnomah, 1988).
- ³¹⁵ Lásd „Assemblies of God Position Papers,” www.ag.org/info/position (Springfield, MO: AG, 1999).
- ³¹⁶ Lee Grady, „The Other Pentecostals,” *Charisma*, 1997 június., 62-68.

11. fejezet: A kereszténység ma

- ³¹⁷ Preston D Hunter, www.adherents.com Dallas, 1999).
- ³¹⁸ „Pentecostal Celebrate the Future”, *Advance*, 1998. november, 10. Lásd még Stephen Strang, „Pentecostals at a Crossroads,” *Charisma*, 1998 november, 130.
- ³¹⁹ Pünkösdi: World Growth at 19 Million a Year,” *Christianity Today*, 1998. november 16.
- ³²⁰ David Berrett, „Statistics, Global,” in Burgess et al., eds., *Dictionary*, 810-30.
- ³²¹ Grant Wacker, „America’s Pentecostal: Who They Are,” *Christianity Today*, 1987 október 16, 16.
- ³²² C. Peter Wagner, „Church Growth,” in Burgess et al., eds., *Dictionary*, 193; Peter Hocken, „The Charismatic Movement in the United States,” *Pneuma: The Journal of the Society for Pentecostal Studies* 16, no. 2 (1994 ősz): 192-93.
- ³²³ Barrett, in Burgess et al., eds., *Dictionary*, 810-30.
- ³²⁴ French, 79.
- ³²⁵ Ha a 20 millió egyetlenség-hívó teljes létszámának kétharmada Szellemmel betöltött, akkor több, mint 13 millió, vagyis az általunk becsült 90 millió embernek kb. 15 %-a vette a Szent Szellemet
- ³²⁶ J. Gordon Melton, *The Encyclopedia of American Religions* (Wilmington, NC: McGrath, 1978).
- ³²⁷ Barna Research Group. 1994-ben egy Egyesült Államokbeli bizottság 340 000 egyházat becsült. *Church Law and Tax Report*, 1994 szeptember-október.
- ³²⁸ Dowley, 619 25 %-ot mond.
- ³²⁹ *Charisma*, 1993 december.
- ³³⁰ Tim Ferguson és Josephine Lee, „szerelmi valóság”, 1997. jan. 27.
- ³³¹ *Charisma*, 1993 december, idézve Carl George-tól.
- ³³² C. Peter Wagner, in Burgess et al., eds., *Dictionary*, 193.
- ³³³ Ugyanott, 193-194.
- ³³⁴ Ugyanott, 194-95.

D. Függelék

- ³³⁵ E. Calvin Beisner: *Isten három személyben* (Wheaton, IL.: Tyndale House Publisher, 1984), 18.
- ³³⁶ „Lelkimunkások, akik nem írták alá a jóváhagyást”, nyilvánosságra nem hozott lista, összeállította a UPCI Egyházigazgatás, 1993, május 20. Lásd még *Gazdasági jelentés, UPCI, 1992 Jún. 30.*
- ³³⁷ U.S. Kanada, és 135 missziós terület. *Lásd gazdasági jelentés, UPCI, 1997 jún. 30. 71.*
- ³³⁸ David Barrett, „Statistic, Global,” in Burgess et al., eds., *Dictionary*, 813.
- ³³⁹ J. Lee Grady, „The Other Pentecostal,” *Karizma*, 1997 jún., 63. old.
- ³⁴⁰ French, 79.
- ³⁴¹ *Gazdasági jelentés, UPCI, 1997 jún. 30. vi, 71, 84.*
- ³⁴² *Gazdasági jelentés, UPCI, 1992 jún. 30. 75, 90.*
- ³⁴³ *Gazdasági jelentés, UPCI, 1994 jún. 30. 77, 93.*
- ³⁴⁴ *Kézikönyv (UPCI, 1999). 20.*

³⁴⁵ David K. Bernard, *The Oneness View of Jesus Christ* (Hazelwood, MO: Word Aflame Press, 1994), 9, 12-13, 141.

³⁴⁶ David K. Bernard, *The Oneness of God* (Hazelwood, MO: Word Aflame Press, 1983), 127.

³⁴⁷ David K. Barnard, *Az újjászületés* (Hazelwood, MO: Word Aflame Press, 1984), 131, 152, 187, 307.

³⁴⁸ A dokumentációt lásd Bernard: *Újjászületés*, 261-64.

³⁴⁹ Van Harvey, *A Handbook of Theological Terms* (New York: Macmillan, 1964), 246.

E. Függelék: Főbb Egyesült Államokbeli pünkösdi szervezetek

³⁵⁰ Ez a lista az összes olyan csoportot tartalmazza, amely a Szent Szellem keresztséget tanítja a nyelveken szólás jelével, és amely legalább 500 gyülekezetet és 50 000 tagot jelentett az Egyesült Államokban, az 1997-es statisztika szerint.

³⁵¹ Forrás: Eileen Linder, ed., *Yearbook of American & Canadian Churches 1999*. (Nashville: Abingdon, 1999), 337-51. A támogatók száma jellegetesen több, mint a tagságé vagy a rendszeres látogatóké. Mindazokat magában foglalja, akik a gyülekezethez tartozónak vallják magukat. Ezeket a számokat a legmegfelelőbb összehasonlítani a főbb felekezetekével, akik jellegzetesen mindenkit látszámba vesznek, aki megkeresztelkedik. Ezek azonban becslések, és egyes esetekben irreálisan túlzóak. A legpontosabb mérce egy szervezet erejének a felmérésére valószínűleg a gyülekezetek száma. A jelentett látogatói szám alapján viszonylagos értékelést, és összehasonlítást lehet végezni annak kiszámítására, hogy hány látogató van gyülekezetenként. Például az Isten Gyülekezete Krisztusban látogatottsága túlbecsültnek látszik, míg a Prófécia Istenének Gyülekezete látogatottsága alulbecsültnek.

³⁵² Forrás: Preston D. Hunter, *www.adherents.com* (Dallas, 1999).

³⁵³ Lásd 99-100. old.

F. Függelék: Főbb Jézus Neve pünkösdi szervezetek

³⁵⁴ Ez a lista az összes csoportot tartalmazza, amely a Jézus nevében való vízkeresztséget tanítja, és amely legalább 300 gyülekezetet és 40 000 támogatót jelentett. Meg kell jegyeznünk, hogy a International Ministerial Association egy Kézői Eső csoport; A Light of the World egy elferdült, sajátságos tanítást vall az egyházzól, és egy bizonytalan felfogást az Istenről; és az Indonéziai Pünkösdi Egyház túlnyomórészt szentháromság tant valló az Istenről szóló tanításában. A statisztikai adatok forrása: Talmadge, French, „Oneness Pentecostalism in Global Perspective,” M.A. thesis, Wheaton College Graduate School, Wheaton, IL. 1998. A Nemzetközi Egyesült Pünkösdi Egyházzól lásd a 99-10. oldalt.

³⁵⁵ A támogatók száma jellegetesen teljesebb, mint a tagságé vagy a rendszeres látogatóké. Mindazokat magában foglalja, akik a gyülekezethez tartozónak vallják magukat. Ezek a számok a legalkalmasabbak a főbb felekezetekkel való összehasonlításra, akik jellegzetesen mindenkit odaszámolnak, akik valaha megkeresztelkedtek. A becslések azonban néhány esetben irreálisan túlzóak. A legpontosabb mérce egy szervezet erejének a felmérésére valószínűleg a gyülekezetek száma. A jelentett látogatói szám alapján viszonylagos értékelést, és összehasonlítást lehet végezni annak kiszámítására, hogy hány látogató van gyülekezetenként

G. Függelék: Főbb Nemzeti Egyesült Pünkösdi szervezetek

³⁵⁶ Ez a lista az összes nemzeti gyülekezetet és missziós területet tartalmazza 10 000 támogató felett. Forrás: „1998 évi jelentés” (Hazelwood, MO: Foreign Mission Division, United Pentecostal Church International), 1998 szept. 17. El Salvador és Mexikó adataiért lásd *Pentecostal Herald*, 1999 jún. 8.

³⁵⁷ Gyülekezetek és prédikációs helyszínek száma.

³⁵⁸ A legtöbb esetben ez a szám a tényleges látogatottságot jelenti. 60 %-kal több a teljes becslött támogatottság. (Lásd 100. oldal.) Etiópiában azonban mindazokat magában foglalja, akik megkeresztelkedtek. Teklemariam Gezahagne (szuperintendens) személyes beszélgetés, Addis Ababa, Etiópia, 1997 április.